

Budsjett 2018

Handlingsprogram 2018-2021

Kommunestyrets vedtak av 18.12.2017

Grimstad kommune

Postadresse:

Postboks 123
4891 Grimstad

Besøksadresse:

Arendalsveien 23

Telefon 37 25 03 00

postmottak@grimstad.kommune.no

www.grimstad.kommune.no

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017	4
Rådmannens innledning	9
Sammendrag	12
Kommuneplanen og utviklingstrekk	13
Næringsstøtte	17
Interkommunalt samarbeid	19
Budsjettforutsetninger	23
Økonomisk hovedoversikt	33
Grimstad - en åpen, innovativ kommune	36
Kultur- og oppvekstsektoren	41
Helse- og omsorgssektoren	70
Samfunns- og miljøsektoren	81
Støttetjenestene	91
Fellesområdet	94
Kirke og trossamfunn	98
Egne selskaper	100
Budsjetttabell	101
Investeringsprogram 2018-2021	105
Kommentarer til investeringer	112
Tiltak det er funnet plass til i budsjett 2018	140
Investeringer det ikke er funnet plass til i budsjett 2018	142
Finansiering	144
Vedlegg 1: Budsjettskjema 1 A – driftsbudsjett	146
Vedlegg 2: Driftsregnskap skjema 1 B	148
Vedlegg 3: Regnskapsskjema 2a – Investeringsregnskapet	150
Vedlegg 4: Budsjettskjema 2B – Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar	151
Vedlegg 5: Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018	152
Stikkordsregister	154

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

Handlingsprogram 2018-2021

Kommunestyret vedtar Rådmannens forslag Handlingsprogram 2018-2021 av 8. november 2017 med de endringer vedtatt i kommunestyrets møte 18.12.17.

Handlingsprogrammets drifts- og investeringsrammer for perioden 2018-2021, skal være bestemmende for planlegging av oppgaver og tjenester i perioden.

Budsjett for 2018

1. Rådmannens forslag til budsjett for 2018 av 8. november 2017, vedtas med de endringer vedtatt i kommunestyrets møte 18.12.17.
2. Investeringsprogram for 2018 vedtas med en ramme på 258 538 000,- kroner. (Summeringsfeil i investeringstabellen i budsjettdokumentet)
3. Kommunestyret slutter seg til de mål som er beskrevet i framlagte dokumenter, med de endringer vedtatt i kommunestyrets møte 18.12.17.
4. Kommunestyret vedtar at skatt til kommunen for inntektsåret 2018 utskrives med de til enhver tid gjeldende maksimalsatser vedtatt av Stortinget. For 2018 foreslås det avsatt 10% i marginavsetning.
5. Kommunestyret vedtar i medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3 at følgende utskrivningsalternativ benyttes for skatteåret 2018:

Kommunen skriver ut eiendomsskatt etter eiendomsskatteloven § 3 bokstav a på alle faste eiendommer i hele kommunen.
 - a. Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 3,2 promille.
 - b. I medhold av eiendomsskattelovens § 12 bokstav a differensieres satsene ved at den skattesatsen som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2,6 promille.
 - c. For boligdel en av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 140 000 kroner av takst verdi per boenhet. Sakkyndig nemnd for eiendomsskatt vedtar regler for tilordning av bunnfradrag.
 - d. Kommunestyret vedtar i medhold av eiendomsskatteloven § 7 bokstav b fritak for bygninger som har historisk verdi for eiendomsskatt. Dette vil bli lagt fram som en egen sak til kommunestyret
 - e. Eiendomsskatten innkreves sammen med kommunale eiendomsgebyrer og skal faktureres i 12 terminer.
 - f. Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benyttes vedtatte skattevedtekter.
6. Kommunestyret vedtar eiendomsgebyr, salgs- og leiepriser i henhold til rådmannens forslag til budsjett for 2018 - prisliste for 2018. Prisen for kjøp av kommunale varer og tjenester øker med 1,8 % i 2018 (som i statsbudsjettforslaget), dersom annet ikke fremkommer av budsjettforslag eller i prisliste for 2018.
7. Kommunestyret vedtar følgende overføringer over driftsbudsjettet for 2017:
 - a. Kontroll-, tilsyns- og revisjonsvirksomheten i Grimstad kommune med kr. 2 636 000,-

- b. Grimstad kirkelige fellesråd med kr. 15 840 000,-.
- c. Grimstad kulturhus KF med kr. 580 000,-.
- d. Grimstad bolig og tomteutvikling KF med kr. 790 000,-.
- e. Grimstad eiendomsutvikling AS med kr. 2 064 000,-

8. Rådmannen får fullmakt til å fordele og omfordele budsjettmidler i 2018 innenfor følgende områder:

- a. Budsjettjustere som følge av endret aktivitet innenfor pleie- og omsorgsenhetene innenfor vedtatte rammer.
- b. Budsjettjustere som følge av endret aktivitet mellom skolene innenfor vedtatte rammer.
- c. Budsjettjustere som følge av endret aktivitet mellom barnehagene innenfor vedtatte rammer.

9. Det vedtas å oppta lån til investeringsformål – i alt kroner 72 276 000,- i 2018 i samsvar med investeringsbudsjettet. Rådmannen har i henhold til delegert myndighet fullmakt til å oppta lånet.

10. Det vedtas å oppta Startlån inntil 50 000 000,- kroner hos Husbanken for videre utlån. Rådmannen har i henhold til delegert myndighet fullmakt til å oppta lånet.

Følgende ble i tillegg vedtatt i kommunestyrets møte 18.12.17:

Alle endringer i forhold til rådmannens budsjettforslag 8.11.17

OVERSIKT ENDRINGER (i tusen kroner)	2018	2019	2020	2021	HP 18-21
NETTO ENDRINGER INNTEKTSSIDEN	0	0	0	0	0
REDUSERTE UTGIFTER	1740	1740	1740	1740	6960
ØKTE UTGIFTER	1740	1590	1590	1590	6510
Endring driftsresultat	0	150	150	150	450
Netto resultat i rådmannens opplegg	0	0	0	0	0
Resultat med politisk opplegg- settes av til fond	0	150	150	150	450
ENDRINGER I DRIFTSBUDSJETTET					

(alle tall i tusen kroner)	2018	2019	2020	2021	HP 18-21
ENDRINGER PÅ INNTEKTSSIDEN					
Skatteanslag økes	0	0	0	0	0
Netto endring inntektssiden	0	0	0	0	0
REDUSERTE UTGIFTER					
Innsparing på drift, rådhuset. (Lønn, kutt i kjøp av konsulentttjenester, omstilling)	1500	1500	1500	1500	6000
Sparte kostnader og redusert sykefravær som resultat av lederutviklingsprogram	240	240	240	240	960
Fellesområdet					0
Samfunn og miljø					
Kultur og oppvekst					
Helse og omsorg					
Driftskonsekvenser av reduksjoner i investeringsbudsjettet					
SUM REDUSERTE UTGIFTER	1740	1740	1740	1740	6960
ØKTE UTGIFTER	2018	2019	2020	2021	HP 18-21

Fellesområdet

Helse- og omsorgsområdet

Frivolltun - tilpasning demensavdeling, (Ferm og Guldregn)	1300	1300	1300	1300	5200
---	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

					0
Kultur- og oppvekstområdet					0
Forprosjekt Hamsunsenter	150				150
Barnefattigdomstiltak - blant annet utstyrsbank og tilrettelegging for sommerjobb	200	200	200	200	800
					0
					0
Samfunn og miljø-området					
FDV kostnader etter rentekompensasjon, ombygging, Landvik krk, galleri og trapp	90	90	90	90	360
					0
					0
SUM ØKTE UTGIFTER	1740	1590	1590	1590	6510
OVERSIKT					
INNTEKSENDRINGER (netto)	0	0	0	0	0
REDUSERTE UTGIFTER	1740	1740	1740	1740	6960
ØKTE UTGIFTER	1740	1590	1590	1590	6510
<i>Endring driftsresultat</i>	0	150	150	150	450
Netto resultat i rådmannens opplegg	0	0	0	0	0
Resultat med politisk opplegg	0	150	150	150	450

Vedtatte tekstforslag i kommunestyremøte 18.12.17:

1. Omstilling, innovasjon.

Kommunestyret forventer at rådmannen i løpet av 2018 og 2019 gjennomfører et prosjekt preget av omstilling og innovasjon med en gjennomgang av alle driftsområder. Målet må være å levere tjenester med høy kvalitet, effektivt og innenfor fastsatte tidsfrister, med reduserte driftskostnader. Budsjettene videre i handlingsperioden bør gradvis legges opp til å sikre en regnskapsmessig driftsmargin på om lag 2% av omsetningen.

2. Økt satsing på barnehage, skole og eldreomsorg

Gevinsten av omstilling og innovasjon (pkt 1) skal primært sikre og styrke tidlig innsats og oppfylle nye bemanningsnormer i barnehage og skole. Tjenestetilbudet må i tillegg bli så robust at det kan takle nye utfordringer med økte ressursbehov, for eksempel innen eldreomsorgen.

3. Lærlingeløft

Rådmannen bes gjennomføre en ytterligere økning i antall lærlinger, slik at antall lærlinger i løpet av HP 2018 – 2021 blir tre pr.tusen innbyggere i Grimstad (dvs.ca 69 lærlinger). Det skal legges fram en opptrappingsplan med oversikt over behov og tilbud, i forbindelse med 1.tertialrapport i 2018.

4. Kyststi.

Rådmannen bes vurdere om beløpet som er satt av til kyststi er tilstrekkelig for å sikre en god fremdrift på planlegging og gjennomføring. Rådmannen bør vurdere en økt bevilgning til kyststi i forbindelse med årsoppgjørdisposisjoner, våren 2018.

5. Turløype/lysløype – Morholtskogen

I budsjettvedtaket 12.12.2016 var det satt av kr 250.000 i 2018 til oppstart av arbeidet med turløype/lysløype i Morholtskogen. Tiltaket og beløpet er ikke med i rådmannens budsjettforslag for 2018. Dette må tas med inn igjen. Og rådmannen bes om å vurdere en satsing på dette tiltaket i forbindelse med årsoppgjørdisposisjoner, våren 2018, og sikre at (planleggings-)arbeidet med turløype/lysløype kommer i gang i 2018. En bør sørge for at denne turløypa knyttes til kyststien som en ekstra sløyfe.

6. Opprustning av Torvet

Det er ikke satt av penger til opprustning av Torvet i 2018. Rådmannen bes om å sikre at planleggingen av opprustningen av Torvet har en slik fremdrift at den konkrete opprustningen kan påbegynnes i 2019.

7. Kommuneplan

Rådmannen bes vurdere å prioritere planleggingsressurser slik at arbeidet med kommuneplanen kan starte opp våren 2018.

8. Frivillighet

Rådmannen bes om å vurdere en økt satsing på strategisk samhandling mellom frivillighet, næringsliv og offentlig virksomhet, ved f.eks. å arrangere en frivilligbørs, høsten 2018. Det bør i denne sammenheng også vurderes frivillighetens plassering i den kommunale organiseringen, og lokalisering av frivilligsentral. Rådmannen bes komme med konkrete planer senest i forbindelse med årsoppgjøret for 2017.

9. Raet Nasjonalpark

Rådmannen bes utarbeide en plan for å etablere besøkssenter og informasjonstavler, og utarbeide informasjonsmateriell. Planer med kostnadsoversikt bør foreligge senest ved årsoppgjøret for 2017.

10. Belysning på P-plass, Dømmesmoen

Rådmannen bes etablere en bedre belysning på P-plassen på ved lysløypa på Dømmesmoen. Kostnaden dekkes av tidligere avsatt fond til trafiksikkerhetstiltak.

11. Vedlikehold av veier

Rådmannen bes om, innen kommunestyremøtet i april 2018, å legge fram en oversikt over vedlikeholds- og investeringsbehov på veier med kommunalt vedlikehold. Det legges spesielt vekt på behov for oppgraderinger av veier utenfor byggefelt, som for eksempel Killegårdsveien, Sundveien (Rønnes) og Inntjoreveien.

12. Bredbånd og mobildekning

Rådmannen bes om, innen kommunestyremøtet i april 2018, å legge fram en oversikt over de som har sendt inn søknader om utbygging av bredbånd og bedre mobildekning. Det gis en vurdering om kommunen i økt grad kan bidra til utbygging herunder avsetning til et fond som er øremerket for slik utbygging. Dette anses som spesielt viktig både med tanke på økt bruk av trygghets- og velferdsteknologi, og skolearbeid hjemme som forutsetter god nettilgang.

13. Videreføre gravplanprosjekt

Rådmannen bes om å omprioritere midler (kr 400.000) fra opparbeidelse av nye gravplasser slik at det pågående gravplanprosjektet kan videreføres.

14. Trafiksikkerhetstiltak, Eide kirke

Utvidelse og asfaltering av p-plass ved Eide kirkegård. Kr 500.000 brukes til dette tiltaket. Midlene tas fra disposisjonsfond avsatt til trafiksikkerhetstiltak ifbm regnskapsavslutningen for 2016 (PS 17/62).

15. Kommunestyret ber rådmannen utrede mulighetene for å etablere en Koordineringsansvarligstilling med fokus på søknader statlige/fylkeskommunale midler/stiftelser/banker og andre fond e.l.

16. Det nedsettes en politisk/administrativ gruppe som i første kvartal 2018 ser på rutinene for fremtidige budsjettprosesser. Det legges opp til å søke erfaringer bla fra KS. Arbeidet skal forankres i Formannskapet.

17. For hver tertialrapport og ved avleggelse av årsregnskap skal oppdatert oversikt over kommunens fond vedlegges.

18. Kommunestyret ber rådmannen utrede arbeidsplikt opp til 35 år. Ordningen bør organiseres gjennom jobbsentralen.

19. Rådmannen bes sette ned en gruppe, med riktig kompetanse, for å se på mulighetene for cruiseanløp i Grimstad

Rådmannens innledning

Omstillingsåret 2018

Det overgripende målet – redusere andelen unge mennesker på uføretrygd

Rådmannen utfordret i vår enhetslederne til å beskrive hva den enkelte enhet kunne bidra med for å redusere andelen unge uføre, og samtidig si noe om hva enheten allerede gjør på feltet. Dette er et hovedsatsingsområde vi vil arbeide mer med. Dette vil vi gjøre gjennom både bevisstgjøring, prioritering og konkretisering av en tiltakskjede for å forebygge og å sette inn innsats tidlig nok. Rådmannen vil holde dette målet høyt gjennom handlingsplanperioden. Foreløpige innspill er lagt ved i eget vedlegg.

Den økonomiske situasjonen

Det har over år vært stort sprik mellom budsjett og regnskap, særlig innen deler av helse- og omsorgssektoren. Rådmannen ønsket å gjøre en grundig vurdering av om dette skyldtes ledelse og styring, styringssystemer, uforutsigbare brukerbehov eller feilbudsjettering. Vi har derfor valgt å budsjettere «nedenfra» med reelle lønnsutgifter i reelle, faste årsverk, i tråd med dagens vedtatte driftsnivå på alle kommunens tjenesteområder. Denne måten å budsjettere på har gitt til dels store avvik mellom videreføring av dagens budsjettramme og faktisk budsjettbehov. Unntak fra dette er barnehageområdet og hjemmebaserte tjenester, som har en egen finansieringsmodell.

Rådmannen velger derfor å se to budsjettår under ett. For 2018 har vi økt skatteanslaget for å finansiere videreføring av dagens drift med reelle kostnader, anslaget er nå i tråd med regjeringens anslag for Grimstad kommune. Så ønsker rådmannen å benytte 2018 til å omstille driften for å gi handlingsrom til folkehelseiltak, forebyggende tjenester og tidlig innsats. Dette er en forutsetning for bærekraftige tjenester på sikt.

Rådmannen har valgt å legge inn svært få nye tiltak, og har økt inntektene gjennom å øke skatteanslaget til 93,3% samt noe bruk av disposisjonsfond til engangsutgifter.

2018 - året for prioritering

Med reelle budsjetter som utgangspunkt vil rådmannen foreslå tidlig på året:

- Å skaffe seg viten; eksempelvis gjennomgang av KOSTRA-tallene vektet for kriteriene i inntektsmodellen
- Å synliggjøre vilje; prioritere omfang, kvalitet og type tjeneste
- Vurdere dagens modeller for ressursstyring
- Utvikle og effektivisere gjennom Lean/ kontinuerlig-forbedringsprosjekt i alle sektorer

Dette vil kunne berede grunnen for dreining av driften i tråd med politiske valg og satsing på forebygging/ tidlig innsats for å nå det overordnede målet.

Glede og skuffelse

Helse- og omsorgssektoren vil få tilført mest ressurser i rådmannens budsjettforslag, og vil ha tydelig krav om å drive i balanse mellom budsjett og forbruk. Andre sektorer har også fått tilført betydelige ressurser. Det ligger inne videreføring av kutt, nye kutt og regjeringens forventning om effektivisering på 0,5 %. Rådmannens skulle gjerne ha fortsatt styrkingen av barnehagesektoren, der velger rådmannen å avvente eventuelle nye bemanningsnormer og finansiering av dette i statsbudsjettet.

Rådmannen har valgt å legge med loversikt på drifts- og investeringstiltak som vi har funnet og ikke funnet plass til i dette budsjettforslaget. Det er mange engasjerte og dedikerte medarbeidere som med få, nye ressurser kunne gjort en forskjell for Grimstads innbyggere. Mange vil derfor være skuffet over å ikke få utvidede rammer til nye, gode tiltak.

Nye driftstiltak og investeringer

Rådmannen vil fremheve noen få drifts- og investeringstiltak som er nye tiltak i budsjett 2018. Det foreslås å opprette et nytt årsverk innen PP-tjenesten for systemrettet arbeid og koordinering av beredskapsteam for et trygt og godt skolemiljø. Driftstilskuddet til private barnehager økes som en følge av kommunal satsing de siste årene.

Det er foreslått å knytte seg til en felles responscenterløsning på Agder, det vil bidra til å dreie tjenesten mer over til bruk av trygghetsteknologiske løsninger. Det er videre en felles satsing gjennom IKT Agder med program for å utvikle og ta i bruk digitaliserte tjenester. Rådmannen legger også inn forslag om ressurser til en gjennomgående Lean/ kontinuerlig forbedringsprosess i 2018. Disse tiltakene skal alle bidra til omstilling for effektiv tjenesteproduksjon og gode innbyggertjenester i Grimstad kommune.

Det er funnet rom for flere større investeringer i perioden i forslaget. Storgaten barnehage oppgraderes og utvides i tråd med kommunestyrets vedtak. Rådmannen foreslår at Grimstad kulturhus får ekstra midler til lydanlegg for å øke fleksibiliteten og gjøre Pan til en optimal multisal. Det er foreslått forprosjektmidler til ny brannsatsjon og utredning av industriotmen, forprosjektmidler og finansiering ved eventuelle tiltak i Skolepakke III og til ny svømmehall i handlingsplanperioden.

Næringssatsing og samfunnsbygger

Grimstad kommune vil gjennom strategisk næringsplan, by- og tettstedsutvikling og andre satsingsområder være en viktig samarbeidsaktør og pådriver for attraktivitet og næringsutvikling. Det ligger i dette budsjettet videreføring av og nye tiltak som kan bidra til samskaping mellom universitetet, næringsliv og kommune.

Videre planlegging av I4H-satsingen sammen med UiA vil bli et spennende drifts- og innovasjonsprosjekt hvor kommunen vil kunne videreutvikle sin rolle som utviklingsaktør også i et regionalt perspektiv.

Risiko

Helse og omsorgssektoren vil måtte ha stram styring med økonomien til tross for omfattende justering av ramme, og to helt nye tiltak under utredning er ikke lagt inn i budsjettet. Det er usikkerhet knyttet til finansiering av eventuell ny bemanningsnorm i barnehagen. Det er budsjettet med høyere skatteanslag enn inneværende år, og selv om det er i tråd med anbefalingene i «grønt hefte», er risikoen økt for svikt i skatteinntekter. Det ligger inne kutt i ramme som følge av tidligere års vedtak og av statsbudsjettets innsparingskrav på 0,5 %, det vil kunne være en viss fare for at disse ikke kan gjennomføres eller gjennomføres så sent på året at det ikke får helårsvirkning.

Arbeidsglede og engasjement

Rådmannen erfarer at det over lang tid har vært flere saker som har tatt mye oppmerksomhet og energi. Det har de siste månedene blitt mer ro over organisasjonen, og det har vært mulig å ta fatt på andre utfordringer og muligheter som ligger foran oss. Budsjettprosessen har vært arbeidskrevende for nytilsatte ledere og ansatte som har overtatt ansvar for prosessen.

Rådmannen er stolt av dette gode laget med medarbeidere som leverer gode tjenester, og som med både engasjement og arbeidsglede er opptatt av god kvalitet og utvikling. Vi har et nytt år foran oss som nok vil kreve mye omstilling, men som også kan gi mulighet for å sette en tydelig kurs for hvilke prioriteringer som blir viktige.

Hovedmålet vårt i hele handlingsplanperioden vil være å redusere andelen unge personer som blir uføre. Vi har som veiviser i arbeidet vår visjon; med viten og vilje. Verdierne åpenhet, redelighet, respekt og mot skal være bærende for våre tjenester og samfunnsutvikling.

Grimstad, 8. november 2017

Tone Marie Nykø Solheim

Rådmann, Grimstad kommune

Sammendrag

Budsjett 2018 og handlingsprogram 2018-2021 bygger på kommunelovens prinsipper om realistisk budsjettering. For å sikre en mer realistisk budsjettering er det foretatt en risikovurdering av budsjett 2018. Hensikten med risikovurderingen er å fremskaffe bedre grunnlag for beslutninger, ledelse og politikk.

Budsjettet bygger på situasjonen per oktober 2017. Endringer etter dette er ikke hensyntatt. Alle tall i budsjett og handlingsplan oppgis i faste 2018-priser.

Budsjett 2018 forholder seg til regjeringens forslag til budsjett som ble lagt fram 12. oktober 2017, og bruker dette for forutsetninger for Grimstad kommunes budsjett og handlingsprogram. Statsbudsjettet for 2018 legger i hovedsak opp til en videreføring av aktivitetsnivået i kommunen justert for demografiutviklingen.

Det vil bli informert om endringer i statsbudsjettet som har betydning for Grimstad kommune til formannskapet og kommunestyret. Det er knyttet noe usikkerhet til økonomiske konsekvenser av endringer i statsbudsjettet fra 12. oktober til sluttbehandlingen i Stortinget i desember. Det anbefales derfor at budsjettet korrigeres for disse endringene i 1. tertialrapport 2018, og ikke i den politiske budsjettsalderingen.

Handlingsprogrammet 2018-2021 bygger på tidligere vedtatt handlingsprogram og kommunestyrevedtak gjennom 2017. Handlingsprogrammet legger videre opp til et brutto investeringsnivå på 862 mill. kroner totalt for perioden, mens investeringene er 278 mill. kroner for 2018. Den største investeringen i 2018 er byggingen av ny sentrumsbarnehage.

Det er budsjettert med 2,6 % rente på lån og 1,5 % rente på innskudd i bank. Lønns- og prisstigning (kommunal deflator) er satt til 2,6 % i henhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018. Lønnsveksten er satt til 3,0 %, mens prisstigningen er satt til 1,8 %.

Kommunens samlede driftsinntekter (ekskl. finans) er budsjettert med 1 671,0 mill. kroner i 2018. Dette er en økning på 31,5 mill. kroner (1,9 %) i forhold til opprinnelig budsjett for 2017.

Rammetilskudd, inntektsutjevning og skatt utgjør kommunens frie inntekter. Budsjettforslaget for 2018 legger opp til en økning i frie inntekter på 47,475 mill. kroner. At kommunens samlede driftsinntekter ikke øker mer enn 31,5 mill. kroner skyldes en nedgang i budsjetterte driftsinntekter. Fra 1 143,83 mill. kroner i opprinnelig vedtatt budsjett 2017 til 1 191,305 mill. kroner i 2018. Økningen utgjør 4,15 %. Hovedforklaringen til veksten i kommunens frie inntekter er demografisk utvikling (eksempelvis flere innbyggere), samt anslått lønns- og prisstigning. Det er også noen statlige satsingsområder som forklarer veksten. Rådmannens budsjettforslag er likt forslaget til Statsbudsjettet for Grimstad kommune (Grønt hefte). I forslag til budsjett legges det til grunn et skatteanslag på 93,3 % av landsgjennomsnittet.

Grimstad kommune har en eierandel på 2,963 % i Agder Energi AS. Det er budsjettert med et utbytte på 17,86 mill. kroner fra selskapet i handlingsprogramperioden. Dette er likt med utbetalingen fra selskapet i 2017. Hvis det viser seg at utbyttet blir endret vesentlig i forhold til handlingsprogrammet, tas dette opp i de årlige budsjettene til Grimstad kommune.

Kommunestyret vedtok i desember 2012 en ny alminnelig taksering av alle eiendommer i Grimstad kommune. Ny taksering av alle eiendommer i Grimstad ble gjennomført i 2014. I 2015 var takseringen ferdig. Det legges ikke opp til noen endringer i eiendomsskatten i handlingsplanperioden.

Lønnsutgiftene utgjør mer enn 60 % av kommunens totale driftsutgifter. For enkelte enheter utgjør lønnskostnadene over 90 % av den totale økonomiske rammen. Personalbudsjett for kommunen redegjør for antall faste årsverk som er budsjettert. Kommunen har budsjettert med 1 315 faste årsverk for 2018. Det er en økning på 18 faste årsverk i forhold til budsjett for 2017 hvor tilsvarende tall var 1 297 faste årsverk. Økningen kommer som følge av aktivitetsøkning, og konsekvenser av politiske vedtak som ble iverksatt i løpet av 2017.

Kommuneplanen og utviklingstrekk

I slutten av forrige valgperiode vedtok kommunestyret ny kommuneplan og syv kommunedelplaner. Disse planene og områdereguleringene for havneområdene og campusområdet danner vesentlige føringer for valgperioden 2015-2019.

Ny planstrategi for Grimstad kommune (2016-2019) inneholder 30 planer, men færre «tunge» planer enn i forrige valgperiode. I inneværende valgperioden har gjennomføring av overordnede planer prioritet.

Befolkningsutvikling

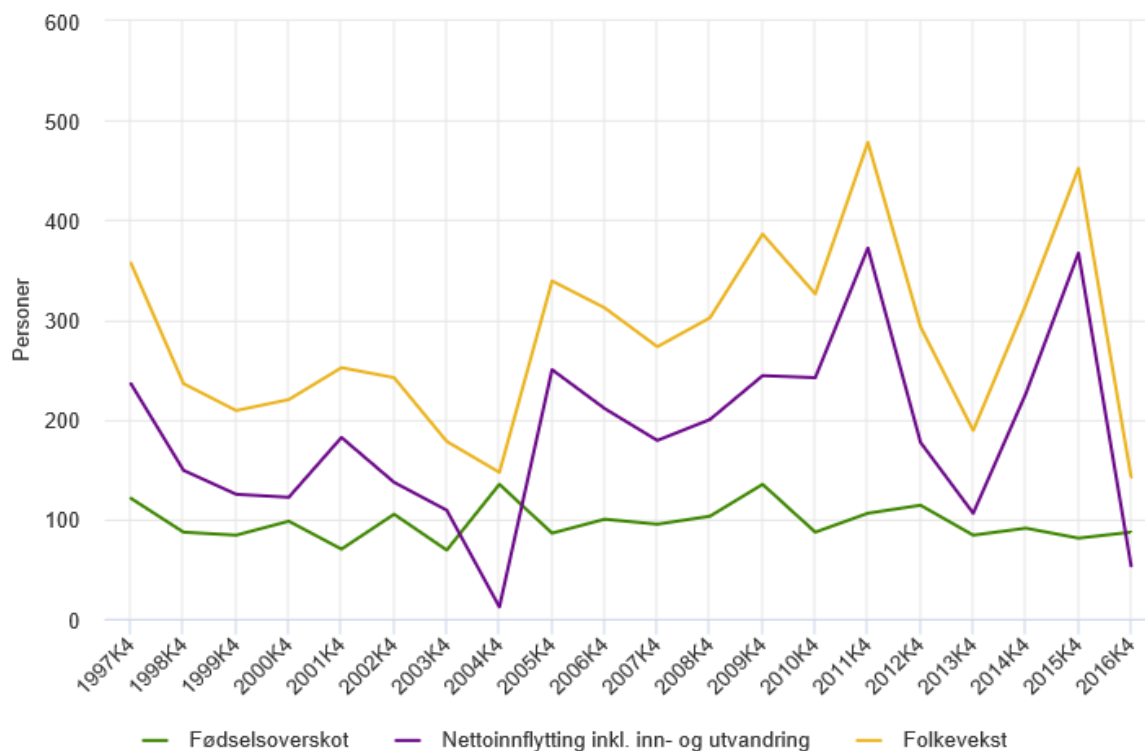
Sentrale kjennetegn ved befolkningsutviklingen og befolkningsstrukturen i Grimstad:

God, stabil befolkningsvekst i over 50 år. Befolkningen har doblet seg på disse årene. I et «normalår» øker folkemengden i Grimstad med rundt 300 personer. Uro på arbeidsmarkedet og nedgang i den nasjonale innvandringen gjør at prognosene fremover for Grimstad er noe usikre.

Noen sentrale kjennetegn ved befolkningsutviklingen og -struktur i Grimstad:

- Stabil befolkningsvekst i over 50 år, ingen år med nedgang i folketallet. Befolkningen har doblet seg på disse årene. I et «normalår» øker folkemengden i Grimstad med rundt 300.
- Nettoflyttingen gir vekst på unge barnefamilier.
- Grimstad har fremdeles flere unge og færre eldre enn i mange andre kommuner.
- Relativt høy mobilitet (ut- og innflytting).
- Grimstad har en negativ nettoppendling – flere pendler ut fra Grimstad til arbeidsplasser i andre kommuner og andelen er svakt økende.
- Med forbehold; Grimstad vil passere 30 000 innbyggere i perioden innen 2040.
- Innbyggertallet per 1. november 2017 var 22 984.

Diagrammet under viser befolkningsutviklingen i Grimstad de siste 20 årene (utgangen av hvert år).

Kilde: Folkemengde, Statistisk sentralbyrå

Endringer i befolkningen

Fødte ⁱ
246 personer [per 2016]

Nettoflytting ⁱ
53 personer [per 2016]

Døde ⁱ
159 personer [per 2016]

Vekst i befolkningen siste kvartal ⁱ
14 personer [per 2. kvartal 2017]

Forventet utvikling

Befolkning i 2030 ⁱ
27 472 innbyggere [per 2030]

Befolkning i 2040 ⁱ
30 803 innbyggere [per 2040]

Kommuneplanens satsingsområder

Kommuneplanen har fire satsingsområder – næringsutvikling, universitetsbyen, folkehelse og levekår og kommunen som organisasjon – og i tillegg er «klima» gjennomgående tema.

Næring

Det er skapt færre arbeidsplasser i privat sektor i Grimstad de siste 15 årene enn i andre kommuner i regionen som det er naturlig å sammenligne seg med. Dette har skjedd til tross for at Grimstad har hatt en god befolkningsvekst i perioden) og fått nytt universitetscampus. Økt pendling kan blant annet sees i sammenheng med bedre kommunikasjon i regionen, ikke minst langs E18.

Grimstad kommune har vedtatt og deltar i næringssamarbeidet om «Strategisk næringsplan for Østre Agder».

Universitetsbyen

Grimstad kommune har egen handlingsplan for universitetsbyen Grimstad. Et viktig potensial for næringsutvikling i Grimstad og regionen er samspillet mellom forsknings- og utviklingsmiljøene på Campus Grimstad og næringsmiljøene i regionen, herunder mulighetene for næringsetableringer i nærområdene til Campus Grimstad. I4 helse og Mechatronics Innovation Lab (MIL) står her sentralt.

Folkehelse og levekår

Grimstad har, sammen med mange andre kommuner i Agder, over mange år hatt negativ score på sentrale levekårsparametere som antall uføre, sosialhjelp, arbeidsledighet osv. I en rapport rådmannen la fram for kommunestyret høsten 2016 fremkom det at rundt 400 barn i Grimstad lever i familier med vedvarende lav inntekt (under 60 % av medianinntekten).

Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i alle kommuner på Agder våren 2016, og viser en veltilpasset og aktiv ungdomsgenerasjon som bruker mindre rusmidler enn tidligere ungdomskull. Den store utfordringen er knyttet til den psykiske helsa, særlig blant jenter.

Kommunen som organisasjon

Skal Grimstad kommune yte kommunens innbyggerne gode tjenester, skape gode demokratiske arenaer og bidra til god samfunnsutvikling lokalt og i regionen, må kommuneorganisasjonen fungere godt og takle fremtidige endringer og utfordringer. I 2017 er det gjennomført et organisasjonsprosjekt i kommunen som vil medføre endringer i deler av organisasjonen i 2018.

«Framtidsbarometeret»

Kommunal rapport har høsten 2017 satt sammen 16 forskjellige indikatorer til «Framtidsbarometeret», fordelt på områdene befolkning, sysselsetting, og økonomi. Barometeret ser på status i kommunene i dag og ventet utvikling fram til 2021, det siste året i handlingsplanperioden. Hensikten med barometeret er å gi et grovt bilde av hvilke kommuner som ser ut til å ha størst og minst risiko framover.

I følge «Framtidsbarometeret» ser risikobildet for Grimstad slik ut:

Knr	Kommune	Folketall	Sysselsetting	Økonomi	Totalt
904	Grimstad	Lav	Middels	Middels	Ganske lav

Folketall

Kommunen ligger veldig godt an på indikatoren Folketall. Det tilsier at kommunen vil få god vekst i rammetilskuddet framover. Men med økte inntekter som følge av økt befolkning eller endret demografi, følger også oppgaver som skal løses.

Sysselsetting

Hva gjelder sysselsetting er indikatorene middels, målt mot resten av landet.

Økonomi

De økonomiske nøkkeltallene er middels, målt mot resten av landet.

Totalt

Målt mot resten av Kommune-Norge, viser indikatorene at risikoen for kommunen er relativt lav de neste årene. Mange har klart større utfordringer.

Næringsstøtte

I dag ligger det flere virkemidler knyttet til næringsstøtte under rådmannens område. Det gjelder støtte til Grimstad Næringsforening, Grimstad min by (GMB), Norsk Landbruksforening, Regionalt næringsfond, og andre tilskudd.

Grimstad kommune er medeier i Etablerersenteret IKS, lokalisert i Arendal. Førstelinjetjenesten i kommunen er dermed lagt til Etablerersenteret IKS. I 2018 er beløpet til Etablerersenteret noe økt i forhold til 2017. Dette skyldes at NAV ikke lenger dekker kostnader til næringsfaglige vurderinger som kreves for å få innvilget dagpenger under etablering. Styret i Etablerersenteret IKS mener det ikke er ønskelig at gründerne må ta denne kostnaden selv, og man har derfor valgt en noe økt bevilgning for å dekke disse kostnadene.

Når det gjelder videre oppfølging av gründerne, har man på Agder etablert et felles innovasjonsselskap, Innoventus Sør. Selskapet tilbyr blant annet inkubatortjenester, og vil være et naturlig sted for videre rådgivning og oppfølging for nystartede bedrifter. Innovasjonsselskapet er lokalisert i Grimstad.

Næringssjefen har kontakt med både nytt og eksisterende næringsliv. En av de viktigste oppgavene er å være et bindeledd mellom bedrifter og kommunen der hvor det er relevant. Kontakt med Grimstad Næringsforening og andre foreninger i kommunen er sentralt i næringssjefens arbeid. I tillegg til kontakt med næringsliv er kontakt og oppfølging overfor Universitetet i Agder og andre forskningsinstitusjoner en viktig del av næringssjefens arbeid.

Det budsjetteres med likt beløp til Grimstad Næringsforening og Grimstad Min By i 2017. Beløpet er i tråd med vedtatt budsjett for 2017.

Regionalt næringsfond for Arendal, Grimstad og Froland er en støtteordning med det formål å fremme etablering av ny virksomhet og videreutvikle eksisterende bedrifter. For å sikre kvalitet i saksbehandling og likebehandling av søkere er det inngått avtale med ekstern saksbehandler. Arendal og Grimstad kommuner inngikk i 2016 avtale med Novigo AS om saksbehandling. Søknader til fondet besluttet av et styre bestående av representanter fra deltagende kommuner, samt observatører fra andre offentlige organisasjoner. De deltagende kommunene finansierer 40 % av fondsmidlene, mens Aust-Agder fylkeskommune finansierer 60 %. Fylkeskommunens bidrag til fondet har de siste årene vært redusert, hvilket også medfører at kommunens bidrag til fondet og behov for saksbehandling er redusert. Frigjorte midler fra dette er omdisponert til andre næringsformål. Man har også tatt høyde for at tilskudd til Usus (tidligere VisitSørlandet), som tidligere ble dekket via næringsfondet, nå må innarbeides i ordinært budsjett.

Strategisk næringsplan for Østre Agder og for Grimstad

I 2015 sluttet Grimstad kommune seg til Strategisk næringsplan for Østre Agder 2015-2020. Det er etablert et næringsnettverk hvor næringsmedarbeidere i Østre Agder-kommunene jevnlig møtes. Det er også ansatt en prosjektleder som har som ansvar å følge opp felles strategisk næringsplan.

I 2017 startet arbeidet med Strategisk næringsplan for Grimstad kommune. Arbeidet har vært gjennomført i nært samarbeid med Grimstad Næringsforening, og det har vært en bred prosess med stor grad av medvirkning fra eksterne aktører. Planen vil sendes til høring primo 2018 med endelig vedtak våren 2018. Det vil legges opp til en handlingsplan med oppfølgingstiltak, og noe midler er avsatt til dette.

Tour des Fjords

I 2017 vedtok kommunestyret at det avsettes et budsjett på 575 000 kroner til at Grimstad kan være målsted for Tour des Fjords i mai 2018. Det er budsjettert med 500 000 kroner til dette formålet. 75 000 kroner ble dekket av midler som var avsatt til «sentrumsutvikling» i næringsbudsjettet i 2017. Denne posten er videreført i 2018. Samlet har kommunestyret godkjent en maksimalramme på 800 000 kroner til Tour des Fjords.

Oversikt næringsstøtte

Budsjett	2017	2018
Grimstad Næringsforening	170 000	170 000
Grimstad Min By	170 000	170 000
Etablerersenteret IKS	270 000	310 000
Norsk Landbruksforening	55 000	55 000
Frie midler næringsutvikling	49 000	49 000
Regionalt Næringsfond	365 000	300 000
Saksbehandling regionalt næringsfond	130 000	50 000
Driftstilskudd USUS	0	46 000
Tiltak som følge av strategisk næringsplans handlingsdel	0	59 000
Tour des Fjords 2018 (omdisponert)	75 000	75 000
Tour des Fjords 2018 (ny)	0	500 000
SUM NÆRINGSUTVIKLINGSMIDLER RÅDMANNEN	1 284 000	1 784 000

Interkommunalt samarbeid

Østre Agder-samarbeidet

Grimstad kommune ble medlem av *Østre Agder interkommunale samarbeid* i 2013. Østre Agder omfatter i tillegg Arendal, Tvedestrand, Risør, Gjerstad, Vegårshei, Åmli, og Froland. Ordførerne utgjør sammen med opposisjonsleder i Arendal styret i Østre Agder. Fylkesordfører med fylkesvaraordfører som stedfortreder har møte og talerett i styremøtene.

Østre Agder er et samarbeidsforum for kommunene i regionen. Det skal bidra til å samordne regionens og kommunenes interesser overfor fylket, staten og andre organer på region-, fylkes- og/eller riksplan. Samarbeidet skal arbeide for å styrke regionens infrastruktur og systematisk arbeide for at regionen velges som lokaliseringssted for offentlige og private virksomheter. Østre Agder kan bidra til etablering av samarbeidsløsninger for to eller flere kommuner knyttet til områder av kommunenes virksomhet og tjenesteproduksjon der kommunene finner det formålstjenlig. I tillegg skal samarbeidet stimulere til at regionen gjennomfører prosjekter for å øke kompetansen i regionens kommuner og utvikle løsninger knyttet til levering av kommunale tjenester.

I 2017 iverksatte styret for Østre Agder en evaluering av samarbeidet. Denne prosessen omfattet egevaluering, ekstern evaluering i regi av Agderforskning og evalueringsmøter i kommunestyre og bystyre. Styret legger på grunnlag av evalueringen fram forslag til nye vedtekter. I tillegg arbeides det med nye finansieringsmodeller for interkommunalt samarbeid. Grimstad kommunestyre vil behandle disse forslagene våren 2018.

Finansiering

I tillegg til bidragene fra de deltagende kommunene har styret anledning til å søke om eksterne finansiering til enkeltprosjekter på vegne av de deltagende kommunene. Prosjekter i regi av Østre Agder der kostnadene delvis forutsettes dekket av kommunene (ut over kontingent) som deltar, krever at det foreligger gyldig vedtak i den enkelte kommune. I slike tilfeller er vedtak om igangsetting fra styret i Østre Agder først gyldig når det foreligger skriftlige vedtak fra de kommunene som skal delta.

Under evalueringsprosessen har det blitt reist spørsmål ved finansieringsmodellene slik det tidligere er nevnt. Rådmennene nedsatte en arbeidsgruppe som har utredet ulike modeller. Det er foreløpig ikke avklart hvilke modeller som blir valgt, men noen av forslagene vil kunne bidra til at Grimstads kostnader til interkommunale tjenester kan reduseres fra 2019.

Samtidig er det betydelig misnøye, særlig fra de minste kommunene, med det samlede kostnadsnivået for KØH. Det kan innebære endringer av tilbudet i framtiden. Med bare litt over 50 % belegg stilles det spørsmål ved om antallet av disse kostbare plassene kan reduseres.

Kontingent

Medlemskommunene betaler 15 kroner per innbygger i kontingent til Østre Agder. I rådmannens budsjettforslag er det budsjettet med 340 000 kroner i kontingent for 2018. Kostnadene er ført på rådmannens fellesområde.

Østre Agder samarbeidet omfatter mange ulike enkelttjenester med en hovedvekt på helse. Her følger en oversikt over pågående samarbeid der Grimstad er med.

Samhandlingsreformen

Kommunesamarbeidet i Østre Agder viderefører samarbeidet med Sørlandet sykehus (SSHF). Målsettingen med samarbeidet har vært å sikre bedre og mer sammenhengende helsetjenester for pasientene. Arbeidet med videreføring av samhandlingsoppgaver mellom kommunene i Østre Agder har høy prioritet. Helse- og omsorgslederforum, nettverk av lederne innenfor området, har ivarett arbeidet med tjenesteinnovasjon, kompetanse, kvalitetsutvikling og øvrig samordning på området.

I forslag til budsjett for 2018 er det lagt inn samme beløp til samhandlingsreformen som i 2017, 324 000 kroner. Kostnaden er budsjettet på fellesområdet til helse- og omsorgssektoren.

Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH)

Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH) er et alternativ til innleggelse i sykehus for innbyggere i Østre Agder og Nissedal. Pasientene skal få et like godt eller bedre tilbud gjennom KØH sammenlignet med innleggelse i sykehus. Tilbudet er ikke en erstatning for korttidsopphold, rehabilitering eller avlastning. Sengeplassene er på Myratunet i Arendal (8) og Fevikun i Grimstad (2). Oppholdet ved sykehjemmene vil normalt være 1-3 døgn. Med grunnlag i de erfaringer som er høstet så langt evaluerer vertskommunene Arendal og Grimstad KØH-tilbudet. De samarbeidende kommuner inviteres til å drøfte videreføringen av tilbudet når evalueringen foreligger.

Ambulant KØH er et desentralisert tilbud der sykepleiere tilbyr behandling hjemme hos pasienten i tett samarbeid med KØH-lege. Målet med ambulant KØH er å forebygge og avverge akutte sykehusinnleggelser. Samarbeidet om Østre Agder KØH er regulert av en samarbeidsavtale mellom vertskommunene og de deltakende kommunene.

Regjeringen har varslet at det kommunale tilbudet om øyeblikkelig hjelp døgnopphold også skal omfatte brukere med psykisk helse og rusproblematikk fra 2017. I forslaget til statsbudsjett er det foreslått overført 86,5 mill. kroner fra de regionale helseforetakene til oppbygging av øyeblikkelig hjelp-døgntilbudet på disse felt i kommunene. De tildelte midlene gir svært begrensede rammer for oppbygging av tilbud i regi av kommunene.

I rådmannens forslag til budsjett for 2017 er det lagt inn en overføring til Østre Agder på 5,395 mill. kroner. Av dette får Grimstad tilbake 3,5 mill. kroner til drift av de to KØH-sengeplassene på Fevikun. Differansen mellom det kommunen betaler inn og det den får tilbake fra Østre Agder benyttes bl.a. til delfinansiering av overlege for legevakt og KØH, ambulant KØH og prosjektene KØH-telemedisin og Helhetlig pasientforløp.

Fra 2018 vil kun den del av overlege for KØH og legevakt som er knyttet til KØH-tilbudet bli belastet budsjettet for KØH-tilbudet (30%).

Det pågår en planprosess med sikte på å bygge nye felles lokaler for Arendal kommunale legevakt og Østre Agder KØH. Intensjonen med samlokalisering er felles bruk av ressurser. Planområdet ligger i direkte tilknytning til sykehuset. Bygget planlegges adskilt fra sykehuset, men med overbygget forbindelse for å sikre rask adkomst ved behov.

Det vises til omtale av KØH-tilbudet ved Fevikun i kapittelet om helse- og omsorgssektoren.

E-helsekoordinator

Østre Agder har siden høsten 2013 hatt velferdsteknologi som et felles prioritetsområde med en eHelsekoordinator til å samordne innsatsen der Risør er vertskommune. Gjennom prosjektet **Innføring velferdsteknologi Agder 2020** er kommunene i Agderfylkene med Østre Agder blitt ledende i arbeidet med sikte på å ta i bruk velferdsteknologi i Norge. De velferdsteknologiske løsningene skal leveres av Telenor Norge og Telenor Objects, og er den største felles anskaffelsen av trygghets- og varslingsteknologi i Norge. Fagmiljøene i Grimstad kommune spiller en nøkkelrolle i utviklingsarbeidet i landsdelen og regionalt.

Til grunn for satsningen ligger en budsjetttramme for 2018 på 1,128 mill. kroner.

Rådmannen har i budsjettet med 277 000 kr i 2018 til felles e-helsekoordinator.

Samarbeid om spesialistfunksjoner innenfor fysioterapi i privat praksis

Kommunene plikter i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven å ha et tilstrekkelig og tilgjengelig fysioterapitilbud. Helse- og omsorgslederforum har utredet en modell for samarbeid innenfor fire spesialitetene: lymfeødem, barnefysioterapi, psykomotorisk fysioterapi og manuellterapi. Kommunene i Østre Agder samarbeider med sikte på å oppnå tilstrekkelig fysioterapitilbud innen disse spesialitetene. Det er gjort en vurdering av behov og lokalisering av nye driftstilskudd med følgende anbefaling til opptrappingsplan: 100 % lymfeødem i Arendal ble etablert i 2017, 100 % psykomotorisk i Tvedestrand og 100 % barnefysioterapi i Grimstad etableres i 2018 og så kommer det 100 % manuellterapi i Arendal fra i 2019. Ett 100 % driftstilskudd koster ca. 420 000 kroner. Det er utarbeidet alternative modeller for fordeling av utgifter mellom kommunene.

Rådmannen har budsjettet med 222 000 kroner i 2018 og økende til 389 000 kroner fra 2019 som er Grimstads andel av kostnadene.

Legevakt

Arendal kommunale legevakt er et interkommunalt legevaktsamarbeid mellom ti kommuner; Arendal, Froland, Fyresdal, Gjerstad, Grimstad, Nissedal, Tvedestrand, Vegårshei, Risør og Åmli. Legevakten har telefonformidling for Evje og Hornes, Bygland, Valle og Bykle.

Legevakten er en enhet i Arendal kommune. Legevaktens hovedfokus er å ivareta pasientene på en forsvarlig måte ved akutt sykdom, skade og forverring av sykdom, som ut fra en faglig vurdering ikke kan vente til neste ordinære arbeidsdag.

I rådmannens forslag til budsjett for 2018 er det lagt inn 6,2 mill. kroner til legevakten og nødnett. Kostnaden er budsjettet på fellesområdet til helse- og omsorgssektoren.

Andre interkommunale samarbeid

Østre Agder krisesenter

Østre Agder krisesenter er et samarbeid mellom de åtte kommunene i Østre Agder, der Arendal er vertskommune. Krisesenteret gir et døgnåpent tilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold og mishandling i nære relasjoner. Krisesentertilbudet er en lovpålagt tjeneste.

I rådmannens forslag til budsjett for 2018 er det lagt inn 3,1 mill. til krisesenteret og Alternativ til vold. Kostnaden er budsjettet på fellesområdet til helse- og omsorgssektoren.

Stiftelsen alternativ til vold (ATV)

ATV-Arendal er et tilbud til innbyggerne i Arendal, Grimstad, Froland, Gjerstad, Vegårshei, Åmli, Tvedestrand og Risør kommune. Disse kommunene finansierer ATV-Arendal, sammen med staten ved Barne- og likestillingsdepartementet (BLD). Kontoret har nå tre årsverk. Den nye medarbeideren er psykolog. Behandlingstilbudet er primært for utøvere av vold i nære relasjoner. Klientene mottar behandlingen individuelt, og/eller i gruppe.

Rådmannen har budsjettet med 15 8000 kroner til ATV i 2018 som er en prisjustering fra 2017. Kostnadene er budsjettet på fellesområdet til helse- og omsorgssektoren.

Dykkerberedskap

Grimstad brannvesen har gjennom Østre Agder brannvesen tilgang til dykkertjeneste. Kommunestyret vedtok i møte 5. september 2016 å delta i samarbeid om denne tjenesten. Kommunens kostnad er 103 000 kroner i 2018. Dette er innarbeidet i rådmannens budsjettforslag og utgjør 5 kroner per innbygger.

Veilyssamarbeid

Fra januar 2014 er det etablert en samarbeidsgruppe for veilyssdrift i Østre Agder med en representant fra hver kommune. Samarbeidsgruppen har ett felles årsverk (driftsleder) til disposisjon. Ut over dette stiller den enkelte kommune nødvendig personell til disposisjon for løsning av egne oppgaver.

I rådmannens forslag til budsjett er det lagt inn 180 000 kroner fra 2017 til Grimstads kostnader i samarbeidet. Kostnadene er budsjettet på kommunalteknisk avdeling og utgiftene fordeles etter antall lyspunkt i de deltakende kommuner.

Nytt krematorium i Arendal

Etter vedtak i kommunestyrene er det utredet en felles kremasjonsløsning ved en utvidelse av dagens kremasjonsanlegg på Høgedal i Arendal kommune. Dagens kremasjonsanlegg har nådd konsesjonsgrensen. Arendal kommune har pålegg fra fylkesmannen om å legge fram planer for oppgradering av anlegget. Styret i Østre Agder har anbefalt overfor kommunene at de påtar seg et felles ansvar for drift og finansiering av nytt felles krematorium i regionen. I forslaget ligger at Grimstad bidrar med 5,0 mill. kroner av investeringskostnaden. Bidraget til finansiering inngår i kommunenes årlige driftsbidrag og baseres på at anlegget nedskrives over 20 år.

Utbygging av nytt krematorium er utsatt til 2019. Rådmannen budsjetterer derfor med utgifter først fra dette tidspunkt.

Samarbeid i skolesektoren

Rådmennene i Østre Agder legger opp til et utvidet samarbeid om skolerelaterte prosjekt, men uten at dette forutsetter økte bidrag fra kommunene. Østre Agders innsats på feltet dekkes av kontingenten.

To prosjekt inngår i satsningen. Økte formalkrav til lærere i grunnskolen innenfor utvalgte fag medfører at mange medarbeidere har behov for videreutdanning. For å gjøre dette opplæringstilbudet lett tilgjengelig og for å begrense kostnader og tidsbruk knyttet til reising vil kommunene i samarbeid med UiA tilby en årsenhet i engelsk. Arendal kommune har på vegne av samarbeidet organisert tilbudet som vil gå skoleåret 2018/2019.

Stortinget har stilt til rådighet midler for lokal kompetansespredning ut fra lokale ønsker og behov. Kommunene i Østre Agder har valgt å søke om slike midler samlet og er fra 2017 tildelt midler til formålet. Østre Agder ønsker å ha en koordinerende funksjon mellom den enkelte skole og universiteter og høyskoler som kan bidra med tilbud innenfor de felt kommunene etterspør.

Samarbeid om nærings- og samfunnsutvikling

Gjennom deltagelse i det nasjonale programmet utviklingsprogram for byregioner (BYR) har Østre Agder siden januar 2016 mottatt midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunne gjennomføre prosjekter og utvikle samarbeidet innenfor næring- og samfunnsutvikling i regionen. En felles prosjektleder har ivarett oppgavene i Østre Agder i samarbeid med Østre Agder næringsnettverk som består av kommunenes næringssjefer og næringsmedarbeidere.

Gjennom evalueringsprosessen har nærings- og samfunnsutvikling fremstått som et viktig satsingsfelt ved videre interkommunalt samarbeid. Basert på erfaringene fra BYR-programmet og etter anbefaling fra styret inviteres derfor kommunene til å vedta en videreføring av samarbeidet på feltet når de skal ta stilling til forslag til nye vedtekter.

Grimstad kommune ivaretar en nøkkelrolle for regionen ved å være vertskommune for UiA. Samspillet mellom regionens næringsliv, offentlige myndigheter og ulike fagmiljøer ved universitetet bidrar sterkt til om vi skal kunne oppnå en god samfunnsutvikling.

Utenfor rammen av Østre Agdersamarbeidet benytter Grimstad seg av barnevernsvakten i Kristiansand. Det er også et samarbeid om arbeidsgiverkontroll som omfatter vesentlig flere kommuner enn samarbeidspartnerne i Østre Agder.

Grimstad er vertskommune for AKST – Agder kommunale støttetjeneste. Dette samarbeidet med Arendal ivaretar regnskap, lønn og dokumentsenter for de to kommunene. Det henvises til egen omtale av dette i handlingsprogrammet.

Samarbeid om IKT-tjenester

Grimstad kommune har sammen med Aust-Agder fylkeskommune, Arendal kommune og Froland kommune bidratt til at IKT Agder IKS er utviklet til et meget sterkt fagmiljø innenfor IKT på Sørlandet. I 2017 har dette selskapet og vertskommunesamarbeidet DDØ, som består av kommunene Risør, Tvedestrand, Gjerstad, Vegårshei og Åmli, utredet fordeler og ulemper ved sammenslåing. Østre Agder har fungert som sekretariat for utredningsarbeidet. Konklusjonen på prosessen er at sammenslåing er hensiktsmessig og at alle eller nesten alle kommuner ønsker å benytte seg av tjenestene fra en ny felles virksomhet.

Dette leder til at de to virksomhetene slås sammen fra årsskiftet 2017/2018. Tjenestene den nye virksomheten leverer vil bli standardisert i årene som kommer. Dette for å oppnå effektiviseringsgevinster og for å kunne gi den nye virksomheten kompetanse og kapasitet til å kunne bistå kommunene godt i en stadig hurtigere digitaliseringsprosess. Felles digital plattform for kommunene som samarbeider i Østre Agder vil bidra til å forenkle interkommunalt samarbeid om for eksempel bruk av velferdsteknologi

Budsjettforutsetninger

Budsjett og handlingsprogram bygger på kommunelovens prinsipper om realistisk budsjettering. Budsjettet bygger på situasjonen per oktober 2017. Endringer etter dette er ikke hensyntatt.

Budsjettet bygger videre på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018 av 12. oktober 2017. Endringer som følge av forlik i Stortinget i desember tas opp i 1. tertial 2018.

Alle tall i budsjett og handlingsplan oppgis i faste 2018-priser.

Det er budsjettert med 2,6 % rente på lån og 1,5 % rente på innskudd i bank. Dette er kommunale gjennomsnittlige rentebetingelser i henhold til låneavtaler inklusiv påslag for rentesikring. På innskudd er det budsjettert med 3 måneders NIBOR (80 punkter per 31/10-17) pluss et påslag på 70 punkter iht. bankavtale.

Kommunal deflator er satt til 2,6 %. Lønnsveksten er satt til 3,0 % mens prisstigningen er satt til 1,8 %. Dette er i henhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør ca. 70 % av kommunesektorens samlede inntekter. Dette er inntekter som kan disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunen.

Hensikten med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne. Ved fordelingen av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle forskjeller i kommunens kostnader (utgiftsutjevning). Omfordelingen skjer som følge av at utgifts- og skatteutjevning blir utført i innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevning er grunnlagt med demografiske og sosiale forhold, som gir strukturelle kostnadsforskjeller for kommunen. Dette uttrykkes i kostnadsindeksen som kommer til fradrag i innbyggertilskuddet.

I handlingsplanperioden 2018-2021 legges det til grunn en kostnadsindeks på 99,46 % og innbyggertall på 2017-nivå (per 1. juli). Dette ligger til grunn både på inntekts- og utgiftssiden. Alle tall fra forslag til statsbudsjett (frie inntekter) for Grimstad kommune.

	Regnskap 2013	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Innbyggere per 1.1.	21 594	21 783	22 098	22 550	22 692	22 692
Innbyggere per 1.7.	21 616	21 864	22 258	22 629	22 765	22 765
Kostnadsindeks i %	98,28	98,86	98,89	98,96	99,13	99,46
Frie inntekter mill. kr.	965,9	1 025,3	1 046,4	1 121,8	1 143,8	1 191,3

Kommunens håndtering av kravet til realistisk budsjettering

Kommuneloven § 46 nr. 3 slår fast at årsbudsjettet skal være realistisk. Dette innebærer at de enkelte bevilgninger og de inntekter budsjettet bygger på, skal være ført opp ut fra hva som kan påregnes, jf. Ot. prp. nr. 43 (1999-2000) s. 130. Budsjettet skal være fullstendig, dvs. at alle forventede inntekter, innbetalinger og bruk av avsetninger samt utgifter, utbetalinger og avsetninger i året skal tas med (jf. budsjettforskriften § 6). Når utgifts- og inntektsanslag settes, er forsiktighetsprinsippet lagt til grunn. Budsjett 2018 og handlingsprogram 2018-2021 omfatter overordnede premisser, målsetninger og prioriteringer. Det rapporteres politisk hvert tertial og ved årsslutt, og det gjennomføres budsjettreguleringer i tilknytning til tertialrapportene.

Hvis alle inntekter, kostnader og premisser var kjente og forutsigbare, er det i prinsippet enkelt å tilfredsstille kravet om realistisk budsjettering i kommunen. Utfordringen er å vurdere inntekts- og kostnadsanslagene når usikkerheten er stor. Det er derfor i dette budsjettframlegget gjennomført en risikovurdering. På denne måten vises det til hvilke områder i budsjettet som er usikre. Dette alene bidrar ikke til realistisk budsjettering, men vil kun belyse hvor risikoen i kommunen er størst. Risikovurderingen vil i tillegg bli tatt opp i budsjettstyringen og i tertialrapporteringen. På denne måten vil kommunen ha et økt fokus på realistisk budsjettering. Videre bygger budsjettet på situasjonen per oktober 2017. Vesentlige endringer i forutsetningene etter dette, tas opp i tertialrapportene.

Tidligere handlingsprogram

Handlingsprogrammet 2018-2021 bygger på tidligere vedtatt handlingsprogram og kommunestyrevedtak gjennom 2017.

Som følge av det negative resultatet i 2008, var kommunen uten disposisjonsfond fram til utgangen av 2011. Kommunens disposisjonsfond har gradvis økt til 82,2 mill. kroner ved inngangen til 2017.

Budsjettet for eiendomsskatt i 2017 er 67,0 mill. kroner. Rådmannen foreslår å holde seg til den økonomiske inntektsrammen for eiendomsskatt som er gitt i vedtatt handlingsprogram 2017-2020, og beholde samme promillesatser som i 2017. Eiendomsskatteanslaget økes med 0,4 mill. kroner årlig (til 67,4 mill. kroner i 2018), som følge av en forventning om flere oppførte boliger i kommunen. Dette er i henhold til tidligere handlingsprogram.

Budsjettet for 2018 er stramt, og det forutsetter organisatorisk disiplin i gjennomføringen av driften og driftsreduksjonene (0,5 %) som er lagt inn.

Gjennomgang budsjetterammer

Rådmannen har, som tidligere signalisert overfor kommunestyret, lagt stor vekt på detaljgrunnlaget i budsjettprosessen for 2018. Dette for å finne riktig «gulvplanke» for driften ute i driftsenhetene og sektorene. Alle stillinger i enhetene er gjennomgått og med lønnsgrunnlag (lønnsnivå, stillingsprosent og evt. tillegg) per august 2017 for disse. Også øvrige utgifts- og inntektsposter er gjennomgått. Behovet for en slik gjennomgang var spesielt stor innen helse- og omsorgssektoren, hvor flere enheter over år har hatt større budsjettoverskridelser. Gjennomgangen har avdekket et behov for å øke budsjettmidlene til alle sektorer, men mest til helse- og omsorgssektoren. Det er viktig å presisere at dette ikke er nye «friske midler» sektorene/ enhetene nå har fått til å øke driftsnivået, men en budsjetttilpasning til det driftsnivået de faktisk har.

Ellers har rådmannen valgt å budsjettere neste års lønnsoppgjør (2018) direkte ute i sektorenes/enhetenes budsjetterammer. Dette utgjør 2,0 % (3 % med overheng fra 2017), eller totalt 17,9 mill. kroner. Kommunens fellesområde reduseres tilsvarende.

En siste viktig endring er at statlig integreringstilskudd (inntektene) for flyktninger nå budsjetteres på finansområdet i budsjett 2018, mens utgiftene budsjetteres i sektorene som tidligere. Inntil nå har det vært slik at både inntekter og utgifter har vært budsjettert og regnskapsført i enhetene. Budsjetteknisk betyr dette at netto-budsjetterammer for sektorene øker med vel 53 mill. kroner.

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2018

Regjeringen Solberg la fram forslag til statsbudsjett 2018 (Stortingsproposisjon 1 S) den 12. oktober 2017. Regjeringen Solberg er en mindretallsregjering, og må søke flertall for statsbudsjettet i Stortinget. Statsbudsjettet behandles og vedtas endelig av Stortinget i desember. Det kan derfor komme endringer i det budsjettgrunnlaget som rådmannens budsjettforslag er bygget på, herunder de budsjetterte frie inntektene (skatt, rammetilskudd og inntektsutjevning).

Det vil bli informert om endringer i statsbudsjettet som har betydning for Grimstad kommune til formannskapet og kommunestyret. Det er knyttet noe usikkerhet til økonomiske konsekvenser av endringer i statsbudsjettet fra 12. oktober til sluttbehandlingen i Stortinget i desember. Det anbefales derfor at budsjettet korrigeres for disse endringene i 1. tertialrapport 2018, og ikke i den politiske budsjettsalderingen.

Statsbudsjettet 2018 legger i hovedsak opp til en videreføring av aktivitetsnivået i kommunen justert for demografiutviklingen.

Ifølge statsbudsjettet vil Grimstad kommune få en vekst i de frie inntektene på 4,15 % målt i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2017 i Grimstad (Dette inkluderer deflator på 2,6 % og endrede oppgaver). Statsbudsjettet anslår de frie inntektene i Grimstad til å bli 1 191,3 mill. kroner i 2018. Rådmannen har budsjettert med dette beløpet. Skatteanslaget utgjør 93,3 % av landsgjennomsnittet.

Det kommunale skatteøre for 2018 er uendret fra 2017, og foreslås til 11,80 %.

Kommunestyret vedtar at skatt til kommunen for inntektsåret 2018 utskrives med de til enhver tid gjeldende maksimalsatser vedtatt av Stortinget. For 2018 foreslås det avsatt 10% i marginavsetning.

Grunnlaget for deflatoren på 2,6 %, er en økning i årslønnsveksten på 3,0 % og en konsumprisvekst (KPI) på 1,8 % for 2018. Grimstad kommune har budsjettet med en årslønnsvekst på 3,0 % i 2018 etter føringene i statsbudsjettet.

Sitert fra forslaget til statsbudsjett 2018: «En god og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommunene og fylkeskommunene skal kunne ivareta sine oppgaver. Regjeringens forslag til budsjett for 2018 legger til rette for at kommunesektoren kan tilby flere og bedre tjenester. Opplegget gir blant annet rom for et bedre tilbud til personer med rusproblemer, økt satsing på tidlig innsats i barnehage og skole, og forebyggende tiltak for barn, unge og familier.

Forslaget innebærer en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på knapt 3,8 mrd. kroner og en vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 4,6 mrd. kroner. Innenfor veksten i frie inntekter er enkelte formål særskilt ivare tatt. For kommunene begrunnes 300 mill. kroner med opptrappingsplanen for rusfeltet, 200 mill. kroner med tidlig innsats i barnehage og skole og 200 mill. kroner med forebyggende tiltak for barn, unge og familier. Slike tiltak vil være med på å ruste kommunene for barnevernsreformen, samtidig som de underbygger regjeringens prioriterte satsinger innenfor arbeid med psykisk helse, rus, vold og overgrep. Kommunene kan innenfor disse midlene også prioritere ytterligere satsing på helsestasjons- og skolehelsetjenesten i 2018. For fylkeskommunene skal 100 mill. kroner gis en særskilt fordeling til ferjefylkene, slik at disse kan sørge for god infrastruktur for folk og næringsliv langs kysten og legge til rette for investeringer i mer miljøvennlig teknologi. Den samlede veksten i kommunesektorens frie inntekter er høyere enn det som er nødvendig for å dekke formålene ovenfor og anslåtte kostnader knyttet til utviklingen i demografi og pensjoner.

Også på andre kommunale og fylkeskommunale ansvarsområder legger regjeringen til rette for flere og bedre tjenester. Innenfor de kommunale helse- og omsorgstjenestene foreslår regjeringen blant annet at det kan gis tilsagn om tilskudd til 1 800 heldøgns omsorgsplasser. Innenfor samferdselssektoren foreslår regjeringen blant annet økt tilskudd til statlig delfinansiering av viktige kollektivprosjekter i de fire største byene.

Regjeringen mener at det er rom for mer effektiv ressursbruk i kommunesektoren. Dersom kommunene og fylkeskommunene effektiviserer ressursbruken, vil tjenestetilbudet kunne forbedres ytterligere. En effektivisering av virksomheten i kommunene på 0,5 % vil frigjøre 1,2 mrd. kroner i 2018 som kan brukes til styrking av tjenestene, i tillegg til det som følger av inntektsveksten».

Utbytte fra Agder Energi AS

Grimstad kommune har en eierandel på 2,963 % i Agder Energi AS. Utbyttepolitikken ble endret i 2015, og Grimstad kommunestyre vedtok enstemmig i sak 54/15 en utbyttemodell for Agder Energi AS på 400 millioner kroner pluss 60 % av det overskytende av selskapets resultat etter skatt (NRS). Dette vedtaket var i tråd med arbeidsutvalgets anbefaling. Alle eiere har fattet et tilsvarende vedtak.

Dette vedtaket innebærer også at utbyttet beregnes på grunnlag av foregående års resultat, slik at eierne vil få mer forutsigbarhet med tanke på budsjettering av inntekter. Rådmannen har budsjettet med 17,86 mill. kroner årlig i handlingsplanperioden 2018 - 2021.

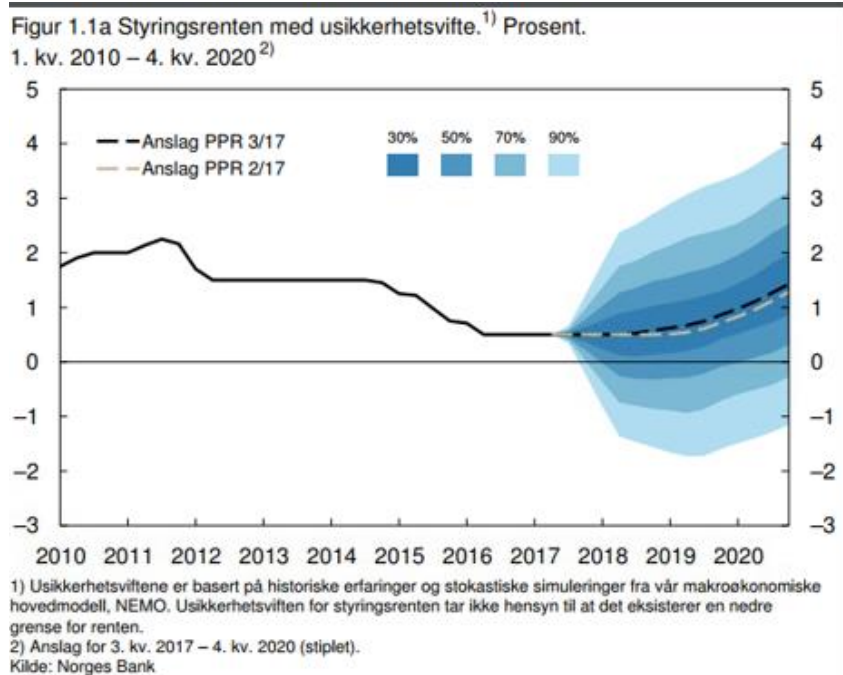
Utbytte fra Agder Energi AS Tall i mill. kroner	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Resultat (NRS) årene før	834,0	834,0	834,0	746,0	746,0	746,0
Utbytte fra selskapet	700,0	660,0	660,0	607,6	607,6	607,6
Grimstad kommunes andel	20,6	19,4	19,4	17,9	17,9	17,9

Finanskostnader

Grimstad kommune har et reglement for finansforvaltning som er vedtatt av kommunestyret. Dette reglementet legger opp til å kunne binde renten for 70 % av langsiktige lån. Dette er med på å stabilisere renteutgiftene til kommunen, slik at en blir mindre følsomme for svingninger i finansmarkedet.

Grimstad kommune har historiske bindinger av renter på lån. Disse bindingene var gjort i et konkurranseutsatt marked på et tidspunkt da rentenivået var høyere enn dagens. I 2013 var gjennomsnittlig rentenivå for Grimstad

kommune 3,0 %. I 2016 var rentenivået 2,35 %, og en forventer at gjennomsnittlig rentenivå for 2017 blir 2,2 % av brutto lånegjeld.

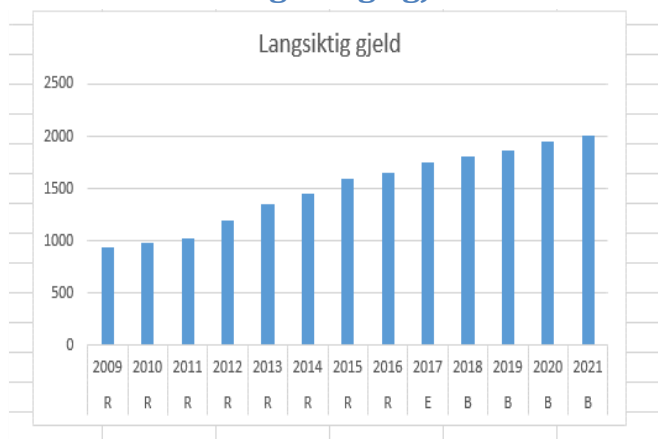

Grafikken over er hentet fra figur 1.1a i Norges Banks pengepolitiske rapport 3/17, og viser Norges Banks historiske styringsrente fra 2010 og utfallsrommet framover mot 2021. Dette viser stabil rente framover, med en økning mot slutten av perioden. Styringsrenten er på 0,50 % i dag, og en økning fra 2019 til 2021 på 0,5 prosentpoeng til 1,5 %. Viften viser sannsynligheten for endringer i renten, og det er 70 % sannsynlig at styringsrenten vil ligge mellom -0,25 % og +3 % i 2021.

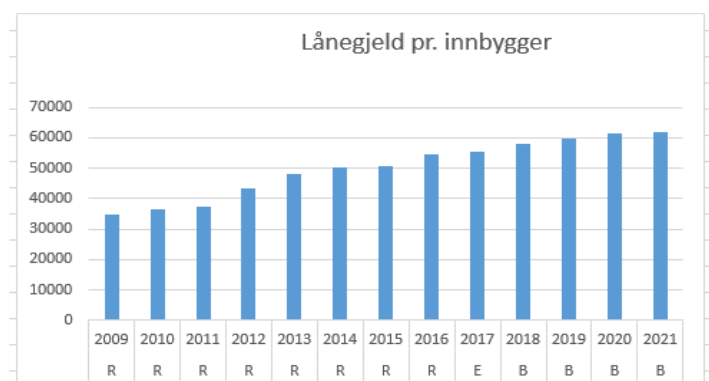
3 mnd. NIBOR – anslag for 2018	0,85 %
Finansinstitusjoners margin	0,60 %
Pris for flytende rente 2018	1,45 %
Forsikring 5 år – 30 % av lånemassen - historisk og framtidig	0,45 %
Tillegg for finansiell risiko i perioden 2017 til 2020 (vifte) 70 %	0,70 %
Budsjettet rente i handlingsprogramperioden	2,60 %

Det budsjetterte rentenivået på 2,6 % videreføres i budsjett 2018 og handlingsprogram 2018-2021.

Kommunens langsiktige gjeld

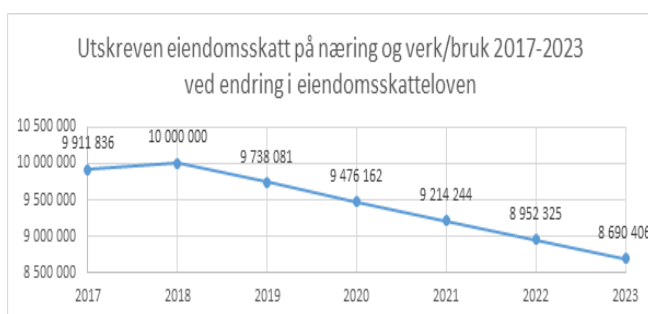
Kommunen hadde en samlet lånegjeld på 1 651 mill. kroner i 2016. I budsjett 2017 ble lånegjelden økt til 1 746 mill. kroner, og ved utgangen av 2018 legges det opp til at lånegjelden øker til 1 801 mill. kroner. Handlingsprogrammet legger opp til en utflating av låneveksten i slutten av handlingsprogramperioden (2021), og gjelden vil ligge på ca. 2 014 mill. kroner. Fra 2009 til 2017 har lånegjelden i Grimstad økt med 86,6 %. Dette er en utvikling som ikke er bærekraftig selv med et lavt rentenivå.

Når det gjelder lånegjeld per innbygger (eks. forvaltningslån og ubrukte lånemidler) har denne økt fra 34 821 kroner i 2009 til 55 471 kroner i 2017. Gjeldsveksten i Grimstad har vært større enn landsgjennomsnittet. Årsaken til denne gjeldsutviklingen er at kommune har investert i skoler (Fevik og Landvik skole), parkeringshus, bibliotek og heldøgns omsorgsboliger (HDO) til pleietjenester.

Eiendomsskatt i Grimstad

Eiendomsskatteloven gir mulighet for å gjennomføre en ny alminnelig taksering hvert 10. år. Siste alminnelige taksering av alle eiendommer i Grimstad ble gjennomført i 2013, med virkning fra skatteåret 2014.

Eiendomsskatt i mill. kroner	2017	2018	2019	2020	2021
Handlingsprogram 2017-2020	67	67,4	67,8	68,2	
Forslag til handlingsprogram 2018-2021	67	67,4	67,8	68,2	68,6

Satser og effekter	2017	2018	2019	2020	2021
Bunnfradrag per boenhet (1000-kroner)	140	140	140	140	140
Bolig og fritidseiendommer (promille)	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Næring, verker og bruk (promille)	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Skatt for en KOSTRA- bolig (120m2) kr	5 252	5 252	5 252	5 252	5 252

I statsbudsjettet for 2018 ligger det inne forslag om endring av eiendomsskatteloven. Forslaget gjelder endring av taksering av det som i dag kalles verk og bruk. Det vil være en overgangsregel for utfasing av eiendomsskatt på produksjonsutstyr og – installasjoner i verk og bruk. Som vist i figuren fører endringen til en gradvis nedgang i inntektene fra næringseiendommer ved opprettholdelse av samme grunnlag og skattesats i overgangsperioden. I perioden vil nye og endrede eiendomsskatteobjekter allikevel sørge for at forventede inntekter i handlingsprogrammet kan opprettholdes uten endringer i skattesats.

Kommunestyret vedtar i medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3 at følgende utskrivningsalternativ benyttes for skatteåret 2018:

Kommunen skriver ut eiendomsskatt etter eiendomsskatteloven § 3 bokstav a på alle faste eiendommer i hele kommunen.

b. Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 3,2 promille.

b. I medhold av eiendomsskattelovens § 12 bokstav a differensieres satsene ved at den skattesatsen som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2,6 promille.

c. For boligdel en av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 140 000 kroner av takst verdi per boenhet. Sakkyndig nemnd for eiendomsskatt vedtar regler for tilordning av bunnfradrag.

d. Kommunestyret vedtar i medhold av eiendomsskatteloven § 7 bokstav b fritak for bygninger som har historisk verdi for eiendomsskatt. Dette vil bli lagt fram som en egen sak til kommunestyret

e. Eiendomsskatten innkreves sammen med kommunale eiendomsgebyrer og skal faktureres i 12 terminer.

f. Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benyttes vedtatte skattevedtekter.

Priser på kommunale varer og tjenester i 2018

Nedenfor beskrives kort de varer og tjenester hvor rådmannen foreslår at prisen ikke økes fra 2017 til 2018, og de varer og tjenester hvor rådmannen foreslår at prisen øker med mer eller mindre enn 1,8 %.

I prisvedlegget er det utarbeidet en felles prislister for varer og tjenester i Grimstad kommune. De som ikke er nevnt i dette vedlegget eller i dette dokumentet er regulert med 1,8 %.

6. Kommunestyret vedtar eiendomsgebyr, salgs- og leiepriser i henhold til rådmannens forslag til budsjett for 2018 - prisliste for 2018. Prisen for kjøp av kommunale varer og tjenester øker med 1,8 % i 2018 (som i statsbudsjettforslaget), dersom annet ikke fremkommer av budsjettforslag eller i prisliste for 2018.

Gebyr for vann

Gebyret for vann økes med 1,9 % i 2018. Årsgebyret var i 2017 på kr. 2 531 (inkl. mva). Årsgebyret for 2018 blir da på kr 2 579 (inkl. mva) for en KOSTRA-bolig.

I Grimstad kommune er vann en selvfinansierende tjeneste. *

Gebyr for avløp

Gebyret for avløp settes ned med 17,5 % i 2018. Årsgebyret var i 2017 på kr 4 102 (inkl. mva). Årsgebyret for 2018 blir da på kr 3 384 (inkl. mva) for en KOSTRA-bolig. I Grimstad kommune er avløp en selvfinansierende tjeneste. *

Tilknytningsgebyr for vann og avløp

Dette er et engangsgebyr ved tilkobling til offentlig vann og avløp. Dette gebyret økes med 1,8 % for vann og 1,8 % for avløp. Gebyret for 2017 var kr 8 124 (inkl. mva) for vann og kr 13 539 (inkl. mva) for avløp. For 2018 vil gebyr for tilkobling til offentlig nett for vann være kr 8 270 (inkl. mva) og for avløp kr 13 782 (inkl. mva). Total kostnad per standard enebolig (KOSTRA-bolig) vil være kr 22 052 (inkl. mva) i 2018.

I Grimstad kommune er tilknytningsgebyr for vann og avløp en selvfinansierende tjeneste. *

Renovasjonsgebyret

Gebyret for renovasjon reduseres med 6,4 % i 2018. Årsgebyret for renovasjon var i 2017 på kr

4 280 (inkl. mva). Årsgebyret for 2018 blir da på kr 4 006 for en KOSTRA-bolig. I Grimstad kommune er renovasjon en selvfinansierende tjeneste. *

Slamrenovasjonsgebyret

Gebyret for slamrenovasjon økes med 14,1 % i 2018. Årsgebyret for et standardabonnement var i 2017 på kr 1 243 (inkl. mva). Årsgebyret for 2018 blir kr 1 418 (inkl. mva).

Feiegebyret

Feiegebyret for 2018 økes med 11,3 % i forhold til 2017. Årsgebyret for 2017 var på kr 554 (inkl. mva) for feie- og tilsyn på en KOSTRA-bolig. Årsgebyr for en KOSTRA-bolig blir da i 2018 på kr 617 (inkl. mva)

I Grimstad kommune er feie- og tilsynsgebyret en selvfinansierende tjeneste. Se egne retningslinjer for selvfinansierende tjenester på kommunenes hjemmesider.

Husleie i kommunale boliger

For eksisterende leieavtaler i kommunale boliger økes husleien i samsvar med KPI (konsumprisindeksen) jf. husleieloven. For nye leietakere økes prisen 1,8 % i 2018.

SFO-prisene i Grimstad kommune

SFO-prisene øker med 1,8 % i 2018. En heltidsplass vil koste 2 813 kroner per mnd. i 2018. En korttidsplass vil da koste 1963 kr per mnd. i 2018.

Foreldrebetaling i kommunale og private barnehager

Maksimalpris for en fulltidsplass i barnehage var i 2017 kr 2 730. Maksimalpris for en fulltidsplass i barnehage i 2018 blir kr 2 910.

For differensierte satser og matpenger, se prisvedlegg.

Selvkostfond

Ved inngangen til 2017 hadde selvfinansområdene følgende fond:

- Vann: 7,8 mill. kroner
- Avløp: 5,08 mill. kroner
- Renovasjon: 547 130 kroner
- Slamrenovasjon: 257 058 kroner
- Feiing: 515 049 kroner

Utgifter knyttet til kommunale eiendomsgebyrer for 2018 (Kostra-bolig)	
Gebyr i kroner inkl. mva	
Vann	2 579
Avløp	3 384
Renovasjon	4 006
Feiertjenesten	617
Sum KOSTRA-bolig med avløp	10 586
Vann	2 579
Renovasjon	4 006
Slamrenovasjon	1 418
Feiertjenesten	617
Sum KOSTRA-bolig med slam	8 620

* Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler.

Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene.

Dette betyr at hvis kommunen har avsatt overskudd (fond) som er eldre enn fire år, må overskuddet brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret.

I forslag til budsjett for 2018 er det budsjettert med bruk av fond.

Vurdering av budsjettrisiko for 2018

Driftsrisiko

Grimstad kommune gjennomfører regelmessige risikoanalyser for å avdekke risikoen knyttet til kommunens drift. Dette gjøres for investeringsprosjekter og innenfor driften. Den samlede risikoen rapporteres tertialvis. Dette har kommunen gjennomført systematisk gjennom flere år. Det er nytt at risikoen vurderes i budsjett sammenheng. Dette

for å synliggjøre realismen i budsjettet. Hensikten med risikovurderingen er å fremskaffe bedre grunnlag for beslutninger og politisk fokus.

Risikovurderingen bygger på:

1. Hva kan gå galt?
2. Hva er sannsynligheten for at hendelsen inntreffer?
3. Hvilke konsekvenser kan hendelsene medføre?

Risikoanalysen er en frittstående analyse og en del av kommunens totale risikostyring. Det er benyttet en kvalitativ analyse og vurdering, hvor frekvensene og konsekvensene av hendelsene klassifiseres i høy, middels og lav i en risikomatrixe.

I første omgang etableres det et enkelt opplegg knyttet til risiko for hver sektor, og for kommunen totalt sett. Økt innsikt om risiko i hele organisasjonen er også et mål som har betydning for hvordan risikobildet håndteres totalt sett.

Forklaringer og tiltak til risikoelementene i matrisen

Svikt i frie inntekter

Svikt i de frie inntektene (skatt) har en forhøyet risiko i 2018. Det er budsjettert med 93,3 % av landsgjennomsnittet. I tidligere års budsjett har det vært budsjettert med 90 %. Inntektene og risikoen er avhengig av hvordan skatteinngangen til landet blir totalt sett for 2018.

Driftsoppfølging - ingen reserver

Enhetene har blitt tilført betydelige budsjettmidler i budsjett 2018. Det er allikevel en risiko for at enkelte enheter og avdelinger kan gå med underskudd i 2018. Dette kan forebygges ved en tettere driftsoppfølging spesielt innenfor håndtering av ansatte, nyansettelser og avtaleinngåelse som erstatter kommunal tjenesteproduksjon. Kommunen har et opplegg der alle ledere har månedlige oppfølgingsmøter med sin overordnet. Det arbeides videre med månedlig oppfølging og virksomhetsgjennomgang (business review) av alle sektorer og enkelte enheter.

Gjennomføring av effektiviseringsvedtaket på 0,5 %

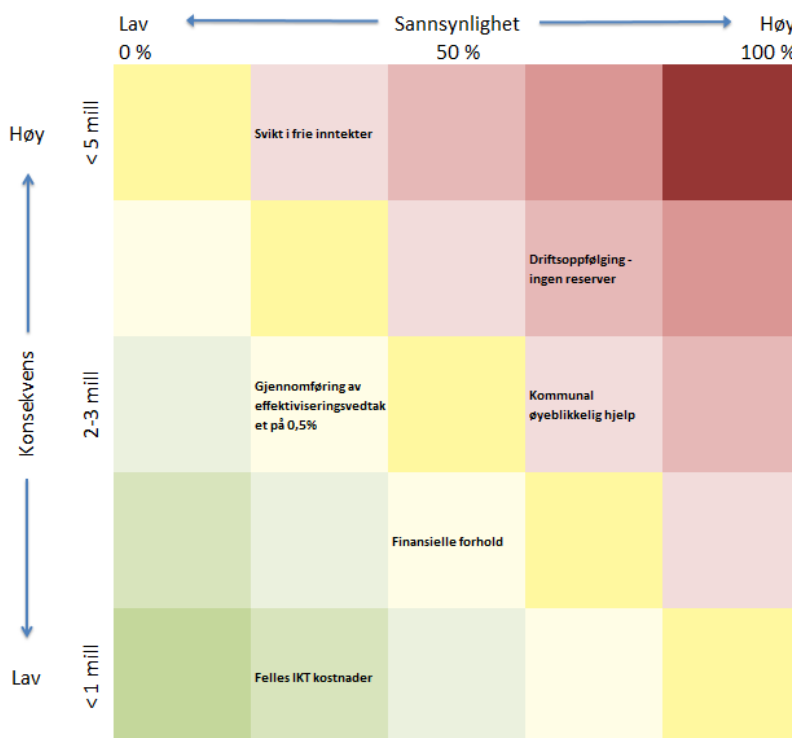
Regjeringen har i sitt budsjettforslag foreslått en generell effektiviseringsgevinst i kommunal sektor på 0,5%. Denne effektiviseringen på totalt 6,042 mill. kroner er fordelt pro rata på sektorene. Oppfølgingen og gjennomføringen av disse må følges og rapporteres særskilt.

Kommunal øyeblikkelig hjelp

Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH) er en risiko innenfor somatisk område. Det brukes mer midler enn det kommunen har fått tildelt. Risikoen har forsterket seg fordi det blir lovfestet KØH innenfor rus- og psykiatriområdet.

Finansielle forhold

Den samlede finansielle risikoen til kommunen anses som lav i budsjett 2018. Men det vil alltid være en risiko ved en eventuell renteoppgang som må dekkes i driften. Denne risikoen vil i 2018 være større enn tidligere år, da alle reserver som måtte ha ligget i budsjettet tidligere år nå er fjernet.

Felles IKT kostnader

Igangsetting av IKT-prosjekter i enhetene som ikke har budsjettmessig dekning.

Økonomisk hovedoversikt

Rådmannens forslag 8.11.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Rammetilskudd	-499 637	-520 830	-534 435
Inntektsutjevning	-17 853	-27 300	-18 938
Skatt	-604 348	-595 700	-637 932
Eiendomsskatt	-66 263	-67 000	-67 400
Andre driftsinntekter	-463 275	-428 721	-412 296
Sum inntekter eks finans	-1 651 376	-1 639 551	-1 671 001
Netto lønn inkl. sosiale utgifter	974 412	974 412	1 026 863
Andre driftsutgifter	590 983	685 031	575 660
Som utgifter eks finans	1 565 395	1 659 443	1 602 523
Netto finans	36 653	-20 234	70 070
Resultat	-49 328	-342	-1 592

Kommunestyrets vedtak 18.11.17

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Rammetilskudd	-499 637	-520 830	-534 435
Inntektsutjevning	-17 853	-27 300	-18 938
Skatt	-604 348	-595 700	-637 932
Eiendomsskatt	-66 263	-67 000	-67 400
Andre driftsinntekter	-463 275	-428 721	-412 296
Sum inntekter eks finans	-1 651 376	-1 639 551	-1 671 001
Netto lønn inkl. sosiale utgifter	974 412	974 412	1 028 163
Andre driftsutgifter	590 983	685 031	576 560
Som utgifter eks finans	1 565 395	1 659 443	1 604 723
Netto finans	36 653	-20 234	66 278
Resultat	-49 328	-342	

I 2016 hadde kommunen et positivt resultat (mindreforbruk) på 49,3 mill. kroner. Hovedårsaken til det positive resultatet var at kommunen mottok betydelige innbetalinger fra enkelte personlige skatteyttere i 2016, samt et mindreforbruk pensjon på 18 mill. kroner. Denne type innbetalinger er det ikke budsjettet med. Rådmannens budsjettforslag for 2018 og handlingsprogram 2018–2021 legger opp til et lite overskudd

Kommunens samlede driftsinntekter er budsjettet med 1671,0 mill. kroner i 2018. Dette er en økning på 31,4 mill. kroner (2,0 %) i forhold til budsjett for 2017.

Rammetilskudd, inntektsutjevning og skatt utgjør kommunens frie inntekter. I 2016 utgjorde kommunens frie inntekter 1 121,8 mill. kroner. I vedtatt budsjett for 2017 ble frie inntekter satt til 1 143,8 mill. kroner. Budsjett 2018 legger opp til en økning på 47,5 mill. kroner til 1 191,3 mill. kroner, en økning på 4,15 %.

Hovedforklaringen til veksten i kommunens frie inntekter på 4,15 % er knyttet til demografisk utvikling, samt lønns- og prisstigning. Det er også noen statlige satsingsområder som forklarer veksten.

Statsbudsjettet anslår de frie inntektene for Grimstad kommune til 1 191,3mill. kroner i 2018. Rådmannen legger disse tallene til grunn i sitt budsjettforslag på frie inntekter i 2018. I forslag til budsjett legges det til grunn et skatteanslag på 93,3 % av landsgjennomsnittet. Dette er et mer enn det rådmannen har lagt inn i tidligere års budsjett, men rådmannen vurderer økningen som forsvarlig da Grimstad kommune de siste 4 årene (2013-2016) har hatt en gjennomsnittlig skatteinngang på 94,7%. Rådmannen mener av denne grunn at man ikke legger inn skatt fra enkeltskatteyttere som innbetaler store beløp til dekning av driftskostnader.

Skatteinntektene ble budsjettet til 90 % av landsgjennomsnittet for 2017. Prognosene for 2017 viser at kommunen trolig vil ligge noe over 100% av landsgjennomsnittet for 2017. I 2018 er det budsjettet med skatteinntekter på 656,8 mill. kroner (inkl. inntektsutjevning), og dette utgjør 93,3 % av landsgjennomsnittet.

I handlingsprogram 2016-2019 ble det vedtatt 66,6 mill. kroner som nivå på eiendomsskatten i 2016, dette skulle øke med 0,4 mill. kroner hvert år til 67,4 mill. kroner i 2018. Rådmannen har i denne sammenheng forholdt seg til kommunestyrets intensjoner og øker anslaget på eiendomsskatten med 400 000 kroner hvert år. Når det gjelder promillesatsene og bunnfradraget er disse også holdt uforandret i forhold til tidligere vedtak.

Andre driftsinntekter var på 463,3 mill. kroner i 2016. Det ble budsjettet med 428,7 mill. kroner i 2017, og for budsjett 2018 legger rådmannen opp til 412,2 mill. kroner i andre driftsinntekter. Dette er i hovedsak tilskudd som videreformidles til frivillige organisasjoner og kommunale prosjekter. I 2018 legges det opp til en generell prisstigning på kommunale tjenester på 1,8 % som er i tråd med prisstigningen. Det vises for øvrig til kommunens prisliste som er vedlagt budsjettsaken til kommunestyret.

Netto lønnskostnader var 974,4 mill. kroner i 2016. I budsjett 2017 ble det budsjettet med 974,4 mill. kroner. Nettolønnsutgifter er budsjettet med 1 026,8 mill. kroner i 2018.

Andre driftsutgifter ble budsjettet til 685,0 mill. kroner i 2017. Det legges opp til en reduksjon i 2018. Budsjett for andre driftsutgifter er 575,6 mill. kroner i 2018.

Netto finansutgifter og avsetninger var 52,8 mill. kroner i 2016. I budsjett 2017 var det budsjettet med 71,2 mill. kroner i netto finanskostnader og en rente på 2,6 %. Det er budsjettet med 70 mill. kroner i netto finansutgifter og avsetninger for 2018.

Oversikt sektorene

Rådmannens forslag 8.11.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Støttetjenester	52 095	50 416	53 691	51 591	52 091	51 591
Kultur og oppvekst	453 405	465 054	504 450	504 200	504 200	504 200
Helse og omsorg	462 951	458 983	537 176	538 226	538 226	538 226
Samfunn og miljø	95 787	98 934	108 668	108 668	108 668	108 668
Fellesutgifter	33 469	60 635	45 754	45 135	44 435	46 093
Kirke og trossamfunn	17 760	18 438	18 918	18 918	18 918	18 918
Sum drift	1 115 467	1 152 460	1 268 657	1 266 738	1 266 538	1 267 696
Finans	-1 164 795	-1 152 802	-1 268 657	-1 266 738	-1 266 538	-1 267 696
Resultat eks. selvfinans	-49 328	-342	-	-	-	-
Selvfinansierende tjenester	-	-	-	-	-	-
Resultat	-49 328	-342	-	-	-	-

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Støttetjenester	52 095	50 416	52 391	52 391	52 391	52 391
Kultur og oppvekst	453 405	465 054	506 800	506 400	506 400	506 400
Helse og omsorg	462 951	458 983	538 476	539 526	539 526	539 526
Samfunn og miljø	95 787	98 934	108 668	108 668	108 668	108 668
Fellesutgifter	33 469	60 635	45 514	44 895	44 195	45 900
Kirke og trossamfunn	17 760	18 438	18 918	18 918	18 918	18 918
Sum drift	1 115 467	1 152 460	1 270 767	1 270 799	1 270 099	1 271 804
Finans	-1 164 795	-1 152 802	-1 270 767	-1 270 799	-1 270 099	-1 271 804
Resultat eks. selvfinans	-49 328	-342	-	-	-	-
Selvfinansierende tjenester	-	-	-	-	-	-
Resultat	-49 328	-342	-	-	-	-

Grimstad - en åpen, innovativ kommune

Grimstad kommune er en kunnskapsbedrift hvor medarbeiderne utgjør en viktig ressurs. Kommuneplanen setter mål for hvordan Grimstad kommune skal kunne tilby effektive tjenester av høy kvalitet til brukerne. Grimstad skal utvikles gjennom målbevisst satsing på kunnskap og skaperkraft for å møte framtidens behov. Dette styrer arbeidet med utviklingen av organisasjonens og kommunens arbeidsgiverpolitikk gjennom arbeid med ledelse, lederutvikling, visjon og verdier.

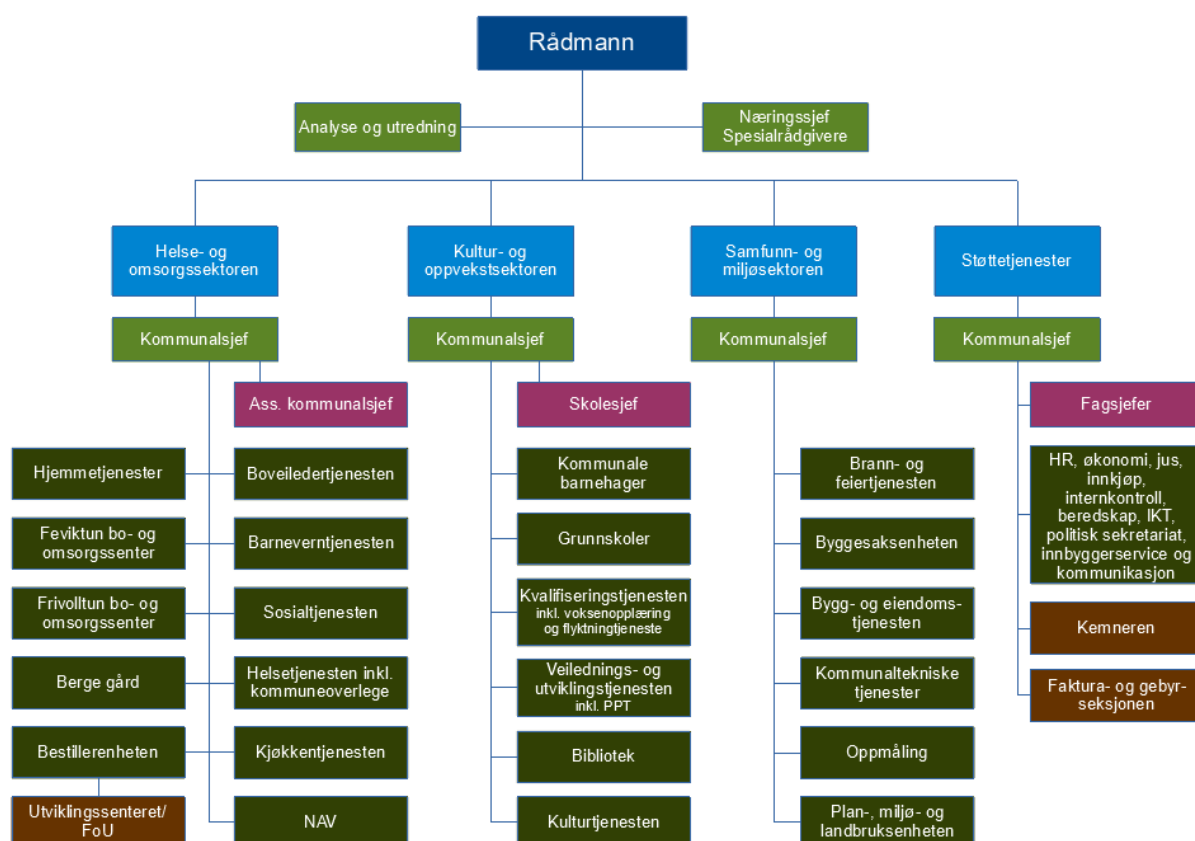
Kommunens arbeidsgiverpolitikk bygger opp under visjonen «Med viten og vilje». Arbeidsgiverpolitikken skal bidra til å virkeliggjøre samfunnsoppdraget i Grimstad kommune. Formålet er å synliggjøre et medarbeiderskap preget av mangfold og arbeidsglede og sikre at alle ansatte bidrar til utviklingen av effektive tjenester av høy kvalitet.

Satsingsområdene for kommunens organisasjonsstrategi mot 2020 er:

- Kompetanse – anvendelse og utvikling
- Rekruttere, beholde og utvikle riktig kompetanse
- Lederskap og medarbeiderskap i fellesskap
- Innovasjon - evnen til utvikling og nyskapning

Administrativ organisering

Organisasjonskartet viser kommunens overordnede struktur, med sektorer, enheter og administrative støtteenheter. Grimstad kommune har en desentralisert organisasjonsstruktur, hvor enhetslederne har et helhetlig personal-, økonomi- og fagansvar. Enhetenes egenart og lokale utfordringer varierer, derfor varierer både organisering og delegering av oppgaver. Delegering av lederansvar til fagledere er i mange enheter en forutsetning for effektiv drift. Organisasjonskartet viser kommunens overordnede struktur, med sektorer, enheter og administrative støtteenheter.

Omorganiseringsprosjekt «Struktur» har vært gjennomført i 2017. Dette har medført endringer i den administrative organiseringen. Analyse og utredning plasseres i stab til rådmann for tilgjengelighet til overordnet ledelse. Kommunikasjon- og digitaliseringsavdelingen slås sammen med virksomhetsstyring og vil utgjøre «Støttetjenester».

Ansvar for innbyggjerservice blir tydeliggjort og plasseres sammen med kommunikasjon i linje til kommunalsjef for støttetjenester. Innkjøpsfunksjonen sentraliseres. Beredskap og internkontroll vil bli tydeliggjort som sentralt arbeidsområder i støttetjenester. Endringen iverksettes fra 1. november 2017.

Det vil i 2018 bli arbeidet videre med:

- Prosjekt for å forslå ett nytt publikumsmottak/ servicetorg
- Overordnet ledelse og VUT (veiledning- og utviklingstjenesten) i Kultur og oppvekst foretar en verdistrømsanalyse for å kartlegge arbeidsflyt og beslutningslinjer
- Vurdere støtte på barnehage tilsvarende VUT eller inkludert i overordnet ledelse
- Voksenopplæringen vurderes organisert som egen enhet innen skoleområdet, dette utredes før endelig beslutning tas
- Flyktningetjenesten, tilbudet til enslige mindreårige flyktninger og introduksjonsprogrammet vurderes som en egen avdeling/ enhet, her settes ned egen prosjektgruppe
- Tilbudet for enslige mindreårige flyktninger legges inn under kvalifiseringstjenesten per 01.01.18
- Helse og omsorg gjennomfører pågående overordnet helse- og omsorgsprosjekt og tar inn føringene som ligger i organisasjonsprosjektet.
- Det etableres prosjekt innen samfunn og miljø for å sikre bedre arbeidsflyt, samhandling mellom enhetene og mer effektiv bruk av ressurser, i dette ligger også satsing på digitalisering
- Kontinuerlig forbedringsprosesser/ Lean skal settes i gang for byggesak og vaktmestertjenesten
- Det settes i verk tiltak for å bedre kommunikasjon og rutiner mellom faktura/ gebyr, kommunalteknisk og byggesaksavdelingen
- Utredning interkommunalt samarbeid innenfor innkjøpsområdet og juridisk kompetanse

Grimstad kommunes organisasjonsstrategi mot 2020
Arbeidsgiverpolitikk og strategi
Vedtatt K-sak 15/87

Årsverksutvikling

Lønnsutgiftene utgjør en stor andel av kommunens løpende driftsutgifter. For kommunen som helhet er den ca. 60 prosent av løpende kostnader, for enkelte enheter utgjør lønnskostnadene over 90 prosent av den totale økonomiske rammen.

Personalbudsjett for kommunen, og den enkelte enhet, er utarbeidet og redegjør for antall faste årsverk som er innarbeidet i lønnsbudsjettet. Budsjettet er basert på godkjente årsverk som følge av politiske vedtak og ressursfordelingsmodell i den enkelte sektor. Personalbudsjett for 2018 er basert på 1 315 årsverk. I tillegg budsjetteres det med årsverk til vikarer ved ferie og korttidsfravær i helse- og omsorgssektoren.

I 2018 ser vi i hovedsak for oss en stabil organisasjonsstruktur, som tilpasser seg rammevilkårene i budsjettet og de politiske vedtak. Det forventes en stabilitet i årsverksutvikling, med tilpasninger som følge organisk vekst i enkelte enheter. Innenfor helse- og omsorgssektoren vil bemanningstilpasninger være påregnelige, for å tilpasse aktiviteten til budsjettforutsetningene og aktivitetsøkning. Innenfor Kultur- og oppvekstsektoren vil mindre bemanningstilpasninger også være påregnelige, både på bakgrunn av endret elev- og barnetall i skole og barnehager og som en del av tilpasning av aktivitet til budsjett.

Spesifisert personalbudsjett per enhet finnes i eget vedlegg til saksdokumentet – Personalbudsjett.

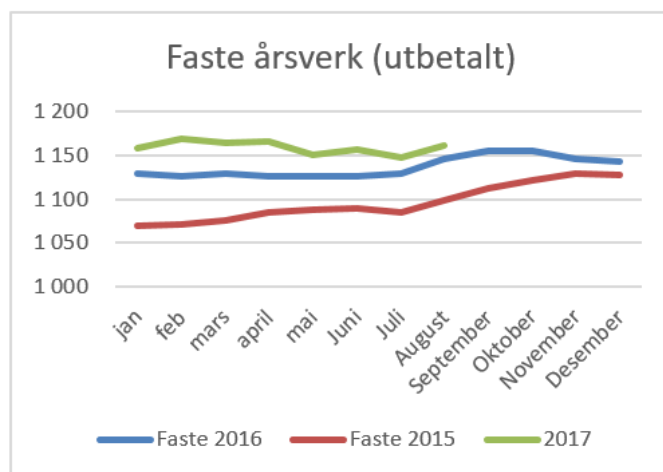
Personalbudsjett – antall faste årsverk		
	Budsjett 2017	Rådmannens forslag 2018
Totalt	1 297	1 315
Støtte og stab	42	48 *
Helse- og omsorgssektoren	547	567
Kultur- og oppvekstsektoren	555	548
Samfunns- og miljøsektoren	153	153

*Inkl. hovedtillitsvalgt og hovedverneombud. Disse var ikke med i tall for 2017.

Nye årsverk opprettet i løpet av 1. tertial 2017 utgjør totalt 11 årsverk, og i 2. tertial 4,2 årsverk. Personalbudsjett for 2018 er justert med ytterlige 3 nye årsverk. Det har i forbindelse med budsjett for 2018 vært en grundig gjennomgang av antall faste årsverk i den enkelte enhet og lønnsmidler er justert i henhold til dette.

Det har vært gjort interne justeringer mellom sektorene ved at ansvaret for enslige mindreårige (EM) er flyttet at barneverntjenesten til kvalifiseringstjenesten.

De største justeringen i årsverk er ved boveiledertjenesten som er tilført 14 årsverk, Frivolltun bo- og omsorgssenter er tilført 9,6 årsverk. Vossgate er overført fra Berge gård senter til sosialtjenesten.

I januar 2017 ble det utbetalt lønn for 1157 faste årsverk, mens det i september ble utbetalt lønn for 1161 faste årsverk. Dette er et lavere antall årsverk enn hva det budsjetteres med. Årsak til avvik mellom budsjetterte årsverk og utbetalte årsverk er knyttet til bla. turnover, permisjoner og sykefravær. Faste årsverk vil i perioder være bemannet med vikarer og timelønnet.

Likestilling og mangfold

Gjennomsnittsalderen for fast ansatte i Grimstad kommune er 45,3 år. Innen helse- og omsorgssektoren er snittalder lavere, med 43,9 år, kultur- og oppvekstsektoren har snittalder på 45,9, mens i samfunns- og miljøsektoren er snittalder 48,9 år.

I dag er nesten 80 prosent av de ansatte i kommunen kvinner, og det er en tradisjonell fordeling hvor vi har flest kvinner innen omsorgsyrkene. Det er ønskelig å arbeid for en vridning i kjønnsfordelingen innen de ulike yrkesgruppene.

Det er innen de kvinnedominerte yrkene vi har flest deltidsansatte. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse lå ved årsskiftet på 76 prosent for alle ansatte i Grimstad kommune. Det vil i 2018 arbeides for å fremme en heltidskultur ved å redusere bruk av ufrivillig deltid, øke antallet hele stillinger i tråd med bestemmelsene i lov- og avtaleverk. Det er også ønskelig å prøve ut alternativ organisering og arbeidstids ordninger innen helse- og omsorgssektoren. Grimstad er sammen med Arendal kommune innvilget skjønnsmidler til å gjennomføre prosjekt for å arbeide med ufrivillig deltid. Prosjektleder er ansatt og startet høsten 2017 opp med arbeidet.

Kompetanse

Hovedsatsingsområde i kommunes organisasjonsstrategi er utvikle, rekruttere og beholde riktig kompetanse. Målet er å sikre at kommunen og den enkelte medarbeider har den nødvendige kompetanse for å kunne møte dagens og fremtidens behov for tjenesteutøvelse. Kompetanse er et potensial som først får verdi når den blir mobilisert. Medarbeiderne som får utnyttet sin kompetanse blir mer motiverte, de gjør en større innsats og presterer bedre. Ønsket om å bidra til fellesskapet og til måloppnåelse blir sterkere og lojaliteten, gleden og stoltheten over å jobbe i kommunen øker.

Det er summen av kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som utgjør den enkeltes kompetanse. Det er viktig å sikre gode utviklingsmuligheter for våre ansatte innen hele kompetanseområdet bredde.

Støttetjenestene vil koordinere og samordne kompetanseutviklingen i kommunen, og kunne iverksette nødvendige kompetansehevede tiltak. I rådmannens forslag til budsjett er det avsatt midler til felles kompetansehevede tiltak.

Ledelsesutvikling

God ledelse er vesentlig for at Grimstad kommune skal nå sine mål, være handlekraftig, og evne å endre og tilpasse seg nye rammer. For å utvikle et godt lederskap som utøver ledelse i tråd med kommunens styringsmodeller og ledelsesprinsipper, videreføres arbeidet med lederopplæring og -utvikling.

I 2015 startet lederutviklingsprogrammet «En åpen og innovativ ledelse». Deltakerne på programmet er ledere med personalansvar fra alle sektorene. Det gjennomføres totalt fem samlinger for hvert kull. Det andre programmet ble avsluttet i juni 2017. Nytt program startet opp høsten 2017, og avsluttes før sommeren 2018. Totalt har nær 75 ledere deltatt eller deltar på lederprogrammet.

Programmet har fokus på kommunens etiske verdier, samfunnsoppdraget, medarbeiderskap og omstilling og skal stimulere til en utviklingsorientert kultur med innovasjon og mestring som drivkraft. I ledersamlinger fokuseres det på erfaringsdeling og refleksjon, og det gjøres bruk av ulike typer metoder og verktøy. Vi ønsker å utvikle ledere som mestrer rollen sin og har fokus på de daglige lederoppgavene. Målet er at lederne har et endrings- og utviklingsfokus, samt engasjerer og motiverer sine medarbeidere til å finne de gode løsninger.

Det arbeides med bedre system for lederopplæring og lederutvikling for å bidra til at kommunen har ledere som kan møte kommunens utfordringer. Det innføres "on-boarding" for nye ledere. Systemet skal legge til rette for at ledere på ulike nivå og i ulike deler av organisasjonen får tilpasset opplæring, oppfølging og utvikling. Dette innebærer forutsigbarhet i opplæring og utvikling, spesielt for nyansatte ledere

Nærvær og helsefremmende arbeidsplasser

Sykefraværet i Grimstad har de siste årene vært på rundt 7-8 %. Sykefraværet varierer mellom de ulike virksomhetene og enhetene, og det er flere som har et sykefravær over 10 %. Et høyt sykefravær reduserer gjennomføringskraften, påvirker arbeidsmiljøet og medfører økte kostnader for organisasjonen.

I arbeidet med å redusere sykefraværet og dermed øke arbeidskrafts utnyttelsen og forebygge utstøting er det nødvendig å ha en helhetlig tilnærming til nærværarbeid og sykefraværsoppfølging. Ledernes systematiske arbeid med arbeidsmiljø og HMS er av grunnleggende betydning for å oppnå reduksjon i fravær.

Grimstad kommune er en IA-bedrift, og inngikk i 2015 ny intensjonsavtale for inkluderende arbeidsliv (IA-avtale). Avtalen har et økt fokus på forebygging og inkludering og har som mål om å bedre arbeidsmiljøet, styrke jobbnærværet, forebygge og redusere sykefravær og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

Grimstad kommune har som mål om å redusere sykefraværet med 20 prosent innen utløpet av 2018. Dette innebærer et mål om at samlet sykefravær ikke skal overstige:

- 2016: 7,6 prosent
- 2017: 7,4 prosent
- 2018: 7,2 prosent

Gjennom et godt aktivt samarbeid med bedriftshelsetjenesten, NAV Arbeidslivssenter og de tillitsvalgte vil det i 2018 være et økt fokus på arbeidet med nærvær og helsefremmende arbeidsplassutvikling. Dette for å oppnå delmålene i avtalen om reduksjon av sykefravær, inkludering av ansatte med nedsatt funksjonsevne og økning av

avgangsalder. Gode data om sykefraværsutvikling, bemanningsutvikling, avviksrapportering og andre HR-data brukes for å identifisere områder der det er viktig å sette inn nye tiltak eller oppfølging.

Målet er å opprettholde et høyt nærvær i forhold til sammenlignbare kommuner, fokus på arbeidsmiljø, ledelse, myndiggjorte medarbeidere, aktive tiltak som forebygger sykefravær og tiltak for rask tilbakeføring ved sykdom.

HMS og internkontroll

Godt arbeidsmiljø og kompetente og engasjerte medarbeidere er viktig for å nå organisasjonens målsettinger. Dette fordrer forståelse for, kompetanse om og gode tilrettelagte systemer for HMS- og forbedringsarbeid. Det er startet et arbeid med å forbedre HMS og kvalitetssystem, gjennomgang av organisasjonens systematiske HMS-arbeid og HMS-håndboken. Ledere, medarbeidere, vernetjenesten og tillitsvalgte på alle nivå skal gis et bedre grunnlag for og flere verktøy i arbeidet med å legge til rette for gode arbeidsmiljø og leveranser

I oppfølgings- og forbedringsarbeidet må det både være gode systemer for varsling av avvik og godmeldekultur. Arbeid med forbedring av avvikssystemet og økt systematikk og oppfølging av avviksbehandling slik at dette blir en bedre del av områdenes forbedringsarbeid vil fortsette i 2018.

Det skal også legges bedre til rette for organisasjonens bruk av avvikssystemet i oppfølgings- og forbedringsarbeid gjennom opplæring av ledere, verneombud og tillitsvalgte. Dette må kombineres med arbeid knyttet til åpenhet og god meldekultur. Strukturer og roller knyttet til forbedringsarbeidet etableres og tydeliggjøres, og rapporterings- og analysearbeidet styrkes.

Medarbeiderundersøkelse

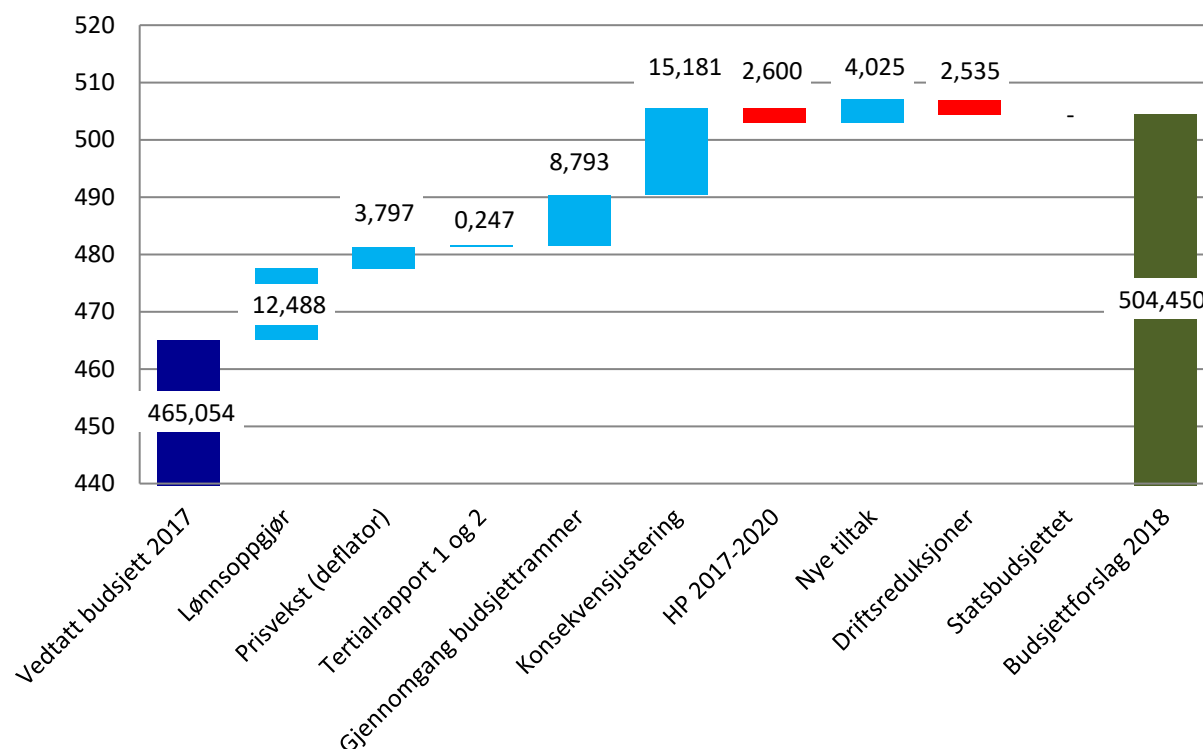
I 2017 ble det gjennomført medarbeiderundersøkelse i hele organisasjonen. Medarbeiderundersøkelsen gav et godt grunnlag for utviklingsarbeid i organisasjonen.

Undersøkelsen fokuserte på variabler som forskning viser er avgjørende for å oppnå gode resultater,

såkalte drivere. På individuelt nivå kan driverne være motivasjon, mestring og bruk av egen kompetanse. For en gruppe kan det være evnen til å gi støtte og gjøre hverandre gode, og for ledere vil god rolleavklaring, tillit og riktig type støtte være viktige drivere.

Det vil i 2018 arbeides videre med resultatene fra medarbeiderundersøkelsen.

Kultur- og oppvekstsektoren

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2018

Kultur- og oppvekstsektoren omfatter 20 tjenesteenheter, 12 skoler (inkl. kvalifiseringstjenesten med voksenopplæringen), fem barnehager samt kulturtjenesten, bibliotekstjenesten og veilednings- og utviklingstjenesten.

Vedtatt netto driftsbudsjett 2017 for sektoren var på 465,0 mill. kroner. Rådmannen legger med dette fram et budsjett for kultur- og oppvekstsektoren for 2018 med en økning av budsjettrammen på 39,4 mill. kroner til 504,5 mill. kroner. Endringen i budsjettrammen fra 2017 til 2018 fremgår skissemessig av diagrammet over (i mill. kroner) og presenteres kort under. For mer informasjon vises til de følgende kapitlene.

Lønnsoppgjøret 2017 og avsatte midler til lønnsoppgjør 2018

Lønnsoppgjøret i 2017 med helårsvirkning for 2018 og avsatte midler til lønnsoppgjøret i 2018 er budsjettet med til sammen 12,488 mill. kroner for kultur- og oppvekstsektoren samlet.

Prisvekst (deflator) 2018

Prisveksten (deflator) fra 2017 til 2018 (2,6 %) er budsjettet med til sammen 3,797 mill. kroner. Av dette utgjør samlet prisvekst på barnehageområdet 2,65 mill. kroner. Budsjettrammen for tilskudd på kulturområdet (museer, Kilden, Kortfilmfestivalen, idrettslag, andre lag og foreninger m.m) er økt med 0,2 mill. kroner som følge av prisveksten. Prisvekst for Grimstad kommunes elever på Langemyr, skoleskyss, betaling for gjesteelever i andre kommuner m.m. utgjør til sammen 0,55 mill. kroner.

Budsjettendringer vedtatt i tertialrapportene for 2017

I første tertialrapport ble det vedtatt en overføring av budsjettmidler til jobbsentralen fra kvalifiseringstjenesten slik at kvalifiseringstjenestens budsjett ble redusert med 550 000 kroner.

I revidert nasjonalbudsjett 2017 fikk Grimstad kommune 768 000 kroner til flere barnehagelærere/ tilskudd til pedagogisk bemanning. Midlene er fordelt ut på barnehagene i.h.t retningslinjer. I revidert nasjonalbudsjett fikk kommunen også et beløp på 29 000 kroner til gratis kjernetid i barnehagene. Disse endringene ble vedtatt i andre tertialrapport 2017.

Gjennomgang av budsjettrammer mot driftsnivå

I budsjettprosessen for 2018 er tjenesteenhetenes budsjettrammer gjennomgått for å få synliggjort om enhetene har tilstrekkelig lønnsmidler til å drifte med den bemanningen som er tilsatt. Der det har vært underfinansiering er enheten tilført budsjettmidler i 2018 for å ha rimelig mulighet til å holde seg innenfor sin ramme.

For kultur- og oppvekstsektoren samlet er det tilført til sammen 8,793 mill. kroner for å ha realistiske budsjett for 2018. Grunnskolene er til sammen tilført 7,854 mill. kroner. De kommunale barnehagene er «stykkprisfinansiert» og er ikke budsjettert i 2018 i forhold til bemanningen på samme måten som de øvrige tjenesteenhetene.

Konsekvensjusteringer

I budsjettprosessen for 2018 er det foretatt enkelte konsekvensjusteringer. Til sammen er budsjettet tilført 15,181 mill. kroner. Den klart største endringen skyldes at inntektene fra integreringstilskuddet for flyktninger fra 2018 er budsjettert på finansområdet. Integreringstilskuddet har fram til nå vært budsjettert på kvalifiseringstjenesten og overført til andre tjenesteenheter som NAV, barneverntjenesten og helsetjenesten i.h.t nivå på bl.a. introduksjonslønn, økonomisk sosialhjelp for flyktninger m.m. Endringen vil medføre at de tjenesteenhetene som har ansvar for flyktningsarbeidet, vil få et reelt budsjett ved starten på året på linje med alle andre tjenesteenheter.

Endringene m.h.t føring av inntektene fra integreringstilskuddet på finansområdet, har som konsekvens at kvalifiseringstjenesten med flyktnings-tjenesten og voksenopplæringen har fått en økning i sitt budsjett med 11,9 mill. kroner i forhold til budsjettet i 2017. Tilsvarende har fellesområdet på kultur- og oppvekstsektoren fått tilført 1,4 mill. kroner som tidligere ble overført til skoler og barnehager fra kvalifiseringstjenesten.

Økning i innskuddet til Statens Pensjonskasse fra 12,27 % til 12,99 % for ansatte i skolene har gitt en økning i skolenes budsjettramme med 1,3 mill. kroner i 2018.

Andre konsekvensjusteringer er endringer som følge av endret barnesammensetning i private og kommunale barnehager.

Endringer i forhold til handlingsprogram 2017-2020

Beskrivelse	Kostnad (kroner)
Kutt i budsjettramme ved flytting av turistkontoret til nytt bibliotek	-500 000
Kutt i grunnskolenes samlede budsjettramme	-4 100 000
Gratis kjernetid i SFO (økning på 400 000 kroner fra 2017)	400 000
Landvik skole fikk ekstra ressurser i 2017 for skole drift på to steder	-500 000
Ekstraressurser til barn med særlige behov i barnehagene	-500 000
Grunnbemanning i barnehagene, økt bemanning i private barnehager	2 600 000
Sum konsekvensjusteringer	-2 600 000

I handlingsprogram 2015-2018 vedtok kommunestyret en innsparing på 0,5 mill. kroner ved en forventet samordning av bibliotek, turistkontor og annen publikumsrettet virksomhet i kommunen. Kuttet ble reversert for 2017 siden det nye biblioteket ikke var ferdig.

I handlingsprogram 2016-2019 vedtok kommunestyret en innstramming i grunnskolenes budsjettramme på 4,1 mill. kroner.

I handlingsprogram 2017-2020 vedtok kommunestyret å innføre gratis kjernetid i SFO for barn i familier med dårlig råd, med et budsjett på 0,4 mill. kroner i 2017 økende til 0,8 mill. kroner fra 2018. Det er økningen fra 2017 til 2018 som fremgår av tabellen over. (Kommunestyret vedtok i møte 30. oktober 2017 en ramme på 3,0 mill. kroner til gratis SFO. Økningen på 2,2 mill. kroner i forhold til tidligere ramme vil bli innarbeidet i rådmannens budsjettforslag før formannskapet behandler budsjettet 29. november).

Landvik skole hadde skolevirksomhet både på Landvik og i lokalene til Drottningborg ungdomsskole mens skolen på Landvik ble ombygd og utvidet til 500 elever. I 2017 fikk skolen økt sitt budsjett med 0,5 mill. kroner på grunn av delt skole. Disse er trukket ut igjen fra 2018.

I vedtatt handlingsprogram 2017-2020 ble det budsjettert med en reduksjon på 0,5 mill. kroner i kostnadene til barn som har behov for ekstra tiltak i barnehagene og ytterligere, tilsvarende reduksjon i 2018 og i 2019. Budsjettposten til ekstraressurser i barnehagene er redusert med 0,5 mill. kroner i 2018.

I henhold til målet i kommunedelplanen for barnehagene ble det både i 2016 og i 2017 budsjettert med en økning på 0,65 mill. kroner til de kommunale barnehagene for å styrke grunnbemanningen. Tilskuddet til private barnehager beregnes med grunnlag i regnskapene til de kommunale barnehagene to år tilbake. I budsjettet for 2018 er tilskuddene til de private barnehagene derfor styrket med 2,6 mill. kroner fra 2018 og med ytterligere 2,6 mill. kroner fra 2019.

Nye tiltak:

Beskrivelse	Kostnad (kroner)
Prosjektmidler til gjennomgang av ressursbruken til spesialundervisning	250 000
Delvis reversering av kutt i grunnskolenes budsjetttramme	2 100 000
Kostnader til skolenes bruk av friidrettshallen til Sørild	150 000
Reversering av kutt samordning bibliotek/turistkontor	500 000
Bidrag til Kilden IKS til infrastrukturinvesteringer i Fjæreheia Amfi	300 000
Ett årsverk til PP-tjenesten til bl.a. koordinering av beredskapsteam i skolene	725 000
Sum nye tiltak	4 025 000

Antall elever med vedtak om spesialundervisning har økt i de frittstående skolene de siste årene. Merforbruket i 2016 var på 3,1 mill. kroner. Samtidig er andelen lærertimer til spesialundervisning i grunnskolene i Grimstad høyere enn i sammenlignbare kommuner. Rådmannen har budsjettert med 250 000 kroner til et prosjekt for å analysere årsakene til høye kostnader til spesialundervisning i grunnskolene.

I vedtatt handlingsprogram ligger det kutt i grunnskolenes budsjetttramme på 4,1 mill. kroner fra 2018. Grunnskolene har de siste årene hatt utfordringer med å holde budsjetttrammene. Grimstad har driftsutgifter per elev på samme nivå som gjennomsnittet i kommunegruppe 13. Rådmannen har budsjettert med å fordele vedtatt kutt over to år. 2,1 mill. kroner av innsparingskravet på 4,1 mill. kroner er dermed tilbakeført til skolenes budsjetttrammer for 2018.

I vedtatt handlingsprogram er det budsjettert med 200 000 kroner til skolenes bruk av den nye friidrettshallen til Sørild. Fra høsten 2017 benyttes hallen av Grimstad ungdomsskole og Frivold skole med til sammen åtte timer per uke. Årlig leiekostnader vil være 270 000 kroner. I vedtatt handlingsprogram er det også budsjettert med 100 000 kroner i driftstilskudd til friidrettshallen. Det er inngått et bytteforhold med Arendal kommune slik at Arendal gir støtte til friidrettshallen mot at Grimstad gir tilskudd til idrettsanlegg i Arendal som benyttes av innbyggerne i Grimstad. Rådmannen har økt budsjetttrammen til driftstilskudd/leiekostnader til friidrettshallen med 150 000 kroner fra 2018 slik at samlede kostnader fra 2018 er 450 000 kroner til leie og driftstilskudd.

I handlingsprogram 2015-2018 vedtok kommunestyret en innsparing på 0,5 mill. kroner ved en forventet samordning av bibliotek, turistkontor og annen publikumsrettet virksomhet i kommunen. Kuttet ble reversert for 2017 siden det nye biblioteket ikke var ferdig. Når biblioteket åpner 9. desember 2017 vil åpningstiden være lenger enn før med samme bemanning. Rådmannen har budsjettert med at innsparingskravet på 0,5 mill. kroner reverseres.

Kilden IKS eies av Vest-Agder fylkeskommune, Kristiansand kommune, Aust-Agder fylkeskommune og Grimstad kommune. Kilden har planer investeringer i Fjæreheia Amfi til bl.a. veibelysning fra Fjære kirke og opp til amfiet, innlegging av/boring etter vann, toalettfasiliteter utenfor amfiet m.m. Til sammen vil Kilden i løpet av to år investere 3,5 mill. kroner i Fjæreheia. Aust-Agder fylkeskommune er bedt om å bidra til å videreutvikle Fjæreheia. Rådmannen har budsjettert med et årlig tilskudd på 300 000 kroner i fire år for å bidra til utvikling av infrastrukturen i Fjæreheia.

Kommunestyret vedtok i møte 30. oktober 2017 å be rådmannen om å etablere et beredskapsteam i grunnskolen for et godt og trygt skolemiljø innen 1. mars 2018. Rådmannen ble også bedt om å vurdere ressurser til driften av beredskapsteamet i budsjettprosessen for 2018. Rådmannen har budsjettert med 725 000 kroner fra 2018 til ett årsverk i PP-tjenesten som skal jobbe systemrettet og være koordinator for et nyetablert beredskapsteam.

Kostnadsreduksjoner

I budsjettforslaget har rådmannen budsjettet med et generelt innsparingskrav til sektorene på 0,5 %. For kultur- og oppvekstsektoren utgjør innsparingskravet 2,535 mill. kroner. Kravet er foreløpig budsjettet på sektorens fellesområde, men vil mest sannsynlig måtte bli overført som en reduksjon i skolenes samlede budsjettramme.

Grunnskolen

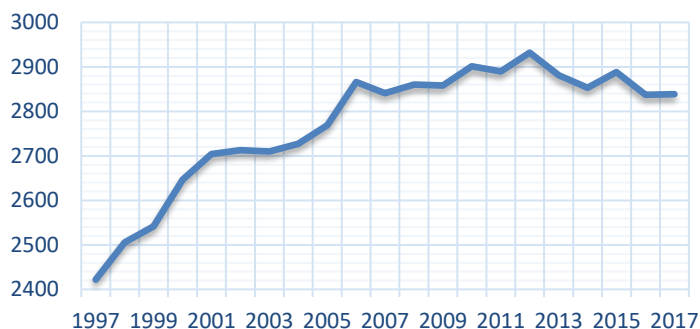
Grunnskolenes samlede budsjetttramme er økt med 3,2 mill. kroner fra 2017 til 2018. Lønnsoppgjør 2017 og avsatte midler til lønnsoppgjør 2018 kommer i tillegg.

Det er budsjettet med ett nytt årsverk i PP-tjenesten til systemrettet arbeid og koordinering av beredskapsteam for et trygt og godt skolemiljø.

Det er avsatt 250 000 kroner til et prosjekt for å se nærmere på årsaken til at andelen lærertimer til elever med vedtak om spesialundervisning er større i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner og hvorfor antall elever med vedtak øker i de frittstående skolene.

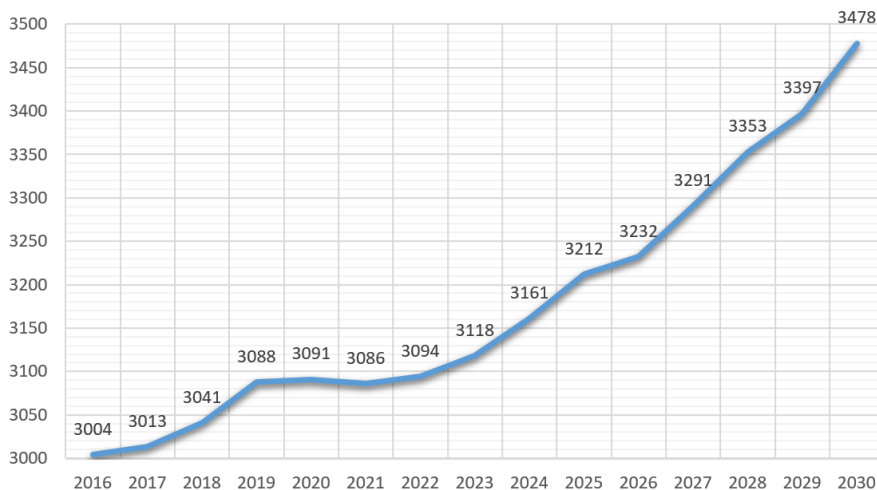
Kommunestyrets vedtak om at det skal avsettes 3,0 mill. kroner årlig fra 2018 til gratis kjernetid i SFO for elever i familier med dårlig råd, vil bli innarbeidet i rådmannens budsjettforslag før formannskapetets behandling 30. november.

Diagrammet under viser elevtallsutvikling i Grimstadskolen fra 1997 til 2016. Etter en periode med sterkt vekst fra 1997 til 2006, har elevtallet de siste årene flatet ut og gått noe ned. GSI-rapporteringen per 15. oktober 2017 viste at elevtallet da var 2 839 mot 2 837 på samme tidspunkt i 2016. Tallet inkluderer Grimstads elever på Langemyr skole, men ikke elevene på friskolene Hesnes Montessoriskole og Drottningborg ungdomsskole.

Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeider prognoser for befolkningsframskrivninger for ulike aldersgrupper på kommunenivå. SSB utarbeider flere alternative framskrivninger. De har ulike forutsetninger om komponentene som påvirker befolkningsutviklingen. Hovedalternativet MMMM viser hvordan utviklingen blir når det legges til grunn middels utvikling i både fruktbarhet, levealder, innenlandske flyttinger og innvandring. Diagrammet under viser SSBs befolkningsframskriving 2016-2030 for aldersgruppen 6 - 15 år i Grimstad kommune (grunnskolealder) etter alternativ MMMM.

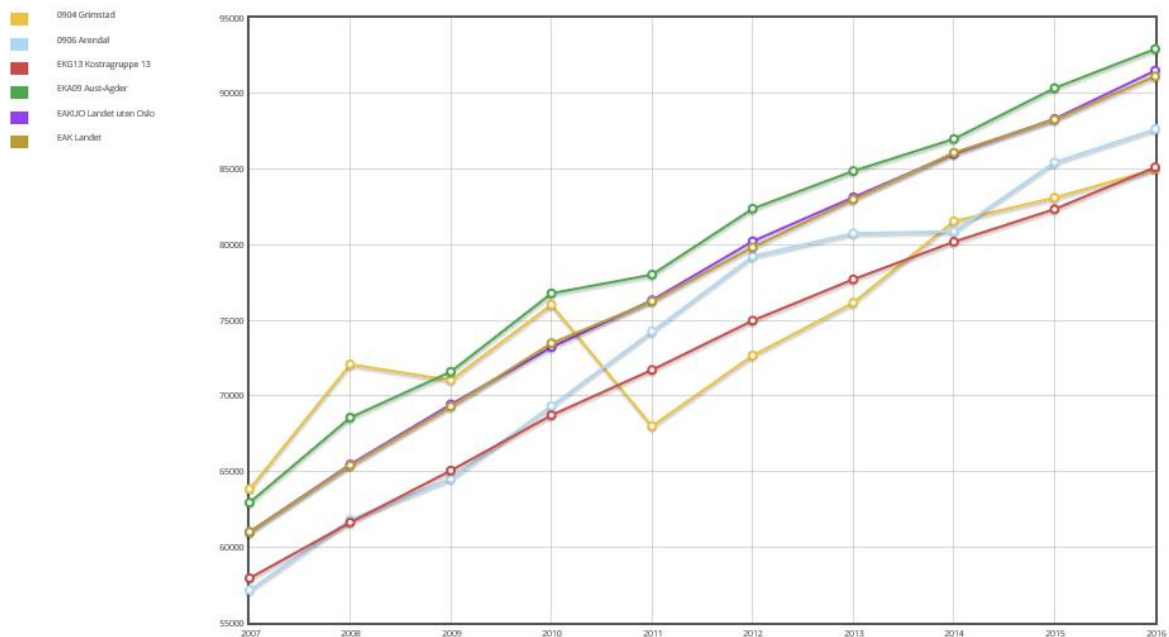
Befolkningsframskrivingen til SSB viser at Grimstad om fem år (2022) vil ha ca. 100 flere barn i grunnskolealder enn i dag og at vi om ti år (2027) vil ha ca. 300 flere grunnskolebarn enn i dag.

Brutto driftsutgifter til grunnskole (202) per elev

Grimstad kommune har de siste årene hatt noe lavere driftsutgifter per elev og lavere lærertetthet enn sammenlignbare kommuner. I 2016 var brutto driftsutgifter i Grimstad på nivå med kommunegruppe 13. Diagrammet under viser korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole per elev for Grimstad sammenlignet med gjennomsnittet for kommunegruppe 13 (kommuner over 20 000 innbyggere) og landet. Av nabokommunene hadde både Arendal og Lillesand høyere elevkostnad enn Grimstad i 2016.

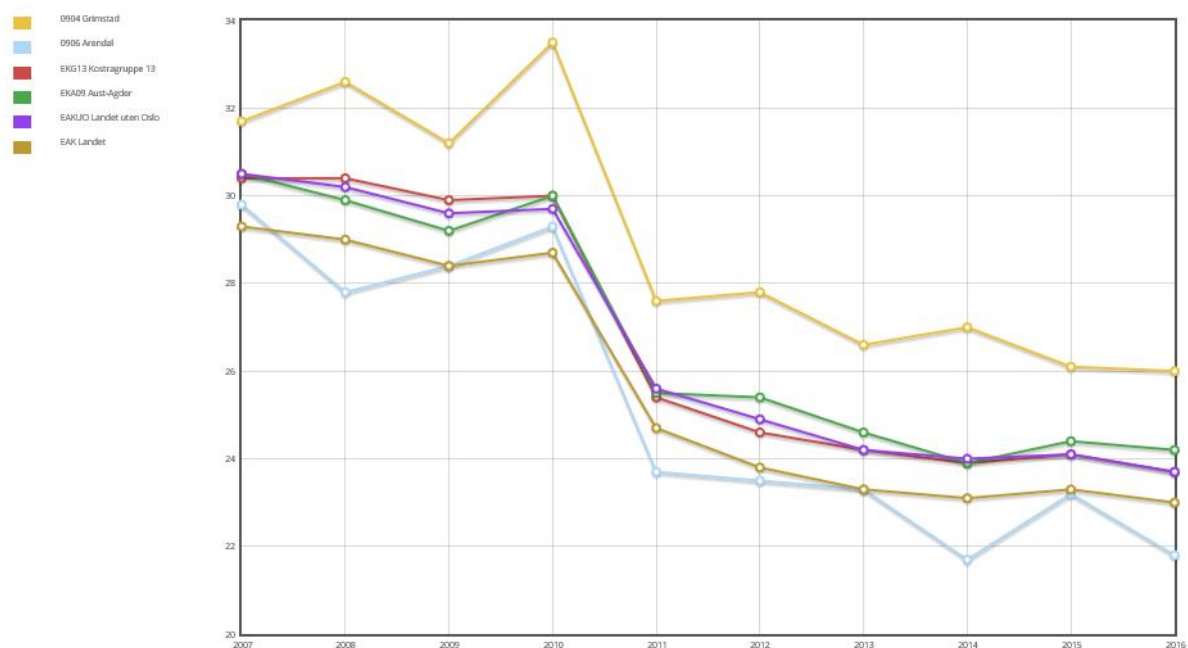
Tidsserie

Netto driftsutgifter til grunnskole (202), i prosent av samlede netto driftsutgifter

Grimstad kommunes netto driftsutgifter til grunnskolesektoren i prosent av samlede netto driftsutgifter er imidlertid høyere (26,0 %) enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13 (23,7 %) og landet uten Oslo (23,7 %). Arendal bruker 21,8 % av budsjettet på skole mens Lillesand bruker 30,9 %. Årsaken til at Grimstad bruker en forholdsvis stor del av netto driftsutgifter på grunnskole er primært befolkningens alderssammensetning der Grimstad har noe større andel innbyggere i grunnskolealder enn sammenlignbare kommuner.

Tidsserie

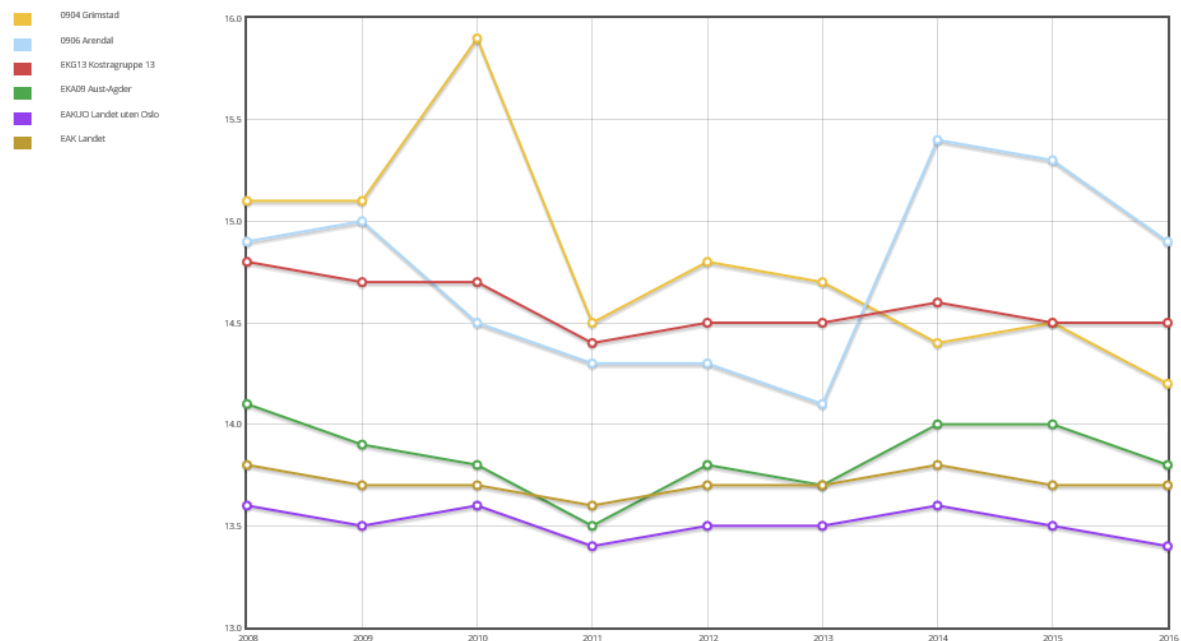
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1. - 10. årstrinn

Diagrammet under viser gjennomsnittlig gruppestørrelse for 1. - 10. trinn. Gruppestørrelse er et mål for lærertetthet og viser forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Lærertimene er det samlede antall timer lærerne underviser, d.v.s ordinære lærertimer og individuelt tildelte timer til spesialundervisning.

Utgangspunktet for indikatoren er at man får et inntrykk av størrelsen på undervisningsgruppene i skolen ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer. Indikatorene er således mer valide som mål på lærertetthet enn den tidligere brukte indikatoren for gjennomsnittlig klassestørrelse.

Grimstad hadde høsten 2016 en gruppestørrelse for 1.-10.trinn på 14,2 mens gjennomsnittet for kommunegruppe 13 var 14,5. Gjennomsnittet for landet utenom Oslo var 13,4 mens Arendal hadde en gruppestørrelse på 14,9 og Lillesand 14,0.

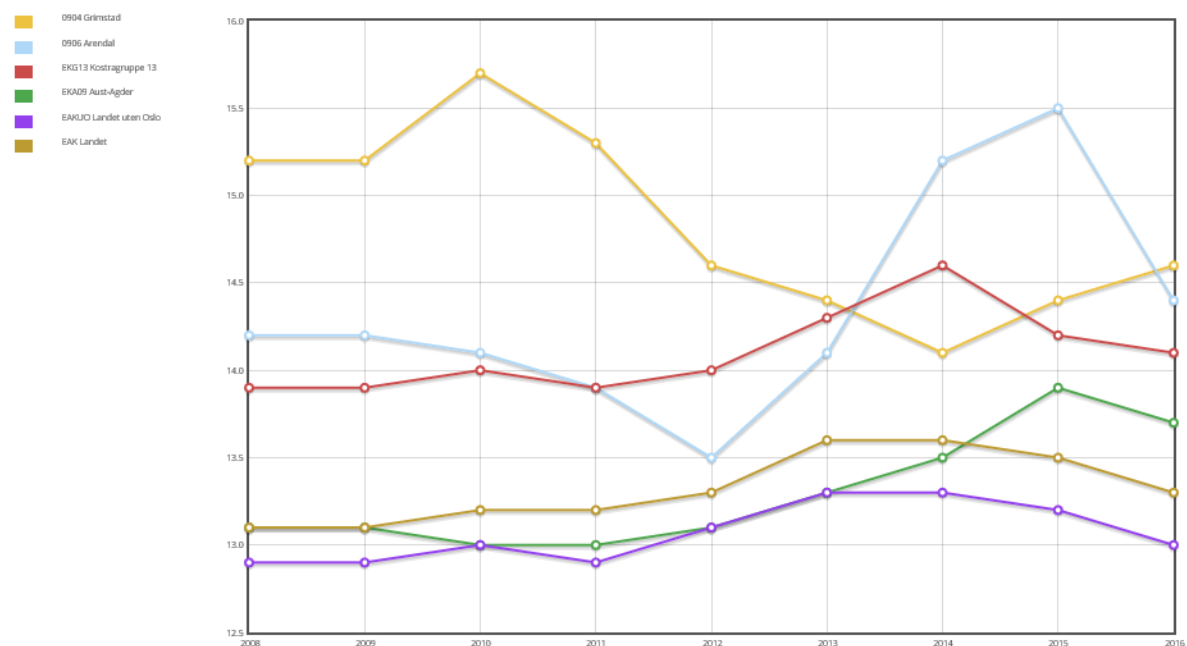
Tidsserie

Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1. - 4. årstrinn

Forskjellen i gruppestørrelse/lærertetthet mellom Grimstad og kommunegruppe 13 har i flere år blitt redusert på 1. - 4. trinn. Dette har vært en ønsket utvikling i kommunen. Fra høsten 2015 har imidlertid gruppestørrelsen i Grimstad på 1. - 4. trinn gått noe opp igjen. Grimstad hadde høsten 2016 en gruppestørrelse på 1.- 4. trinn på 14,6 mot 14,1 for kommunegruppe 13. Arendal hadde i 2016 en gruppestørrelse på 14,4 og Lillesand 13,6.

Tidsserie

Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning

Grimstadskolen hadde i årene fram 2005 til 2011 en betydelig vekst i antall elever med vedtak om spesialundervisning.

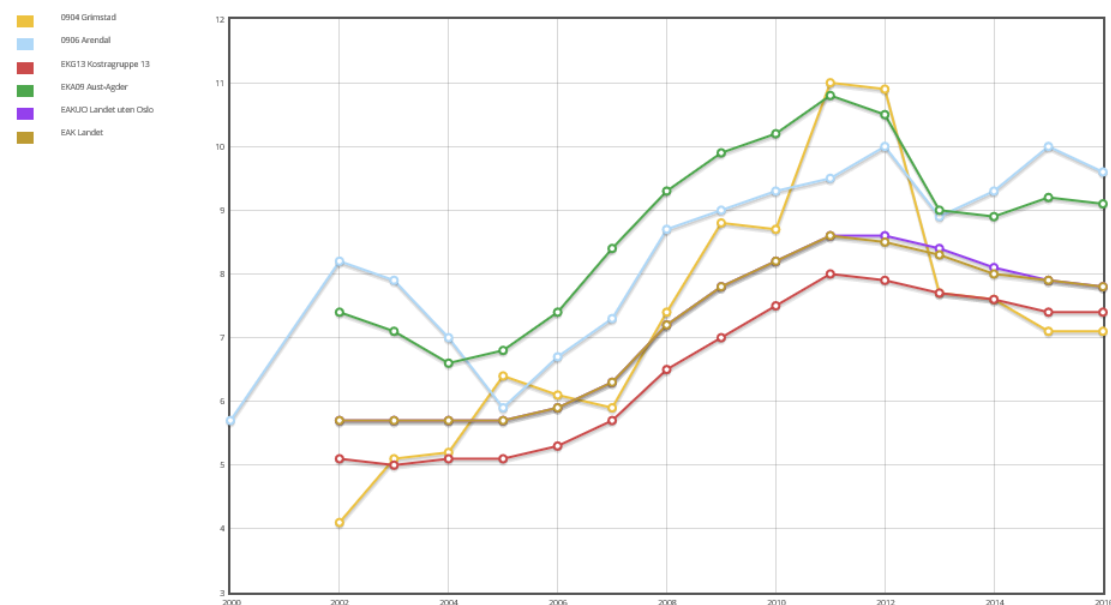
Veksten i spesialundervisningen var en gjennomgående trend i hele landet, men veksten var større i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner.

Prosjekt spesialundervisning hadde oppstart i februar 2012 og sluttrapporten ble lagt fram for kommunestyret i oktober 2013. Prosjektet hadde som langsiktig mål at antall elever med vedtak om spesialundervisning i de kommunale skolene skulle være lavere enn 6 % høsten 2016 for kommunen samlet og lavere enn 8 % på ungdomstrinnet.

Skolene har både gjennom prosjektperioden og i tiden etterpå arbeidet målrettet for å redusere antall vedtak. Diagrammet under viser at antall elever med vedtak om spesialundervisning høsten 2016 var 7,1 % i Grimstadskolene (gjelder samlet for kommunale skoler og friskoler). For kommunegruppe 13 var gjennomsnittet 7,4 % og for landet 7,8 %. I Arendal var det 9,6 % av elevene som hadde vedtak om spesialundervisning mens det i Lillesand var 6,4 %.

Selv om antall elever med vedtak om spesialundervisning nå ikke er høyere i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner, har vi en utfordring i forhold til at andelen lærertimer til spesialundervisning i forhold til andelen lærertimer totalt er høyere i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner (KOSTRA-tall). I 2016 var det 22,4 % av lærertimene som gikk til elever med vedtak om spesialundervisning. Tilsvarende tall for kommunegruppe 13, landet og Arendal kommune ligger mellom 13,3 og 17,5 %, mens i Lillesand er det bare 10,1 % av lærertimene som går til elever med vedtak om spesialundervisning.

Tidsserie

Grunnskolenes samlede budsjettramme 2018

Grunnskolene hadde i 2017 en samlet budsjettramme på 210,1 mill. kroner.

Skolene i Grimstad har i de siste årene hatt utfordringer med å holde sine budsjettrammer. I 2016 var merforbruket 3,1 mill. kroner. Selv om det gjennom 2017 har vært arbeidet aktivt for å redusere utgiftene, er det sannsynlig at skolene også i 2017 vil få et samlet merforbruk. Per 2. tertial 2017 hadde skolene et samlet merforbruk på 1,0 mill. kroner.

I rådmannens forslag til budsjett for 2018 ligger det er samlet budsjettramme til grunnskolene på 224,3 mill. kroner. I dette beløpet ligger en samlet økning på 7,8 mill. kroner på grunn av gjennomgangen av skolenes budsjettrammer

opp mot dagens driftsnivå. I rammen ligger også vedtatt innsparing på 2,1 mill. kroner fra HP 2017-2020 (egentlig 4,1 mill. kroner, men ikke lagt inn med full virkning før i 2019). Sektorens krav om driftsreduksjon på 2,535 mill. kroner er i tillegg budsjettet på skolenes budsjettramme. Lønnsoppgjør 2017 og avsatt midler til lønnsoppgjør 2018 er budsjettet med 10,0 mill. kroner.

Sett bort fra lønnsveksten er skolenes samlede budsjettramme for 2018 økt med 3,2 mill. kroner i forhold til rammen i 2017. Elevtallet høsten 2018 er det samme som høsten 2017 (2 824 elever mot 2 825 elever for de ordinære, kommunale grunnskolene).

Etablering av beredskapsteam for et godt og trygt skolemiljø - ett årsverk i PP-tjenesten

PP-tjenesten skal bl.a. hjelpe skolene med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling. Et betydelig antall enkeltsaker fra skoler og barnehager medfører at PP-tjenesten ikke klarer å saksbehandle henvisninger og utarbeide sakkyndig vurdering i.h.t det som forvaltningsloven definerer som rimelig tid. Det medfører igjen at det blir vanskelig å prioritere tid til systemrettet arbeid i skoler og barnehager.

Det har vært et politisk ønske at det blir opprettet et beredskapsteam som kan bistå når en skole står i alvorlige skolemiljø saker som skolen ikke klarer å løse på egen hånd. Beredskapsteamet skal kunne aksjonere umiddelbart og stå i saken inntil den har funnet sin løsning og elevens rett til et godt og trygt skolemiljø er gjenopprettet. Kommunestyret vedtok i møte 30. oktober 2017 å be rådmannen etablere et beredskapsteam innen 1. mars 2018.

Rådmannen har budsjettet med 725 000 kroner fra 2018 til ett årsverk i PP-tjenesten som skal jobbe systemrettet og være koordinator for et nyetablert beredskapsteam.

Gratis kjernetid i skolefritidsordningen (SFO)

I møte 30. oktober 2017 vedtok kommunestyret: «Gratis kjernetid i SFO for barn i familier med dårlig råd innføres fra 1. januar 2018 etter samme kriterier som tilsvarende ordning i barnehagene. Rådmannen bes om å budsjettere med 3,0 mill. kroner til ordningen fra 2018».

I handlingsprogram 2017-2020 var det budsjettet med 400 000 kroner i 2017 og 800 000 kroner fra 2018 til innføring av gratis kjernetid i SFO. Ordningen ble ikke innført i 2017. Rådmannen vil i sitt forslag øke budsjettrammen med 2,2 mill. kroner fra 2018 og budsjettet med 3,0 mill. kroner årlig til ordningen med gratis kjernetid i SFO. Dette vil bli gjort før formannskapet behandler budsjettforslaget 30. november.

Kostnader til elever med vedtak om spesialundervisning

De siste årene har antall vedtak om spesialundervisning til elever i frittstående skoler økt betydelig. Både Hesnes Montessoriskole og Drottningborg ungdomsskole har relativt mange elever med vedtak, men Grimstad har også elever på andre frittstående skoler som St. Franciskus skolen og Steinerskolen i Arendal. I 2016 var merforbruket på 3,1 mill. kroner i forhold til budsjett. Også i 2017 vil det bli et betydelig merforbruk.

Rådmannen har ikke funnet rom for å øke budsjettposten til elever med vedtak om spesialundervisning på frittstående skoler, men har budsjettet med 250 000 kroner til et prosjekt for å finne årsaken til økningen i antall vedtak i de frittstående skolene og samtidig undersøke nærmere hvorfor Grimstad kommune har en større andel lærertimer som medgår til elever med spesialundervisning enn sammenlignbare kommuner.

Skolekapasitet, skolestruktur og skolekretsgrenser i Grimstad: «Skolepakke tre»

Kommunestyret har bedt rådmannen om å gjennomgå skolestrukturen og skolekretsgrensene i kommunen og vurdere mulighetene for en mer hensiktsmessig skolestruktur.

En hensiktsmessig og kostnadseffektiv skolestruktur er nært knyttet opp mot vedtatte og planlagte areal- og transportplaner. Grimstad kommune har i all hovedsak hatt den samme skolestrukturen og de samme skolekretsgrensene de siste 25 årene. Samtidig har kommunen hatt en betydelig og kontinuerlig befolkningsvekst som har medført at de aller fleste skolene er utbedret og utvidet siden 1995.

De siste 20 årene, fra 1997 til 2017, har elevtallet i de kommunale grunnskolene økt med ca. 420 elever. Veksten kom i all hovedsak i første halvdel av perioden. Høsten 2017 var det 2 839 elever i de kommunale grunnskolene. I tillegg hadde de to private skolene, Hesnes Montessoriskole og Drottningborg ungdomsskole, til sammen ca. 165 elever høsten 2017.

De siste 20 årene har Grimstad kommune i betydelig grad investert i nye skolebygg samt utbedret og utvidet eksisterende skolebygg. Til sammen har kommunen investert ca. 740 mill. kroner i skolebyggene i denne perioden.

Befolkningsframskrivninger fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppen 6-15 år (grunnskolealder) viser at Grimstad i 2022 vil ha ca. 100 flere grunnskolebarn og i 2027 ca. 300 flere grunnskolebarn enn i dag.

Rådmannen har gjort en vurdering av hver enkelt skoles elevkapasitet. Den viser at de kommunale grunnskolene har kapasitet til å ta imot ca. 600 flere elever enn det de har i dag. Både ungdomstrinnet og barnetrinnet ved skolene har ledig kapasitet. Samlet sett har dermed de ordinære grunnskolene tilstrekkelig elevkapasitet til å ta imot den forventede økningen på 300 elever de neste ti årene. Det vil likevel være behov for økt elevkapasitet ved enkelte skoler for å ivareta nærskoleprinsippet og for å tilpasse skolekapasiteten til nye utbyggingsområder.

Rådmannen har utarbeidet et utkast til rapport for «Skolepakke tre». Rapporten har per oktober 2017 ikke vært på høring og rådmannen har derfor ikke ønsket å legge fram konkrete anbefalinger i forbindelse med budsjettprosessen. I sitt budsjettforslag har imidlertid rådmannen lagt inn 2,0 mill. kroner i investeringsbudsjettet til forprosjekt for den/de skoleutbygginger som blir vedtatt i forbindelse med behandlingen av «Skolepakke tre». Rådmannen har i tillegg budsjettet med 20 mill. kroner i 2019 til investeringer i skolebygg for å synliggjøre behovet for ytterligere investeringer i skolene i årene fremover.

Videreutdanning av lærere og skoleledere

Høyt faglig kvalifiserte lærere er en forutsetning for å oppnå målene for Grimstadskolen. Derfor er det ønskelig at kommunen fortsetter, og videreutvikler, arbeidet med etter- og videreutdanning av lærere og skoleledere. De siste årene har det vært en finansieringsordning med gode bidrag fra staten. Fra høsten 2017 har Grimstad kommune 19 lærere og fire skoleledere som tar videreutdanning. Av de 19 er det tre tar videreutdanning i engelsk, fire i matematikk og tre i norsk. I tillegg er det tre lærere som tar andre året av praktisk pedagogisk utdanning og to rådgivere i PP-tjenesten som tar videreutdanning i testkompetanse.

I forslaget til statsbudsjett for 2018 har regjeringen videreført satsingen på å gi lærere videreutdanning. Satsingen vil på landsbasis gi rom for om lag 5 500 plasser til videreutdanning i studieåret 2017-2018. I rådmannens forslag til budsjett for 2018 er lagt inn ressurser på samme nivå som i 2017 til videreutdanning av lærere.

Diagrammet under viser antall lærere fra Grimstad som har tatt og tar videreutdanning i perioden høsten 2009 til høsten 2017.

IKT i skolene

Bruk av digitale verktøy har de siste årene fått en stadig tydeligere og viktigere plass i grunnskoleopplæringen. Å kunne bruke digitale verktøy er, i.h.t Kunnskapsløftet, en av fem grunnleggende ferdigheter, på linje med å kunne lese, skrive, regne og uttrykke seg muntlig. Kommunestyret vedtok i juni 2012 IKT-planen Digitale verktøy i barnehage og skole 2012-2015. Planen ble revidert og vedtatt av kommunestyret i desember 2014 for perioden 2014-2017. IKT-planens mål for PC-tetthet i skolene er tre elever per PC på barnetrinnet og to elever per PC på ungdomstrinnet. I tillegg skal alle pedagoger ha egen, bærbar PC og alle øvrige ansatte i skolen skal ha tilgang til PC. IKT-planen for skoler og barnehager vil bli revidert første halvår 2017.

«Digitale verktøy i skolen» har vært gjennomført som et felles forprosjekt for Grimstad kommune, Arendal kommune, Froland kommune og Aust-Agder fylkeskommune, med prosjektbistand fra IKT Agder. Utgangspunktet for forprosjektet har vært behovet for en felles satsing og tilrettelegging for økt bruk av digitale verktøy i skolene i IKT Agder-samarbeidet. Målet for forprosjektet har vært å utrede et grunnlag for fornying av skolenes bruk av digitale verktøy; ønsket pedagogisk praksis og digitale ambisjoner i skolen.

Forprosjektet har gjennomført en kartlegging av status, behov og mål for bruk av digitale verktøy i skolene våre, undersøkt hva som er gjort og gjøres i andre skoler og kommuner, og nasjonale og internasjonale trender innen

pedagogisk bruk av IKT. Forprosjektet har ut fra dette forsøkt å angi en retning for videre arbeid med strategiske valg av løsninger for digitale verktøy i skolen.

Nasjonalt er det varslet store endringer i pedagogisk praksis og hele læreplanverket er i endring. Det gjøres store satsinger innen pedagogisk bruk av IKT. Læreplanen og samfunnets krav til digital deltakelse forplikter skoleeier, skoleledere og den enkelte lærer til å prioritere dette mer systematisk enn det som har vært praksis til nå.

I budsjettet for 2018 er det foretatt en omlegging av innkjøps- og driftsmodellen av utstyr slik at det nå blir IKT-Agder som kjøper inn og står for alt vedlikehold av utstyr, og at kommunene leaser utstyr etter behov. Leasing av utstyr vil skje til kostpris og kommunenes totalpris for en PC vil i løpet av fire års levetid ikke være høyere enn om kommunen selv kjøpte utstyret. Endringen vil gi en smidigere og mer dynamisk modell for anskaffelse.

I rådmannens budsjettforslag er det budsjettet med 550 000 kroner i 2018 over driftsbudsjettet til IKT i skolene. Denne summen dekker utskifting av utstyr til voksenopplæringen (90 000 kroner), PC-er til elever med spesielle behov (60 000 kroner) og utskifting av PC-er eldre enn fire år til elever i grunnskolen (400 000 kroner). Siden det er relativt få elev PC-er som må skiftes ut i 2018 fordi de er fire år, vil 400 000 kroner også gi rom for en viss fortetting av PC-er på enkelte skoler med tilhørende kompetanseheving.

Forprosjektet «Digitale verktøy i skolen» anbefaler en gradvis økning av elevenes utstyr fra én PC per tre elever til én PC per elev. Rådmannen vil legge fram en ny plan for digitale verktøy i skoler og barnehager innen sommeren 2018. Denne planen vil legge grunnlaget for budsjettarbeidet for 2019 og videre. I handlingsplan 2018-2021 har rådmannen videreført 2018-beløpet på 550 000 kroner. En fortetting som foreslått i forprosjektet vil innebære en betydelig økning i IKT-kostnadene til skolene fra 2019.

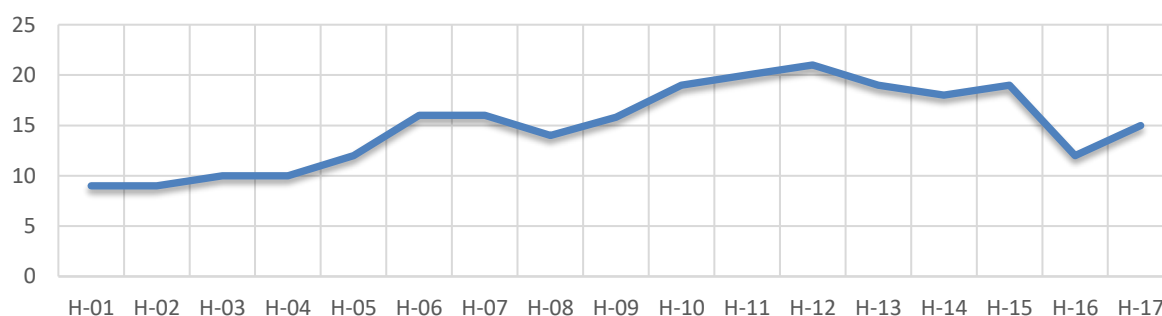
Langemyr skole

Langemyr skole er en interkommunal grunnskole for elever med nedsatt funksjonsevne. Skolen eies av Arendal, Grimstad, Lillesand og Grimstad kommune. Grimstad kommune har driftsansvaret for skolen. Skolen fakturerer eier- og brukerkommunene i.h.t antall elever og om eleven går fulltid eller deltid på skolen. Diagrammet under viser utviklingen i antall elever fra Grimstad på Langemyr skole fra høsten 2001 til høsten 2017.

Høsten 2017 hadde Langemyr skole 15 elever fra Grimstad kommune. Dette er en økning på tre elever i forhold til høsten 2016. Én elev gikk ut 10. trinn våren 2017 og fire nye elever begynte på Langemyr skole høsten 2017.

Kommunestyret behandlet i august 2013 forslag til retningslinjer for inntak av elever ved Langemyr skole. Intensjonen med de nye retningslinjene var å få en større forutsigbarhet for antall elever på Langemyr og sikre en best mulig faglig vurdering av forholdet mellom elevens tilbud på nærskolen og behovet for å gå på Langemyr. Søknad om plass på Langemyr skole for elever fra Grimstad blir behandlet av et inntaksteam og det er en forutsetning at eleven er bosatt i Grimstad kommune før det sendes søknad om plass. Antallet elever på Langemyr bestemmes ut fra faglige vurderinger og behov.

Elever fra Grimstad på Langemyr skole 2001 - 2017

I handlingsprogram 2015-2018 ble det budsjettet med en reduksjon i kostnadene til Grimstads elever på Langemyr skole med 1,5 mill. kroner i 2016 og 3,0 mill. kroner fra 2017 som følge av forventet redusert elevtall på skolen. Disse reduksjonene ble gjennomført i vedtatt budsjett for 2016 og 2017. Rådmannen har i sitt forslag til budsjett for 2018 videreført budsjetttrammen fra 2017 på sektorens fellesområde.

Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet fra 1. - 4. trinn

Tidlig innsats for økte ferdigheter i lesing ansees å være den viktigste ferdigheten for all læring i alle fag. Slik reduserer man ikke bare behovet for spesialundervisning, man får trolig i tillegg flere elever enn tidligere med mulighet for å fullføre videregående skole og å klare seg godt videre som aktive deltagere i samfunnet.

Dette er bakgrunnen for at kommunestyret i 22. juni 2015 vedtok at de øremerkede, statlige midlene til økt lærertetthet på 1.- 4. trinn skulle innrettes med tanke på å sikre at svake lesere skulle få økte leseferdigheter. Grimstad ble i 2015 tildelt 1,7 mill. kroner.

De to siste årene omfatter styrkingsressursen til 1. - 4.trinn alle skolene i Norge. Grimstad bevilget i tillegg i 2016 kommunale midler til en 50 % stilling som veileder/lesepedagog. Veilederen er ansatt i enheten veilednings- og utviklingsavdelingen (VUT), og noen av hennes oppgaver beskrives nærmere under. I 2017 fikk Grimstad kommune 4,4 mill. kroner til «varig styrking til faste stillinger» på 1.-4. trinn. I tillegg til dette ble kommunen tildelt 1,2 mill. kroner som «fleksible midler». Kommunen/ skolene organiserer tilbudet som lese-kurs for elever på 1.-4.trinn.

I forslag til statsbudsjett for 2017 ble det bevilget 1 329 mill. kroner til å videreføre prosjektet som er tenkt å vare ut skoleåret 2019/2020.

Folkehelseprogrammet 2017 – 2027: «En god skole for alle»

Regjeringen har i sitt budsjettforslag foreslått å bevilge 71,3 mill. kroner til et program for langsiktig folkehelsearbeid i kommunene. Folkehelseprogrammet er en tiårig satsing fra 2017 til 2027 som skal bidra til å styrke kommunenes arbeid med å fremme innbyggernes helse og trivsel i lokalsamfunnet. Det skal rettes inn mot psykisk helse og rusforebyggende arbeid. Barn og unge er en prioritert målgruppe. I programmet skal kommunene selv utvikle forslag for å styrke barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Programmet skal bidra til å fremme kommunebasert forskning.

Kommunenes oversikt over helsetilstanden i befolkningen, viser at både Lillesand og Grimstad ligger godt an på de fleste levekårsindikatorer sammenlignet med resten av fylket og landet. Begge kommunene har imidlertid utfordringer knyttet til psykisk helse i alle aldersgrupper. Lillesand og Grimstad har høyere andel av befolkningen som behandles for psykiske lidelser i primærhelsetjenesten, både i gruppen 18-44 år og i hele befolkningen, enn resten av landet. Ut fra hovedutfordringene for både Lillesand og Grimstad kommune har kommunene valgt å samle sin innsats til å samarbeide om tidlig innsats og å fremme psykisk helse.

I Grimstad betegnes vår del som «En god skole for alle». Hovedmålet er å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Også dette programmet er ett av flere innsatsområder i forbindelse med bedring av elevenes psykososiale skolemiljø. I Grimstad vil man gjennom å skape en skole for alle, redusere antall unge uføre. En god skole for alle skal bygges med det mål å ruste elevene til å takle livet og gi forutsetninger til å kunne fullføre videregående skole. Skolen skal gi elevene sosial og emosjonell kompetanse. Tidlig innsats skal være gjennomgående og opplegget skal favne alle elevene. Skoleledelsen er sentral for hvordan skolene jobber med lærings- og elevmiljø. Forutsetningen for å lykkes med å bygge en skole for alle, er at skoleledelsen ved hver enkelt skole, øverste ledelse for skolene i kommunen og øvrige samarbeidspartnere (helsetjenester, PPT) er enige om behov, handlingsrom, strategi og tiltak. Skoleledelsen må «eie» prosjektet for å kunne videreføre ideene etter prosjektets slutt og gjøre «En skole for alle» til en varig innsats i Grimstad kommune. Prosjektet startet med et felles møte mellom helse- og skoleledere 10. oktober 2017.

Forskningsprosjektet «Et lag rundt eleven»

Etter forespørsel fra Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU), har Grimstad kommune takket ja til å delta med fire skoler i et forskningsprosjekt, der skolene får økt helsesøsterressurs på 12,5% i to år på 5-7 trinn. Dette gjelder Fevik skole, Fjære Barneskole, Landvik skole og friskolen Hesnes Montessoriskole. Det er valgt ut fire kontrollskoler. Intensjonen med dette prosjektet er å se hvilken virkning en slik økning vil ha med tanke på elevenes opplevelse av et godt og trygt skolemiljø (elevenes psykososiale skolemiljø). Dette tiltaket er ett av mange tiltak som iverksettes i Grimstadskolen i forbindelse med ny forskrift (kapittel 9A) i opplæringsloven. Den økte ressursen på de fire skolene utføres av de samme helsesøstrene som nå betjener den enkelte skole.

Samarbeid med RVTS om traumebevisste skoler: «Rause relasjoner»

Kommunen har siden 2011 samarbeidet med RVTS Sør (regionalt ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) om traumebevisste skoler i Grimstad. Prosjektet har inngått ny samarbeidsavtale for 2017-2018, og har fått nytt navn; Rause Relasjoner. I samarbeidsavtalen for 2017-18 får to nye skoler, Fevik skole og

Eide skole opplæring i traumebevisst forståelse og praksis. I tillegg er det opprettet et nettverk for alle sosiallærere og spes.ped-koordinatorer som også får ekstra kurs og oppfølging fire ganger i året. Det er PPT som leder nettverket.

Skoler som har fått opplæring tidligere (Holviga barneskole, Holviga ungdomsskole, Frivoll barneskole, Fjære barneskole, kvalifiseringstjenesten, Landvik skole og Jappa skole) tilbys oppfriskningskurs. I handlingsprogram 2017-2020 ble det lagt inn 90 000 kroner årlig til videreføring av samarbeidet med RVTS. Samarbeidsavtalen videreføres for skoleåret 2018-2019 for å gi opplæring i traumebevisst forståelse og praksis på de to gjenværende skolene: Grimstad ungdomsskole og Fjære ungdomsskole.

Inkluderende læringsmiljø i barnehage og skole

Grimstad kommune søkte høsten 2016 midler hos Fylkesmannen til å bli med på den nasjonale satsingen for å utvikle kompetansen hos barnehager, skoler og skoleeiere i å fremme trygge miljøer og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser. Kommunen mottok 780 000 kroner til dette arbeidet.

Følgende enheter er med på satsingen: Fjære barneskole, Fjære ungdomsskole, Hausland barnehage og Temseveien barnehage. Deltakerne skal jobbe for å skape trygge og gode barnehage- og skolemiljø, regelverk, organisasjon og ledelse og lære mer om forebygging, avdekking og håndtering av mobbing. De har valgt å ha hovedfokus på overgangene mellom institusjonene, fordi disse overgangene er sårbare for mange barn og foreldre. Deltakerne deltar på nasjonale og regionale samlinger med forelesninger og gruppearbeid. Mellom samlingene arbeider deltagerne lokalt med aktuelle problemstillinger i egen praksis. I tillegg skal deltakerne være med i lærende nettverk som ledes av kommunen. Nettverkene er en møteplass for erfaringsutveksling, refleksjon og faglig utvikling. Det er tenkt at prosjektet skal styres av en ressursperson i 40 % stilling som dekkes av tilskuddsmidlene. Per i dag finnes ikke denne ressurspersonen og arbeidet driftes foreløpig av veilednings- og utviklingstjenesten (VUT).

Kompetanse for mangfold

Grimstad kommune deltar skoleåret 2017-18 i satsingen Kompetanse For Mangfold (KFM). KFM er en nasjonal satsing initiert av Kunnskapsdepartementet. Satsingen skal bidra til at ansatte i offentlige og private barnehager og skoler får økt sin kompetanse inne det flerkulturelle området. Målet er at barn, elever og voksne med minoritetsbakgrunn får støtte på en måte som bidrar til at disse fullfører og består utdanningsløpet. Kompetansehevingen for de ansatte skal skje på den enkeltes arbeidsplass.

Universitetet i Agder vil bidra med både prosess- og fagkompetanse til enhetene som deltar. Temaer vil være ledelse og struktur, flerkulturell pedagogikk, samarbeid, lek, språk og litteratur. Grimstad kommune har mottatt 590 000 kroner til prosjektet som primært skal fordeles til enhetene til vikarutgifter slik at personalet kan delta i felles kompetanseheving. Fra Grimstad deltar Kvalifiseringstjenesten, Jappa barneskole, Holviga barneskole, Tønnevoldskogen barnehage og Grimstad barnehage.

Skonnerten Solrik som alternativ læringsarena

Grimstad kommune har i flere år benyttet Solrik som alternativ læringsarena for ungdomsskolene, ikke som en egen skole, men som del av skolens ordinære opplegg. Solrik er et tilbud med praktisk undervisningsopplegg med læringsarena både om bord i skuta og i lokalene på land. Det er kontaktlærer i samarbeid med rådgiver, sosiallærer og faglærere som koordinerer den enkelte skolens deltakelse mens det er Solriks skipper som står for det praktiske opplegget.

Grimstad kommune har en samarbeidsavtale med Foreningen Skonnerten Solrik og bidrar med tilskudd til driften på 495 000 kroner i 2018. Tilskuddet er videreført i handlingsprogramperioden.

Barnehagene

Grunnbemanningen i de kommunale barnehagene ble økt med 0,65 mill. kroner i 2016 og det samme i 2017. Rådmannen har ikke funnet rom for å øke grunnbemanningen ytterligere i 2018.

Som følge av økt grunnbemanning i de kommunale barnehagene i 2016 og 2017, er tilskuddet til de private barnehagene økt med 2,6 mill. kroner i 2018 og med ytterligere 2,6 mill. kroner fra 2019.

Regjeringen tar sikte på å innføre en ny bemanningsnorm i barnehagene fra 1. august 2018. Kommunene støtter i hovedsak innføring av en ny bemanningsnorm og normen er i samsvar med målet i kommunedelplanen for barnehagene. For kommuner som Grimstad, med lav grunnbemanning, kan innføring av ny bemanningsnorm imidlertid få betydelige økonomiske konsekvenser.

Grimstad har full barnehagedekning. Høsten 2017 (per 1. oktober) var det til sammen 1 256 barn som gikk i barnehage. De fem kommunale barnehagene hadde til sammen 240 barn og de 28 private barnehagene hadde til sammen 1 016 barn hvorav 28 gikk i familiebarnehager og 988 i ordinære private barnehager.

Høsten 2016 (ved hovedtellingen per 15. desember) var det til sammen 1 342 barn som gikk i barnehagene i Grimstad. De fem kommunale barnehagene hadde til sammen 257 barn og de 28 private barnehagene hadde til sammen 1 085 barn hvorav 39 gikk i familiebarnehager og 1 046 i ordinære private barnehager.

Antall barnehagebarn vil normalt øke fram mot årsskiftet.

Antall barn i barnehage	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ordinære private barnehager	943	974	987	1010	994	1037	1034	1035	1046	988
Ordinære kommunale barnehager	237	250	268	241	250	262	262	258	257	240
Private familiebarnehager	45	54	45	45	51	56	51	48	39	28
Totalt antall plasser	1225	1278	1300	1296	1295	1355	1347	1341	1342	1256

Tabellen viser utviklingen i antall barn i barnehagene i Grimstad fra 2008 til 2017.

Tellingen er gjort per 15. desember hvert år, bortsett fra i 2017 da tellingen er per 1. oktober.

Grafikken under viser hvordan årskullene med 5-åringene varierte fra 2010 til 2016.

Grunnbemanningen i Grimstadbarnehagene

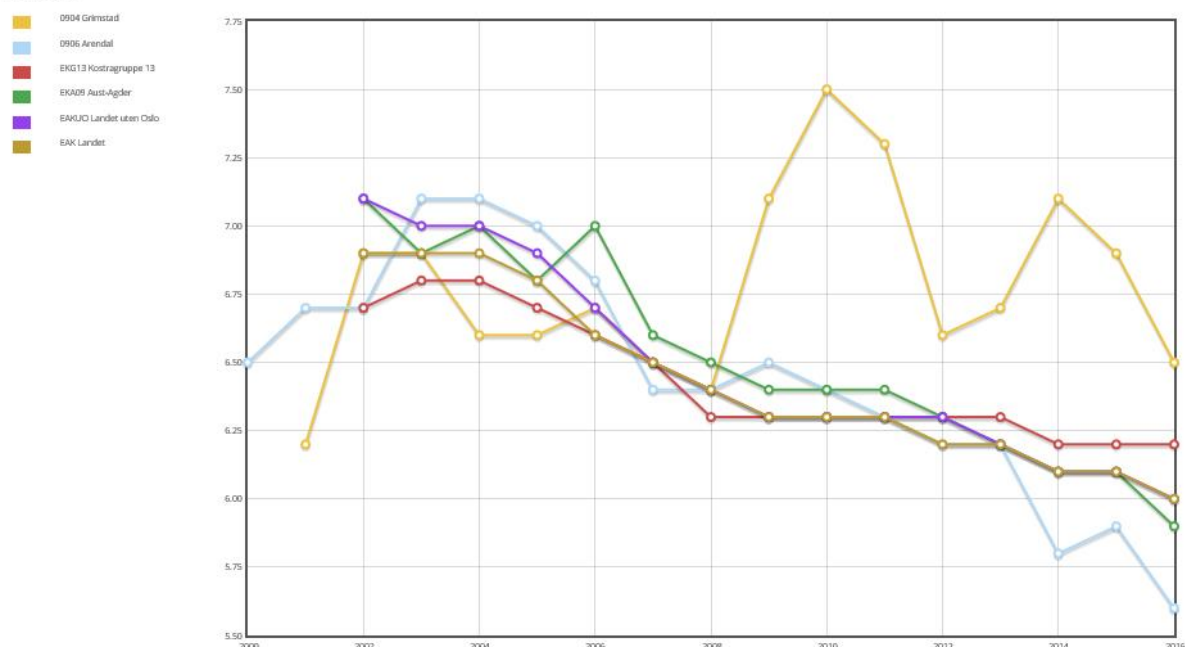
Grimstad kommune har lave kostnader på barnehageområdet. Barnehagene i Grimstad, både de private og de kommunale, har lav grunnbemanning i forhold til sammenlignbare kommuner.

I 2016 hadde de kommunale barnehagene i Grimstad en voksenteitet på 6,5 barn per årsverk. Sammenlignbare kommuner (landet og kommunegruppe 13) hadde 6,2 og 6,0 barn per årsverk. Arendal kommune hadde 5,6 barn per årsverk og Lillesand 6,3. Også de ordinære private barnehagene i Grimstad hadde en lavere voksenteitet enn i sammenlignbare kommuner (6,6 i Grimstad mot 6,3 i kommunegruppe 13, 6,2 i landet utenom Oslo, 6,0 i Arendal og 6,4 i Lillesand).

Lav grunnbemanning er, med stor sannsynlighet, en driver for at både private og kommunale barnehager søker om ekstraressurser etter både opplæringsloven og barnehageloven. Vedtatt kommunedelplan for barnehagene 2015-2027, *God start på livslang læring*, anbefaler at grunnbemanningen i barnehagene bør økes til snittet i sammenlignbare kommuner (KOSTRA-gruppe 13).

Diagrammet under viser utviklingen i antall barn per årsverk (basisvirksomhet) i kommunale barnehager i Grimstad fra 2001 til 2016.

Tidsserie

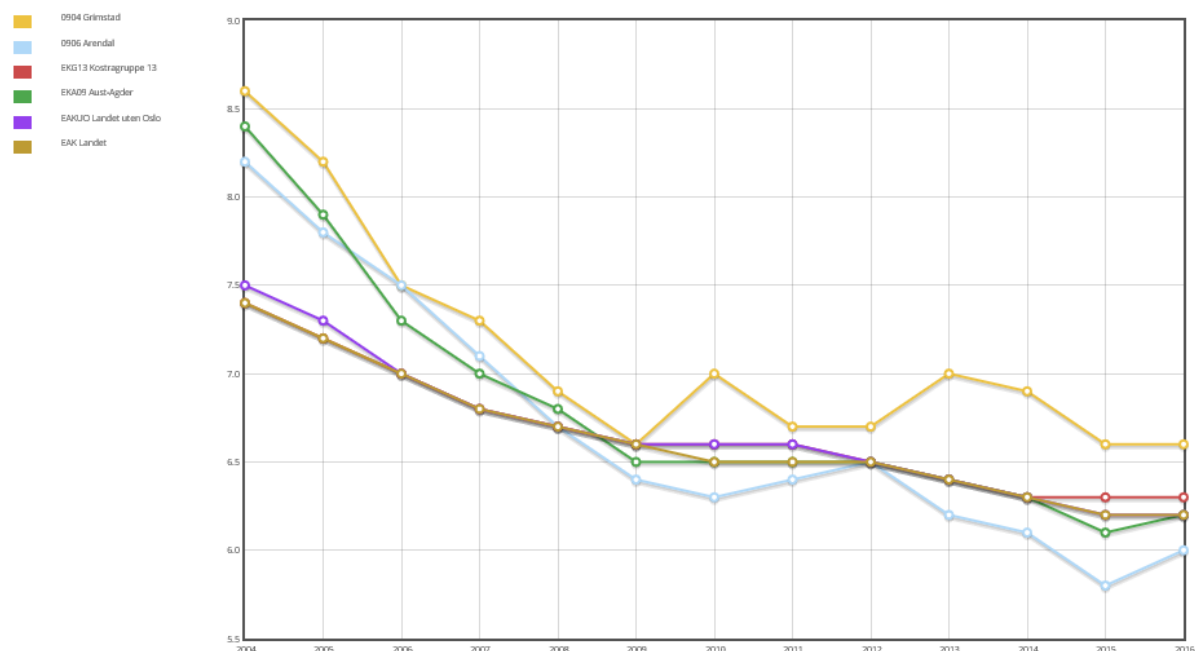
Diagrammet på neste side viser utviklingen i antall barn per årsverk (basisvirksomhet) i private barnehager i Grimstad fra 2001 til 2016.

90 % av kommunene har antall barn per årsverk (basisvirksomhet) i de kommunale barnehagene som er lavere enn 6,5 barn per årsverk (Grimstad 6,5). I de private barnehagene har 90 % av kommunene antall barn per årsverk som er lavere enn 6,7 barn per årsverk (Grimstad 6,6).

Både i 2016 og i 2017 har Grimstad budsjettet med en forsiktig økning i grunnbemanningen i de kommunale barnehagene. Økt grunnbemanning i de kommunale barnehagene medfører tilsvarende økt driftstilskudd til de private barnehagene etter gjeldende regelverk, men økningen vil komme to år senere siden tilskuddet til de private barnehagene beregnes med bakgrunn i regnskapstallene til de kommunale barnehagene to år tilbake. Økningen i rammen til de kommunale barnehagene på 0,65 mill. kroner i 2016 og 2017 vil medføre en økning i tilskuddet til de private barnehagene på om lag 2,6 mill. kroner i 2018 økende til 5,2 mill. kroner fra 2019. I rådmannens budsjettforslag er det budsjettet med en økt grunnbemanning på 2,6 mill. kroner i 2018 og 5,2 mill. kroner fra 2019 med virkning for de private barnehagene.

Rådmannen har ikke funnet rom for fortsette opptrappingen av grunnbemanningen i de kommunale barnehagene i 2018.

Tidsserie

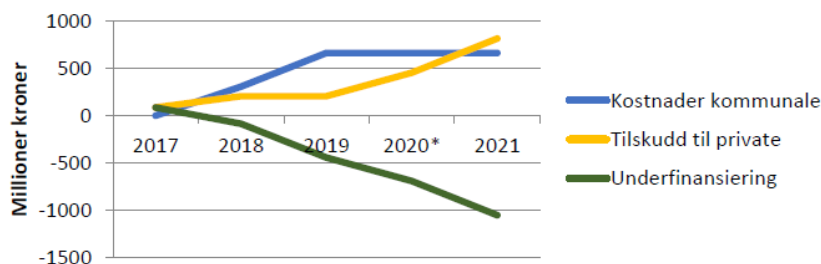
Ny bemanningsnorm i barnehagene

Kunnskapsdepartementet har hatt på høring et forslag om at det skal innføres et minimumskrav til grunnbemanningen i barnehagene og en skjerping av pedagognormen. Departementet foreslår at det skal være minimum én ansatt per tre barn under tre år og minimum én ansatt per seks barn over tre år.

Departementet foreslår også å skjerpe kravet til pedagogisk bemanning fra maksimalt 18 barn til 14 barn over tre år, og fra 9 til 7 barn under tre år per pedagogisk leder. Regjeringen tar sikte på at endringene skal tre i kraft fra 1. august 2018.

Kommunene har i sine høringsuttalelser i hovedsak støttet innføringen av bemanningsnormen og skjerping av pedagognormen med begrunnelse i at tilstrekkelig bemanning og kompetanse er viktig for kvaliteten i barnehagen. Samtidig fremhever et stort flertall av kommunene at de forutsetter en statlig fullfinansiering av ordningene. Kommunene påpeker derfor at lovforslaget må utsettes til fullfinansiering er på plass.

Dersom en ny bemanningsnorm blir vedtatt innført fra 1. august 2018 vil dette få betydelige økonomiske konsekvenser for Grimstad. For det første er Grimstad blant de 10 % av kommunene med lavest grunnbemanning i dag. For det andre mener KS at de kostnadsberegningene som er gjort av departementet for innføring av ordningen, er betydelig underfinansiert. Manglende finansiering vil innebære at mange kommuner må gjøre omdisponeringer og prioritere ned andre tjenesteområder for å kunne oppfylle normene i årene fremover. Grimstad vil være blant de kommunene som blir hardt rammet.

Diagrammet over viser hvordan KS har beregnet at den nye bemanningsnormen er underfinansiert. KS' beregningene viser at forslagene er underfinansiert med omtrent en milliard kroner når tilskuddet til private barnehager beregnes ut fra økte kostnader i kommunale barnehager.

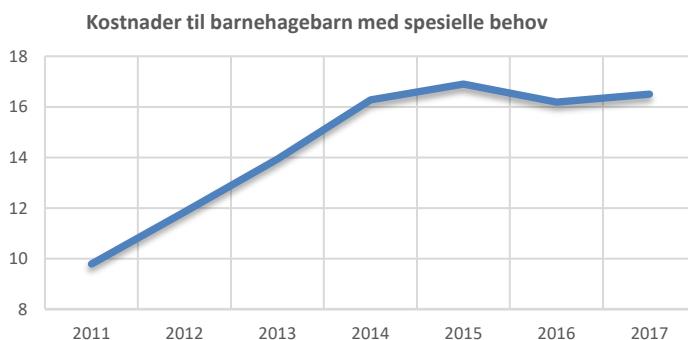
Rådmannen gjør oppmerksom på at dersom ny bemanningsnorm blir vedtatt innført fra 1. august 2018, vil det trolig bli nødvendig med en egen prosess med omdisponering av budsjettmidler for å finansiere økt grunnbemanning i barnehagene.

Kostnader til barnehagebarn med særlige behov

Barn under opplæringspliktig alder som har et særlig behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp etter § 19 a i barnehageloven. Barn med nedsatt funksjonsevne kan også ha rett på et individuelt tilrettelagt barnehage tilbud. Barn med særlige behov er en sammensatt gruppe. Mange av disse barna har nedsatt funksjonsevne, som kan omfatte fysiske funksjonshemminger, utviklingshemninger, språk- og talevansker, atferdsvansker og psykiske lidelser. Samtidig trenger det ikke ligge til grunn en diagnose, for særlige behov kan innebære at barnet har et behov som er mer omfattende enn vanlig for alderen.

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til prioritet i barnehageopptaket etter § 3 i barnehageloven. Barn under opplæringspliktig alder som har et særlig behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp etter § 5-7 i opplæringsloven. Retten gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage eller ikke.

Diagrammet under viser kommunens kostnader til barn med behov for særskilt tilrettelegging i perioden fra 2011 til 2017. For årene 2011 til 2016 viser diagrammet regnskapstall mens 2017 er basert på prognose over kostnadene ved årets slutt.

I vedtatt budsjett for 2016 ble budsjettet på barnehageområdet økt med 2,5 mill. kroner for å oppnå et realistisk budsjett for barn med behov for ekstraressurser. I vedtatt handlingsprogram 2017-2019 er det budsjettet med en reduksjon på 0,5 mill. kroner årlig fra 2017.

Rådmannen har i forslag til budsjett 2018 lagt inn en reduksjon på 0,5 mill. kroner til barnehagebarn med særlige behov. Fra 2019 er det budsjettet med en ytterligere reduksjon på 0,5 mill. kroner. Antall barn med ekstra ressurser til styrket tilbud i barnehagene er ikke spesielt høyt i Grimstad i forhold til sammenlignbare kommuner.

Tilskudd til ikke-kommunale barnehager i 2018

Siden 2011 har det tidligere øremerkede statstilskuddet til drift av barnehager vært innlemmet i rammetilskuddet til kommunene og er dermed blitt et kommunalt tilskudd til de private barnehagene. Det kommunale tilskuddet skal dekke kostnader til ordinær drift i barnehagene som ikke dekkes av andre offentlige tilskudd og foreldrebetaling. Det offentlige tilskuddet har fra 2015 utgjort 100 % av det kommunale barnehager i gjennomsnitt mottar per heltidsplass.

Fra og med 1. januar 2015 er grunnlaget for tilskuddet til driftskostnader og kapitalkostnader til private barnehager "kommuneregnskapet fra to år før tilskuddsåret". Regnskapstallene fra 2016 i de kommunale barnehagene skal oppjusteres med anslaget på pris- og lønnsvekst i kommunesektoren (kommunal deflator) for 2017 og 2018 og danne grunnlaget for beregning av tilskuddet til de private barnehagene i 2018. Fra 2016 er retningslinjene endret slik at alle barnehagene får sitt kapitaltilskudd etter nasjonale satser.

I Grimstad hadde vi i prinsipp løpende opptak av barn til barnehagene fra 2011 til og med 2014 da vi telte antall barn månedlig og alle barnehagene fikk justert sine tilskudd månedlig i.h.t barnetall og barnas alder. Månedlig telling

av barn ga god økonomisk forutsigbarhet for barnehagene da de hele tiden fikk tilskudd i forhold til antall barn. Gjeldende forskrift om finansiering av private barnehager krever imidlertid bare telling av barn én gang per år og løpende opptak gir større utgifter for kommunen enn det som er lovens krav om antall opptak. Kommunestyret behandlet i møte 5. september 2016 sak om telletidspunkt i barnehagene (K-sak 95/2016). Kommunestyret vedtok følgende telletidspunkt gjeldene fra 1. januar 2017: 1. august, 1. september og 1. oktober i tillegg til det 'nasjonale' telletidspunktet 15. desember.

Fra 2016 er kommunens pensjonsutgifter ikke med i beregningen av driftstilskuddet til private barnehager. Istedenfor er det lagt til et prosentpåslag på tretten prosent av brutto lønnsutgifter i kommunens egne ordinære barnehager.

I 2017 ble det budsjettet med til sammen 180,9 mill. kroner til barnehageområdet i kultur- og oppvekstsektoren. I 2016 var det tilsvarende budsjettet med 177,6 mill. kroner. I 2018 har rådmannen budsjettet med 187,2 mill. kroner til barnehageområdet.

Budsjetterte midler til barnehageområdet i 2018 fordeler seg som vist i tabellen nedenfor i.h.t rådmannens budsjettforslag.

Område (tall i mill. kr)	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Tilsynsmyndighet/barnehagetjenesten	2,129.	2,157	2,188
Ekstraressurser til barn med spesielle behov (kom. og priv. barnehager)	18,168	18,148	17,872
Kommunale barnehager	25,745	27,208	27,491
Private barnehager	131,571	133,396	139,653
Totalt budsjettet	177,613	180,909	187,204

Grimstad kommune benytter nasjonale satser for alle kategorier unntatt ordinært driftstilskudd til private barnehager.

Tabellen under viser tilskuddssatsene til ordinære private barnehager i Grimstad for 2014 til 2018.

	Satser 2014	Satser 2015	Satser 2016	Satser 2017	Satser 2018
Små barn per heltidsplass	168 283	179 296	174 349	181 921	193 087
Store barn per heltidsplass	80 461	86 109	82 807	86 440	91 727

I.h.t forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager skal kommunen fatte vedtak om satser til barnehagene innen 31. oktober året før tilskuddsåret. Vedtaket skal følge reglene om enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Grimstad kommune driver ikke familiebarnehager eller åpne barnehager. Tilskuddssatsene for disse barnehagene skal derfor følge de nasjonale satsene.

Også kapitaltilskuddet for til ordinære private barnehager skal følge nasjonale satser.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt nasjonale satser for 2018. Når satsene er vedtatt vil de tas inn i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager og publiseres på Lovdata. Grimstad kommune er i arbeidsgiveravgiftsone 1, kfr. tabellen under for driftstilskudd til private familiebarnehager. Dersom Grimstad ikke hadde hatt kommunale barnehager, ville satsene for driftstilskudd til private ordinære barnehager blitt beregnet i.h.t nasjonale satser som vist på neste side.

Satser for driftstilskudd til private ordinære barnehager

Type barnehager	Kroner per heltidsplass driftsutgifter, inklusive administrasjonspåslag
Ordinære barnehager, barn fra null år til to år	209 200
Ordinære barnehager, barn fra tre år til seks år	100 600

Satser for kapitaltilskudd til private ordinære barnehager

Godkjenningsår	Kroner per heltidsplass
Til og med 2009	9 200
2010, 2011 og 2012	15 700
2013, 2014 og 2015	18 500
2016, 2017 og 2018	22 500

Satser for driftstilskudd til private familiebarnehager

Arbeidsgiveravgiftssone	Sats per heltidsplass for barn fra null til to år	Sats for heltidsplass for barn fra tre til seks år
Sone I	158 200	120 200
Sone Ia	158 200	120 200
Sone II	153 000	116 000
Sone III	146 800	111 000
Sone IV	144 900	109 500
Sone IVa	149 000	112 800
Sone V	137 300	103 500

Satser for kapitaltilskudd til private familiebarnehager

Type heltidsplass	Sats
Sats per heltidsplass for barn fra null til to år	12 900
Sats per heltidsplass for barn fra tre til seks år	12 900

Satser for tilskudd til pedagogisk bemanning

Type barnehager	Kroner per heltidsplass per år gjeldende for tilskuddsåret 2018
Ordinære barnehager, barn fra null år til to år	2 214
Ordinære barnehager, barn fra tre år til seks år	1 230

Kultur og bibliotek

Kulturtjenesten

Kulturtjenesten har til sammen ca. 13,7 årsverk, og det er 20 personer ansatt. Enheten har fire hovedarbeidsområder: kulturkontoret (2,2 årsverk), ungdomsklubben «Teknikken» (1 årsverk), kulturskolen (7,9 årsverk) og turistkontoret (2,6 årsverk). Kulturtjenesten har en rekke gratis aktiviteter og arrangement, og arbeider for å nå bredt ut til ulike målgrupper.

Kulturkontoret arbeider innen hele kulturfeltet med arrangement for ulike målgrupper: planlegging og gjennomføring av bl.a. Kulturnatt, Den kulturelle skolesekken med kunst- og kulturtilbud til alle klassetrinn, Barnebokfestivalen, forberedelser for Kortfilmfestivalen, planarbeid innen kulturfeltet, tilskuddsformidling, behandling av søknader om spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet og kulturbygg, og diverse andre samarbeidsprosjekter med andre enheter og kulturaktører.

Teknikken ungdomsklubb på Fagskolen har fokus på aktiviteter og arrangement. De har åpent to kvelder i uka, og har aktiviteter som biljard, diskotek, film, sjablong-graffiti, foto, konserter, m.m. Teknikken er sentral i arbeidet med å arrangere UKM (Ung kultur møtes).

Kulturskolen holder også til på Fagskolen, og gir undervisning i musikk, visuell kunst og teater. Det er ca. 310 elevplasser. De har i tillegg samarbeid med korpsene og medvirker i lokale arrangement i Grimstad. Lavterskeltilbudet «Gratis kulturlørdag» arrangeres sju ganger i året.

Turistkontoret markedsfører festivaler og annet som skjer i Grimstad til fastboende og gjester. Spesielt arbeides det med å utvikle og profilere Grimstad - Dikternes By, Sykkkelbyen Grimstad og Skjærgårdsbyen Grimstad. De samarbeider tett med reiselivsbedrifter og opplevelsesnæringen.

Flere av betongveggene i parkeringshuset «Arresten» er frisket opp med fargesterk graffitikunst. Ti ungdommer fikk opplæring og anledning til å boltre seg med spraybokser. Prosjektet ble gjennomført i regi av kommunens ungdomsklubb «Teknikken».

Bibliotekstjenesten

Bibliotek er en lovpålagt oppgave og en demokratisk grunnpilar i Norge. Gjennom å formidle gratis, allsidig og aktuell kunnskap og kultur skal satsingen på bibliotek bidra til økt innsikt og verdifulle opplevelser for alle. I Grimstad har vi hovedbibliotek i sentrum og filial på Fevik. Biblioteket har også barnehagebibliotek i barnehagen «De fire årstidene».

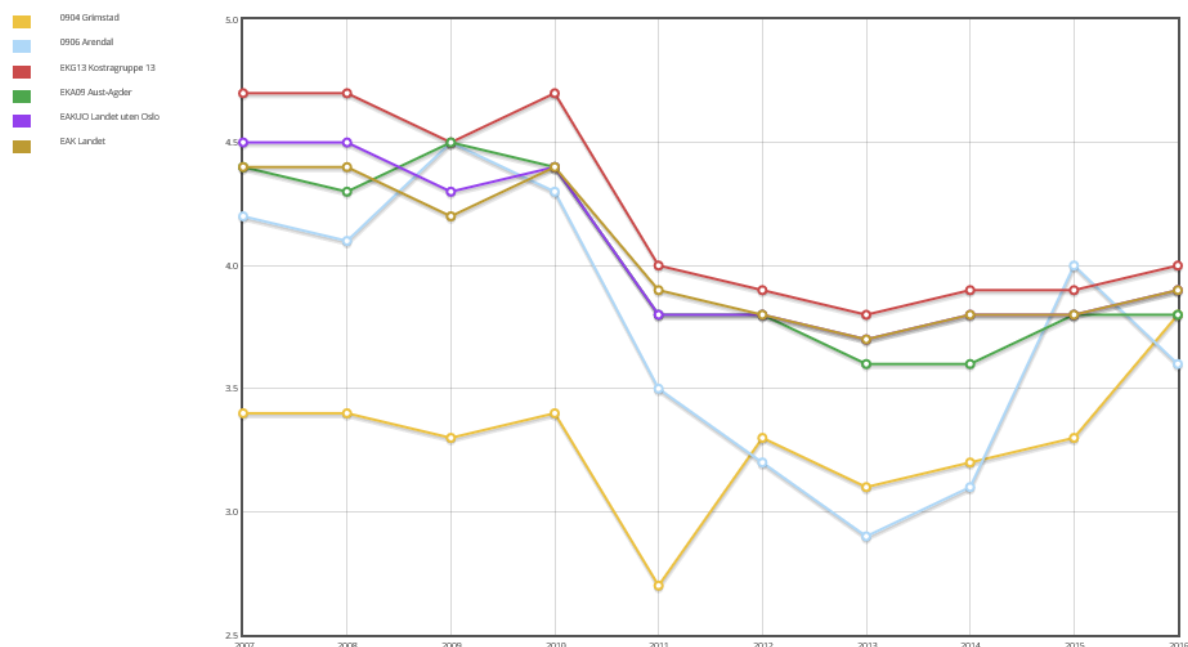
Biblioteket inneholder boksamling, lydbøker og film. I desember 2017 åpner det nye biblioteket på «Rutebilstasjonen». Det gir nye muligheter for å tilfredsstille alle lovpålagte oppgaver, og biblioteket kan bli en storstue for hele kommunens befolkning.

Visjonen til biblioteket er at biblioteket skal være en attraktiv møteplass mellom mennesker og et univers av kunnskap og opplevelser som gir høy brukertilfredshet. Biblioteket skal være en informasjonssentral, et sted for litteraturformidling (bibliotek og dikterbysatsing), et møtested, et kunnskapssted, et sted for dialog, debatt og dypere innsikt og et sted for dataspill, film og verksteder.

Biblioteket skal fylle kjernefunksjonene: beskrivelse og gjenfinning, formidling og verdiøkning, og skape en opplevelse rundt boken, forfatteren og lesing som gjør det mer attraktivt å lese og skaffe seg kunnskap, biblioteket skal også i sterkere grad bidra til å oppfylle retten til ytringsfrihet og være en debattarena for ulike tema, samt være en gratis møte- og væreplass.

Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter

Tidsserie

På kulturområdet har Grimstad kommune relativt sett og over tid brukt mindre enn sammenlignbare kommuner. Diagrammet over viser andelen av kommunens samlede netto driftsutgifter som brukes på kulturområdet. For 2016 er imidlertid andelen av budsjettet til kulturområdet nesten på nivå med gjennomsnittet for kommunegruppe 13. Økningen fra 2015 til 2016 skyldes i hovedsak utbetalinger av investeringstilskudd til byggingen av friidrettshallen til Sørild.

Kommunale tilskudd på kulturområdet i 2017

Tabellene under viser hvilke tilskudd Grimstad kommune har utbetalt på de ulike delene av kulturområdet i 2017. I tillegg kommer 300 000 kroner i «frie» tilskuddsmidler som tildeles etter søknad til ulike kulturarrangementer m.m. Til sammen i 2017 er det utbetalt 11 mill. kroner i tilskudd på kulturområdet.

Funksjon 2310 Aktivitetstilbud barn og unge		Beløp
Aktivitetstilskudd til barn og unge		470 000
Aktivitetstilskudd til barn og unge, idrettslag		495 000
Tilskudd til Fevik klubben		215 000
Til sammen		1 180 000
Funksjon 3750 Museer		Beløp
Driftstilskudd Aust-Agder museum og arkiv, avd. Grimstad bys museer		897 000
Tilskudd fra bibliotekets budsjett til dikterby-satsingen		200 000
Til sammen		1 097 000
Funksjon 3770 Kunstformidling		Beløp
Kilden IKS		1 154 000
Kortfilmfestivalen		964 000
Teaterets Venner, Musikkens Venner, Kunstforeningen, Ibsen og Hamsun i Grimstad (inkl. 175 000 kr ekstra til Ibsen og Hamsun-dagene fra dikterby-satsingen fra bibliotekets budsjett)		524 000
Kompensasjon utleie i Kulturhuset, jfr. Leieavtale KinoSør		100 000
Kastellet kultursenter as, til forestilling i Fjæreheia amfi		205 000
Driftstilskudd Grimstad kulturhus (fordeles mellom funksjon 3730 og 3770)		580 000
Tilskudd til SKRAL-festival		100 000
Til sammen		3 627 000

Funksjon 3800 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	Beløp
Faste anleggstilskudd til idrettslagene	922 000
Kapitalutgifter til Imås, Express og Lia sine kunstgressbaner	779 000
Div avtaler; Grimstad idrettsråd, Amazon, løypemaskin, Imås PUH	260 000
Kompensasjon for skolenes bruk av lagseide kunstgressbaner	148 000
Div. anlegg; Øynaheia, kunstisbane, klatrehall, friidrettshall (interkom.anl.), landsskytterstevne Evjemoen	308 000
Leie Imåshallen for Landvik skoles bruk	1 610 000
Leie friidrettshallen for skolenes bruk	200 000
Til sammen	4 227 000
Funksjon 3850 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	Beløp
Treffstedet, brukerstyrt senter i regi av Mental Helse	190 000
Driftstilskudd Mental helse og LPP	90 000
17. mai arrangement i byen og på skolene	148 000
Driftstilskudd historielag med mer	106 000
Stiftelsen Arkivet og Barnevandrerstien	40 000
Til sammen	574 000

Grimstad kulturhus KF

Grimstad kulturhus ble sto ferdig i 1985, og ble drevet av kommunen fram til 2005. Fra 2005 overtok KinoSør AS driften gjennom en leieavtale med Grimstad kommune. Kommunestyret vedtok høsten 2014 at kommunen igjen skulle overta kulturhuset fra 1. januar 2015, og at det skulle etableres et kommunalt foretak (KF) som skal ha ansvaret for driften.

Grimstad kulturhus har opplevd et oppsving de siste årene, med betydelig økning i besøk og salg. Styret i Grimstad kulturhus er opptatt av å fortsette videreutviklingen av stedet slik at dette fremstår som et attraktivt, moderne og innholdsrikt kulturhus.

Budsjettet for 2018 til Grimstad kulturhus KF vil bli lagt fram for behandling i kommunestyret samtidig med kommunens budsjett. Rådmannen har i sitt budsjettforslag budsjettet med de samme overføringene til kulturhusdriften i 2018 som i budsjettet for 2017 justert for pris- og lønnsvekst.

7. Kommunestyret vedtar følgende overføringer over driftsbudsjettet for 2017:

c. Grimstad kulturhus KF med kr. 580 000,-.

Rådmannen foreslo i investeringsbudsjettet for 2017 at utbedring og fornyelse av de to minste salene på kulturhuset skulle gjennomføres i 2017 og 2018 til en samlet kostnad på 3,3 mill. kroner. Vesle Hallvard ble oppgradert i 2017, og Pan står for tur i 2018. I sitt budsjettforslag har rådmannen i tillegg foreslått at det investeres i en nytt lydanlegg/klanganlegg i Pan. Salen vil med en slik investering blir en svært god konsertsal for mindre ensembler og scenekunstgrupper og i tillegg være en god kinosal. Rådmannen har budsjettet med 5,0 mill. kroner i 2018 til nytt klanganlegg i Pan.

Driften av kiosk og kafe er av stor betydning for at kulturhuset i dag kan drive i balanse. Kioskområdet og foajeen er imidlertid en flaskehals som legger begrensninger på betjening av publikum på en tilfredsstillende måte. Styret i Grimstad kulturhus ønsker at det etableres et nytt inngangsparti til kulturhuset i hjørnet av bygningen (der dagens kiosk er). Det foreslås videre at fasaden mot Hestetorget bygges ut en meter med glass opp til og med 2. etasje. Nye toalettanlegg er en del av prosjektet, i tillegg til ny rampe mot Storgata for teaterbuss og utstyr. Rådmannen har foreslått at det legges inn 500 000 kroner i 2018 til videre planlegging av nytt inngangsparti og utvidelse av foajeen på kulturhuset.

Endringer i budsjett 2018

Det er små endringer i budsjettene til kulturtjenesten og bibliotekjenesten i 2018.

I handlingsprogram 2015-2018 vedtok kommunestyret en innsparing på 0,5 mill. kroner fra 2017 ved en forventet samordning av bibliotek, turistkontor og annen publikumsrettet virksomhet i kommune.. Det nye biblioteket er bygningsmessig lagt til rette for flytting av turistkontoret fra Sorenskrivergården. Kuttet ble reversert for 2017 siden det nye biblioteket ikke var ferdig. Når biblioteket åpner 9. desember 2017 vil åpningstiden være lenger enn før med samme bemanning. Rådmannen har budsjettet med at innsparingskravet på 0,5 mill. kroner reverseres.

Kilden IKS eies av Vest-Agder fylkeskommune, Kristiansand kommune, Aust-Agder fylkeskommune og Grimstad kommune. Kilden har oppfordret Aust-Agder fylkeskommune og Grimstad kommune om å bidra til å videreutvikle Fjæreheia Amfi. Kilden har bl.a. planer om:

- veibelysning fra Fjære kirke og opp til amfiet
- boring etter og innlegging av vann
- toalettfasiliteter utenfor amfiet
- serveringsfasiliteter utenfor amfiet

Kostnadene er stipulert til 3,5 mill. kroner, og arbeidet er planlagt gjennomført i 2018 og 2019.

Grimstad kommune kan ikke gå inn med investeringsmidler på andres grunn. Rådmannen foreslår at Grimstad kommune bidrar med økt driftstilskudd til Kilden på til sammen 1,2 mill. kroner fordelt på årene 2018, 2019, 2020 og 2021. D.v.s økt årlig driftstilskudd på 300 000 kroner i handlingsplanperioden 2018-2021.

I vedtatt handlingsprogram er det budsjettert med 200 000 kroner til skolenes bruk av den nye friidrettshallen. Fra høsten 2017 benyttes hallen av Grimstad ungdomsskole og Frivoll skole med til sammen åtte timer per uke. Årlige leiekostnader vil være 270 000 kroner. I vedtatt handlingsprogram er det også budsjettert med 100 000 kroner i driftstilskudd til friidrettshallen. Det er inngått et bytteforhold med Arendal kommune slik at Arendal gir støtte til friidrettshallen mot at Grimstad gir tilskudd til idrettsanlegg i Arendal som benyttes av innbyggerne i Grimstad. Rådmannen har økt budsjetttrammen til driftstilskudd/leiekostnader til friidrettshallen med 150 000 kroner fra 2018.

Voksenopplæring og integrering

Kvalifiseringstjenesten består av flyktningetjenesten og voksenopplæringen. Tjenesten har som overordnet mål å gi muligheter for kunnskap og vekst, og å være brobygger mellom enkeltmennesker og kulturer. Mål og strategier bygger på verdiene trygghet, respekt og kvalitet. Voksenopplæringen har ca. 290 elever fordelt på norskopplæring for innvandrere, grunnskoleopplæring og spesialundervisning for voksne. Flyktningtjenesten bosetter det antallet flyktninger kommunestyret vedtar, samt familiegjenforente med disse.

Det store antallet asylsøkere som kom til Norge høsten 2015 medførte et betydelig økt behov for bosetting av flyktninger generelt og enslige barn og unge flyktninger spesielt. Til sammen kom det 31 000 asylsøkere til Norge i 2015. I 2016 og 2017 har antallet asylsøkere til Norge vært rekordlavt til tross for den store flyktningkrisen i Sør-Europa. I 2016 kom det 3204 asylsøkere. Ved utgangen av september 2017 var det kommet 3052 asylsøkere til landet.

Kommunens regnskapstall for 2014, 2015 og 2016 viser at det i disse årene har vært mulig å avsette midler fra flyktningeområdet til fond for senere bruk i bosettingsarbeidet. I 2014 ble det avsatt drøyt 4 mill. kroner, 2015 drøyt 9 mill. kroner og i 2016 ble det avsatt 7,9 mill. kroner.

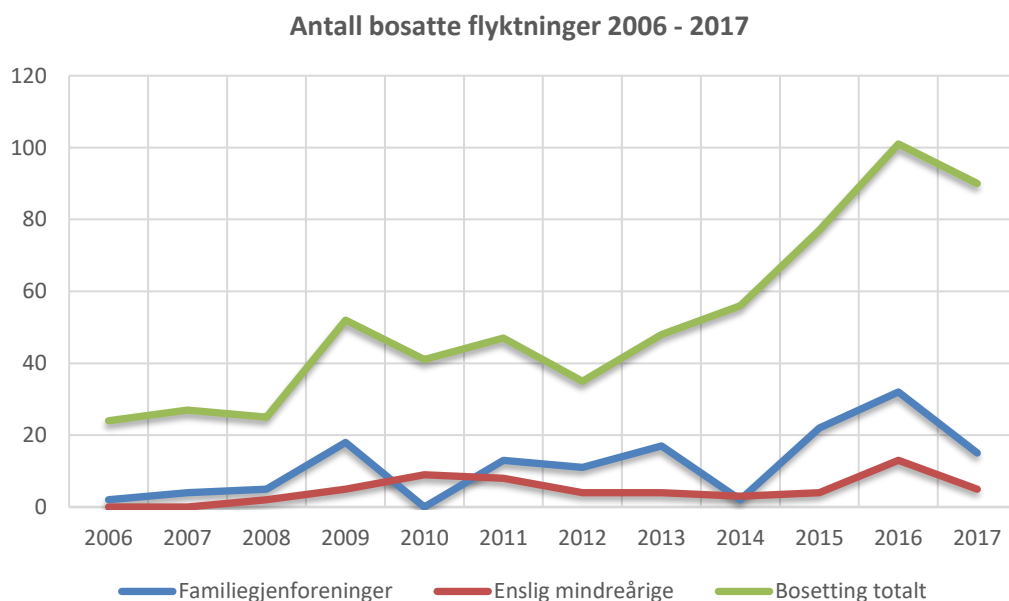
Det er sannsynlig at kommunens samlede inntekter fra integreringstilskuddet vil gjøre det mulig å avsette noe midler til fond også i 2017.

I 2017 ble Grimstad bedt om å ta imot 75 flyktninger, hvorav fem enslige mindreårige. Familiegjenforente kommer i tillegg. Ved utgangen av oktober var det bosatt 74 flyktninger av kvoten på 75, hvorav fire er enslige mindreårige. I tillegg er det kommet ti på familiegjenforening.

I 2018 vil det være behov for å bosette betydelig færre flyktninger i norske kommuner. De siste prognosene sier at behovet vil være om lag 4 400 personer, inkludert 210 enslige mindreårige. Dette er under halvparten av det antallet som kommunene kommer til å bosette i 2017.

Nye prognoser vil være klare i slutten av oktober. Etter det vil IMDi og KS beslutte hvor mange flyktninger den enkelte kommune vil bli bedt om å ta imot i 2018. De aktuelle kommunene vil få anmodning fra IMDi i uke 45.

Diagrammet under viser antall bosatte flyktninger i Grimstad de siste ti årene. Tallene for 2017 er prognoser for året, basert på bosettingen ved utgangen av oktober.

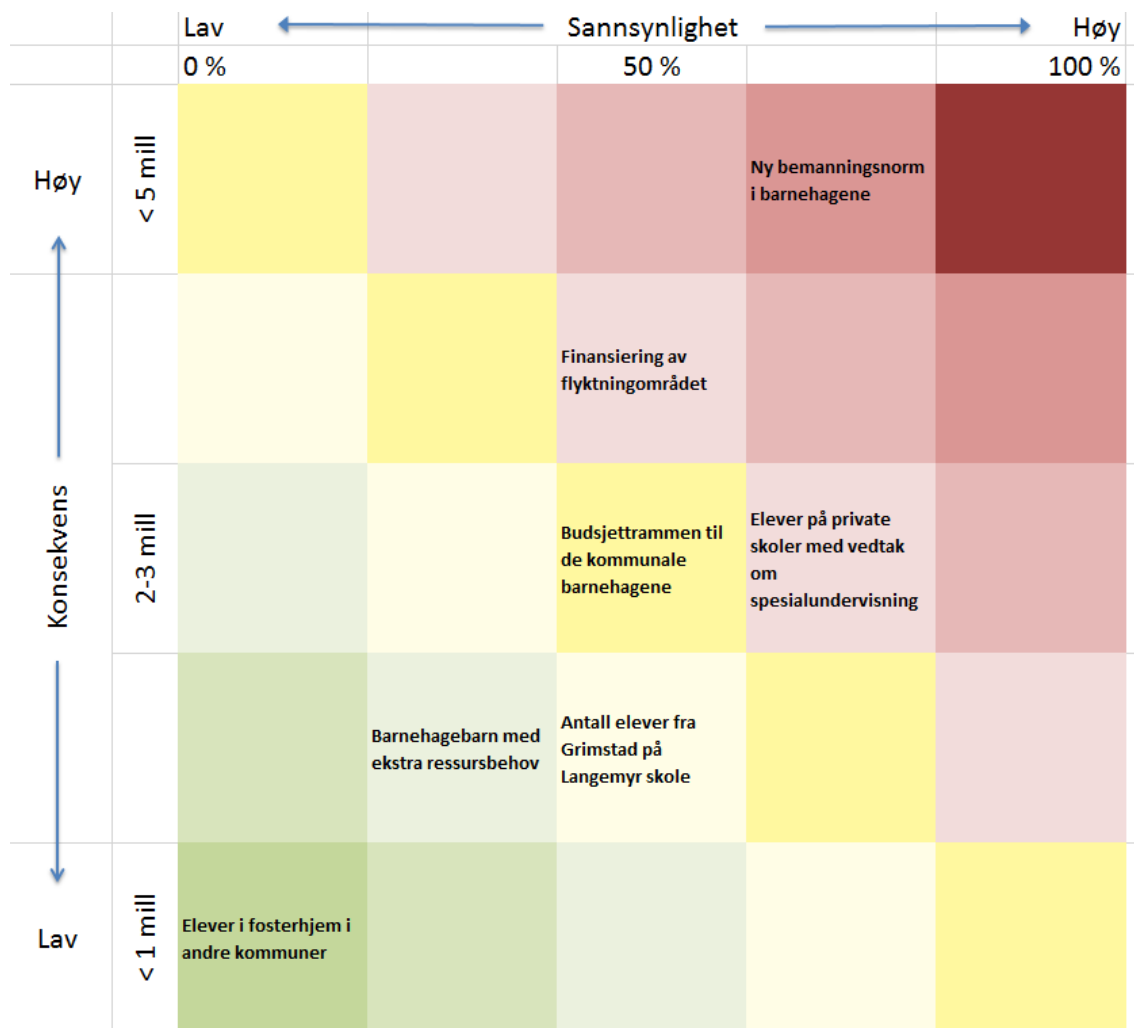
Tiltak som det ikke er funnet plass til

	Innspill fra	Beskrivelse	Kostnad (kr.)
1	Fellesområdet	Økt budsjett til elever med vedtak om spesialunder-visning i frittstående skoler.	2 500 000
2	Grunnskolene	Tilbakeføre innsparingskrav i rammen til grunnskolene	2 100 000
3	Kulturtjenesten	Leiekostnader for lokaler i Østerhus industriområde for museumsgjenstander når deler av «Fagskolen» rives	130 000
4	Kommunale barnehager	Økt grunnbemanning (færre barn per årsverk) i.h.t kommunedelplan for barnehagene	1 300 000
5	Grunnskolene	Oppgradering av utstyr og inventar i skolene	1 000 000
6	Eide barnehage	Økt bemanning med 1,1 årsverk i.h.t ny bemanningsnorm (færre barn per årsverk)	570 000
7	Landvik skole	Bibliotekar til skolebiblioteket	590 000
8	Landvik skole	Ny fagleder, ett årsverk	660 000
9	Biblioteket	Parkeringskostnader	50 000
10	Kulturtjenesten	Inventar og utstyr til kulturskolen	300 000
11	Kulturtjenesten	Info-skjermer til turistkontoret	40 000
12	Kulturtjenesten	Forprosjekt Hamsun-museum	150 000
13	Kulturtjenesten	Barnefattigdomstiltak - utstyrsbank (ski, sykler, skøyter)	100 000
14	Kulturtjenesten	Reversere stillingskutt på rådhuset - 0,8 årsverk, som ble lagt på kulturtjenesten midlertidig.	470 000
15	Kulturtjenesten	Tilskuddsportalløsning for lag og foreninger	100 000
16	Kulturtjenesten	Økt anleggstilskudd til idrettslagene p.g.a flere anlegg	200 000
17	Kulturtjenesten	Inventar til ungdomsklubben «Teknikken»	300 000
18	Grunnskolene	Leie av turnhallen til GTIF	50 000

Økonomisk risikovurdering

Rådmannens forslag til budsjett 2018 og handlingsprogram 2018-2021 er i utgangspunktet vurdert å være stramt, men realistisk. Grepet med å budsjettere nedenfra slik at enhetene har lønnsmidler tilpasset det antall årsverk som er tilsatt, og økning av skatteinntektene vil gi tjenesteenhetene bedre muligheter til å holde sine budsjetter.

Selv om budsjettet er utarbeidet med grunnlag i erfaring og kjent kunnskap, vil det i løpet av budsjettåret normalt inntreffe uforutsette hendelser og nødvendige kostnader som kan være utfordrende å håndtere ved omprioriteringer innenfor vedtatte budsjetttrammer. I diagrammet under er det skissert ulike risikofaktorer som kan inntreffe. Det er også gitt en kort beskrivelse av de ulike faktorene.

Ny bemanningsnorm i barnehagene

Kunnskapsdepartementet har hatt på høring et forslag om at det skal innføres et minimumskrav til grunnbemanningen i barnehagene og en skjerping av pedagognormen. Kommunene har i sine høringsuttalelser i hovedsak støttet innføringen av bemanningsnormen med begrunnelse i at tilstrekkelig bemanning og kompetanse er viktig for kvaliteten i barnehagen. Samtidig fremhever et stort flertall av kommunene at de forutsetter en statlig fullfinansiering av ordningene. Kommunene påpeker derfor at lovforslaget må utsettes til fullfinansiering er på plass.

Dersom en ny bemanningsnorm blir vedtatt innført fra 1. august 2018 slik regjeringen tar sikte på, vil dette få betydelige økonomiske konsekvenser for Grimstad. For det første er Grimstad blant de 10 % av kommunene med lavest grunnbemanning i dag. For det andre mener KS at de kostnadsberegningene som er gjort av departementet for innføring av ordningen, er betydelig underfinansiert. Manglende finansiering vil innebære at mange kommuner

må gjøre omdisponeringer og prioritere ned andre tjenesteområder for å kunne oppfylle normene i årene fremover. Grimstad vil være blant de kommunene som blir hardt rammet.

Budsjetttrimmen til de kommunale barnehagene

Grunnbemanningen i barnehagene i Grimstad er lav i forhold til sammenlignbare kommuner. De kommunale barnehagene hadde i 2016 et merforbruk på 1,1 mill. kroner og også i 2017 vil det bli sannsynligvis bli et merforbruk. Det er regnskapstallene i de kommunale barnehagene to år tilbake som danner grunnlaget for beregning av tilskuddet til de private barnehagene. Siden Grimstad har en stor andel private barnehager, vil et merforbruk i de kommunale barnehagene på 1,0 mill. kroner, medføre at tilskuddet til de private barnehagene to år senere vil måtte økes med ca. 4 mill. kroner.

De kommunale barnehagene har «stykkprisfinansiering» tilsvarende driftstilskuddene til de private barnehagene. De kommunale barnehagene er i budsjettprosessen for 2018 ikke budsjettet ned fra som kommunens andre tjenesteenheter.

Antall elever fra Grimstad på Langemyr skole

Kostnadene i 2018 for Grimstads elever på Langemyr skole er budsjettet i.h.t de elevene som går på skolen høsten 2017 og det som er kjent om antall elever som slutter til våren og nye som begynner til høsten.

Elevkostnaden på Langemyr er betydelig høyere enn i ordinære grunnskoler og en elevøkning på bare en eller to elever har store konsekvenser for kostnadene. Det er problematisk å omfordele budsjettmidler innen sektoren fra ordinære grunnskoler til Langemyr. Etableringen av inntaksnemd og beslutningen om at man må være bosatt i Grimstad før det kan søkes om opptak på Langemyr skole, har medført økt forutsigbarhet og redusert risiko for kostnadsøkning.

Barnehagebarn med behov for ekstra ressurser

I vedtatt budsjett for 2016 ble budsjettet på barnehageområdet økt med 2,5 mill. kroner for å oppnå et realistisk budsjett for barn med behov for ekstraressurser. I vedtatt handlingsprogram 2017-2019 ble det budsjettet med en reduksjon på 0,5 mill. kroner årlig fra 2017.

Rådmannen har i forslag til budsjett 2018 lagt inn en reduksjon på 0,5 mill. kroner til barnehagebarn med særlige behov. Fra 2019 er det budsjettet med en ytterligere reduksjon på 0,5 mill. kroner. Antall barn med ekstra ressurser til styrket tilbud i barnehagene er ikke spesielt høyt i Grimstad i forhold til sammenlignbare kommuner.

Elever i fosterhjem i andre kommuner

Når barnevernet overtar omsorgen for barn og unge og bosetter dem i fosterhjem i andre kommuner, er det den opprinnelige hjemkommunen som har det økonomiske ansvaret for barnas skolegang. Dersom elevene har vedtak om spesialundervisning etter opplæringsloven og antall elever i fosterhjem øker mer enn stipulert, vil kommunens kostnader øke tilsvarende. Tilsvarende gjelder for barnehagebarn fra Grimstad i fosterhjem i andre kommuner. Dersom det blir flere barn fra Grimstad som er gjesteelever i andre kommuner, kan det bli utfordrende å holde budsjetttrimmen.

Elever på friskolene med vedtak om spesialundervisning

Det er kommunen som i.h.t opplæringsloven har det økonomiske ansvaret for elever på private skoler som har vedtak om spesialundervisning. En økning i antall elever med spesialundervisning medfører økte kostnader for kommunen. Etter at vi i tillegg til Hesnes Montessoriskole også har fått Drottningborg ungdomsskole i Grooseveien, er risikoen for at kommunens kostnader til elever med vedtak om spesialundervisning i private skoler kan øke fremover. Antall elever med vedtak om spesialundervisning i de private skolene har økt de siste par årene. I 2016 hadde sektoren et merforbruk på budsjettposten på 3,1 mill. kroner. Også i 2017 vil det bli et merforbruk om lag i samme størrelse. I rådmannens budsjettforslag for 2018 er det ikke funnet rom for å øke budsjettposten, men det er avsatt prosjektmidler for å utrede årsakene til at Grimstad kommune har høye kostnader til spesialundervisning.

Finansiering av flyktningeområdet

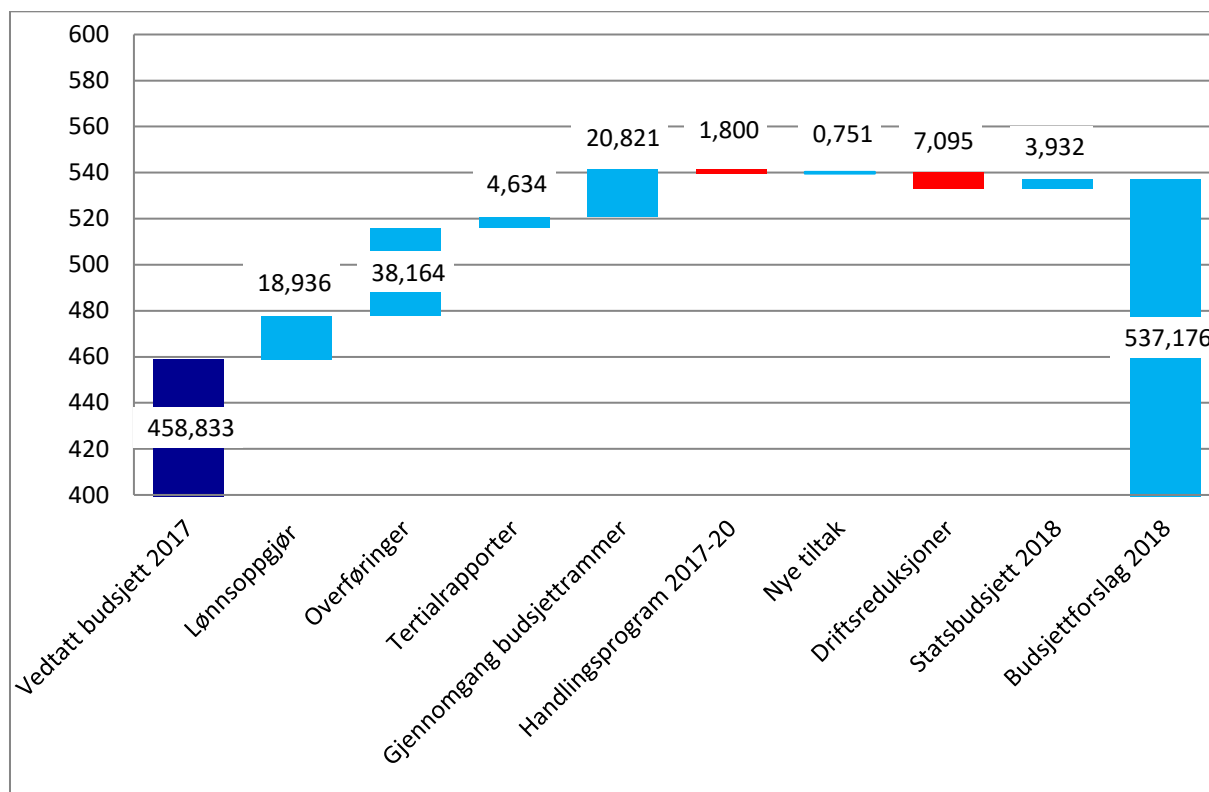
I 2016 og 2017 har antallet asylsøkere til Norge vært rekordlavt til tross for den store flyktningkrisen i Sør-Europa. I 2016 kom det 3204 asylsøkere. Ved utgangen av september 2017 var det kommet 3052 asylsøkere til landet. Kommunens tjenestetilbud på flyktningeområder er tilpasset det antall bosettinger som er vedtatt de siste årene, om lag 100 bosettinger i året. Dersom anmodningen fra IMDi tilsier et lavere antall bosettinger fremover, vil de

ulike områdene av flyktningarbeidet måtte reorganiseres. Kommunestyrets vedtak om at det skulle settes av til et bufferfond i år med store mottak, vil redusere risikoen for merforbruk når antall bosettinger går ned.

Sektorens målsettinger for budsjett 2016

Nr	Mål	Beskrivelse
1	Elevene i Grimstad oppnår, ut fra sine forutsetninger, høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.	- På nasjonale prøver på 9. trinn skal det være maksimum 5 % av elevene på det laveste mestringsnivået på hver av skolene i Grimstad. - Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal ha høy faglig kompetanse etter endt 10. trinn og i gjennomsnitt oppnå høyere skår i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet i landet. - På nasjonale prøver på barnetrinnet skal det være færre elever i Grimstad på det laveste nivået enn gjennomsnittet i landet. - På ungdomstrinnet skal gjennomsnitt for grunnskolepoeng være høyere enn for landsgjennomsnittet. - Satsingen på lesing 1.-4. trinn videreføres og egen plan for lesing ferdigstilles i løpet av første halvår 2018. - Elevene i grunnskoleopplæringen på kvalifiseringstjenesten får eksamensresultater på landsgjennomsnittet eller bedre.
2	Elevene i Grimstad opplever et skolemiljø fritt for mobbing og fritt for diskriminering, krenkende ord og handlinger.	- Videreføre samarbeidet «Rause relasjoner» med RVTS om traumebevisste skoler for skoleåret 2018-2019. - Delta med fire skoler i forskningsprosjektet «Et lag rundt eleven» for å undersøke hvilken virkning økt helsesøsterressurs vil ha for elevenes opplevelse av et godt og trygd skolemiljø. - Alle skolene skal i løpet av første halvår 2018 utarbeide kvalitetsplan og rutiner om elevenes psykososiale skolemiljø. - Beredskapsteam for et trygt og godt skolemiljø skal være operativt innen 1. mars 2018. - Nytt felles ordensreglement for Grimstadskolen skal være ferdig i løpet av første tertial 2018. - To skoler og to barnehager deltar i den nasjonale satsingen «inkluderende læringsmiljø i skole og barnehage» for å utvikle kompetanse i å fremme trygge miljøer og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser.
3	Videreutvikle de kommunale barnehagene som lærende organisasjoner slik at kvaliteten i det daglige arbeidet styrkes.	- Systematisk refleksjon over egen praksis i arbeidet med barna - Gjennomføre jevnlig kollegaveiledning for alle ansatte - Alle barnehagene tar i bruk «Språkløyper»
4	Den nye rammeplanen for barnehagene er godt kjent og implementeringen er godt i gang	- Hele personalet i barnehagene skal delta på fagdager - Kfr. barnehagenes egne mål for videre informasjon
6	Flyktninger som bosettes i Grimstad får tett oppfølging i femårsperioden	- Alle personer som bosettes får en kontaktperson - Det søkes om særlige tilskudd i samarbeid med helsetjenesten for bosatte som behøver ekstra tilrettelegging
7	Biblioteket styrker sin rolle som arena for kultur, - kunnskaps- og debattopplevelser for barn, unge og voksne	- Gjøre digitale bibliotekstjenester mer kjent - Den nye biblioteket skal være et «meråpent» bibliotek fra morgen til kveld - Utvide antall debatter og litteraturkvelder på biblioteket - Bidra til videreutvikling av «Dikternes by»
8	Økt fokus på tilrettelegging av kulturtilbud til sårbare grupper	- Forbedre informasjon til flere om opplevelseskortet, kulturlørdag og ulike ungdomstilbud slik at flere får glede av tilbudene - Utrede hvordan den tidligere Fagskolen i større grad kan bli et kreativt senter for barn og unge

Helse- og omsorgssektoren

Helse- og omsorgssektoren består av ti tjenesteenheter. Disse er hjemmetjenesten, barnevernstjenesten, sosialtjenesten, kjøkkentjenesten, NAV kommune, Frivolltun bo- og omsorgssenter, Feviktun bo- og omsorgssenter, Berge gård senter, bestillerenheten - inkludert forsknings- og utviklingsavdelingen (FOU), samt helsetjenesten.

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2018

Opprinnelig vedtatt netto driftsbudsjett 2017 for helse- og omsorgssektoren var på 458,8 mill. kroner. Sektoren legger fram et budsjett for 2018 med en økning i budsjettrammen på 78,3 mill. kroner, til 537,176 mill. kroner. Endringen i budsjettrammen fra 2017 til 2018 fremgår av diagrammet over og presenteres kort slik:

Virkning av lønnsoppgjør 2017

Lønnsoppgjøret i 2017 utgjør 9,26 mill. kroner med helårsvirkning i 2018.

Budsjettendringer vedtatt i tertialrapportene 2017

I 1. tertialrapport 2017 vedtok kommunestyret å justere budsjettet til helse- og omsorgssektoren med til sammen 4 084 000 mill. kroner.

Budsjettjusteringer 1. tertial 2017	Sum
Helsetjenesten – til nødnett	387
Boveiledertjenesten – økning 0,94 årsverk til BPA	733
Frivolltun – økning 3,8 årsverk på Grom ihht ressursstyringsmod.	2 964
Netto effekt	4 084

Interne budsjettendringer mellom tjenesteenheter	Sum i 1000 kr
Økt ramme Helsetjenesten/Jobbsentralen	2 870
Redusert ramme Barnevern	-260
Redusert ramme Kvalifiseringstjenesten	-550
Redusert ramme NAV	-2 060
Netto effekt	0

Det er flyttet budsjettmidler på totalt 2,9 mill. kroner til jobbsentralen. Midlene er hentet med 0,26 mill. kroner fra barnevern, 0,55 mill. kroner fra kvalifiseringstjenesten og 2,06 mill. kroner fra NAV. Dette er kun en flytting av budsjettmidler.

Andel av integreringstilskuddet er for 2018 lagt til rammen for kjøkkentjenesten, NAV og helsetjenesten. Tidligere har det blitt foretatt en internoverføring fra kvalifiseringstjenesten på slutten av driftsåret. Dette utgjør kr 38,7 mill. i økning av rammen for helse- og omsorgssektoren, men det er ingen reell økning kun en endring i måten å føre disse midlene på.

Budsjettering for 2018

Sektoren har samlet sett et merforbruk på over kr 17 mill. per andre tertial 2017. Enhetene med høyest merforbruk er boveiledertjenesten, helsetjenesten, barnevernet og Frivolltun. Ved å budsjettere nedenfra og opp er det tatt hensyn til de årsverk som er tilsatt i tjenestene og løpende avtaler om kjøp av tjenester. For boveiledertjenesten er det imidlertid to nye omfattende tiltak, som defineres som ressurskrevende tjenester, som ikke er lagt inn i budsjett for 2018.

Det gjennomføres et prosjekt innen helse og omsorg hvor det blant annet skal foretas en større gjennomgang av sektoren. Det er et mål i prosjektet at sektoren skal organiseres bærekraftig for fremtiden. Det skal i 2018 foretas en grundig gjennomgang av organiseringen av helse- og omsorgssektoren med mål om å organisere sektoren på en bærekraftig måte for fremtiden. Det vil også bli foretatt en gjennomgang av ressursstyringsmodellen samt forholdet mellom bestiller og utfører ved utmåling av tjenester. Boveiledertjenesten må integreres i en fremtidig ressursstyringsmodell.

Et viktig arbeid for 2018 blir å foreta en gjennomgang av funksjonaliteten i eksisterende bygg i sektoren, spesielt sykehjemmene og heldøgnsomsorgsboligene. Det er behov for å vurdere funksjonalitet i byggene sett opp mot effektiv drift av tjenestene. I denne sammenhengen er det også viktig å vurdere behovet for et helsebygg. Dette skal også ses på i sammenheng med I4Helse.

Sektoren har et innsparingskrav på 0,5 % i budsjett for 2018. Det er veldig mange forslag til gode tiltak som ikke kan tas med i budsjett 2018. Det er prioritert å få kontroll på økonomien i boveiledertjenesten. Et viktig tiltak som det for eksempel ikke har vært rom for i budsjettet, er en ny fastlegehjemmel på Brannstasjonen legesenter.

Konsekvensjusteringer budsjett 2017	Sum i 1000 kr
Sosialtjenesten	165
Kjøkkentjenesten	756
Helsetjenesten	340
Barnevernstjenesten	2 180
NAV	23
Boveiledertjenesten	15 474
Feviktun	2 074
Frivolltun	4 429
Hjemmetjenesten	1 587
Berge gård	-719
Fellesområdet	-6 417
Netto effekt	19 892

Konsekvensjusteringer er foretatt for å få realistiske budsjett i helse- og omsorgssektoren. Det er her tatt hensyn til de årsverkene som enhetene har i sin drift.

Forslag til statsbudsjett for 2017 gir følgende midler til helse- og omsorgssektoren:

Område	Sum i 1000 kr
Helsetjenesten – forbyggende arbeid barn og unge	3 540
Nettoeffekt	3 540

Utgifter til særlig ressurskrevende tjenester kan utløse 80 % refusjon for direkte lønnskostnader utover innslagspunktet, som i 2017 er satt til 1 131 000 kroner. I 2018 økes dette innslagspunktet med kr 50 000 og utløser da 80 % refusjon fra og med kr 1 181 000. Økt innslagspunkt gir en kostnad for kommunen på kr 1 100 000. Dette er det ikke tatt høyde for i budsjettet.

Endringer i forhold til handlingsprogram 2017 – 2020

Nye tiltak

Følgende nye tiltak er lagt inn i budsjett 2017:

Nye tiltak - budsjett 2017		Sum i tusen
Hjemmetjenesten:	Aktivitetsvekst BPA	751
Netto sum		751

Kostnadsreduksjoner

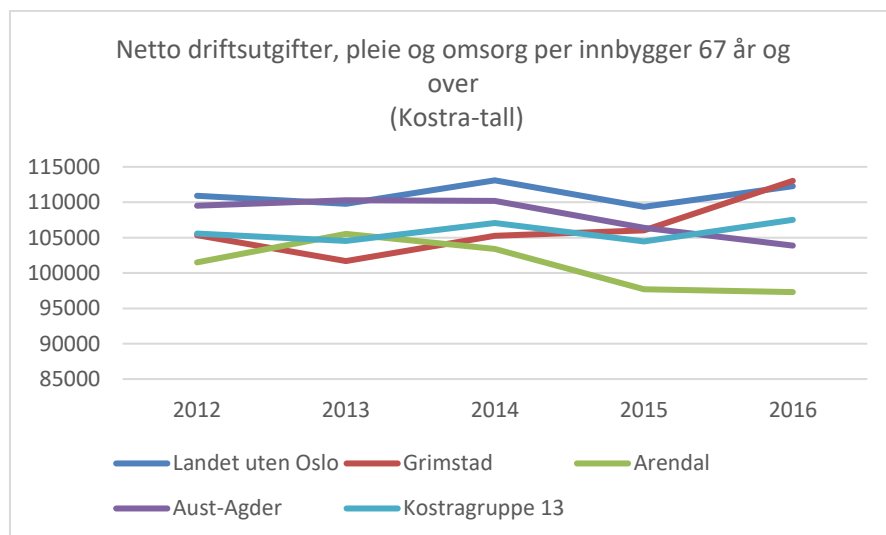
Det har tidligere blitt lagt inn budsjettkutt som ikke har vært realistiske for hjemmetjenesten, boveiledertjenesten og Berge gård senter. Når det har vært budsjettert nedenfra og opp, så har man sett at disse kuttene ikke er mulig å realisere, og de er derfor reversert. Realistisk budsjettering har vist at disse enhetene har vært for lavt budsjettert tidligere.

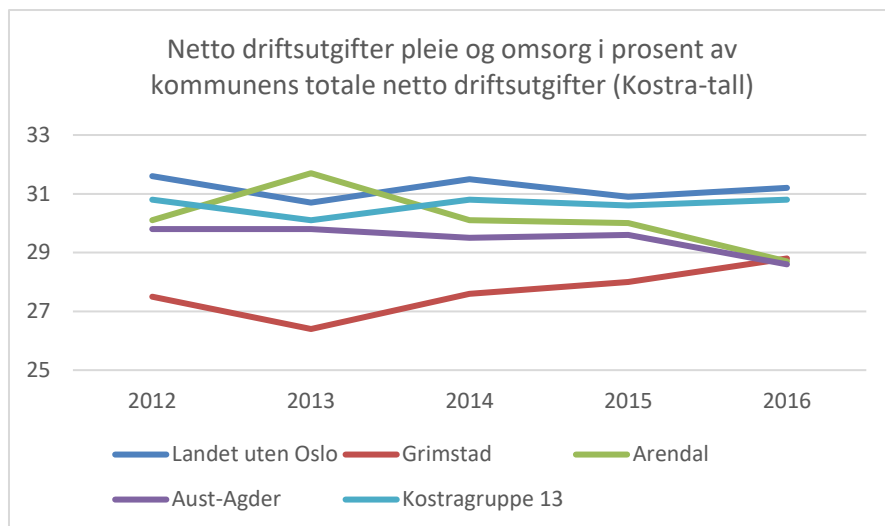
For 2018 har sektoren et innsparingskrav på 0,5%. Dette har medført at det er mange gode nye tiltak som vi ikke har funnet rom til.

Kommentarer til sektorens budsjett

KOSTRA-tall for sektoren

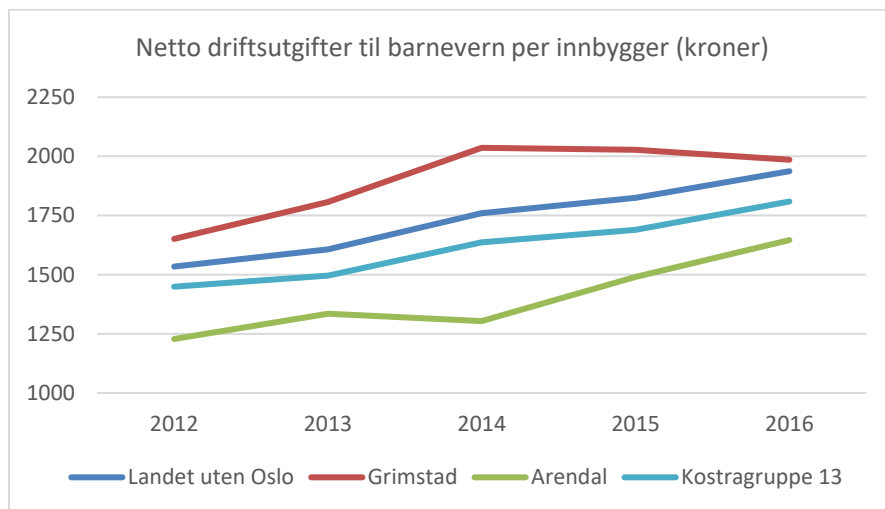
I det følgende er noen nøkkeltall for pleie og omsorgssektoren hentet fra KOSTRA databasen for perioden 2012-2016. Grafene viser Grimstad sammenlignet med Arendal, Aust-Agder samt gjennomsnittskommunen (KOSTRA-gruppe 13) og med landet (uten Oslo).

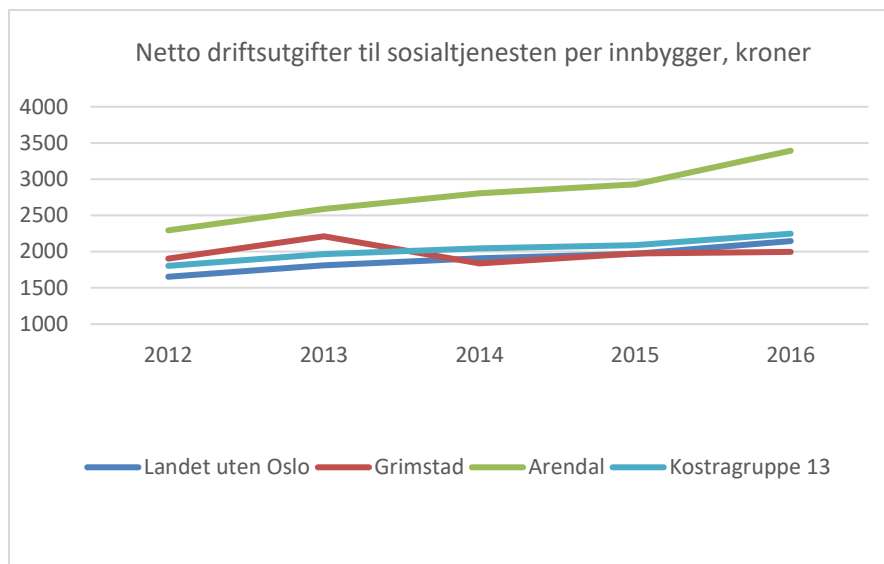

Netto driftsutgifter til pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter har ligget lavere enn de kommunene vi sammenlikner oss med. I 2016 har utgiftene økt til samme nivå som Arendal og gjennomsnittskommunen i Aust-Agder.

Netto driftsutgifter til pleie og omsorg per innbygger over 67 år, ligger over snittet for sammenlignbare kommuner (KOSTRA-gruppe 13). I 2016 har utgiftene økt til litt over landsgjennomsnittet (Landet uten Oslo).

Netto driftsutgifter til barnevernet per innbygger i Grimstad er høyere enn for kommuner vi sammenligner oss med. Grafen viser en svak nedgang i 2016, og vi nærmer oss nivået for landet uten Oslo.

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten har ligget jevnt med de kommuner som vi sammenligner oss med siden 2014. For 2016 ligger utgiftsnivået litt under.

Bestillerenheten

Grimstad kommune har en bestiller/utfører-modell for tjenesteyting, og bestillerenheten har en nøkkelrolle i forhold til at denne enheten mottar alle søknader om kommunale helse- og omsorgstjenester for kartlegging, vurdering og vedtak. Bestillerenheten har ansvaret for alle forvaltningsvedtak innen helse- og omsorgstjenestene, sosialtjenesten og boveiledertjenesten.

Vedtak formidles til utførerene for gjennomføring og oppfølging. Bestillerenheten er kommunens koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering. Koordinerende enhet har som målsetting å sikre koordinerte tjenester til dem som trenger det. Enheten skal være et sted å henvende seg til for tjenestemottakere, pårørende, tjenesteytere og samarbeidspartnere.

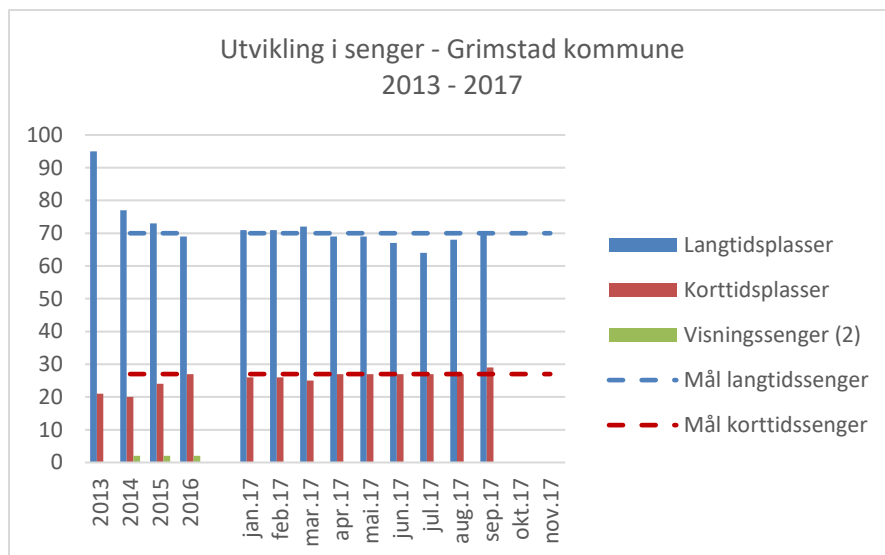
Saksbehandlerne i bestillerenheten tilstreber en nøktern tjenestetildeling på laveste effektive omsorgsnivå.

Pleie og omsorg

Utvikling i antall sengeplasser

Antall personer på langtidsplass varierer naturlig nok gjennom året. Det er god fleksibilitet mht. korttidsplasser, og hjemmeboende får rask hjelp med korttidsopphold dersom helsetilstand og/eller funksjonen forverres. Korttidsavdelingene ivaretar døgnerhabilitering, utredning, lindring, observasjon og avlastning. Det er knyttet fysio- og ergoterapeuter til korttidsavdelingene. Det er mange brukere som er ut og inn av korttidsavdelingene og også sykehjemslegene har en svært viktig funksjon for å få til dette.

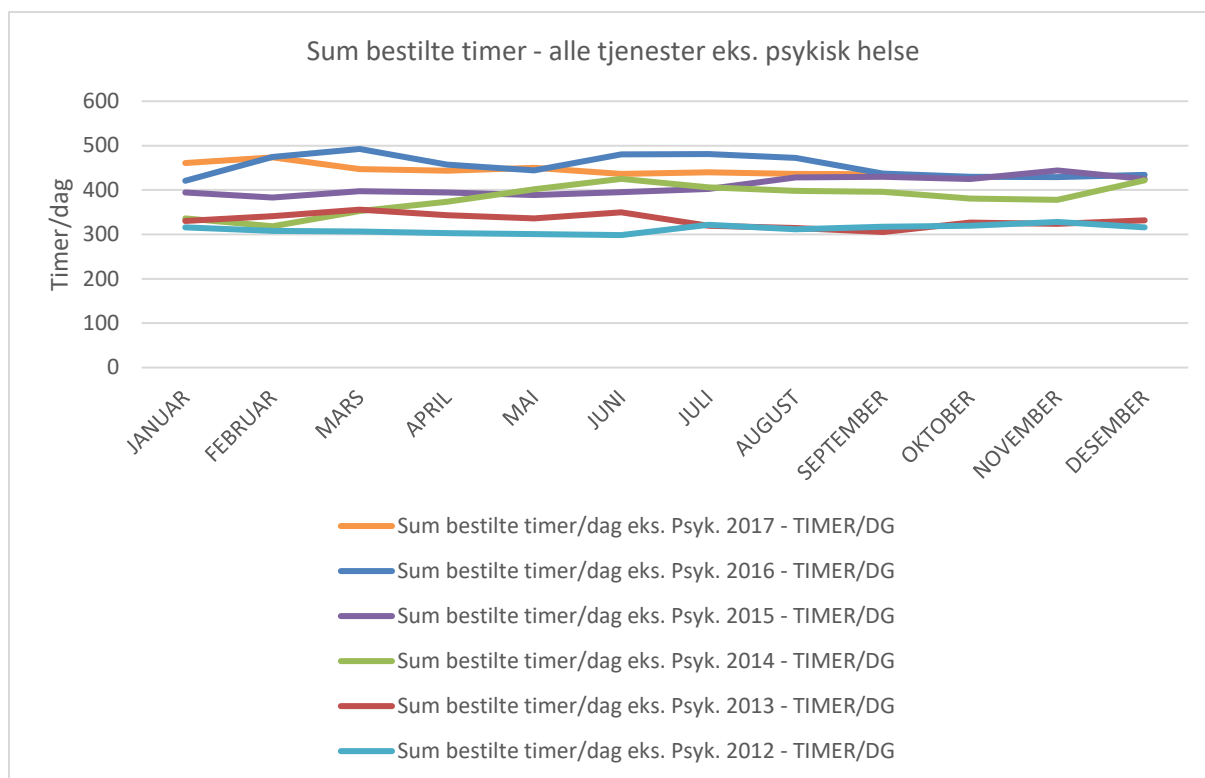
Per september 2017 har det variert mellom 67 og 72 langtidsvedtak i sykehjem, men unntak av juli hvor det kun var 64 langtidsvedtak. De som har ventet på plass har ventet en kort periode og har oppholdt seg i heldøgns omsorgsbolig (HDO) eller i korttidsavdeling i mellomtiden. Det har i perioder vært høyt press på heldøgns omsorgsboliger. Brukerne venter enten i korttidsavdeling eller i eget hjem, og får tjenester de har behov for der de er. Det har vært generelt vært god kapasitet i korttidsavdelingene slik at kommunen kun har kjøpt ett døgn på sykehus og har ellers tatt inn hjemmeboende med behov for korttidsopphold enten det gjelder avlastning, opptrening/rehabilitering, utredning, observasjon o.l.

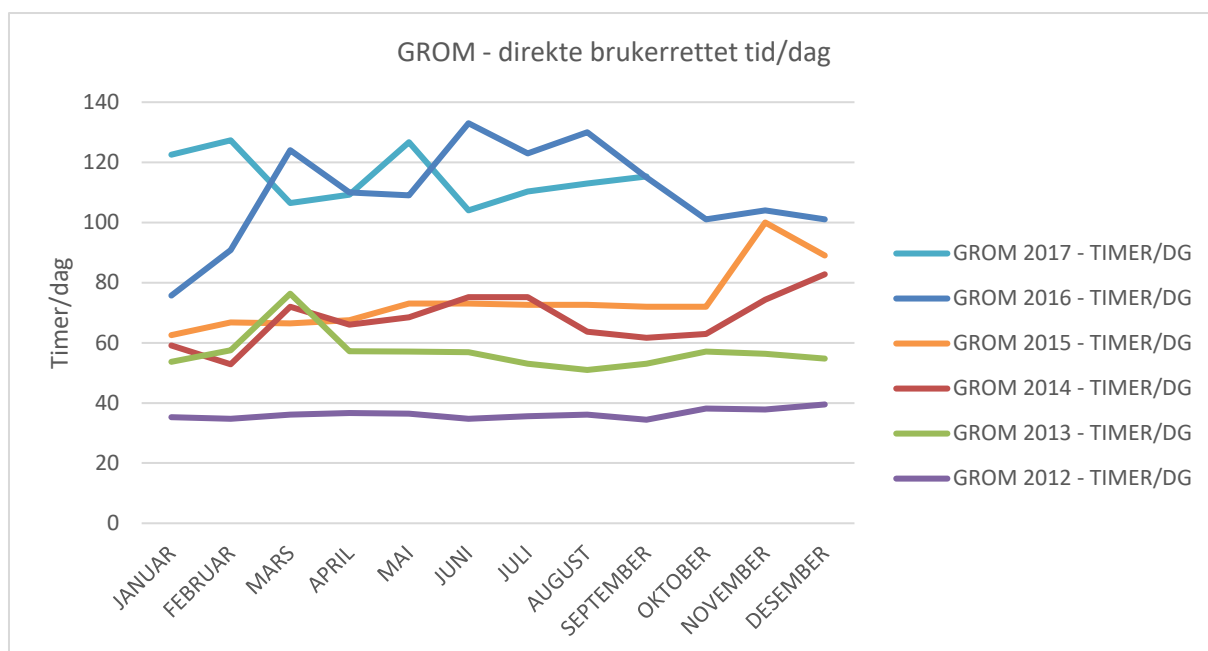
Bruk av senger for langtids- og korttidsplasser synes å være riktig dimensjonert.

Aktivitetsutvikling

Utvikling i bestilte timer hjemme hos bruker (i egen bolig eller heldøgns omsorgsbolig) har vist en betydelig økning etter omstillingen. Dette er en ønsket utvikling (tallene er angitt i timer/dag):

Diagrammet viser en vekst i bestilte timer hjemmetjenester siden oppstart av omstillingsprosessen i januar 2014. Fra 2016 til 2017 har det vært en nedgang i bestilte timer hjemmetjenester. Forklaringen på dette er hovedsakelig at det noen måneder i 2016 har vært enkeltbrukere i HDO med et svært høyt tjenestebehov, langt over det som er vanlig. Dette er nå avsluttet.

Utviklingen vi ser er hovedsakelig et resultat av omstillingen og samhandlingsreformen - de hjemmeboende har lavere funksjonsnivå og behov for mere tjenester enn tidligere. Utviklingen i direkte brukertid på GROM viser en variasjon i vedtakstimer. I første tertial var nivået stort sett høyere enn for samme tid i 2016, mens det i annet tertial har vært en nedgang i vedtakstimer sett i forhold til 2016.

Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH)

Som en del av samhandlingsreformen er det fra 01.01.16 lovpålagt å ha et kommunalt øyeblikkelig hjelp-tilbud. Gjennom samarbeidet i Østre Agder, er det etablert et felles kommunalt øyeblikkelig hjelp tilbud i regionen: 10 KØH-senger ved Myratunet i Arendal, ambulerende KØH-team og to KØH-senger ved Fevikun. For å sikre god legedekning ved KØH-sengene på Fevikun og bidra til samlet legeberedskap innen Østre Agders samlede KØH-tilbud, er det tilsatt til sammen to leger i Grimstad kommune. Oppgavene inkluderer sykehjemsansvaret, etter at fastlegers årsverk for tilpiktede offentlige oppgaver er omgjort til en 100 % stilling.

KØH på Fevikun er for 2018 budsjettert med en nettoramme på kr 5 millioner. De reelle nettoutgiftene er på 7,1 mill. Dette er inkludert 6 årsverk (inkludert en sykehjemslege), driftsutgifter, kjøp fra andre kommuner på kr 5,4 mill. og refusjon fra Østre Agder på kr 3,5 mill. Dette betyr at kommunen har en drift av KØH som ligger på 2,1 mill. over det som er bærekraftig. Det må i 2018 foretas en grundig gjennomgang av driften med tanke på å redusere utgiftene.

Sykefraværet i sektoren

Sektoren har totalt sett et sykefravær per september 2017 på 6,8 %, noe ligger godt under målsettingen om sykefravær på maks 8 %. Det er en nedgang på 1,3 % fra samme periode i 2016. Det jobbes systematisk og godt med sykefraværsoppfølging i alle enhetene.

Prosjekter og utredningsarbeid i 2018

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi er et satsningsområde, og det pågår prosjekter og utprøvinger. Velferdsteknologiske løsninger bygger opp under at brukere kan bo lengst mulig i eget hjem. Digitalt tilsyn (nattilsyn med teknologistøtte) har blitt en del av den ordinære driften i hjemmetjenesten og heldøgns omsorgsboliger. Dette prosjektet viser til store gevinster innen områdene økt kvalitet, spart tid og reduserte kostnader. Det er viktig å satse videre på velferdsteknologi. (Det samme gjelder e-lås. Bruk av GPS er under utprøving). Agder Living Lab (ALL) pågår for fullt og en rekke brukere er knyttet til prosjektet med tanke på utprøving av ulike velferdsteknologiske løsninger. Det har vært gjennomført en stor felles anskaffelsesprosess i hele Agder knyttet til velferdsteknologiske løsninger. Anskaffelsesprosessen er nå ferdig. Denne anskaffelsesprosessen har sitt utspring i etableringen av responscenter (alarmsentral for trygghetsalarmer, sensoralarmer o.l.) i Kristiansand, der alle 30 kommunene på Agder har

interesser. 21 kommuner har sagt de vil delta, og ni kommuner har opsjon på deltagelse. Med felles anskaffelser ser en for seg gunstige innkjøpsordninger i årene fremover både med tanke på økonomi, typer løsninger, fleksible leveranser, osv. Grimstad er med videre i nasjonalt velferdsteknologiprogram gjennom prosjektet Innføring Velferdsteknologi Agder sammen med de andre Agder kommunene. Deltakelse i dette gir store muligheter for kommunen til å nå målet om at velferdsteknologi skal være en integrert del av tjenestene innen 2020. I dette prosjektet skal vi jobbe med gevinstrealisering, kompetanse og forvaltning av denne tjenesten.

I4Helse

I4Helse skal være en nasjonal arena for innovasjon innen helse og omsorg, hvor velferdsteknologi og helseløsninger utvikles fra idé til skalerbar gjennomføring og varig anvendelse. De fire l'ene står for Idé, Involvering, Innovasjon og Implementering. Dette handler om utvikling av bedre tjenester for kommunenes innbyggere, bedre innretning av forskning og tjenesteutvikling og velferdsteknologi som næring. I4Helse skal også være et viktig bidrag i Agdersamarbeidet og Agder som nasjonal spydspiss for velferdsteknologi. Grimstad har underskrevet en intensjonsavtale med UiA om samarbeide tilknyttet I4Helse. Kommunen har etablert en prosjektgruppe og det skal i 2018 jobbes frem en leieavtale med UiA slik at flere av kommunens helsetjenester kan ha lokaler i I4Helse bygget og dermed dra nytte av nærhet til forskere, teknologi, næringsliv m.m. I4Helse-bygget skal etableres på campusområdet og planlegges åpnet 30.8.19. Det er ikke lagt inn kostnader til I4Helse i denne handlingsplanen, det vil bli lagt inn som et nytt tiltak i budsjett 2019.

Overordnet prosjekt i helse- og omsorgssektoren

Det er opprettet et overordnet prosjekt i helse- og omsorgssektoren med utgangspunkt i driftsgjennomgangen av boveiledertjenesten. Etter drøftinger i enhetsledermøte i helse- og omsorgssektoren har det på bakgrunn av behov blitt spilt inn forslag til hva prosjektet bør inneholde. Etter gjennomgang i prosjektgruppen ble det besluttet at prosjektet tar utgangspunkt i behovet som boveiledertjenesten har for endringer i sektoren.

Delprosjektene har blitt valgt ut fra behovet i boveiledertjenesten, men har samtidig stor betydning for mange av enhetene i sektoren. Prosjektet har ansvaret for fire delprosjekter. Det er delprosjekt for økonomi og handlingsplan i boveiledertjenesten, natttjenesten, ambulerende tjenester, Grimstad arbeids- og aktivitetssenter samt frivillighet og transporttjeneste.

Pasientforløp og vedtakshåndtering er viktig i et overordnet perspektiv. Det er ut fra pasientforløp og vedtak at tjenestene til bruker ytes. Vedtakene vil til en viss grad være styrt av det tilbudet som kommunen faktisk har. Mangelen på ambulerende tjenester på kveld, natt og i helg i flere enheter, har betydning for hvordan tjenesten kan ytes. Det viser seg også at mangelen på aktivitetstilbud har betydning for hvilke tjenester som må innvilges. En økning i aktivitetstilbud vil ha mange fordeler. Aktivitet gir en meningsfull hverdag for den enkelte bruker, innsparing i kostnader for kommunen og verdiskapning. Aktivitetstilbud er billigere i drift enn annen tett oppfølging.

Aktivitetstilbud kan driftes på flere måter. Delprosjektet Grimstad arbeids- og aktivitetssenter omfatter også frivillighet og transporttjeneste. Hovedprosjektet må se på sammenhengen mellom delprosjektene, og gi forslag til hvordan tjenestene kan organiseres hensiktsmessig for å få en bærekraftig og fremtidsrettet tjeneste.

Det har blitt gjennomført en ekstern gjennomgang av bestillerenheten for å få en vurdering av om vedtaksnivået ligger på hva som er forsvarlige tjenester. Rapporten fra Agenda Kaupang viser at bestillerenhetens utmåling av tjenester står i forhold til hjelpebehovet til den enkelte. Det pekes på noen forbedringspunkter ved selve saksbehandlingen. Disse forbedringsområdene er allerede inkorporert i bestillerenhetens rutiner.

Det er behov for å fortsette arbeidet i prosjektet inn i 2018. Det må jobbes nærmere med overordnet organisering av hele sektoren, struktur i sektoren herunder ledelse av enheter og avdelinger. Det er også viktig å jobbe videre med resultatene fra delprosjektene.

Eiendomsstrategien

Et viktig arbeid for 2018 blir å foreta en gjennomgang av funksjonaliteten i eksisterende bygg i sektoren. Det er behov for å vurdere funksjonalitet i byggene sett opp mot effektiv drift av tjenestene.

En måte å løse de utfordringer som er i nåværende bygningsmasse, vil være å bygge et samlokalisert helsesenter. Det må foretas en kartlegging av byggene til sykehjemmene, Grom, Berge gård,

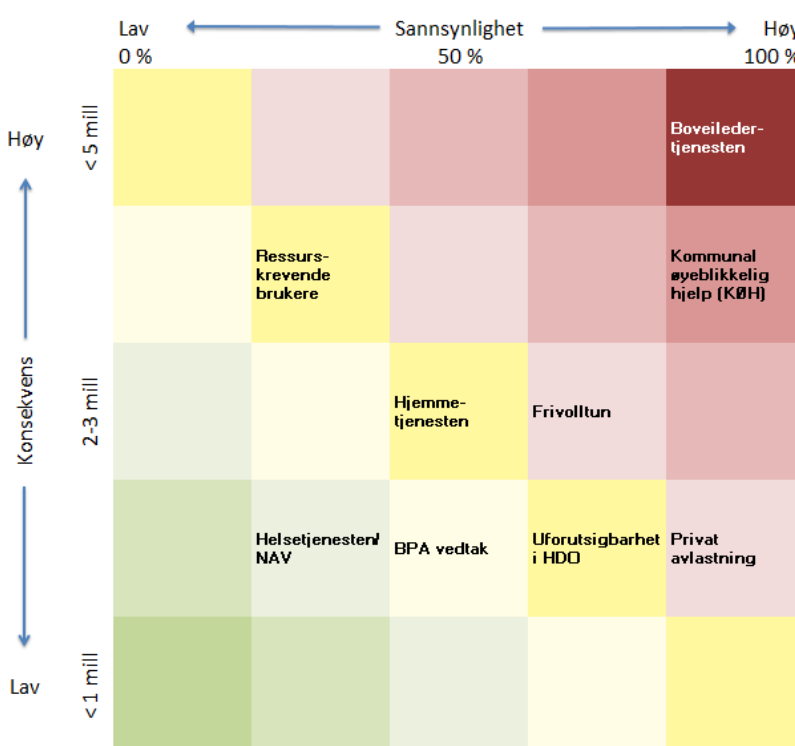
Brannstasjonen legesenter, Familiens hus mv. for å vurdere om de tilfredsstiller et nåværende og fremtidig behov for å yte effektive og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Det må videre vurderes hvilke av disse tjenestene som kan tilbys i et samlokalisert helsesenter.

Dette arbeidet skal også ses i sammenheng med I4Helse.

Det skal innen 1. juni 2018 gjennomføres en total gjennomgang på byggene innenfor helse og omsorg med tanke på om byggene er hensiktsmessige i forhold til dagens bruk og hvilke bygg-behov sektoren ser for seg i en kommende 10-12 års periode.

Økonomisk risiko – budsjett 2018

I dette kapittelet presenteres en oversikt over aktuelle områder med stor økonomisk risiko i budsjett 2018. Hovedrisikoen er knyttet opp mot de områder som man i inneværende år ser som utfordrende også i 2018. Risikoen for ikke å håndtere innsparingskrav, samt evt. omorganisere tjenestene raskt nok til å kunne møte dagens utfordringsbilde er til stede.

Helsetjenesten

Det er foretatt interne budsjettendringer i sektoren, som gjør at Jobbsentralen nå har et realistisk budsjett.

Det er ikke funnet rom for en fastlegehjemmel i budsjett for 2018. Dette vil være en utfordring fordi de nåværende fastlegelistene allerede er fylt opp. Det er lagt inn midler til en ny fastlegehjemmel i 2019.

Feviktun

Grunnet flere årsverk enn budsjettet i forbindelse med KØH vil det være en økt risiko for ikke å nå budsjettbalanse med mindre enheten gjør tiltak. Kostnad for nåværende drift ligger kr 2,1 mill. over budsjett.

Boveiledertjenesten

Det er nå lagt inn et budsjett som tar hensyn til de årsverkene som jobber i tjenesten. To nye kostnadskrevende tiltak, som defineres som særlig ressurskrevende tjenester, vil bli bygget opp i løpet av høsten eller begynnelsen av 2018. Disse tiltakene er ikke lagt inn i budsjettet.

Kjøkkentjenesten

Kjøkkentjenesten har ikke fått konkrete kostnadsutt, men har i en årrekke hatt effektivitetskrav som følge av at det ikke er gitt priskompensasjon. Kjøkkenet har store innkjøp av matvarer og har klart å kompensere ved å selge tjenester (catering). Risiko er knyttet til at det er en begrensning i forhold til vekstpotensial det er for salg av tjenester innenfor dagens kostnadsrammer. Kostnadene til mat på dagsenterene tilføres kjøkkentjenesten. Dagsenterene må ta disse kostnadene inn ved brukerbetaling.

NAV

Det er foretatt en intern overføring av midler fra NAV til Jobbsentralen på ca. kr 2 mill. Det viser seg i løpet av 2017 til å være et veldig høyt beløp. NAV har hatt driftsutgifter som ligger høyere enn det gjenstående budsjett. Det er videre en utfordring for NAV at det ikke er kompensert for en årlig økning i G. Utbetaling av introduksjonsstøtten og kvalifiseringsstøtten er beregnet ut fra G. Justering av G utgjør en helårsvirkning på kr 800 000 for 2018.

Privat avlastning

Boveiledertjenesten gir i dag avlastning til 47 barn/unge i private avlastningshjem. Samtlige som yter privat avlastning har i dag oppdragskontrakt. En slik avtale gir ingen rettigheter utover en flat timelønn på 122,75 kr i den tiden kontrakten er gitt for. En domsavsigelse i Høyesterett fra 23.06.16, slår fast at personer i denne type oppdrag er å betrakte som fast ansatte, med de rettigheter det innebærer. KS omtaler dette i B-rundskriv B/07-2016. Det er foreløpig ikke tatt stilling til hvordan dette skal håndteres, men en endring i praksis vil medføre store økonomiske konsekvenser og organisatoriske utfordringer for tjenesten og kommunen som helhet.

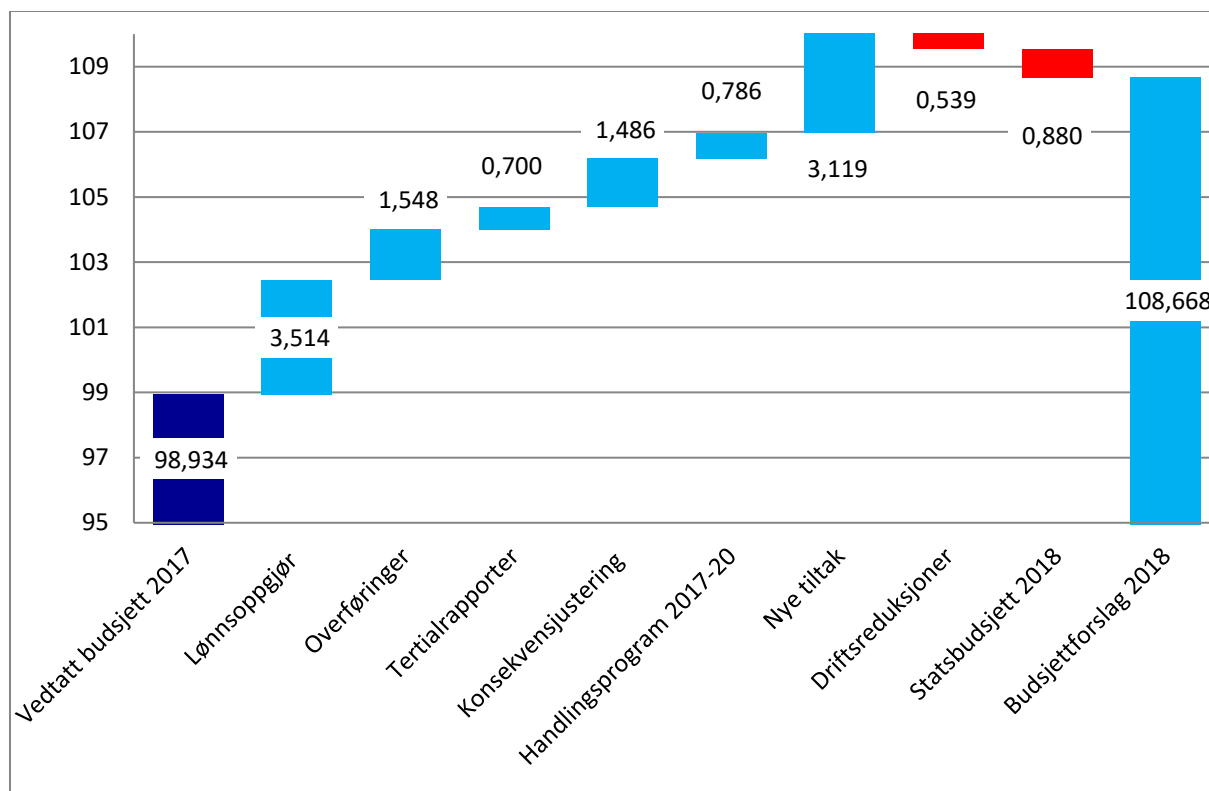
Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

Helse og omsorg
088: Helse og omsorg felles: Diverse mindre tiltak i enhetene
108: Boveiledertjenesten - merkantil støtte
107: Boveiledertjenesten - Støttekontakt konsulentstilling
106: Boveiledertjenesten: assisterende enhetsleder
126: Boveiledertjenesten: Fevikun 6 fagleder
109: Boveiledertjenesten: Opplæringsplan for ansatte
031: Kjøkkentjenesten: Ny kokkestilling
015: Helsetjenesten: ny fastlegestilling Brannstasjonen legesenter
123: Barnevern nytt årsverk
076: Frivolltun - Sikre gode pasientforløp på korttidsavdelingene
025: Berge gård senter - dekning for merkostnader for trygghetsalarmer
024: Berge gård senter - Demensstilling 100% fra 01.01.18
012: Berge gård senter - lønnsmidler tilsynsvakter (kveld)
013: Berge gård senter - lønnsmidler tilsynsvakter (natt)
014: Berge gård senter - ny 100 % stilling i hjelpemiddelavdelingen
054: Hjemmetjenesten: Behov for administrasjonstid 6 gruppesykepleiere
056: Hjemmetjenesten: behov for tid lagt til i vedtak til oppfølging av trygghetsalarmbrukere
059: Hjemmetjenesten: Endring av modell for vikarinnleie 2%+2%+10%
058: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler for at ansatte kan delta på personalmøte
055: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til ansatte som deltar i hukommelsesteam fra enheten
057: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til kompetansehevende tiltak og støtte til videreutdanning
061: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til prosjekt egen vikarpool
060: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til prosjekt heltid ved nye turnuser i HBT
051: Hjemmetjenesten: Ny fast 100% Fagleder
052: Hjemmetjenesten: Slette pålagt kutt i ramme budsjett 2018 -3 000 000 kr
053: Hjemmetjenesten: 3 nye stillinger Fevik HBT pga. aktivitetsøkning

Sektorens mål for budsjett 2018

Nr	Mål	Beskrivelse
1	Alle vanskeligstilte i Grimstad kommune skal ha et sted å bo	Bygge og utvikle nye boligtyper til målgruppen - Bygge bemannede boliger for personer med rusproblemer - Iverksette samarbeidsprosjekt med private aktører for unge personer med behov for boliger i boveiledertjenesten - Gjennomføre tiltak i tråd med helhetlig plan for vanskeligstilte personer som trenger kommunal bolig
2	En meningsfylt hverdag for alle	Samarbeid på tvers for å utvikle ulike alternativer for dagaktiviteter og/eller arbeid - Opprettelse av aktivitetshus for alle som trenger dagtilbud - Videreutvikling av dagens tilbud; større integrering på tvers av enheter og sektorer
3	Sykefravær lavere enn 8 %	Tett oppfølging av enheter der sykefraværet er >10 % - Følge opp sykemeldte etter gjeldende retningslinjer i kommunen - Gjennomføre tilpasninger for å redusere sykefraværet - Tilrettelegging av turnus - Bruke tekniske hjelpemidler for avlastning - Veilede sykemeldte til egnede oppgaver/stillinger
4	Grimstad skal være en foregangskommune innen velferdsteknologi	Delta prosjekter og ha utprøvinger innen velferdsteknologi - Utvide bruk av velferdsteknologiske hjelpemidler - Delta i følgeforskning knyttet til velferdsteknologi - Samarbeide med UIA om I4Helse
5	Bærekraftig økonomi	Få oversikt - kontroll – identifisere nye tiltak for å sikre bærekraftig økonomi - Videreføring av prosjekt innen helse og omsorgssektoren med tanke på omorganisering av sektoren - Strukturprosjektet må også implementeres i helse og omsorgssektoren, herunder struktur for ledelse
6	Funksjonelle bygg i helse- og omsorgssektoren	- I henhold til eiendomsstrategien skal det foretas en gjennomgang av bygningsmassen - Bygningene til sykehjemmene og HDO skal vurderes opp mot effektiv drift - Det skal vurderes om det vil være hensiktsmessig med et Helsebygg, hva et Helsebygg bør inneholde og hvor det i tilfelle skal lokaliseres
7	God kvalitet og kompetanse i tjenesteleveransene	Løpende oppdatering av strategisk kompetanseplan - Definere kompetansebehovet ut fra brukergruppe - Tilrettelegge for kompetanseheving - Sikre god rekruttering gjennom krav til fagkompetanse - Heltidskultur

Samfunns- og miljøsektoren

Sammendrag og oppsummering av budsjett 2018

Samfunns- og miljøsektoren legger fram et driftsbudsjett på 108,7 mill. kroner. Sektoren har en økning på 9,7 mill. kroner fra 2017.

Virkning av lønnsoppgjøret 2018

Lønnsoppgjøret fra 2017 utgjør 1,8 mill. kroner ekskl. selvfinansområdet (VA). Lønnsoppgjøret for 2018 er avsatt med en forventet størrelse på kr. 1,7 mill. kroner.

Handlingsprogram 2018 - 2021

I handlingsprogrammet for 2017-2020 som kommunestyret vedtok i desember 2016 ble det fattet vedtak som hadde økonomiske konsekvenser for budsjett 2018. For sektoren utgjør dette en økning på kr. 786 000. Dette dreier seg om uttrekk på 0,2 mill. kroner på fellesområdet og 0,2 mill. på plan, miljø og landbruk. Videre fikk brann en økning på kr. 51 000, bygg- og eiendomstjenesten et tillegg på kr. 855 000 og kommunalteknikk et tillegg på kr. 280 000.

Konsekvensjusteringer

Enhet/område	Beskrivelse	Kostnad
Fellesområdet samfunn og miljø	Driftsmidler Grimstad Eiendomsutvikling (GEU)	700 000
Fellesområde samfunn og miljø	Justering mot faktisk drift	-754 000
Plan, miljø og landbruk	Ny stilling samt Byutvikler	1 282 000
Brann- og feiertjenesten	Kompetanseheving og beredskap	656 000
Kommunalteknikk	Justering mot faktisk drift	234 000
Bygg og eiendom	Justering mot faktisk drift	68 000
Sum konsekvensjusteringer		2 186 000

I budsjett 2018 er det foretatt konsekvensjusteringer på nesten 2,2 mill. kroner. Det er kr. 700 000 avsatt til drift av Grimstad Eiendoms Utvikling (GEU) og 1,5 mill. kroner som er en justering av budsjettet mot faktisk drift i 2017.

Alle justeringene er framkommet gjennom en budsjettering som tilsvarer faktisk drift i 2017. Tjenestoområdene er ikke styrket i form av økte midler til vedlikehold eller saksbehandlingskapasitet.

Nye tiltak

Enhet/område	Beskrivelse	Kostnad
Fellesområdet samfunn og miljø	Drift av GEU	1 364 000
Bygg og eiendom	Drift og vedlikeholdsmidler – økt areal	800 000
Kommunalteknikk	Drift og vedlikehold økt volum samt 20 % økt stilling (park)	955 000
Sum konsekvensjusteringer		3 119 000

Stilling som fagansvarlig for park har vært redusert til 80% som følge av AFP. Det skal nå ansettes ny fagansvarlig park, og det er dermed naturlig å styrke parkområdet ved at denne økes opp igjen til en 100% stilling.

Over tid har det vært gjennomført betydelige innsparinger både på kommunaltekniske tjenester og bygg- og eiendomstjenesten. Dette stiller store krav til effektiv drift, og kan medføre økt vedlikeholdsetterslep for kommunale bygg og infrastruktur.

Prisøkninger

Prisene for utleieboliger økes i 2018 med 2,0 % i forhold til 2017. Oppmålingsgebyrene styres av Statens kartverks indeks for kart- og oppmålingsarbeider. For 2018 økes oppmålingsgebyrene med 1,4 %. Det er i tillegg lagt inn et gebyr for behandling etter seksjoneringsloven. Dette gebyret var tidligere fastsatt i lov med forskrift. Endret lov trer i kraft 01.01.18, og da er ikke lenger gebyrene fastsatt, og dette overlates til kommunen. I og med at loven er endret på dette punktet, og behandlingen har vært mindre omfattende tidligere, kan det være vanskelig å fastsette gebyr som passer til arbeidsmengden. Det legges derfor opp til et gebyr som beregnes etter medgått tid.

Organisasjonen

Samfunns- og miljøsektoren består av seks tjenesteenheter:

- bygg- og eiendomstjenesten
- kommunaltekniske tjenester, inklusiv havneområdet, vann og avløp (renovasjon ligger på faktura- og gebyrseksjonen)
- brann- og feiertjenesten
- oppmålingstjenesten
- byggesakstjenesten
- plan-, miljø- og landbruksenheten

To stillinger rapporterer direkte til kommunalsjefen. Disse har ansvar for folkehelse, sykkelby, trafikksikker kommune, miljøfyrtårn og klimaarbeid.

Fokusområder

Oppfølging kommunal planstrategi

Kommunestyret vedtok kommunal planstrategi i juni 2016 (PS 87/16). Planoppgavene vil ha stor fokus og være ressurskrevende i handlingsplanperioden. Sektoren har ansvar for følgende planoppgaver:

- Kommunedelplan for Grimstad byområde (byplanen), inkl. samferdsel
- Formingsveileder/torg- og gatebruksplan for historisk sentrum
- Areal- og transportplan for arendsregionen
- Områdeplan for Jordtveit 2 Homborsund
- Områderegulering av Ågre
- Begrenset revidering av kommuneplanens arealdel
- Bypakke/bymiljøavtale arendsregionen

- Hovedplan for vann
- Hovedplan for sykkel/handlingsplan for trafiksikkerhet
- Forprosjekt for GSV, veiutbedring, vann og avløp Omre - Homborsund, VA
- Hovedplan for avløp
- Energi og klimaplan for Grimstad kommune (rev.)
- Brannsikringsplan for den historiske trehusbebyggelsen
- Dokumentasjon Grimstad brannvesen (lovpålagt revisjon)

I tillegg skal sektoren delta aktivt i flere andre planprosesser; strategisk næringsplan, boligsosial handlingsplan og risiko- og sårbarhetsanalyse.

Noen av planoppgavene betinger at det avsettes egne budsjettmidler.

I tillegg vil sektoren fokusere på oppfølging av kommuneplanen som ble vedtatt i 2015 og vedtatte kommunedelplaner. Kommuneplanens satsingsområder: næringsutvikling, universitetsbyen, folkehelse og levekår, kommunen som organisasjon og klimautfordringen legges til grunn i sektorens løpende plan-, forvaltning- og utviklingsoppgaver.

Byutvikling

Den største av planoppgavene vil være revidering av kommunedelplan for Grimstad sentrum. I den forbindelse er det under utarbeidelse en torg- og gatebruksplan for det historiske bysentrum. Sammen med nytt bibliotek og planlegging og bygging av ny park ved biblioteket vil det dermed være stort fokus på byutvikling i 2018 og i årene framover. Byutvikling anses som svært viktig for å opprettholde kommunens attraktivitet og bidra til god befolknings- og næringslivsutvikling. Tematikk for sentrumsplanen vil være «Mennesket i sentrum», og dette skal ligge som en grunntanke i alt byutviklingsarbeid.

Kommunens byutviklingsarbeid må sees i sammenheng med pågående areal- og transportplanarbeid (ATP) for arendalsregionen (Arendal, Tvedestrand, Froland, Grimstad og Torg- og gatebruksplanen som gjennomføres i samarbeid med Statens vegvesen. Alle disse prosessene henger sammen, og har som felles mål å bidra til positiv byutvikling i Grimstad.

Forutsetningen for å lykkes med byutviklingsarbeid er at man gjennomfører gode prosesser for å utvikle eierskap til og samarbeid om gjennomføring av tiltak. Slike prosesser er ressurskrevende. Samfunns- og miljøsektoren er i stor grad bemannet med tanke på løpende drift og forvaltning. Sektoren har i liten grad vært bemannet for utvikling- og gjennomføringsarbeid. Det er viktig å følge opp det gode samarbeidsklimaet mellom Grimstad Min By, Grimstad næringsforening, gårdeierforeningen m.fl. De byene som lykkes med utviklingsarbeid, lykkes i stor grad gjennom godt samarbeid mellom det offentlige og private.

Eiendomsstrategi

Grimstad kommune har gjennom 2017 fått på plass en første generasjon overordnet eiendomsstrategi. Utarbeidelse av eiendomsstrategi har vært et tverrsektorielt samarbeid ledet av bygg- og eiendomstjenesten. Strategien fokuserer på optimal og framtidsrettet bruk av og investering i kommunal bygningsmasse. Eiendomsstrategien må konkretiseres og videreutvikles i 2018.

Dialog med næringslivet og bedre intern samordning

Grimstad næringsforening og sektor for samfunn og miljø har et samarbeid for å forbedre saksbehandlingsprosessene og dialogen mellom byggenæringen og kommunen. Flere konkrete tiltak er iverksatt, blant annet felles temamøter. Tiltakene videreføres også i 2018. I tillegg vil sektoren fortsatt jobbe med bedre intern samordning for å framstå mer enhetlig utad.

Planlegging av nytt renseanlegg

Det er gjennomført en kapasitetsvurdering som viser at Groos renseanlegg er overbelastet i forhold til den spillvannsmengden anlegget er dimensjonert for. Kommunestyret har vedtatt at det skal bygges nytt renseanlegg med driftsstart senest i 2020. I oktober 2017 behandlet kommunestyret sak om nytt renseanlegg og fattet følgende vedtak:

1. Prosess mot Lillesand kommune vedrørende interkommunalt samarbeid om avløpsrensing gjennomføres hvor man også ser på alternative lokasjoner som støtter opp under videreutvikling av Grimstad kommune så som Støle og Omre industriområde bør da vurderes.

2. Ombygging av Groos renseanlegg er ikke aktuelt.
3. Egen sak om arealbehov og lokalisering av nytt verksted, lager og manskapslokaler for Kommunaltekniske tjenester fremmes for kommunestyret etter mer omfattende utredning hvor alternative plasseringer i Østerhus utredes, herunder også leie og/eller kjøp av eksisterende bygg i Østerhus.

Driften på enhetene

Plan-, miljø- og landbrukstjenesten

I 2017 har det vært stor aktivitet på enheten. Det forventes at dette fortsetter i 2018. Det legges ned mye ressurser i overordnede planer og temaplaner. Her nevnes areal- og transportplan for Arendalsregionen, kommunedelplan for sentrum, områdereguleringene for Aagre og Omre, torg- og gatebruksplan og trafikksikkerhetsplan. Arbeidet med kommunedelplan for E18 (interkommunalt plansamarbeid) er også så vidt startet opp og vil kreve mye ressurser både fra politisk og administrativ ledelse i tiden fremover. I 2018 vil enheten også starte opp arbeidet med revisjon av kommuneplanens arealdel (jf. kommunal planstrategi).

Det er fortsatt stor aktivitet i byggebransjen i Grimstad, og det er til enhver tid 60-70 pågående private reguleringsplaner i prosess. Det er til tider stort trykk på planavdelingen, men i all hovedsak behandles planforslagene innenfor gjeldende tidsfrister.

Landbruksavdelingen har i 2017 vært redusert grunnet sykefravær. Det forventes at situasjonen fortsetter inn i 2018. Dette gjør at avdelingen for tiden sliten noe med kapasiteten. Arbeidet med ny klimaplan er dermed foreløpig satt på vent.

Byggesaksenheten

Byggesaksenhetens oppgaver og arbeidsmengde, som bl.a. gjelder saksbehandling etter plan- og bygningsloven og forurensningsloven, gjenspeiles av aktiviteten i markedet. Etter revisjon av kommunens delegasjonsreglement i 2016 er en stor del av bygge- og delesaker som tidligere skulle behandles politisk, nå delegert til rådmannen. Endringen innebærer en forenkling av saksbehandlingsprosessen, som merkbart gjør det enklere å overholde lovpålagte frister. Klagesaker over enkeltvedtak skal fortsatt behandles av teknisk utvalg, slik at parter mulighet for å få sine saker prøvd for politisk organ blir videreført. Etter ca. ett års erfaring med nytt delegasjonsreglement, ser vi at antall klagesaker i snitt per utvalgsmøte har økt, samtidig som det samlede antall saker i utvalget er redusert.

Enhetens oppgaver er krevende, både i forhold til det ansvaret og den eksponering som følger med. I tillegg til saksbehandling, består oppgavene i veiledning og betjening av kunder ved byggesakstorget, ulovlighetsoppfølging, gjennomføring av tilsyn og føring av matrikkelens B-del. I 2016 fikk enheten tilført én ny stillingshjælp. Pga. overgang til andre stillinger for enkeltansatte, har det vært en lang prosess å få fullbemannet, slik at enheten kan dra nytte av den nye stillingen. Det er et mål for vinteren/våren 2018 at enheten skal være fullbemannet.

Enheten klarer for en stor del å ivareta sine oppgaver slik at en ikke har et etterslep mht. saksmengde, men dette har vært særlig utfordrende våren/sommeren 2017. I løpet av høsten 2017 er bemanningen trappet opp, og en stor del av etterslepet er innhentet.

Oppmålingstjenesten

Det er lagt inn en økning i gebyrene på 1,4 %. Det er i tillegg lagt inn et gebyr for behandling etter seksjoneringsloven. Dette gebyret var tidligere fastsatt i lov med forskrift. Endret lov trer i kraft 01.01.18, og denne inneholder ikke lenger fastsetting av gebyr, dette er overlatt til kommunene å fastsette.

Oppmålingstjenesten vil få en total utskifting av medarbeidere i 2018. Hele enheten, 4 medarbeidere, har sagt opp sine stillinger og trer av til årsskiftet. Det er ansatt ny leder av oppmålingstjenesten fra 1. november 2017. Et nytt lovforslag om oppmålingstjenester har vært på høring og er forventet at legges fram for stortingset i vårsesjonen 2018. Lovforslaget legger opp til at oppmålingstjenesten kan privatiseres. På denne bakgrunn vil det være nødvendig og hensiktsmessig å leie inn oppmålingskapasitet for å kunne levere tjenestene fram til lovforslaget er behandlet. Dette kan føre til en økning av kostnadene, uten at gebyrene er endret deretter. Det er vanskelig å forutsi omfanget av en evt. økning, men det vil være en risiko for at utgiftene blir større enn inntektene.

Brann- og feiertjenesten

Brann- og feiertjenesten har over år fått flere formelle krav til kompetanse, opplæring og øvelse. Et slikt eksempel er dagens krav til kompetansebevis for utrykningskjøring på 80 timer, der det tidligere bare var krav til ordinært

førerbevis. Utgifter til lønn og kurs for hvert enkelt mannskap på dette ene kurset er i størrelsesorden kr 30 000. For å imøtekomme kravene til bla lovpålagt opplæring er driftsrammen vært justert med en økning på kr. 656 000.

Grimstad brannstasjon er ikke egnet til formålet etter dagens krav. Dette gjelder både fasiliteter knyttet til personell, men også areal for biler og utstyr. Det er politisk vedtatt som en del av eiendomsstrategien at det settes i gang et forprosjekt for å utrede bygging av ny brannstasjon og videre bruk av andre virksomheter i området.

Kommunen er i kraftig befolkningsvekst og økningen kommer i hovedsak innenfor aksene Birketveit-Grimstad sentrum-Molland. Dette området kan i praksis betraktes som ett tettsted og vil om kort tid passere 20 000 innbyggere når en i tillegg tar med universitetscampus. Dette vil utløse et krav om økning fra 2 til 4 kasernerte mannskaper på brannstasjonen.

Kommunaltekniske tjenester

Det er i budsjettet lagt opp til en økning av budsjettet med til sammen kr. 955 000 til nye tiltak. Dette er en justering av stilling fagansvarlig park (bygartner) fra 80 % til 100 %. I tillegg er aktivitetsøkning delvis kompensert med kr. 800 000. Ut over legger budsjett 2018 opp til å viderefører aktiviteten tilsvarende nivået i 2017.

Arbeid med regulering av gang-sykkelvei/turvei i Frivollidalen er igangsatt. Det er gjennomført konsekvensutredning av ravinelandskapet. Saken er nå til behandling på planavdelingen før utlegging til offentlig ettersyn.

Både i budsjett 2018 og i handlingsprogrammet ligger det inne midler til utskifting av spesialbiler og kjøretøy. Dette er viktig for å sikre en hensiktsmessig maskinpark med tanke på en effektiv drift.

I handlingsprogrammet er det for 2018 også satt av midler til vedlikeholdsinvesteringer på kommunale veier. Det er viktig at det også i årene fremover blir avsatt midler til dette. En tidligere temarapport har vist et etterslep på veivedlikeholdet. Det arbeides nå med å få utbedret Grefstadveien. Det er i 2017 utarbeidet tekniske planer som grunnlag for grunnverv, samt at grunneiere er kontaktet. I 2018 legges det opp til å få gjennomført grunnverv og anbudskonkurranse, slik at bygging av veien kan starte i 2019.

På Levermyr gjenstår undervarme på gressmatta som skal gjennomføres i 2018. Bygging av flomlys blir ikke startet opp i 2017 som planlagt grunnet naboprotester på de høye mastene. Det er uklart om flomlys vil stå klart til sesongstart 2018.

Bygg- og eiendomstjenesten

Bygg- og eiendomstjenesten forvalter, drifter og vedlikeholder kommunens bygg- og eiendomsmasse. I tillegg har bygg- og eiendomstjenesten ansvar for kommunens boligkontor, som forvalter startlån, bostøtte og tilskuddsordninger gjennom Husbanken.

Innenfor prosjekt og utvikling har det siste året vært arbeidet mye med nytt bibliotek og nytt tilbygg på Landvik skole som står ferdig i løpet av 2017. Av andre prosjekter som er ferdigstilt er Levermyr nærvarmeanlegg og Feviktun 6. Andre prosjekter som bygg- og eiendomstjenesten er godt i gang med er planlegging av ny sentrumsbarnehage, ny ventilasjon på kvalifiseringstjenesten, bemannede boenheter for sosialtjenesten (Vossgate), utfasing av fossilt brensel og Langemyr basseng for å nevne noen.

Prosjektet med energimerking av kommunale bygg ble sluttført i 2017, og vil bli sett i sammenheng med enøk investeringen som er lagt inn i handlingsprogrammet for 2018 – 2021.

Bygg- og eiendomstjenesten la frem politisk sak i forhold til effektivisering av tjenestene innenfor enheten i 2016 og jobber videre med de politiske vedtak som ble gjort her. Det er høsten 2017 satt i gang arbeid med kontinuerlig forbedring innenfor enheten, dette vil enheten ha sterkt fokus på fremover. Innenfor driftstjenesten vil det settes ned et eget prosjekt hvor det skal arbeides med kontinuerlig forbedring. En del av effektiviseringstiltakene har vært å omprioritere personell innenfor drift til å ha større fokus på vedlikehold og reinvesteringer, det er i den anledning opprettet en egen håndverksgruppe (vedlikeholdsgruppe).

I 2017 ble kommunen igjen tildelt tiltaksmidler fra staten. Bygg- og eiendomstjenesten jobber etter prioriterte lister på vedlikehold. Kommunestyret bevilget kr. 6 mill. over tre år til reinvestering i vedlikehold av bygg.

I 2016 ble det etablert boligkontor som er organisert under bygg- og eiendomstjenesten. Kontoret jobber målrettet med å optimalisere bruk av kommunale utleieboliger samt øke bruk av Husbankens virkemidler. Boligkontoret har hatt en sterk økning i bruk av startlånsmidler i 2017, og måtte søkte om ytterligere kr. 15 mill. for siste halvdel av 2017, etter stor pågang på startlån. Bygg og eiendomstjenesten har fokus på boligsosialt arbeid og er deltaker i

Husbankens by og tettstedsprogram. Innenfor bygg- og eiendomstjenesten er det lagt til grunn en KPI-justering på 1,8 % på inntektsområdene (utleie).

10. Det vedtas å oppta Startlån inntil 50 000 000,- kroner hos Husbanken for videre utlån. Rådmannen har i henhold til delegert myndighet fullmakt til å oppta lånet.

Innenfor eiendomsområdet har det vært fokus på blant annet utarbeidelse av kommunens eiendomsstrategi som ble lagt frem høsten 2017, etablering av tomte- og boligfond, rettsforhandlinger Smith Petersens brygge. Det er også lagt frem bolig sosial handlingsplan hvor Bygg- og eiendomstjenesten har vært svært sentrale.

Renholdstjenesten fikk tildelt IA-prisen i 2016, for innsatsen for å være en inkluderende arbeidsplass. Det skal videre jobbes godt i renholdstjenesten med dette i 2018. Renholdstjenesten jobber vider med implementering av renholdsplaner på nettbrett (Clean Pilot) og jobber med kontinuerlig forbedring og innovativ tekning i forhold til å utvikle tjenesten enda mer effektiv. Det ble ansatt ny fagleder på renholdstjenesten 1. oktober 2017.

Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling

Grimstad kommune har en utfordring med hensyn til etterslep på vedlikehold av kommunens bygningsmasse. Enheten får ikke kompensert for prisvekst i forhold til innkjøp av varer og tjenester i forhold til økte drifts- og vedlikeholdskostnader. Manglende kompensasjon for prisvekst betyr i praksis en innsparing på enheten. Disse innsparingene medfører at det år for år vil opparbeides et stadig større vedlikeholdsetterslep for våre bygg.

Bygg- og eiendomstjenesten vil ha større fokus på livssykluskostnader ved framtidige nye prosjekter. NS 3454 beskriver forholdet mellom livssykluskostnader, årlige kostnader, levetidskostnad og årskostnader, og fastlegger hovedposter for disse. Bygg- og eiendomstjenesten vil også ha gjennomgang av kravspesifikasjoner, hensiktsmessige kontraktsformer, seriøsitet og evaluering av prosjekter i forhold til å styrke dette området mot entreprenørbransjen som stadig blir mer utfordrende mot offentlig sektor.

Kommunens gravplasskapasitet

Det er en pågående prosess for å øke kommunens gravplasskapasitet øst i kommunen. På Fjære kirkegård er det gjennomført et prosjekt med tanke på opprydding i eksisterende gravplasser. I tillegg har kommunen gjennomført grunnnerv og ny reguleringsplan for utvidelse av kirkegården. I budsjett for 2017 og 2018 ligger det inne midler til å utarbeide gravplaner på Landvik tilsvarende arbeidet som ble gjort på av Fjære kirkegård. Kirkens prognoser gjort i 2015 tilsier at en ved å gjennomføre nevnte oppryddingsprosjekt samt utvide eksisterende gravlund på Fjære, i henhold til vedtatt reguleringsplan, vil en ha dekket behovet for gravplasser øst i kommunen frem til 2030-2035. Utvidelse av Landvik nedre må vurderes i senere års budsjett.

Det vurderes også å etablere ny gravplass øst i kommunen. Kommunestyret vedtok 18.05.15 at Skarsdalen på Fevik er området som skal prioriteres for å etablere ny gravplass øst i kommunen. Det videre arbeidet her vil være å sette i gang med grunnnerv samt regulering av området.

Rådmannen legger til grunn at nevnte tiltak vil gi en økning i kommunens gravplasskapasitet. Rådmannen har derfor ikke avsatt budsjettmidler til etablering av ny gravlund øst i kommunen (Skarsdalen) i budsjettåret 2018. Dette må vurderes i senere års budsjett.

Miljøsertifisering

Prosjekt Miljøfyrtårnsertifisering (MFT) av kommunens enheter ble fullført i 2016 - totalt 30 enheter. En prosjektrapport er utarbeidet og behandlet i kommunestyret i mars i 2017. Det er videre utarbeidet et notat som ble behandlet i kommunestyret i oktober 2017 om hvordan MFT-arbeidet i kommunen skal ivaretas og utvikles fremover.

Det vil være etableringskostnader knyttet til nytt bibliotek og deling i to MFT-objekter av Holvigaskolene; - samt kostnader til årlig regionlisens (Arendal, Risør og Grimstad), serviceavgift og miljøstasjoner. Grimstad rådhus, som gir grunnlaget for Hovedkontormodellen, og skal resertifiseres tidlig 2018. Deretter resertifiseres enhetene (syklus på tre år). Det strukturelle og systematiske Miljøfyrtårnarbeid antas å bli innarbeidet i revidert klima-, energi- og miljøplan.

Sykkelby

Grimstad kommune inngikk i mai 2015 en formell trepartsavtale med Statens vegvesen og Aust Agder Fylkeskommune om satsing på sykkelbyen Grimstad. Hovedmålet for avtalen er at sykkelbruk i Grimstad skal øke

med 25 % innen 2020. Alle tre parter har forpliktet seg til å jobbe mot dette målet innenfor egne rammer, men i tett samarbeid. Arbeidet skal rettes mot hele befolkningen; barn, unge, voksne og eldre. Det skal jobbes parallelt med fysiske tiltak og holdningsskapende arbeid.

Statens vegvesen har i 2016 utarbeidet en mulighetsstudie for sykkel i Grimstad sentrum. Studiet er langt på vei en oppdatering av hovedplan for sykkel i Grimstad sentrum. Studiet legger føringer for hvordan Grimstad sentrum bør tilrettelegges for å nå målene om økt sykkelandel. I regi av å være en sykkelby har Grimstad kommune og Aust-Agder fylkeskommune fått innvilget statlige tilskudd til to prosjekter innenfor Grimstad kommune, Lillesandsveien og Biesletta. Biesletta er ferdigstilt i 2017 og Lillesandsveien ferdigstilles i årsskiftet 2017/2018. I 2017 er Grimstad kommune innvilget midler til etablering av sykkelparkering på Holviga skoler. Sykkelparkeringen ble ferdigstilt i oktober 2017. Kommunen har en strategi for bedret sykkelparkering på de øvrige skoler og det er søkt om midler for å videreføre arbeidet i 2018.

Trafikksikker kommune

Grimstad kommune ble i juni 2016 godkjent av Trygg Trafikk som Trafikksikker kommune som første kommune i Agder. Alle enhetene i kommunen har gjort et arbeid for å systematisere sitt arbeid og få på plass rutiner innenfor trafikksikkerhet. Trygg Trafikk har gitt kommunen anbefalinger til videre arbeid for å øke kvaliteten på arbeidet som er gjort fram mot regodkjenning i 2019. Ny trafikksikkerhetsplan (2018-2021) er under utarbeidelse.

Folkehelse

Folkehelseloven fra 2012 flytter ansvaret for folkehelsearbeid i kommunen fra helsetjenesten og over til rådmannen. Formålet er at alle kommunens sektorer skal jobbe for å fremme folkehelse. Folkehelsekoordinator har en rolle innenfor koordinering av kommunens folkehelsearbeid og jobber på tvers av sektorer. Folkehelsekoordinatoren har ansvar for Sykkelbyen Grimstad og prosjektet Trafikksikker kommune. Dette vurderes som en bedret koordinering av oppgaver, som i sin tur kan gi gode synergieffekter.

Grimstad kommune deltar som ledende aktør i utvikling av Folkehelseprogrammet, et arbeid som skjer på tvers av Agderfylkene. Folkehelseprogrammet er en nasjonal 10-årig satsing hvor Agder er plukket ut som programfylker. Hovedformålet med Folkehelseprogrammet er:

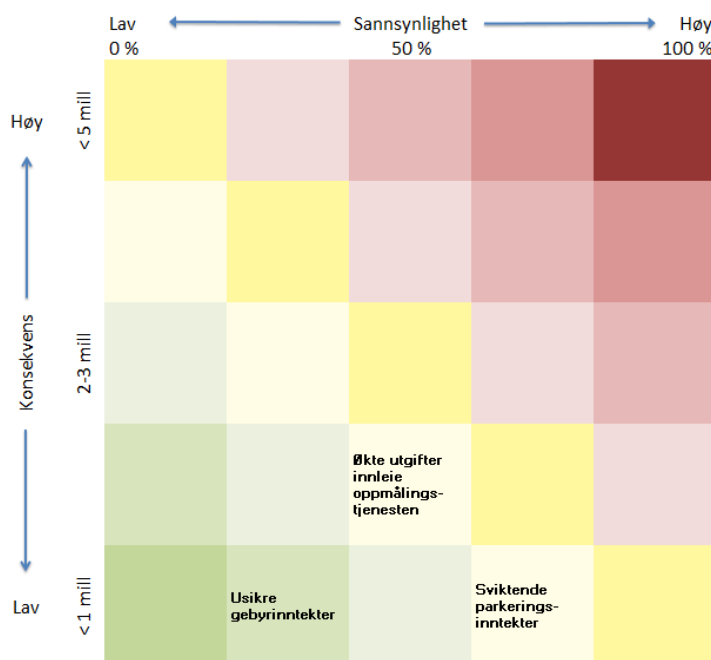
1. Bedre psykisk helse for barn og unge 0-24 år, samt rusforebyggende arbeid
2. Kunnskapsutvikling på området
3. Samordning innad i regionen (Agderfylkene)

Risikoområder

Den totale budsjettammen for samfunns- og miljøsektoren er stram, og det ligger en betydelig risiko knyttet til selve driften. Det er i liten grad tatt høyde for at noe uforutsett skal skje. Det er lagt opp til et stramt budsjett for branntjenesten, der det ligger inne et lavt risikonivå når det gjelder antall brann/ulykker. Hvis det ikke skjer ekstraordinært store/mange hendelser, er denne risikoen like fullt håndterbar.

Innenfor oppmålingstjenesten vil det være en risiko for at utgiftene blir større enn inntektene, som følge av innleide tjenester.

Budsjetterte gebyrinntekter betinger fortsatt stor aktivitet i byggenæringen. Selv om budsjetterte parkeringsinntekter er lavere enn i 2017 er det fortsatt knyttet en risiko og usikkerhet til parkeringsinntektene. Konsekvensen er imidlertid lavere enn i 2017.

Målsetninger for driftsåret 2018

På driftssiden legges det til grunn at budsjettammene ivaretar den daglige driften på den enkelte enhet og at oppgavene utføres faglig forsvarlig innenfor de gitte rammer. På investeringsiden legges det til grunn at de enkelte investeringsprosjekter utføres i samsvar med utarbeidede mandater, økonomiske rammer og fremdriftsplaner.

Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

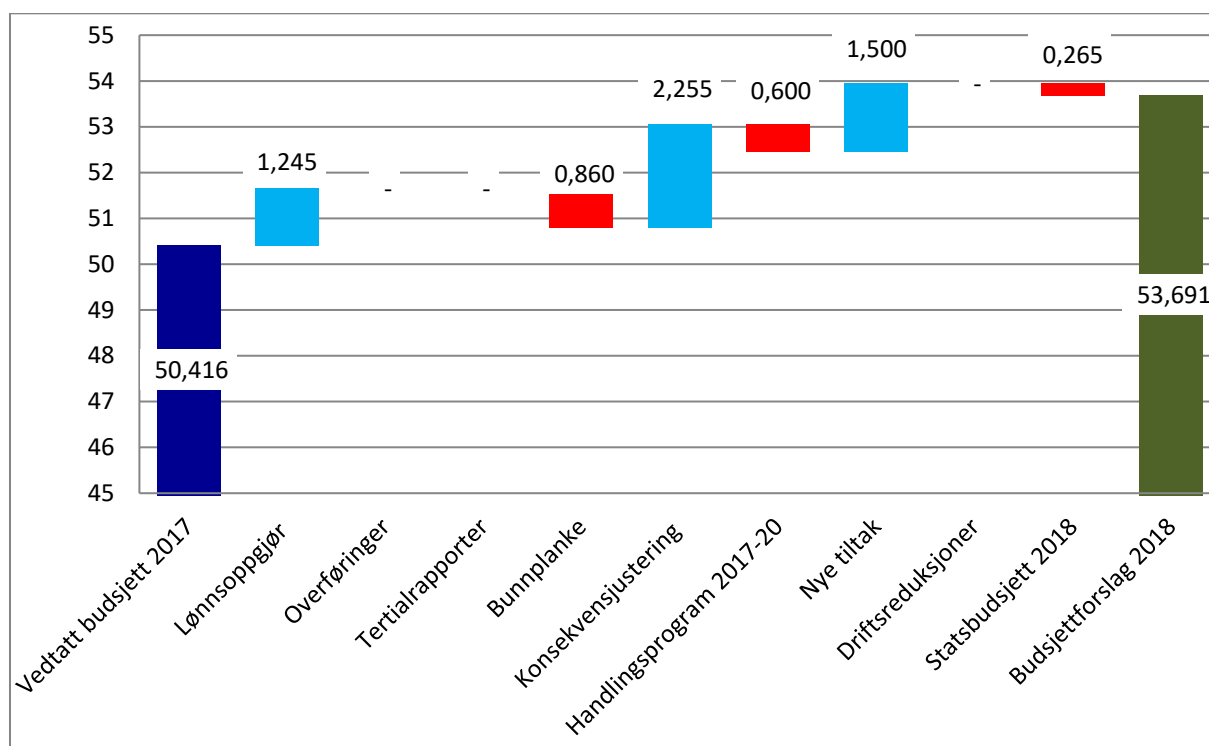
Samfunn og miljø	Beløp
063: PML: Leasing av ny befaringsbil	
087: Brann- og feiertjenesten- økning av stillingsandel for velferdsteknolog	
086: Brann- og feiertjenesten-økning av vaktberedskapen	
005: Idrett: Ny stilling idrett	
007: Idrett: Ny tribune Levermyr, driftskonsekvenser	
004: Kommunalt verksted, ny stilling	
027: Kommunaltekniske tjenester - Byhaven	
028: Kommunaltekniske tjenester, lys Levermyr	
008: Parkering, driftskonsekvens nye systemer	
006: Samferdsel veg: Diverse konsekvensjusteringer veg	
042: Samferdsel havn: Forprosjekt gjestehavn	
002: Samferdsel veg: Regulering G/S-vei Kryssen - Egra	
009: Samferdsel veg: Økt brøyting av kommunale veier	
117: BE Bemanning boligkontoret	
105: BE Drift av nytt bibliotek	
120: BE Driftsmidler klatrehallen	
118: BE korrigerer av FDV midler	

047: BE: Manglende driftsmidler Idrettshaller
023: BE Ny gravlund Skarsdalen
119: BE Ny stilling vaktmester/miljøarbeider
064: BE Ny stilling vindusvasker/ håndverker
128: B&E: nye driftsmidler
104: BE Renhold div utstyr
022: BE Sentraldriftstyring og teknisk drift
065: BE Skadedyrbekjempelse Dømmesmoen
070: BE Økt fdv midler Dømmesmoen

Sektorens målsetninger for 2017

Nr	Mål	Beskrivelse
1	Gjennomføre planoppgaver vedtatt i kommunal planstrategi	Sektor for samfunn og miljø har ansvar for en stor andel av planoppgaver i tillegg til at sektoren skal delta aktivt i flere andre.
2	Sette byutvikling på den offentlige dagsorden	Legge til rette for åpenhet og involvering i byutviklingsarbeid. Dette gjelder spesielt for planlegging av parken ved biblioteket, utarbeidelse av torg og gatebruksplan i det historiske sentrum samt revidering av kommunedelplan for sentrum.
3	Bygge Byhaven ved biblioteket	Gjennomføre bygging av Byhaven i henhold til vedtatte rammer og til nytte og glede for byens befolkning.
4	Framstå helhetlig og samordnet i møte med innbyggere og næringsliv.	Arbeide videre med bedre samordning internt i sektoren, og mellom sektorene. Praktisere rutiner angitt i veileder for politisk saksbehandling. Fortsette samarbeid med næringsforening, herunder dialogmøter med byggenæringen. Godt samarbeid med publikumsmottak. Bevisstgjøre oss på vår rolle som næringsutvikler.
5	Økt bruk av sykkel	Følge opp trepartsavtale med Statens vegvesen og Aust Agder Fylkeskommune om satsing på sykkelbyen Grimstad. Følge opp mulighetsstudie for sykkel i Grimstad sentrum. Utarbeide handlingsplan som viser hvilke tiltak som skal iverksettes for å nå målet i sykkelbyavtalen.
6	Være en miljøvennlig kommune Redusere klimagassutslipp fra kommunen	Gradvis fase ut fossilt brensel i kommunale bygg. Følge opp regionalt areal- og transportarbeid. Arealplaner som legger til rette for økt bruk av gang, sykkel og kollektivt og mindre bilavhengighet. Bygge miljøvennlige bygg. Avklare videre arbeid med Miljøsertifisering og Miljøfyrtårn. Resertifisere Grimstad rådhus.
7	Videreutvikle vedtatte eiendomsstrategi	Følge opp eiendomsstrategien og konkretisere denne gjennom utvikling i 2018.
8	Ferdigstille internkontrollsystem for byggesaksenheten	Følge opp revisjonsrapport. Ferdigstille og ta i bruk eget internkontrollsystem for byggesak.
9	Planlegge nytt renseanlegg	Avklare lokalisering, dimensjoneringsgrunnlag og rensemetode for nytt renseanlegg. Starte prosjektering av nytt renseanlegg.
10	Tilrettelegge for selvbetjente elektronisk løsninger for innbyggere og næringslivet.	Ta i bruk muligheter og effektiviseringspotensial i nytt saksbehandlingssystem. Evaluere og oppdatere kommunens hjemmesider.

Støttetjenestene

Lønnsoppgjøret for de stillinger som tilhører støttefunksjonene er for 2018 beregnet til å være på 0,734 mill. kroner. I tillegg er det justert for lønnsoppgjør 2017 med 0,511 mill. kroner. Til sammen 1,245 mill. kroner.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017 ble det lagt føringer for en forventet driftsreduksjon/effektivisering på 0,5%. Fra 2018 er dette hensyntatt, og støttefunksjonene har kuttet sin budsjettramme i henhold til dette med 0,265 mill. kroner.

Konsekvensjusteringer på i alt 2 255 050 kroner omfatter følgende endringer:

Beskrivelse konsekvensjusteringer	Kostnad
Lederutviklingskurs 2018	600 000
Virksomhetsstyring driftsreduksjon	1 000 000
AKST - reduksjon i betaling	-191 000
Netto endring i forbindelse med RS-rådgiverstilling som er flyttet til virksomhetsstyring	630 050
Nytt hovedverneombud	216 000
	2 255 050

Nye tiltak i støttefunksjonene er lagt inn med 1 500 000 kroner og omfatter følgende:

Beskrivelse nye tiltak	Kostnad
Tour des Fjords, KS17/97	500 000
Omstillingsmidler 2018	1 000 000
	1 500 000

Det er i budsjettarbeidet for 2018 foretatt en gjennomgang av budsjettrammene og det er noen endringer i forhold til dette. For støttefunksjonene innebærer dette at budsjettet er redusert i forhold til beregnet lønn, KLP og arbeidsgiveravgift med kr 0,860 mill. kroner

Fra handlingsprogrammet er det trukket ut kr 600 000 til lederutviklingskurset. Dette beløpet lå inne i handlingsprogrammet til og med 2017. Beløpet er lagt inn igjen på rådmannen under konsekvensjusteringer

Fra 1. november 2017 blir virksomhetsstyring og kommunikasjon- og digitaliseringsavdelingen slått sammen i støttefunksjoner. Støttefunksjonen vil være ledet av en kommunalsjef som får ansvar for alle fagfeltene som ligger i støttetjenesten. Kommunalsjef vil ha med seg flere fagsjefer og to seksjonsledere i sin ledelse av støttefunksjoner.

Støttefunksjoner

Fra 1. november 2017 er virksomhetsstyring og kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen slått sammen til støttetjenester.

I støttetjenester har man samlet rådgivere innen administrasjonsfagene i ett felles fagmiljø. Formålet med å samle disse rådgiverne under én leder, kommunalsjef for støttetjenester, er å styrke den tverrgående rådgiverkompetansen. En styrking av denne kompetansen vil være viktig i en tid hvor organisasjonen blir stadig mer kompleks. Fagfeltene økonomi, HR, beredskap og internkontroll samt innbyggjerservice/ kommunikasjon har i tillegg sine egne fagsjefer. Støttetjenestene skal sørge for at enhetene og politikere får gode relevante rapporter med god datakvalitet.

Økonomi

Fagfeltet økonomi skal støtte opp om utarbeidelse av budsjett, økonomirapportering og driftsanalyser. I tillegg har økonomi systemansvaret for Grimstad kommune sitt ERP-system.

HR

Fagfeltet HR skal støtte opp om fagområdene HMS og arbeidsgiverpolitikk og bistå med støtte og rådgivning til enhetene innfor HR. HR skal inneha spisskompetanse på rekruttering, pensjon og sykefraværsoppfølging. HR skal også utarbeide rapporter og analyser av kommunens HR-tall.

Beredskap og internkontroll

I dette fagfeltet ligger arbeid med beredskap, internkontroll, HMS og avvikshåndtering. Beredskap og internkontroll skal etablere og videreutvikle et helhetlig system for internkontroll. Det skal utvikles et helhetlig kvalitetsarbeid i kommunen også opp mot de faglige kvalitetssystemene. Det jobbes i tillegg med å implementere et overordnet system for risikovurdering. Arbeidet med beredskap og beredskapsplaner ligger også inn under dette fagfeltet.

Faktura og gebyr

Faktura- og gebyrseksjonen har hovedansvaret for forvaltning og fakturering av kommunale eiendomsgebyrer, fakturering av barnehage, SFO, husleie og gebyrer knyttet opp mot tjenester i samfunns- og miljøsektoren. Eiendomsskattekontoret og fagansvaret for renovasjon ligger også under seksjonen. Kommunale eiendomsgebyrer omfatter gebyrer for renovasjon, vann, avløp, slamtømming, feiing og eiendomsskatt.

Faktura- og gebyrseksjonen består av 6 årsverk og sender årlig ut ca. 170.000 fakturaer. Seksjonen har det faglige ansvaret for at lovverk rundt utfakturering i kommunen overholdes, og systemansvaret for faktureringsmodulen i økonomisystemet.

Seksjonen har forvaltningslederansvaret for forvaltningsgruppen Kommunaltekniske forsystemer samt lederansvaret for forvaltningsgruppen Faktura og Innfordring i IKT-Agder samarbeidet.

Kemner

Kommunene Grimstad og Lillesand har et felles kemnerkontor med ansvar for skatteoppkreverfunksjonen i begge kommunene. Grimstad er vertskommune for samarbeidet, og enheten holder til i moderne og trivelige lokaler i Ericssonbygget i Grimstad hvor de er samlokalisert med skattekontoret (Skatt sør) og interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder. Kemnerens hovedoppgaver er regnskapsføring, fordeling og innkreving av skatter og arbeidsgiveravgift, samt kontroll og informasjon overfor arbeidsgiverne i kommunene. Kemneren har også ansvar for innkreving av kommunale eiendomsavgifter og andre kommunale krav for Grimstad kommune.

Utover dette er kommuneadvokaten og rådgiver for innkjøp og avtaleinngåelse underlagt virksomhetsstyring.

Innbyggjerservice og kommunikasjon

I innbyggjerservice- og kommunikasjonsavdelingen ligger politisk sekretariat, valg, lederstøtte, kommunikasjons- og informasjonstjenester, publikumsmottak/ekspedisjon, telefoni og sentralbordløsninger og IKT.

Avdelingen jobber med tilrettelegging for bruk av digitale kommunikasjonskanaler, å ta ut gevinster av digitaliseringsarbeidet, og å innføre digitale tjenester. Medarbeidere deltar i denne sammenheng i prosjekt og faggrupper innenfor IKT-Agder-samarbeidet. Avdelingen har ansvar for gjennomføring av valg. Her ligger også ansvaret for samarbeidet med fadderstyret ved UiA i forbindelse med ulike studentarrangement. Avdelingen har systemansvar for flere fagsystem, som sak-arkiv-løsning, web-løsninger, fagsystem innenfor skole og barnehage, web-TV og pleie- og omsorgssystemet Gerica. Avdelingen bidrar med IKT-faglig kompetanse i arbeidet med utvikling av nye digitale løsninger i helse- og omsorgssektoren, eks. velferdsteknologiske løsninger og alarmsystem. Kundecontact- og bestilleransvar overfor IKT Agder ligger også her.

Agder Kommunale Støttetjenester

Agder Kommunale Støttetjenester (AKST) er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Arendal og Grimstad. AKST ble opprettet 01.01.15, og består av tidligere ansatte fra Grimstad og Arendal kommune som betjener lønns-, regnskaps- og arkivtjenester for disse to kommunene. AKST er en selvstendig virksomhet etablert i lokaler i Grimstad i Terje Løvåsvei 1. Virksomheten har 46 ansatte fordelt på 41,2 stillinger.

AKST er nå i slutten av sitt tredje driftsår, og organisasjonen og samarbeidet med kommunene er stort sett etablert. 2017 har vært preget av at kommunene har skiftet ut to av sine største IKT-systemer som er meget sentrale i den daglige driften. Dette har medført at 6 personer fra AKST har brukt mye av sin tid i ERP- og SAKS prosjektene. De nye systemene har slitt med en del barnesykdommer som påvirker driften i stor grad til tross for at de har vært i ordinær produksjon i nærmere ett år. Prosjektene er ennå ikke avsluttet eller overført til forvaltningsorganisasjonen. Styret for AKST har behandlet budsjettet for 2018 og vedtatt en kostnadsramme på 26,8 mill. kroner. Den er fordelt mellom kommunene med 9,6 mill. kroner for Grimstad kommune og 17,2 mill. kroner for Arendal kommune.

Risikovurdering

Det er tre områder som vurderes å ha en risiko innenfor støttefunksjonene:

Medarbeiderne i virksomhetsstyring har vært igjennom et meget travelt år. I 2018 skal vi jobbe med å sette den nye organiseringen hvor virksomhetsstyring og kommunikasjon- og digitaliseringsavdelingen er slått sammen til en funksjon under en kommunalsjef.

Den nye støttefunksjonen skal jobbe med å kalibrere tilbudet, og forventningen, til støttefunksjonen. Det arbeidet er viktig for at den nye støttefunksjonen skal være vellykket.

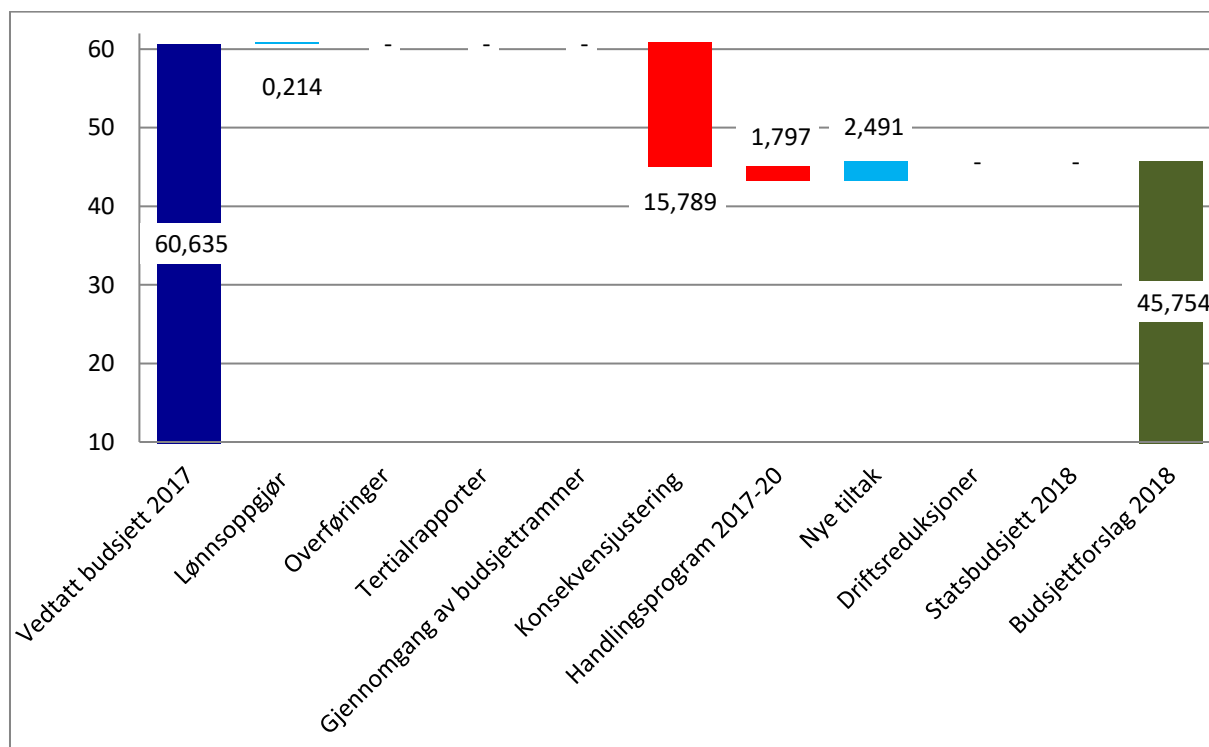
I 2018 skal det jobbes videre med å utvikle de nye støttefunksjonene på ERP og Public 360. Det er viktig at vi lykkes med å ta i bruk den funksjonalitet som ligger i disse systemene, samt at organisasjonen realiserer den gevinsten som ligger i disse systemene.

AKST har passert sitt tredje driftsår og rutinen begynner å fungere. Det er imidlertid enda noen uklarheter i arbeidsoppgaver og hvor de hører hjemme. Derfor settes AKST som en risiko også i 2018.

Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

Støttetjenestene	Beløp
112: KD: AV-løsninger - møterom rådhuset	100 000
085: KD: personvernombud for Grimstad kommune	396 000
010: KD; 25% økt stilling i sentralbord (ønsket finansiert med VAR-inntekter)	132 000

Fellesområdet

Fellesområdet er en ordning som kommunen har innført i forbindelse med økonomisk styring. Her legges det kostnader som gjelder alle enheter i kommunen der ansvaret for kostnaden ikke direkte kan henføres til en enhet. I Grimstad kommune gjelder det forsikringspremier for ansatte, felles IKT-kostnader, kontingent til KS osv. Avsetning til lønnsoppgjør som ikke er fremforhandlet og fordelt har tidligere ligget i fellesområdet. Denne avsetningen er i rådmannens budsjettforslag nå lagt inn i rammene til sektorene. Når det gjelder lønnsoppgjør er kommunens avdelinger, enheter og sektorer kompensert med lønnsoppgjøret for 2017 samt anslaget for lønnsoppgjør 2018 iht. statsbudsjettet, dvs. 3,0% inkl. overheng fra 2017.

Fellesområdet konsekvensjusteres med totalt -15,789 millioner kroner og omfatter følgende:

Beskrivelse konsekvensjusteringer	Kostnad
Politikere: Budsjettjustering tapt arb.fortjeneste/lønn/godtgjørelse politikere	594 000
Fellesområdet: Avsatte midler for lønnsoppgjør er fordelt på enhetene. Inngår ikke lenger på Fellesområdet	-19 000 000
Fellesområdet: Økning kontingent til arkivordningen (kun netto-beløp som er lagt inn - økn er på kr 350 000)	297 000
Felles IKT: Betaling fra IKT Agder IKS i forbindelse med tidligere års overskudd	-1 600 000
Felles IKT: Netto økning betaling i henhold til prod.modellen til IKT Agder IKS	3 812 000
Budsjettvedtak kontrollutvalget for 2018	108 000
	-15 789 000

Det er lagt inn tidligere endringer fra vedtatt handlingsprogram:

- Valg annethvert år - 1,072 mill. kroner
- Administrativt kutt i forbindelse med lederutviklingskurs f.o.m. 2018 - 1,0 mill. kroner
- Nytt felles krematorium Østre Agder har en budsjettramme på til sammen 0,493 mill. kroner, og det er lagt inn en økning til dette med kr 0,371 mill. kroner.

- Midler til hjertestartere er trukket ut med kr -0,300 mill. kroner.
- Økning til 3 flere læringer i 2018 med kr 0,204 mill. kroner. Når en fordelte avsatte midler for lønnsoppgjør 2018 ble det også lagt inn midler for lønnsoppgjør til reformlæringer.

Fellesområdet har 5 nye tiltak med en utgiftsramme på totalt 2,491 millioner kroner.

Dette er tiltak som tilhører felles IKT;

Beskrivelse nye tiltak	Kostnad
Felles IKT: Felles responscenter trygghetsalarmer	1 000 000
Felles IKT: Skole-pc utskifting og digitalt løft	491 000
Felles IKT: IKT-utstyr for barn med særskilt behov	60 000
Felles IKT: Wifi driftskostnader bo- og omsorgssentre	480 000
Felles IKT: Kontingent KS/Kr 20 per innbygger til KS Digitalisering	460 000
	2 491 000

Læringer

I budsjettet for 2017 ble det vedtatt en økning på 3 læringer hvert år i fem år. Denne opptrappingen vil føre til at Grimstad kommune i 2021 har totalt 45 læringer. Opptrappingen er lagt inn i rådmannens budsjettforslag slik at det for 2018 totalt budsjetteres med 36 læringer.

IKT Agder

Grimstad kommune har sammen med Arendal, Grimstad, Froland og Aust-Agder fylkeskommune etablert IKT Agder. IKT Agder har i dag ca. 50 ansatte som har ansvaret for ca. 20 000 brukere. Disse fordeler seg på 7 500 brukere i administrativt nett, og 12 500 brukere i elevnett. Selskapet leverer tjenester til eierkommunene som blant annet omfatter supporttjenester, drift av utstyr, nettverk, forvaltning av applikasjoner, prosjektledelse og videreutvikling av disse.

IKT Agder vil være sentral i Grimstad kommunes digitalisering og digitaliseringsstrategi. Nasjonale føringer og kommunens planverk (f. eks. kommuneplanen, handlingsplaner og virksomhetsplaner) gir føringer for satsingen på digitalisering i IKT Agder-samarbeidet.

Digitalisering

Høsten 2017 vil prosjekt- og forvaltningsorganisasjonen i IKT Agder-samarbeidet ved porteføljestyret foreslå et felles digitaliseringsprogram. Programmet vil ha oppstart første halvår i 2018 forutsatt politisk vedtak i eierkommunene.

Digitaliseringsprogrammet skal sørge for at IKT Agder-samarbeidets felles digitaliseringsstrategi og kommunenes handlingsplaner på området realiseres, og er samordnet med Grimstad kommunes IKT-strategi for 2014-2017. Programmet skal identifisere, anskaffe, utvikle og implementere løsninger som optimaliserer en effektiv tjenesteproduksjon og gode innbyggertjenester. Det vil bli foreslått en økonomisk ramme på totalt 16 mill. kroner til gjennomføringen. Programmet skal også følge opp at gevinster av løsningene blir realisert av den enkelte organisatoriske enhet i kommunene.

Programmet skal levere 30 digitale tjenester til innbyggere og næringsliv, der 15 tjenester er hel-digitale (automatiserte) og 10 er proaktive tjenester, for eksempel tildelinger uten søknad. I tillegg kommer fem ikke definerte tjenester. Tjenestene vil være fordelt over kommunes fagområder. Programmet vil sammen med fagområdene definere dette i detalj.

I tillegg skal programmet tilrettelegge for effektiv tilgang til og gjenbruk av informasjon på tvers av prosesser og løsninger for å utvikle en effektiv tjenesteproduksjon med best mulig kvalitet. Dette muliggjør bl.a. ferdig utfylte skjema og en helhetlig tjeneste. Tjenestene skal være robuste og sikre. Flere og flere tjenester vil derfor legges i «skyen» frem for å drifte selv.

Prosjekter

Prosjektaktiviteten i IKT-samarbeidet fortsetter, hovedsakelig med utskifting av mindre fagsystemer og utbedring og påbygging av eksisterende systemer og tjenester.

Fremtidige satsningsområder IKT – sektorvis

Helse- og omsorg

- Innføre ny velferdsteknologi
- Trygghetsalarmer og sykesignalanlegg
- Robuste løsninger for IKT-infrastruktur (redundans)
- I4-Helse og andre samarbeidsprosjekt med UiA

Kultur- og oppvekst

- Skifte ut og fortette IKT-utstyr
- Profesjonsfaglig digital kompetanse
- Øke digitaliseringen ved å videreutvikle og ta i bruk nye funksjoner i fagsystem

Samfunn- og miljø

- Innføre heldigitale løsninger
- Selvbetjening på web innenfor disse.
- Innføre e-byggesak.

Støttefunksjoner

- Ferdigstille mottak og implementering av nye fagsystem kjøpt inn i 2017.
- Kompetansetiltak/opplæring i nye fagsystem, e-læring.

IKT-kostnader i budsjett 2018

Det er i budsjettet lagt inn en økning i IKT-kostnadene på 4,1 mill. kr fra 2017 til 2018. Sammenlignet med fjorårets prognose for 2018 kommer økningene hovedsakelig av disse grunnene:

- Flere ansattbrukere, både i administrasjon, helse og skole. Hovedgrunnen til denne økningen skyldes implementeringen av nytt ERP system. For å kunne ta i bruk den digitaliseringen og funksjonaliteten som ligger i dette systemet må det lages brukerkontoer for alle ansatte. Dette øker ikke de interne kostnadene i IKT Agder, men det genererer lisenskostnader til Microsoft og andre eksterne leverandører..
- Det er lagt inn en økning i antall trådløse punkter.
- Det er lagt inn økte kostnader til TDC. Denne økningen er hovedsakelig basert på etablering av redundante linjer til utvalgte sykehjem.
- Helårsvirkning av de nyansatte systemansvarlige innen ERP og Sak/arkiv er lagt inn. Disse skal ha et overordnet systemansvar for disse systemene for alle eierkommunene.
- Det er lagt inn økte eksterne kostnader til systemleverandørene: eksempelvis som en følge av flere brukere til ERP-systemet, flere moduler er kjøpt i noen systemer, og estimat for porto/utskriftskostnader som flyttes fra kommunen til IKT Agder. Porto og trykkekostnader som gjelder fakturering av kommunale avgifter vil bli belastet selvkostregnskapet.
- Økte avskrivnings- og rentekostnader til fellesprosjektene som Nytt ERP-system og nytt arkiv system ligger også inne i økningen

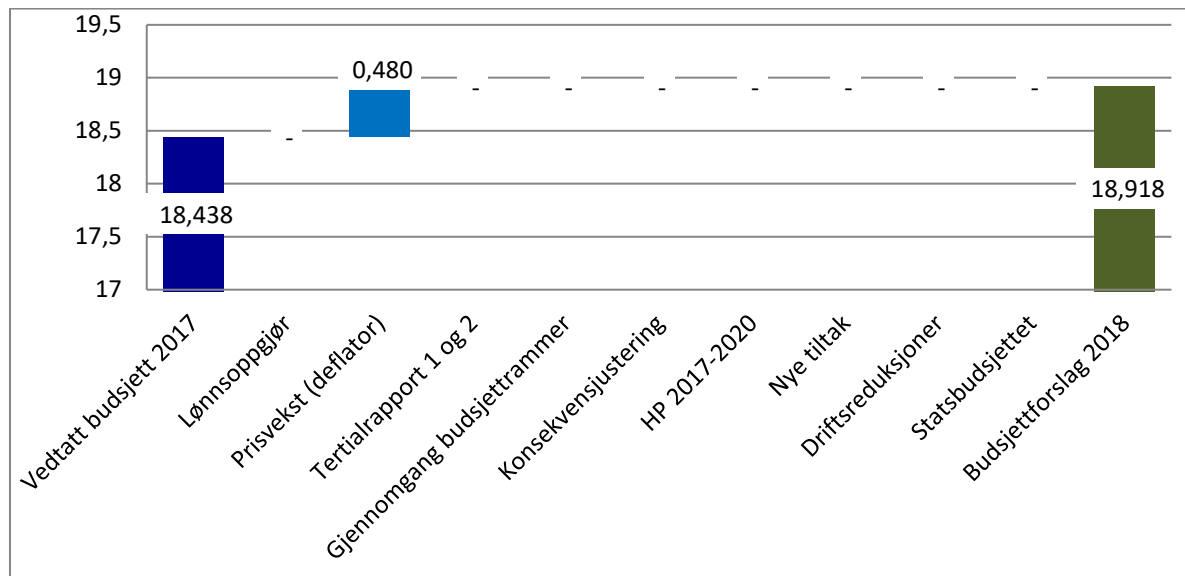
Fra 1. januar 2018 vil IKT Agder bli slått sammen med DDØ til et nytt selskap. Disse virksomhetene har hatt ulik organisering, en som vertskommuneløsning og en som IKS så er den økonomiske stillingen til de to virksomhetene svært ulik. For å kunne dekke de løpende driftsforpliktelser er det i IKT Agder IKS bygget opp en driftskapital som per årsskiftet 2017/2018 er om lag 10 millioner kroner. Ettersom den nye virksomheten foreslås å bli organisert som

et interkommunalt samarbeid etter § 27 i kommuneloven vil de samarbeidende kommuner og fylkeskommunen sammen stå direkte ansvarlig for driften. Rådmennene foreslår derfor at eierkommunene i IKT Agder IKS får tilbakeført avsatte fondsmidler etter sin eierandel i virksomheten. Eierkommunene vil få tilbakebetalt sin andel i to avdrag. Ett i 2018 og ett i 2019. Grimstad kommune vil i 2018 motta 1,6 mill. kr. som sin andel av tilbakebetalingen i 2018. Denne tilbakebetalingen er lagt inn i rådmannens budsjettforslag.

Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

Fellesutgifter	Beløp
081: Felles IKT: aktivering av fakturamodul Berge Gård	50 000
079: Felles IKT: eRom på nettbrett	90 000
111: Felles IKT: Forprosjekt, nytt telefonisystem	50 000
084: Felles IKT: gode pasientforløp e-tavle	100 000
114: Felles IKT: Krisehåndtering/CIM - utvidet funksjonalitet	50 000
073: Felles IKT: legemodul Gerica	70 000
077: Felles IKT: legemodul på nettbrett (eRom-modul)	80 000
072: Felles IKT: Lifecare eSense	100 000
045: Felles IKT: Lifecare postsenter med SvarUT	50 000
078: Felles IKT: ny medisinmodul Gerica	100 000
113: Felles IKT; oppgraderinger WebTV-løsning	50 000
046: Felles IKT: Redundans diverse lokasjoner	150 000
082: Felles IKT: rutinemessige oppgraderinger Gerica	30 000
036: Felles IKT; Utbedre WiFi på rådhuset	73 000
080: Felles IKT: utvide linjekapasitet H&O-institusjoner	90 000
083: Felles IKT: VAR-helse	65 000
110: Felles IKT: videokonferanseløsning - Norsk helsenett	100 000

Kirke og trossamfunn

Området omfatter kommunens overføringer til kirkelig fellesråd i medhold av kirkelovens § 15 til drift av kirker og kirkegårder. Forslaget fra kirkelig fellesråd følger som vedlegg til budsjettet. Området omfatter i tillegg kommunens overføringer til andre tros- og livssynssamfunn. Størrelsen på disse overføringene er etter nærmere lovbestemmelser avledet av budsjetttrammen til fellesrådet.

Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Vedtatt ordinært driftstilskudd til Grimstad kirkelige fellesråd var 15 438 000 kroner i 2017. Rådmannens forslag til budsjett innebærer en budsjetttramme for fellesrådets forslag til driftsbudsjett for 2018 på 15 840 000, dvs. en vekst på 2,6 % (deflator), som i statsbudsjettet.

7. Kommunestyret vedtar følgende overføringer over driftsbudsjettet for 2017:

b. Grimstad kirkelige fellesråd med kr. 15 840 000,-.

I tillegg foreslo fellesrådet 350 000 kroner til reversering av bemanningsreduksjon foretatt i 2017, samt 400 000 kroner til ny diakonstilling fra andre halvår 2018. Dette har rådmannen ikke funnet plass til i budsjett 2018 og handlingsprogram 2018 til 2021.

I kommunens investeringsprogram er det funnet plass til følgende investeringsbevilgninger som gjelder alle trossamfunn for 2018: Nye gravplasser for nedre Landvik kirkegård 300 000 kroner. Opparbeidelse av nye gravplasser på Fjære kirkegård til 4 000 000 kroner og 240 000 kroner til anskaffelse av maskiner og utstyr ved kirkegårdene. Når det gjelder investeringer til kirkebygg gis det en årlig investeringsramme på 400 000 kroner til oppgradering og vedlikehold av kirkene.

Rådmannen har ikke prioritert å bevilge midler til ny trapp fra orgelgalleriet til våpenhuset i Landvik kirke, ombygging av galleriet og bygging av 40 nye sitteplasser, samt vannslukkeanlegg i Grimstad og Fjære kirker. Kirkesjefen har i sitt budsjettsskriv kalkulert at dette vil ha en kostnad på 4,425 mill. kroner. Rådmannen har heller ikke funnet plass til å prioritere utvidelse og oppgradering av parkeringsarealet på Eide kirkegård, eller nye gravplaner for Grimstad og Eide kirkegårder. Rådmannen finner ikke rom for å øke å øke rammen til maskiner og utstyr på kirkegårdene eller Nye gravplaner Landvik kirkegård og beholder begge disse som vedtatt i HP 2017-2020.

Rådmannen viser også til kommunestyret sin sak 17/121. Her ber kommunestyret rådmannen erverve tomter på Fevik for en mulig fremtidig utbygging av en ny kirke. Kjøpet finansieres med å benytte avsetning på disposisjonsfond, samt en tilleggsfinansiering fra ubundet investeringsfond

Område	2017	2018	2019	2020	2021
Fellesrådet (DNK)	15 438 000	15 840 000	15 840 000	15 840 000	15 840 000
Andre trossamfunn	3 000 000	3 078 000	3 078 000	3 078 000	3 078 000
Sum	18 438 000	18 918 000	18 918 000	18 918 000	18 918 000

Som for Grimstad kirkelige fellesråd, er det også lagt til en deflator på 2,6 % på budsjettet for andre trossamfunn. Bevilgningen til andre trossamfunn i rådmannens budsjett for 2018 blir da 3 078 mill. kroner. Kommunene plikter å yte tilskudd til andre trossamfunn (per medlem) sett i forhold til hvor mye som er budsjettet i tilskudd til Den norske kirke (per medlem). Budsjettposten til andre trossamfunn er derfor en «anslagspost» der endelig utbetaling vil avhenge av antall medlemmer som staten v/Brønnøysundregistrene godkjenner for 2018.

Driftstiltak som det ikke er funnet plass til

Reversering av bemanningsreduksjon foretatt i 2017, 350 000 kr.

Diakonstilling ½ år. 400 000 kr.

Egne selskaper

Kommunestyret har opprettet to selskaper, Grimstad Eiendomsutvikling AS og Grimstad bolig- og tomteutvikling KF.

Grimstad Eiendomsutvikling AS har fått et særskilt ansvar for salg og utvikling av eiendommer i havneområdet. Grimstad Eiendomsutvikling AS har frem til sommeren 2017 hatt fokus på områdene Torskeholmen og Gundersholmen i henhold til mandat gitt av kommunestyret. Våren 2016 fikk selskapet tildelt mandat fra kommunestyret om å starte utvikling av Torskeholmen og i mai 2017 ble det gitt mandat fra kommunestyret om det videre arbeidet med Gundersholmen. Det ble i januar gjort politisk vedtak om at Grimstad Eiendomsutvikling AS skulle opprettholdes som kommunens verktøy for utvikling av de sjønære arealer i Grimstad sentrum. Selskapet ser for seg at året 2018 blir et år med høy aktivitet med utvikling av både Torskeholmen og Gundersholmen. Dette er det dermed tatt høyde for i det fremlagte budsjett for selskapet. Se for øvrig selskapets kommentarer til det fremlagte budsjett.

Grimstad bolig- og tomteutvikling KF har som formål å anskaffe og utvikle bolig- og næringstomter i Grimstad kommune, enten i samarbeid med private grunneiere eller på egenhånd, samt overdra eiendommer til tomtekjøpere, i tillegg til øvrig virksomhet som står i naturlig forbindelse til dette. Foretaket skal utarbeide budsjett og regnskap i henhold til gjeldende lov og forskriftsverk. Styret skal utarbeide årsberetningen og fremme denne for kommunestyret. Kommunestyret skal vedta budsjett, årsrapport og godkjenne regnskapet for foretaket.

I 2018 jobber Grimstad bolig- og tomteutvikling KF med følgende prosjekter:

- Morholtåsen – igangsetting og gjennomføring av infrastruktur for 1.byggetrinn. Salg om markedsføring av 22 eneboligtomter knyttet til 1.byggetrinn
- Omre – gjennomføre en omregulering av eksisterende vedtatte reguleringsplan og gjennomføre en områdereguleringsplan for hele arealet som er avsatt i kommuneplanen til næring.
- Vollekjær – prosjektering av areal til bygging av 5 leiligheter til barn med nedsatt funksjonsevne og igangsette endring av eksisterende vedtatte reguleringsplan for resterende areal på tomten
- Jortveit II – endelig vedtak av områdereguleringsplanen i løpet av våren 2018
- Ramshaugveien, Homborsund – markedsføring og salg av flere boligtomter

7. Kommunestyret vedtar følgende overføringer over driftsbudsjettet for 2018:

d. Grimstad bolig og tomteutvikling KF med kr. 790 000,-.

e. Grimstad eiendomsutvikling AS med kr. 2 064 000,-

Budsjettabell

Rådmannens forslag 8.11.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rådmann - fellesområde	6 112	6 286	7 462	5 362	5 862	5 362
Kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen	9 256	9 511	9 332	9 332	9 332	9 332
Virksomhetsstyring	36 727	34 619	36 898	36 898	36 898	36 898
Støttetjenester	52 095	50 416	53 692	53 692	53 692	53 692
Kultur og Oppvekst - fellesområde	35 054	32 629	30 717	28 367	28 367	28 367
Grimstad barnehage	3 865	3 769	3 674	3 674	3 674	3 674
Hausland barnehage	5 786	5 878	6 042	6 042	6 042	6 042
Tønnevdskogen barnehage	6 494	6 630	6 448	6 448	6 448	6 448
Storgaten barnehage	4 434	4 175	4 231	4 231	4 231	4 231
Eide barnehage	6 541	6 756	7 096	7 096	7 096	7 096
Grimstad ungdomsskole	29 539	29 786	31 841	31 841	31 841	31 841
Fevik skole	38 436	38 090	42 244	42 244	42 244	42 244
Eide skole	9 300	9 126	9 743	9 743	9 743	9 743
Jappa skole	23 468	23 191	23 294	23 294	23 294	23 294
Frivoll skole	11 658	11 712	12 233	12 233	12 233	12 233
Landvik skole	30 076	29 168	31 540	31 540	31 540	31 540
Holviga Barneskole	23 666	22 154	25 855	25 855	25 855	25 855
Holviga Ungdomsskole	15 388	14 009	16 077	16 077	16 077	16 077
Fjære Barneskole	21 898	20 479	23 167	23 167	23 167	23 167
Fjære Ungdomsskole	11 297	12 381	12 891	12 891	12 891	12 891
Langemyr skole	0	0	0	0	0	0
Veilednings og utviklingstjenesten	157 774	163 164	170 385	172 485	172 485	172 485
Kvalifiseringstjenesten	-4 796	6 614	19 875	19 875	19 875	19 875
Bibliotek	5 451	5 568	5 483	5 483	5 483	5 483
Kulturtjenesten	18 077	19 775	21 614	21 614	21 614	21 614
Kultur og oppvekst	453 406	465 054	504 450	504 450	504 450	
Helse og omsorg - fellesområde	6 407	11 061	3 856	3 856	3 856	3 856
Sosialtjenesten	15 512	26 601	27 770	27 770	27 770	27 770
Boveiledertjenesten	96 076	85 568	105 347	105 347	105 347	105 347
Kjøkkentjenesten	7 542	7 279	7 939	7 939	7 939	7 939
Helsetjenesten	58 280	57 406	67 859	68 909	68 909	68 909
Barnevernstjenesten	38 482	36 823	40 169	40 169	40 169	40 169
Feviktun	37 725	38 251	39 926	39 926	39 926	39 926
Frivolltun	58 112	38 101	66 405	66 405	66 405	66 405
Berge Gård	44 148	38 866	39 075	39 075	39 075	39 075
Hjemmetjenesten	68 302	67 503	69 383	69 383	69 383	69 383
Bestillerenheten	7 448	8 348	9 046	9 046	9 046	9 046
NAV	24 917	25 082	60 401	60 401	60 401	60 401
Helse og omsorg	462 951	440 889	537 176	537 176	537 176	
Samfunn og miljø - fellesområde	3615	3 786	4 469	4 469	4 469	4 469
Byggesaksenheten	0	0	0	0	0	0
Oppmåling	950	497	611	611	611	611
Plan, miljø og landbruk	6 821	8 569	9 898	9 898	9 898	9 898

Brann- og feiertjenesten	14 170	14 885	16 996	16 996	16 996	16 996
Kommunaltekniske tjenester	27 596	24 963	27 707	27 707	27 707	27 707
Bygg- og eiendomstjenesten	42 635	46 234	48 987	48 987	48 987	48 987
Samfunn og miljø	95 787	98 934	108 668	108 668	108 668	
Feiervesen	0	0	0	0	0	0
VAR	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter	0	60 635	45 754	45 135	44 435	46 093
Kirke og trossamfunn	0	18 438	18 918	18 918	18 918	18 918
Finansområdet	0	-1 152 460	-1 268 657	-1 266 738	-1 266 538	-1 267 696

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rådmann - fellesområde	6 112	6 286	6 162	6 162	6 162	6 162
Kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen	9 256	9 511	9 332	9 332	9 332	9 332
Virksomhetsstyring	36 727	34 619	36 898	36 898	36 898	36 898
Støttetjenester	52 095	50 416	52 391	52 391	52 391	52 391
Kultur og Oppvekst - fellesområde	35 054	32 629	32 917	30 567	30 567	30 567
Grimstad barnehage	3 865	3 769	3 674	3 674	3 674	3 674
Hausland barnehage	5 786	5 878	6 042	6 042	6 042	6 042
Tønnevoldskogen barnehage	6 494	6 630	6 448	6 448	6 448	6 448
Storgaten barnehage	4 434	4 175	4 231	4 231	4 231	4 231
Eide barnehage	6 541	6 756	7 096	7 096	7 096	7 096
Grimstad ungdomsskole	29 539	29 786	31 841	31 841	31 841	31 841
Fevik skole	38 436	38 090	42 244	42 244	42 244	42 244
Eide skole	9 300	9 126	9 743	9 743	9 743	9 743
Jappa skole	23 468	23 191	23 294	23 294	23 294	23 294
Frivoll skole	11 658	11 712	12 233	12 233	12 233	12 233
Landvik skole	30 076	29 168	31 540	31 540	31 540	31 540
Holviga Barneskole	23 666	22 154	25 855	25 855	25 855	25 855
Holviga Ungdomsskole	15 388	14 009	16 077	16 077	16 077	16 077
Fjære Barneskole	21 898	20 479	23 167	23 167	23 167	23 167
Fjære Ungdomsskole	11 297	12 381	12 891	12 891	12 891	12 891
Langemyr skole	0	0	0	0	0	0
Veilednings og utviklingstjenesten	157 774	163 164	170 385	172 485	172 485	172 485
Kvalifiseringstjenesten	-4 796	6 614	19 875	19 875	19 875	19 875
Bibliotek	5 451	5 568	5 483	5 483	5 483	5 483
Kulturtjenesten	18 077	19 775	21 764	21 614	21 614	21 614
Kultur og oppvekst	453 406	465 054	506 800	506 400	506 400	506 400
Helse og omsorg - fellesområde	6 407	11 061	3 856	3 856	3 856	3 856
Sosialtjenesten	15 512	26 601	27 770	27 770	27 770	27 770
Boveiledertjenesten	96 076	85 568	105 347	105 347	105 347	105 347
Kjøkkentjenesten	7 542	7 279	7 939	7 939	7 939	7 939
Helsetjenesten	58 280	57 406	67 859	68 909	68 909	68 909
Barnevernstjenesten	38 482	36 823	40 169	40 169	40 169	40 169
Feviktun	37 725	38 251	39 926	39 926	39 926	39 926
Frivolltun	58 112	56 195	67 705	67 705	67 705	67 705
Berge Gård	44 148	38 866	39 075	39 075	39 075	39 075
Hjemmetjenesten	68 302	67 503	69 383	69 383	69 383	69 383
Bestillerenheten	7 448	8 348	9 046	9 046	9 046	9 046
NAV	24 917	25 082	60 401	60 401	60 401	60 401
Helse og omsorg	462 951	440 889	538 476	539 526	539 526	539 526
Samfunn og miljø - fellesområde	3615	3 786	4 469	4 469	4 469	4 469
Byggesaksenheten	0	0	0	0	0	0
Oppmåling	950	497	611	611	611	611
Plan, miljø og landbruk	6 821	8 569	9 898	9 898	9 898	9 898
Brann- og feiertjenesten	14 170	14 885	16 996	16 996	16 996	16 996

Kommunaltekniske tjenester	27 596	24 963	27 707	27 707	27 707	27 707
Bygg- og eiendomstjenesten	42 635	46 234	48 987	48 987	48 987	48 987
Samfunn og miljø	95 787	98 934	108 668	108 668	108 668	
Feiervesen	0	0	0	0	0	0
VAR	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter	0	60 635	45 514	44 895	44 195	45 900
Kirke og trossamfunn	0	18 438	18 918	18 918	18 918	18 918
Finansområdet	0	-1 152 460	-1 270 767	-1 270 799	-1 270 099	-1 271 804

Investeringsprogram 2018-2021

Rådmannens forslag 8.11.2017

INVESTERINGER HP 2018	TOTAL	ESTIMERT	2018	2019	2020	2021
INVESTERINGSPROGRAM 2018-2021 TEKST	TOTAL RAMME	ESTIMERT ≤2016	INVESTERINGSPROGRAM 2018 2019 2020 2021			
<u>IGANGSATTE INVESTERINGER (BRUTTO):</u>						
<u>Fellestjenester</u>						
Egenkapitalinnskudd KLP (882001)	9 600		2 400	2 400	2 400	2 400
Egenkapitalinnskudd KLP sykepl (882002)	1 800		600	600	600	600
IKT - PC-er til elever med særlige behov (8121502)	1 400	1 100	300			
Sikkert trådløst rom med eRom HO (8121701)	600	300	100	100	100	
Utskifting av tynnklienter HO (8121702)	600	150	150	150	150	
<u>Helse- og sosial:</u>						
Velferdsteknologi, nattilsyn (8701402)	2 500	500	500	500	500	500
Feviktun 6 (6901304)	17 400	13 500	3 900			
Trygghetsalarmer (8701502)	1 215	900	315			
Bemannet boenheter for sosialtjenesten (6901603)	19 900	1 000	18 800			
Sykesignalanlegg begge sykehjem (6901612)	5 100		5 100			
6 småhus (6901601)	14 000		14 000	-		
<u>Kultur- og oppvekst:</u>						
Ny sentrumsbarnehage (6901505)	36 500	4 000	32 500			
Nytt bibliotek (6901504)	76 500	76 300	200			
Fevikhallen, etterisolere taket (6901703)	1 200	200	1 000			
Kommunale barnehager - Støydempende tiltak (6901705)	550	200	350			
Ventilasjon Kvalifiseringstj. (6901706)	4 300	2 700	1 600			
Møbler kommunestyresalen og kantina (6901708)	400		400			
Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard (6901709)	3 300	1 400	1 900			
Rehabilitering av uteområde i kommunale barnehager (6901710)	1 200	400	400	400		
Fjære barneskole skole, universell utforming (6901711)	2 300		2 300			
Byhaven (6851702)	39 000		39 000			
Sykkelparkering på skolene (6851705)	600	200		200	200	
Varslingssystemer skoler og barnehager (8701702)	2 000	500	500	500	500	
<u>Samfunn og miljø:</u>						
Veier, gang- og sykkelstier (6851606)	11 000	3 100	7 900			
Bygningsmessige tilpasninger for brukere (6901312)	800	400	200	200		
Ladestasjoner til elbiler (6851506)	1 620	990	315	315		
Langemyr skole basseng (697221)	12 500	9 500	3 000			
Bruksendring Bygg G Låven, Dømmesmoen (6901713)	750		750			
Utfasing av fossilt brensel (6901714)	16 400	2 500	13 900			
Undervarme Levermyr (6851706)	3 175	125	3 050			
<u>Kirken:</u>						
Handlingsprogram kirkebygg og kirkegårder (840300)	2 000	400	400	400	400	400
Maskiner og utstyr på kirkegårdene (840203)	1 200	240	240	240	240	240
Kirkegårdsutvidelse Fjære(8401603)	8 100	4 500	3 600			
Nye gravplaner, Landvik kirkegård (8401701)	1 400	700	700			

SUM IGANGSATTE INVESTERINGER:	300 910	125 805	160 370	6 005	5 090	4 140
INVESTERINGSPROGRAM 2018-2021 TEKST	TOTAL RAMME	ESTIMERT ≤2016	INVESTERINGSPROGRAM			
			2018	2019	2020	2021
NYE INVESTERINGER (BRUTTO):						
<u>Fellestjenester:</u>						
IKT - LifeCareMobil pleie for Boveiledertjenesten	526		263	263		
IKT - Nytt datakursrom på Dømmesmoen	250		250			
IKT - Utskiftning av tynnklienter helse- og omsorg	1 500		1 500			
Biler	12 000		3 000	3 000	3 000	3 000
<u>Helse og sosial:</u>						
Berge Gård - Bergetun HDO	600		600			
Feviktun brannforebyggende investering	3 000		3 000			
Frivolltun demenstilpasning sykehjemmet.	700		700			
Oppgradering av Storgt. 51 til risikoklasse 6	1 200		1 200			
Feviktun - garasjeanlegg	600		600			
Jobbsentralen - traktor	400		400			
Frivolltun - utskifting av ventilasjonsanleggene	16 300		300	8 000	5 000	3 000
Tilbygg/personalbase Tønnevoldsgt. 19B	900		900			
Landviktun 7 - Tilbygg	550		550			
<u>Kultur og oppvekst:</u>						
Grimstad kulturhus - nytt inngangsparti, foaje og sceneinngang	500		500			
Grimstad kulturhus - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan	5 000		5 000			
Jappa skole: Utvide søppelbu	100		100			
Skolepakke tre	22 000		2 000	20 000		
Ny svømmehall	73 000			3 000	40 000	30 000
Landvik skole fasader gammel del	2 000		2 000			
Kvalifiseringstjenesten: Oppgradering av kantina ved kvalifiseringstjenesten	250		250			
Storgata barnehage - utvidelse og oppgradering	9 000		4 000	5 000		
<u>Samfunn og miljø:</u>						
GSV Østerhusmonen	1 500			200	1 300	
Ny feiebil	3 500		3 500			
Ny motorbrannsprøyte på tilhenger	200		200			
Utskifting flytebrygge Saulebukt	1 900		1 900			
Utskifting flytebrygge pir 3 sentrum	1 100		1 100			
Enøkinvesteringer etter energimerking	20 400		400	5 000	10 000	5 000
Reguleringsplan for fremtidig bruk av Ekelunden	300		300			
Rådhuset, totalrenovering av besøkstolett	750		750			
Sorenskrivergården	5 000		5 000			
Tilfluktsrom	2 800		2 800			
Forprosjekt utvikling industritomta/brannstasjon	1 000		400	600		
Nytt høydemateriell til brannvesenet lift/stige bil	6 000				6 000	
Opprusting av Torvet	10 500			500	4 000	6 000
Kyststi	1 200		300	300	300	300
Ny traktor til Parkvesenet	750		750			
Gang-sykkelvei Frivoldalen	5 860		1 000	4 860		
Skilting av kommunale veier	125		125			
Tiltak i smug og små byrom	500			500		
Trafikksikkerhetsmidler	1 500			1 500		
2 kombinertbiler til Brannvesenet	1 100		1 100			
<u>Kirken:</u>						
SUM NYE INVESTERINGER:	218 661	-	46 738	52 723	69 600	47 300
SUM IGANGSATTE OG NYE INVESTERINGER:	519 571	125 805	209 408	58 728	74 690	51 440

INVESTERINGSPROGRAM 2018-2021 TEKST	TOTAL RAMME	ESTIMERT ≤2016	INVESTERINGSPROGRAM			
			2018	2019	2020	2021
<u>VARE, IGANGSATTE INVESTERINGER (NETTO):</u>						
Renovasjon, Nedgravde beholdere (6801440)	7 100	4 100	3 000			
Vann, Hesnes fellesføring VA (6801503)	3 500	200	3 300			
Vann, Egra - Killegård sanering asbestsementledning (6801502)	6 500	1 500	5 000			
Sanering av kloakkpumpeledning, Roresanden (6801606)	2 000	500	1 500			
Avløp, diverse nye ledninger (6801701)	600		600			
Ombygging mikronisert marmoranlegg, Rosholt (6801702)	2 200		2 200			
Sanering kloakkpumpeledning, Bie (6801703)	1 000		1 000			
Kloakkrenseanlegg (6801605)	229 000		8 500	5 500	76 000	116 000
Vann, diverse mindre anlegg (6801704)	200		200			
Kloakkledning, Hesnes (6801705)	10 000	5 000	5 000			
Vannledning, Hesnes (6801706)	5 000	3 500	1 500			
SUM IGANGSATTE VARF-INVESTERINGER:	267 100	14 800	31 200	5 500	76 000	116 000
<u>VARE, NYE INVESTERINGER (NETTO):</u>						
Avløp, diverse mindre anlegg	2 400		600	600	600	600
Avløp, utskifting av kompressor	300			300		
Avløp, utskifting av lastebil	1 500					1 500
Avløp, utskifting av traktorhenger	300			300		
Feiertjenesten, utskifting av 2 biler	600			600		
Kloakk Tjore, nyanlegg	1 100			1 100		
Kloakkpumpestasjon Tjore	1 500			1 500		
Ny kloakkpumpestasjon Bibelskolen	1 500		1 500			
Ny kloakkpumpestasjon Bie	1 500			1 500		
Ny kloakkpumpestasjon, Byhaven	3 500		3 500			
Ny spylevogn, avløp	430		430			
Ny vannledning, Egra	1 100		1 100			
Ny vannledning, Rønnes	2 000		2 000			
Ny vannledning, Tjore	1 100			1 100		
Ny varebil, avløp	1 400		350	350	350	350
Ny varebil, vann	1 050		350	350	350	
Omlegging vannledning, Byhaven	500		500			
Vann, diverse mindre anlegg	2 400		600	600	600	600
Vann: Ny gravemaskin, vann	1 400		1 400			
Vannledning Rosholt - Solbergåsen - Egra	10 000		5 000	5 000		
Vannledning Trolldalen	4 500				4 500	
SUM NYE VARF-INVESTERINGER:	40 080		17 330	13 300	6 400	3 050
SUM TOTALE VARF-INVESTERINGER:	307 180	14 800	49 130	18 800	82 400	119 050
<u>LÅN:</u>						
Startlån fra Husbanken, videre utlån		50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
SUM LÅN:			50 000	50 000	50 000	50 000
SUM INVESTERINGER TOTALT:	826 751	140 605	308 538	127 578	207 090	220 490

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

INVESTERINGSPROGRAM 2018-2021			INVESTERINGSPROGRAM			
TEKST	TOTAL RAMME	ESTIMERT <=2016	2018	2019	2020	2021
<u>IGANGSATTE INVESTERINGER (BRUTTO):</u>						
Fellestjenester						
1 Egenkapitalinnskudd KLP (882001)	9 600		2 400	2 400	2 400	2 400
1 Egenkapitalinnskudd KLP sykepl (882002)	1 800		600	600	600	600
2 IKT - PC'er til elever med særlige behov (8121502)	1 400	1 100	300			
3 Sikkert trådløst rom med eRom HO (8121701)	600	300	100	100	100	
4 Utsifting av tynnklienter HO (8121702)	600	150	150	150	150	
<u>Helse- og sosial:</u>						
5 Velferdsteknologi, nattilsyn (8701402)	2 500	500	500	500	500	500
6 Fevikun 6 (6901304)	17 400	13 500	3 900			
7 Trygghetsalarmer (8701502)	1 215	900	315			
8 Bemannet boenheter for sosialtjenesten (6901603)	19 900	1 000	18 800			
9 Sykesignalanlegg begge sykehjem (6901612)	5 100		5 100			
10 6 småhus (6901601)	14 000		14 000	-		
<u>Kultur- og oppvekst:</u>						
11 Ny sentrumsbarnehage (6901505)	36 500	4 000	32 500			
12 Nytt bibliotek (6901504)	76 500	76 300	200			
13 Fevikhallen, etterisolere taket (6901703)	1 200	200	1 000			
14 Kommunale barnehager - Støydempende tiltak (6901705)	550	200	350			
15 Ventilasjon Kvalifiseringstj. (6901706)	4 300	2 700	1 600			
16 Møbler kommunestyresalen og kantina (6901708)	400	-	400			
17 Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard (6901709)	3 300	1 400	1 900			
18 Rehabilitering av uteområde i kommunale bhg (6901710)	1 200	400	400	400		
19 Fjære barneskole skole, universell utforming (6901711)	2 300		2 300			
20 Byhaven (6851702)	39 000		39 000			
21 Sykkelparkering på skolene (6851705)	600	200		200	200	
22 Varslingssystemer skoler og barnehager (8701702)	2 000	500	500	500	500	
<u>Samfunn og miljø:</u>						
23 Veier, gang- og sykkelstier (6851606)	11 000	3 100	7 900			
24 Bygningsmessige tilpasninger for brukere (6901312)	800	400	200	200		
25 Ladestasjoner til elbiler (6851506)	1 620	990	315	315		
26 Langemyr skole basseng (697221)	12 500	9 500	3 000			
27 Bruksendring Bygg G Låven, Dømmesmoen (6901713)	750		750			
28 Utfasing av fosilt brensel (6901714)	16 400	2 500	13 900			
29 Undervarme Levermyr (6851706)	3 175	125	3 050	-		
<u>Kirken:</u>						
30 Handlingsprogram kirkebygg og kirkegårder (840300)	2 000	400	400	400	400	400
31 Maskiner og utstyr på kirkegårdene (840203)	1 200	240	240	240	240	240
32 Kirkegårdsutvidelse Fjære(8401603)	8 100	4 500	3 600			
33 Nye gravplaner, Landvik kirkegård (8401701)	1 400	700	700			
SUM IGANGSATTE INVESTERINGER:	300 910	125 805	160 370	6 005	5 090	4 140

<u>NYE INVESTERINGER (BRUTTO):</u>						
<u>Fellestjenester:</u>						
34	IKT - LifeCareMobil pleie for Boveiledertjenesten	526	263	263		
35	IKT - Nytt datakursrom på Dømmesmoen	250	250	-		
36	IKT - Utskifting av tynnklienter helse- og omsorg	1 500	1 500			
37	Biler	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
<u>Helse og sosial:</u>						
38	Berge Gård - Bergetun HDO	600	600			
39	Feviktun brannforebyggende investering	3 000	3 000			
40	Frivoltun demenstilpasning sykehjemmet.	700	700			
41	Oppgradering av Storgt. 51 til risikoklasse 6	1 200	1 200			
42	Feviktun - garasjeanlegg	600	600			
43	Jobbsentralen - traktor	400	400			
44	Frivolltun - utskifting av ventilasjonsanleggene	16 300	300	8 000	5 000	3 000
45	Tilbygg/personalbase Tønnevoldsgt. 19B	900	900			
46	Landviktun 7 - Tilbygg	550	550			
<u>Kultur og oppvekst:</u>						
47	Grimstad kulturhus - nytt inngangsparti, foaje og sceneinngang	500	500	-		
48	Grimstad kulturhus - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan	5 000	5 000	-		
49	Jappa skole: Utvide søppelbu	100	100	-		
50	Skolepakke 3: investeringer på Holvika og Fjære	22 000	2 000	20 000		
51	Ny svømmehall	73 000	-	3 000	40 000	30 000
52	Landvik skole fasader gammel del	2 000	2 000	-	-	-
53	Kvalifiseringstjenesten: Oppgradering av kantina ved kvalifiseringstjenesten	250	250	-		
54	Storgata barnehage - utvidelse og oppgradering	9 000	4 000	5 000		
<u>Samfunn og miljø:</u>						
55	GSV Østerhusmonen	1 500	-	200	1 300	
56	Ny feiebil	3 500	3 500			
57	Ny motorbrannsprøyte på tilhenger	200	200			
58	Utskifting flytebrygge Saulebukt	1 900	1 900			
59	Utskifting flytebrygge pir 3 sentrum	1 100	1 100			
60	Enøkinvesteringer etter energimerking	20 400	400	5 000	10 000	5 000
61	Reguleringsplan for fremtidig bruk av Ekelunden	300	300	-	-	-
62	Rådhuset, totalrenovering av besøkstolett	750	750	-	-	-
63	Sorenskrivergården	5 000	5 000	-	-	-
64	Tilfluktsrom	2 800	2 800	-	-	-
65	Forprosjekt utvikling industritomta/brannstasjon	1 000	400	600	-	-
66	Nytt høydemateriell til brannvesnet lift/stigebil	6 000	-	-	6 000	-
67	Opprusting av Torvet	10 500	-	500	4 000	6 000
68	Kyststi	1 200	300	300	300	300
69	Ny traktor til Parkvesenet	750	750	-	-	-
70	Gang-sykelvei Frivoldalen	5 860	1 000	4 860	-	-
71	Skilting av kommunale veier	125	125	-	-	-
72	Tiltak i smug og små byrom	500	-	500	-	-
73	Trafikksikkerhetsmidler	1 500	-	1 500	-	-
74	2 stk kombinertbiler til Brannvesenet	1 100	1 100			

<u>Kirken:</u>						
75	Eide kirke trafikkisikkerhetstiltak (asfaltering)	500		500		
76	Landvik kirke, ombygging sitteplasser, galleri og trapp	1 800		1 800		
SUM NYE INVESTERINGER:		218 661	-	49 038	52 723	69 600
SUM IGANGSATTE OG NYE INVESTERINGER:		519 571	125 805	209 408	58 728	74 690
<u>VARE, IGANGSATTE INVESTERINGER (NETTO):</u>						
77	Renovasjon, Nedgravde beholdere (6801440)	7 100	4 100	3 000		
78	Vann, Hesnes fellesføring VA (6801503)	3 500	200	3 300		
79	Vann, Egra - Killegård sanering asbestsementledning (6801502)	6 500	1 500	5 000		
80	Sanering av kloakkpumpeledning, Roresanden (6801606)	2 000	500	1 500		
81	Avløp, diverse nye ledninger (6801701)	600		600		
82	Ombygging mikronisert marmoranlegg, Rosholt (6801702)	2 200		2 200		
83	Sanering kloakkpumpeledning, Bie (6801703)	1 000		1 000		
84	Kloakkrenseanlegg (6801605)	229 000		8 500	5 500	76 000
85	Vann, diverse mindre anlegg (6801704)	200		200		
86	Kloakkledning, Hesnes (6801705)	10 000	5 000	5 000		
87	Vannledning, Hesnes (6801706)	5 000	3 500	1 500		
SUM IGANGSATTE VARF-INVESTERINGER:		267 100	14 800	31 800	5 500	76 000
<u>VARE, NYE INVESTERINGER (NETTO):</u>						
88	Avløp, diverse mindre anlegg	2 400		600	600	600
89	Avløp, utskifting av kompressor	300		-	300	-
90	Avløp, utskifting av lastebil	1 500		-	-	1 500
91	Avløp, utskifting av traktorhenger	300		-	300	-
92	Feiertjenesten, utskifting av 2 biler	600		-	600	-
93	Kloakk Tjore, nyanlegg	1 100		-	1 100	-
94	Kloakkpumpestasjon Tjore	1 500		-	1 500	-
95	Ny kloakkpumpestasjon Bibelskolen	1 500		1 500	-	-
96	Ny kloakkpumpestasjon Bie	1 500		-	1 500	-
97	Ny kloakkpumpestasjon, Byhaven	3 500		3 500	-	-
98	Ny spylevogn, avløp	430		430	-	-
99	Ny vannledning, Egra	1 100		1 100	-	-
100	Ny vannledning, Rønnes	2 000		2 000	-	-
101	Ny vannledning, Tjore	1 100		-	1 100	-
102	Ny varebil, avløp	1 400		350	350	350
103	Ny varebil, vann	1 050		350	350	350
104	Omlegging vannledning, Byhaven	500		500	-	-
105	Vann, diverse mindre anlegg	2 400		600	600	600
106	Vann: Ny gravemaskin, vann	1 400		1 400	-	-
107	Vannledning Rosholt - Solbergåsen - Egra	10 000		5 000	5 000	-
108	Vannledning Trolldalen	4 500		-	-	4 500
SUM NYE VARF-INVESTERINGER:		40 080	-	17 330	13 300	6 400
SUM TOTALE VARF-INVESTERINGER:		307 180	14 800	49 130	18 800	82 400

LÅN:			2018	2019	2020	2021
109	Startlån fra Husbanken, videre utlån	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
SUM LÅN:			50 000	50 000	50 000	50 000
SUM INVESTERINGER TOTALT:			308 538	127 528	207 090	220 490

Kommentarer til investeringer

Igangsatte investeringer

1. Egenkapitalinnskudd KLP

Pensjonsavtalen med KLP innebærer et egenkapitalinnskudd som skal føres i investeringsregnskapet. Rådmannen fører opp 12 mill. kroner i årene 2017 til 2020, hvor 2,4 mill. gjelder sykepleiere. Egenkapitalinnskudd kan ikke lånefinansieres, og finansieres derfor av ubundet investeringsfond.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	9 600	2 400	2 400	2 400	2 400
Brutto ramme sykepl	2 400	600	600	600	600
<i>Finansiering:</i>					
Ubundet investeringsfond	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum finansiering	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000

2. IKT, PC-er til elever i grunnskolen med særlige behov (8121502)

Kommunen har plikt til å anskaffe PC-er og annet IKT-utstyr til elever som ut fra særlige behov har rett til dette i.h.t. opplæringslovens § 5-1. Behovet for datamaskiner er basert på erfaringstall fra de siste tre årene. For mer informasjon vises til IKT-planen *Digitale verktøy i barnehage og skole*, sist revidert høsten 2014 og vedtatt av kommunestyret i møte 29. oktober 2014.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 400	300			
<i>Finansiering:</i>					
Lån	1 120	240	-	-	-
Momskomp	280	60	-	-	-
Sum finansiering	1 400	300	-	-	-
<i>Driftseffekt: Full effekt</i>					
Rentekostnader	27	26	28	28	27
Avdrag 5 år	224	200	224	224	224
Netto driftskostnader	251	226	252	252	251

3. Sikkert trådløst rom med eRom HO

Etablere trådløst lukket nett (Wifi) for sykepleiere, leger og annet helsepersonell for bruk av eRom på nettbrett. Dette vil gjøre det mulig for helsepersonell å bevege seg rundt på institusjoner og HDO med trådløs tilgang til journalsystemet. Løsningen vil kvalitetssikre og lette arbeidet rundt pasientdokumentasjon i H.O.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	600	100	100	100	
<i>Finansiering:</i>					
Lån	480	80	80	80	-
Momskomp	120	20	20	20	-
Sum finansiering	600	100	100	100	-
<i>Driftseffekt: Full effekt</i>					
Rentekostnader	7	7	7	7	7
Avdrag 5 år	88	56	72	88	88
Netto driftskostnader	95	63	79	95	95

4. Utsifting av tynnklienter HO

Helse og omsorg benytter såkalte tynnklienter (datamaskiner) for tilgang til fagsystemer for pasientdokumentasjon og administrasjon. Tynnklientene er i bruk hele døgnet hver dag i året, og må byttes ut med jevne mellomrom grunnet slitasje. Det er flere hundre slike terminaler spredt rundt i alle helseenheter. Enkelte av disse er det nå behov for å skifte ut.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	600	150	150	150	
<i>Finansiering:</i>					
Lån	480	120	120	120	
Momskomp	120	30	30	30	
Sum finansiering	600	150	150	150	-
<i>Driftseffekt: Full effekt</i>					
Rentekostnader	8	5	7	8	8
Avdrag 5 år	84	36	60	84	96
Netto driftskostnader	92	41	67	92	104

5. Velferdsteknologi, nattilsyn (8701402)

Grimstad kommune har hatt en aktiv rolle i utprøving av velferdsteknologi. Målet er å kunne demme opp for framtidig vekst i behov for tjenester og for bemanning gjennom bruk av velferdsteknologi.

Det er utarbeidet en gevinstrealiseringsplan for velferdsteknologi i 2016. Planen er utarbeidet etter veiledning fra PA Consulting og i tett samarbeid med de andre Østre Agder - kommunene i prosjektet. Det ble kartlagt gevinster knyttet til digitalt tilsyn og elektroniske dørlåser (eLås). Planen skiller mellom gevinster knyttet til økt kvalitet, unngåtte kostnader og spart tid.

Netto nåverdi er lik 24,2 mill. kr. Positiv netto nåverdi viser at de økonomiske gevinstene overstiger kostnadene i perioden 2014-2017, og at satsingen på velferdsteknologi er lønnsomt for kommunen. Forventede gevinster forsvarer investeringer i innføring av teknologi og bruk av ressurser i daglig drift. Gevinstestimatene er et potensial, ikke faktiske gevinster. Det kreves systematisk arbeid med realisering av gevinstene.

I handlingsprogrammet er det lagt inn 500 000 kroner årlig til investeringer innen velferdsteknologi. Dette er en forutsetning for videre arbeid med innføring og videre utbredelse av velferdsteknologiske løsninger.

eHelsekoordinator skal være pådriver for arbeid med velferdsteknologi i hele sektoren samt følge opp ulike utprøvinger og prosjekter som kommunen er involvert i. Oppgavene med installasjon hos hjemmeboende har hittil blitt ivarettatt ved kjøp av tjenester fra firmaer og hjelp fra brann- og feiertjenesten og vaktmestertjenesten. Med ytterligere utbredelse, anses det mer kostnadseffektivt å ha egen funksjon i kommunen.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 500	500	500	500	500
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 000	400	400	400	400
Momskomp	500	100	100	100	100
Sum finansiering	2 500	500	500	500	500
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>	<u>Driftsendring f.o.m. 2016:</u>			
Rentekostnader	29	14	21	26	29
Avdrag 5 år	360	120	200	280	360
Netto driftskostnader	389	134	221	306	389

6. Fevikun 6 Bemannet bolig for mennesker med atferd som utfordrer (6901304)

I budsjett 2014 vedtok kommunestyret bevilning til bolig for mennesker med utfordrende atferd, samt at det skulle utredes et botilbud med tanke på interkommunalt samarbeid. På initiativ fra rådmennene i Østre Agder ble det utført et forprosjekt vedrørende interkommunalt samarbeid om felles tjenestetilbud for innbyggere med varige og sammensatte lidelser og utfordrende atferd, i perioden februar til mai 2016. Konklusjonen var at man skulle vente på tiltak innen feltet psykisk helse og rus i samhandlingsreformen, før man eventuelt skulle opprette et prosjekt for å se videre på muligheten til å ha en bolig i Østre Agder samarbeidet. Det er viktig å se om det er hensiktsmessig og samle flere av disse brukerne på samme sted. Østre Agder samarbeidet kommer tilbake til om, og evt. hvordan, dette arbeidet skal videreføres.

Grimstad kommune har i dag innbyggere med sammensatte helseproblemer og atferd som utfordrer oss, og som trenger et mer egnet botilbud enn de har i dag. Boligprosjektet er iverksatt i kommunen. Opprinnelig ferdigstilling var 2016, men dette er forskjøvet til høsten 2017. Prosjektet er planlagt startet opp mot slutten av 2016.

Det kan være aktuelt å selge plass(er) til en annen kommune dersom Grimstad på et tidspunkt ikke skulle ha behov for plassen(e).

Siste gjennomgang av aktuelle beboere viser behov for en bemanning på ca. 18 årsverk. Dette innebærer 3 våkne nattevakter og et minimum på 4 personer ellers gjennom døgnet. Per i dag dekker staten, gjennom refusjonsordningen for ressurskrevende tjenester, deler av kostnaden tilsvarende seks årsverk (ca. 4,3 mill. kroner). Om ordningen opprettholdes slik den er per i dag er vanskelig å vurdere. Aktuelle brukere har i dag tjenester som flyttes til boligen. Endelig bemanning vil avklares når alle boligene er tildelt.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	17 400	3 900	-		
<u>Finansiering:</u>					
Lån	11 240	3 140			
Tilskudd:	5 400	-			
Momskomp	760	760			
Sum finansiering	17 400	3 900	-		
<u>Driftseffekt:</u>					
Flytteutgifter:	15	-			
FDV utgifter:	225	225	225	225	225
Lønnsutgifter:	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800
Andre driftsutgifter:	100	100	100	100	100
Leieinntekter:	-330	-330	-330	-330	-330
Rentekostnader	286	251	286	279	272
Avdrag 40 år	275	242	275	275	275
Netto driftskostnader	2 371	2 288	2 356	2 349	2 342

7. Trygghetsalarmer (8701502)

Overgang fra analoge til digitale trygghetsalarmer er i full gang. Sensorteknologi, trygghetspakker og e-lås er teknologi knyttet opp mot trygghetsalarmene. Det er derfor en forutsetning for videre innføring og utbredelse av velferdsteknologi at det ligger midlene i handlingsprogrammet til trygghetsalarmer videreføres. Jfr. Gevinstrealiseringsrapporten.

Totalrammen for prosjektet er på 15 mill. kroner inkl. mva. Kommunen har mulighet for inntil 40 % statlig tilskudd og har fått tilsagn på inntil 6,075 mill. kroner fra Husbanken. Driftsutgifter er satt til 2,1 mill. kroner.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 215	315			
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 215	315	-	-	
Momskomp					
Sum finansiering	1 215	315	-	-	
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>				
Rentekostnader	32	27	32	32	32
Avdrag 10 år	122	106	122	122	122
Netto driftskostnader	153	133	153	153	153

8. Bemannet boenheter for sosialtjenesten (6901603)

Det er en del brukere som har et større omsorgsbehov, og som vil ha behov for et bofellesskap. Det vil være behov for 10 boenheter med heldøgns bemanning.

Forskjellen fra Ekelunden er at dette er et tilbud med heldøgns bemanning, kameraovervåkning (i felles områder og ved inngangspartiet) og adgangskontroll. Erfaringen fra tilsvarende bofellesskap i Arendal er at det er mye mindre kjøp/salg av rusmidler, mindre skadeverk på leilighetene og tryggere beboere. Ved å opprette et slikt boligkompleks vil vi oppnå en tryggere bolig for brukerne og omgivelsene.

I Arendal ligger et slikt bofellesskap utenfor bysentrum, men med nærhet til offentlig kommunikasjon. Vi ønsker også at en slik type bolig skal ligge utenfor sentrum, men med nærhet til offentlig kommunikasjon.

Målet er å kunne tilby hensiktsmessige og forsvarlige boliger til vanskeligstilte. Også dette blir nye boliger til noen av dem som må flytte fra Ekelunden, ved avvikling av disse boligene.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	19 800	18 800			
<u>Finansiering:</u>					
Lån	4 730	3 930			
Egenfinansiering	4 000	4 000			
Tilskudd	7 110	7 110			
Momskomp	3 960	3 760	-	-	-
Sum finansiering	19 800	18 800	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV bygg	425		212	425	425
FDV kom.tek	15		7	15	15
Leieinntekter	-799		-399	-799	-799
Rentekostnader	101	51	101	98	96
Avdrag 40 år	98	49	98	98	98
Netto driftskostnader	-160	100	19	-162	-165

9. Sykesignalanlegg begge sykehjem

Sykehjemmenes (Feviktun og Frivolltun) nåværende alarmsystem er gammelt og lite fremtidsrettet. Det er store årlige reparasjonskostnader på systemene og det finnes ikke lenger reservedeler til sentralen på Feviktun. Behovet gjelder også på GROM hvor det har vært alvorlige avvik på alarmsystemet. Behovet er et fremtidsrettet alarmsystem med mulighet for ulike trygghetsalarmer, sporing, fall sensorer med mere. Grimstad kommune er med i en felles anskaffelses prosess med Østre Agder kommunene.

Sykesignalanlegget vil installeres på 3 ulike lokasjoner: Feviktun, Frivolltun (inkl. Grom) og Berge Går. Disse vil være 3 separate prosjekter med noe ulike rammer innenfor en total ramme på 5,1 millioner.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	5 100	5 100	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	80	80	-	-	-
Egenfinansiering	4 000	4 000	-	-	-
Momskomp	1 020	1 020	-	-	-
Sum finansiering	5 100	5 100	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	2	1	2	2	2
Avdrag 20 år	4	2	4	4	4
Netto driftskostnader	6	3	6	6	6

10.6 småhus (6901601)

Det ble bygget 4 småhus i 2016 («Sjef i egen bolig»). Erfaringen med disse boligene har vært veldig bra. Det vil være behov for flere små eneboliger når Ekelunden skal utvikles. Det er vanskelig å finne tomt til 6 nye småhus i Grimstad. Vi vurderer om det vil være mer hensiktsmessig å kjøpe 6 små eneboliger på det private eiendomsmarkedet. En vurdering av om det skal kjøpes eller bygges må gjøres i det enkelte tilfelle.

Målet er å tilby hensiktsmessige og forsvarlige boliger til vanskeligstilte. Det blir i all hovedsak nye boliger til de som må flytte fra Ekelunden, ved utvikling av boligene. Det vil også være aktuelt med en omrokking av beboerne i forhold til hvilken boligtype som passer for dem. Det betyr at det tildeling av småhus, kan bety at det blir ledig for tildeling til beboere fra Ekelunden i en annen kommunal bolig.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	14 000	14 000			
<u>Finansiering:</u>					
Lån	8 200	8 200	-	-	-
Egenfinansiering/fond	3 000	3 000	-	-	-
Tilskudd	2 800	2 800	-	-	-
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	14 000	14 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV bygg	280	140	280	280	280
FDV kom.tek	20	10	20	20	20
Lønnsutgifter	120	120	120	120	120
Leieinntekter					
Rentekostnader	211	107	211	205	200
Avdrag 40 år	205	103	205	205	205
Netto driftskostnader	836	479	836	830	825

11. Ny sentrumsbarnehage (6901505)

Kommunestyret har vedtatt i budsjettbehandlingen for 2016 å bygge ny sentrumsbarnehage for 80 barn på «Fagskoletomta» til en kostnad på 25 mill. kroner. I mai 2017 behandlet kommunestyret en sak om finansiering av den nye barnehagen etter at nye kostnadsberegninger var gjennomført. Kommunestyret vedtok å øke kostnadsrammen til 36,6 mill. kroner. Barnehagen vil stå ferdig ved årsskiftet 2018/2019.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	36 500	32 500			
<u>Finansiering:</u>					
Lån	26 200	23 600			
Egenfinansiering salg barnehag	3 000	3 000			
Momskomp	7 300	5 900			
Sum finansiering	36 500	32 500	-		
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>				
Flytteutg	30		30		
FDV	570	-	285	570	570
FDV kom.tek	70		35	70	70
Effektiv drift besparelse	-452	-	-226	-452	-452
Rentekostnad	672	374	672	655	638
Avdrag 40 år	655	360	655	655	655
Netto driftskostnader	1 545	734	1 451	1 498	1 481

12. Nytt bibliotek (6901418)

Kommunestyret vedtok i møte 24. februar 2014 (k-sak 24/2014) å kjøpe eiendommen Storgaten 3, post-/politigården, og ba rådmannen innarbeide kostnadene i investeringsbudsjettet for 2015. I møte 1. september 2014 (k-sak 143/2014) vedtok kommunestyret en samlet brutto investeringsramme for nytt bibliotek på 75 mill. kroner. Kommunestyret besluttet også finansieringsplan for det nye biblioteket med 60 mill. kroner i låneopptak, 8,5 mill. kroner i momskompensasjon og 2,5 mill. kroner i forventet tilskudd fra Aust-Agder fylkeskommune. Kommunestyret vedtok i budsjettsaken for 2015 å samordne bibliotek, turistkontor og annen publikumsrettet virksomhet fra og med 2017, det ble forventet at dette ville gi en årlig driftsinnsparing på 0,5 mill. kroner.

Byggingen av nytt bibliotek ble sendt ut på totalentreprise i november 2014. I kommunestyrets møte 29. april 2015 ble det orientert om innkomne tilbud. Vinner av konkurransen ble AF-gruppen som sammen med arkitektfirmaet Helen & Hard vil stå for utforming og bygging av det nye biblioteket. Totalentreprisen omfatter ombygging av eksisterende bygningsmasse som startet opp 02.09.16 og nytt tilbygg i forbindelse med det eksisterende.

Det nye biblioteket vil bli åpnet 9. desember 2017.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	76 500	200		-	
<u>Finansiering:</u>					
Lån	61 500	160	-	-	
Tilskudd	2 500		-		
Disposisjonsfond	4 000				
Momskomp	8 500	40	-	-	
Sum finansiering	76 500	200	-	-	
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>	<u>Driftsøndring f.o.m. 2017:</u>			
Flyttekostnader					
FDV bygg og komm.tekn	1 034	1 034	1 034		
Samordning m turistkontoret	-500	-500	-500		
Rentekostnad	1 597	1 597	1 546	1 492	1 439
Avdrag 30 år	2 050	2 047	2 050	2 050	2 050
Netto driftskostnader	4 181	4 178	4 130	3 542	3 489

13. Etterisolere tak – Fevikhallen

Hele Fevikhallen er renoverert med unntak av taket. Taket lekker inn i den nyrenoverte delen - det oppstår kondens og lekkasjen er således ikke relatert til kun nedbør. 2014 ble forventet levetid beregnet til maks 5 år, 2019. Renovering av taket med etter isolering vil medføre så mye besparelse på energikostnader at ENOVA ikke vil støtte dette prosjektet. Dette er avklart med ENOVA.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 000	1 000	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	800	800	-	-	-
Momskomp	200	200	-	-	-
Sum finansiering	1 000	1 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	20	10	20	19	18
Avdrag 20 år	40	20	40	40	40
Netto driftskostnader	60	30	60	59	58

14. Støydempende tiltak – kommunale barnehager

I handlingsprogram 2017-2020 vedtok kommunestyret en bevilgning på 400 000 kroner til støydempende tiltak i de kommunale barnehagene, 200 000 kroner i 2017 og 200 000 kroner i 2018. I 2017 er det gjennomført tiltak i Tønnevdalskogen barnehage og i Storgata barnehage. Det er også gjennomført et forprosjekt med støymålinger i

de øvrige av kommunens barnehager. For å fullføre de planlagte støydempende tiltakene i Eide og Hausland barnehager, vil det være nødvendig å øke investeringen med 150 000 kroner.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	400	350	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	320	280	-	-	-
Momskomp	80	70	-	-	-
Sum finansiering	400	350	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	8	5	8	8	7
Avdrag 20 år	16	9	16	16	16
Netto driftskostnader	24	14	24	24	23

15. Ventilasjon – kvalifiseringstjenesten

Eksisterende ventilasjonsanlegg er ikke intakt lenger. Det er prøvd med utskifting av deler og diverse reparasjoner uten å lykkes. Skolebygget er dimensjonert for 150 personer, men ifølge brukerne er det ca. 250 personer per dag som tar bygget i bruk. I 2016 blir det installert nytt ventilasjonsanlegg på undervisningsdelen (1/2 av bygget). Det gjenstår fortsatt internatfløy (kontorer, arbeidsrom, grupperom, noen klasserom og fellesarealer).

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	4 300	1 600	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	440	-	-	-	-
Egenfinansiering/fond	3 000	1 600	-	-	-
Momskomp	860	-	-	-	-
Sum finansiering	4 300	1 600	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	-15	-8	-15	-15	-15
Rentekostnader	11	6	11	11	10
Avdrag 25 år	18	9	18	18	18
Netto driftskostnader	13	7	14	13	13

16. Møbler i kommunestyresalen

Møblene i kommunestyresalen og kantina er fra 1979, da bygget ble ferdigstilt. Disse er godt brukt og begynner å bli vanskelige å vedlikeholde. Skruer på stoler og bord mister gjengene og er svært slitt. Det anbefales å skifte ut møblelementet i disse rommene slik at vi får like møbler i publikumsrommene. Kommunestyresalen trenger strømmuttak i gulvet slik at skjøteledninger for PC-utstyr unngås.

Prosjektets mål:

Gjøre kommunestyresalen mer fleksibel og moderne både for brukere og publikum. Nye møbler vil gjøre rådhuset mer fleksibelt, og vil hindre tunge løft som en i dag opplever ved å flytte møbler fra rom til rom og ved rigging til kommunestyremøtene. Reduksjon av skjøteledninger ved kommunestyremøter vil gjøre rømning tryggere.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	400	200	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	320	160	-	-	-
Momskomp	80	40	-	-	-
Sum finansiering	400	200	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	-1	-1	-1	-1	-1
Rentekostnader	8	6	8	8	7
Avdrag 20 år	16	12	8	16	16
Netto driftskostnader	23	17	15	23	22

17. Kulturhuset – utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard

Den største salen på kulturhuset, Catilina, ble utbedret i 2013 og 2014. Stoler og golvbelegg ble skiftet ut sammen med lys og kinolydanlegg. I samme periode ble maskinrommet utbedret og nødvendig sceneutstyr skiftet ut. Til sammen ble det investert ca. 6 mill. kroner. Finansiering ble gjort ved låneopptak, men i etterkant er det søkt om spillemidler til kulturhuset på nesten 2 mill. kroner. Disse ble utbetalt til kommunen i 2016.

Utbedring og fornyelse av de to minste salene på kulturhuset, Pan og Vesle Hallvard er sterkt påkrevd. Stolene må skiftes i begge salene og det er nødvendig å bytte lysarmaturer og legge nytt golvbelegg. I Vesle Hallvard er det lagt opp til å heve gulvet i amfiet for å oppnå riktig synshøyde til kinolerretet. I Pan er det lagt opp til at salen skal fungere både som kinosal og til mindre konserter og teaterforestillinger. Det er planlagt bygd et enkelt tilbygg bak scenen som backstageområde for artister. Det er utarbeidet en nærmere kravspesifikasjon for oppgraderingen av

de to kinosalene som grunnlag for kostnadsberegningen. Samlede investeringskostnader er beregnet til 3,3 mill. kroner.

Rådmannen har budsjettet med at utbedring og fornyelse at de to minste salene på kulturhuset gjennomføres i 2017 og 2018 til en samlet kostnad på 3,3 mill. kroner. Det vil bli søkt om spillemidler til prosjektet som del av finansieringen.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	3 300	1 900		-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 490	1 495	-	-	-
Tilskudd	810	405			
Momskomp	-	-		-	-
Sum finansiering	3 300	1 900	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	12		12	12	12
Rentekostnader	62	45	62	59	56
Avdrag 20 år	125	87	125	125	125
Netto driftskostnader	199	132	199	196	193

18. Rehabilitering av uteområde – kommunale barnehager

Tre av de fem kommunale barnehagene er mer enn 30 år. Alle uteområdene trenger fornyelse og oppgradering etter mange år med daglig bruk av mange barn. En fornyelse av uteområdene vil bidra til å gi barna et tilbud som er tilpasset dagens behov og standard. Barnehagene har vurdert nødvendige tiltak for å bedre barnas uteområde. Aktuelle tiltak vil f.eks. være å legge støtdempende matter som fallunderlag under lekeapparater, oppgradering av nedslitte lekeapparater, utskifting av plattinger og terrassebord, reetablering av plen, planting av busker og trær, oppgradering av porter og gjerder, drenering av vannansamlinger.

Rådmannen har tidligere budsjettet med 400 000 kroner årlig i perioden 2017, 2018 og 2019 til rehabilitering av uteområdene i de kommunale barnehagene. Man ser imidlertid at det er behov for 150 000,- ekstra for å kunne ferdigstille uteområde på Hausland

Rehabiliteringen av uteområde på hver barnehage vil være egne prosjekter med egne kostnadsrammer, men totalrammen vil være 1,2 millioner.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 200	400	400		-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	960	320	320	-	-
Momskomp	240	80	80	-	-
Sum finansiering	1 200	400	400	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	32	12	29	32	31
Avdrag 40 år	32	12	28	32	32
Netto driftskostnader	64	24	57	64	63

19. Universell utforming – Fjære barneskole

Høsten 2017, starter en elev med nedsatt funksjonsevne. Høsten 2018 starter enda en elev med nedsatt funksjonsevne. Det vil si at disse elevene trenger tilgang til hovedbygget og de forskjellige fellesrommene der. Dette medfører installering av en heis utvendig. Bygget er ikke tilrettelagt for dette i dag, dermed blir det en god del bygningsmessige arbeider rundt dette. Døråpnere, ramper og andre tilrettelegginger må også inkluderes.

Prosjektets mål:

Gjøre hovedbygget tilrettelagt i henhold til universell utforming.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 300	2 300	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 840	1 840	-	-	-
Momskomp	460	460	-	-	-
Sum finansiering	2 300	2 300	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	30	30	30	30	30
Rentekostnader	47	24	47	46	45
Avdrag 40 år	46	23	46	46	46
Netto driftskostnader	123	77	123	122	121

20. Byhaven

Etablering av ny park ved det nye biblioteket er en forutsetning for å få brukstillatelse på det nye biblioteket. Biblioteket åpner høsten 2017. For å sikre en god framdrift på etablering av parken er det avgjørende å ha en god framdrift i planlegging og etablering av parken.

Hensikten med tiltaket er å gjennomføre intensjonene og forutsetningene som er vedtatt i reguleringsplanen for Vesterbukt, der det er stilt krav om opparbeidelse av ny park i forbindelse med etablering av nytt bibliotek. Dette er et viktig byutviklingstiltak som vil binde de store utviklingsområdene på Odden sammen med sentrum for øvrig.

Planlegging av ny park gjennomføres i regi av plan, miljø og landbruksenheten. Utbygging av parken vil skje i regi av Kommunalteknisk enhet. Kommunalteknisk enhet vil ha fremtidig ansvar for drift av parkområdene.

Planlegging og opparbeidning av parken skal dekkes av fondsmidler fra salg av areal i havneområdet, jfr. KS-vedtak 05.09.16, pkt.4. Tiltaket medfører dermed ikke økning i ordinære driftsutgifter til etablering.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	39 000	39 000	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån			-	-	-
Havnekapitalen	31 200	31 200	-	-	-
Momskomp	7 800	7 800	-	-	-
Sum finansiering	39 000	39 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV kom.tek	850	-	850	850	850
Rentekostnader	-	-	-	-	-
Avdrag 40 år	-	-	-	-	-
Netto driftskostnader	850	-	850	850	850

21. Sykkelparkering – skolene

Flere av barne- og ungdomsskolene har et mangelfullt og dårlig tilbud om sykkelparkering. Grimstad kommune som sykkelby ønsker at 80 % av elevene skal sykle eller gå til skolen, men ingen av skolene har tilstrekkelig med sykkelparkering til elevene som sykler. Kommuneplanens bestemmelser angir at skolene skal ha en dekningsgrad på sykkelparkering på 50 % av elev- og ansattmasse. Dette er det få, eller ingen av skolene som har. Anleggene for sykkelparkering er samtidig generelt gamle, dårlige og lite egnet til å oppbevare elevenes sykler trygt.

Som sykkelby har Grimstad mulighet til å søke midler via ordningen "Tilskudd til tiltak for økt sykkelbruk i kommuner og fylkeskommuner". Dette krever en egenandel på 50 %, vi vil altså kunne søke statlige midler tilsvarende de midlene kommunen setter av til å oppgradere sykkelparkering på skolene. Vi gjennomfører nå en kartlegging av antall sykkelparkeringsplasser og standarden på disse, på alle skolene i Grimstad. Dette vil danne grunnlag for prioritering av hvilke skoler som bør tas først.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	600	-	200	200	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	480	-	160	160	-
Momskomp	120	-	40	40	-
Sum finansiering	600	-	200	200	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	14	4	10	14	11
Avdrag 20 år	24	8	12	20	24
Netto driftskostnader	38	12	22	34	35

22. Varslingssystemer – skoler og barnehager

Gode varslingssystemer i skoler og barnehager er nødvendig dersom det oppstår vold eller trusler om vold. Installering av slike varslingssystemer er sterkt ønsket og høyt prioritert av skole- og barnehageledere. Selv med gode og gjennomarbeidede beredskapsplaner, vil gode varslingssystemer være et viktig og nødvendig verktøy dersom en alvorlig situasjon skulle oppstå.

Rådmannen anbefaler at slike varslingssystemer installeres i kommunens skoler og barnehager så snart som mulig og har budsjettet med 0,5 mill. kroner årlig i handlingsprogramperioden. Det vil være nødvendig med videre avklaring både m.h.t type varslingssystem og endelige kostnader. Rådmannen anbefaler likevel at arbeidet starter opp i 2017.

Det er i første omgang besluttet å starte med skolene som har ungdomstrinn, altså Fjære ungdomsskole, Holviga ungdomsskole, Grimstad ungdomsskole og Fevik skole.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 000	500	500	500	
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1600	400	400	400	
Momskomp	400	100	100	100	
Sum finansiering	2000	500	500	500	0
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>				
FDV	10	10	10	10	10
Rentekostnader	34	16	26	32	34
Avdrag 10 år	160	60	100	140	160
Netto driftskostnader	204	86	136	182	204

23. Veier, gang og sykkelstier (6851606)

Dette gjelder en strekning på 850 m fra Fv. 420 og frem til avkjørselen til Grefstadvika. Dagens vei har en meget dårlig standard, og er sannsynligvis kommunens dårligste kommunale vei. Den er smal og har en meget dårlig oppbygning slik at bl.a. vegen siger ut. For midlertidig å unngå at bilene ødelegger underlaget ved at hjulsporene synker, må det jevnlig fylles masse i hjulsporene. Veien har også stor trafikk til fastboende, hytter, barnehage og friområder. Det foreligger reguleringsplan for ny vei inkl. gang/sykkelsti.

Man regner med å være ferdig med prosjektet i løpet av 2018.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	11 000	7 900			-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	8 800	6 320	-	-	-
Momskomp	2 200	1 580	-	-	-
Sum finansiering	11 000	7 900	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>				
FDV kom.tek	63	13	63	63	63
Rentekostnader	225	147	225	219	214
Avdrag 40 år	220	141	220	220	220
Netto driftskostnader	508	301	508	502	497

24. Bygningsmessige tilpasninger for brukere (6901312)

Bygg- og eiendomstjenesten og andre enheter i kommunen har ikke avsatt midler til bygningsmessige tilpasninger for brukere med spesialbehov. Erfaringsmessig vil det i løpet av et driftsår dukke opp brukere med særlige tilpasningsbehov. Dette kan være bygningsmessige tilpasninger som for eksempel kjøkken, heis, dører, ramper eller annet. Det er en forutsetning at den totale kostnaden for tilpasningsprosjektet overstiger 100 000 kroner for at det skal kunne tas som en investering. Rådmannen har satt av en årlig sum på 200 000 kroner. Hvert enkelt prosjekt legges fram med en investeringsoversikt for rådmannen til godkjenning før tiltaket iverksettes.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	800	200	200		
<u>Finansiering:</u>					
Lån	640	160	160	-	-
Momskomp	160	40	40	-	-
Sum finansiering	800	200	200	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>	<u>Driftsendring f.o.m. 2015:</u>			
Rentekostnader	15	15	18	15	14
Avdrag 20 år	32	28	28	32	32
Netto driftskostnader	47	43	46	47	46

25. Ladestasjoner til elbiler (6851506)

Kommunestyret vedtok å investere i ladestasjoner for tjenestebiler, besøkende og ansatte på flere kommunale bygg. Investeringen går over perioden 2016-2019 og total ramme på prosjektet er 1,62 mill. kroner.

Prosjektet er godt i gang og infrastrukturen for strøm til ladestasjonene begynner å komme på plass. Sett i sammenheng med at flere av tjenestebilene blir elbiler, prioriteres ladestasjoner på sykehjemmene og Dømmesmoen. De første ladestasjonene står ferdig første tertial 2017.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 620	315	315		-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 296	252	252	-	-
Momskomp	324	63	63	-	-
Sum finansiering	1 620	315	315	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	175	175	175	175	175
Rentekostnader	31	24	29	31	29
Avdrag 20 år	65	46	59	65	65
Netto driftskostnader	271	245	263	271	269

26. Langemyr skole, basseng

Kommunestyrets vedtak fra 2014 ble videreført til 2016 med en investeringsramme på kr. 10,0 mill. I 2016 ble det utarbeidet prosjektskisse med god beskrivelse. Konkurransen ble gjennomført med forhandlinger, og endelig tilbud kom på kr. 10,8 inkl. mva. Med byggelånsrente og påløpte kostnader kunne prosjektet ikke igangsettes på grunn av manglende midler. I den opprinnelige prosjektbeskrivelsen var det ikke tatt med takheis. Ergo- og fysioterapeuten har uttalt seg om dette. En takheis og stellebenk vil lette situasjonen for brukerne og ledsagere betraktelig. Det bygges ikke en terapibasseng for multihandikappede uten takheis. I den oppdaterte kalkylen ligger både takheis og stellebenk.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	12 500	3 000	-		
<u>Finansiering:</u>					
Lån	10 140	1 840			
Momskomp	2 360	1 160			
Sum finansiering	12 500	3 000	-		
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt:</u>	<u>Driftsendring f.o.m. 2017:</u>			
Rentekostnader	529	240	252	238	225
Avdrag 20 år	507	461	507	507	507
Netto driftskostnader	1 036	701	759	745	732
GK andel av kostn.		187	202	199	195

27. Bruksendring Bygg L Låven – Dømmesmoen

Bygg G, Låven på Dømmesmoen ble sist i 2005 tilpasset til kurs, undervisning og konferanser.

Denne virksomheten tilhører risikoklasse 3, og det er denne virksomheten bygget er godkjent for.

Fra høsten 2012 har kommunens fysio- og ergoterapitjeneste samt Frisklivsentralen brukt 1. etg i Låven til treningsrom for sine lavterskeltilbud. Dette har gitt økt bruk og belastning på bygget. Denne endring i virksomhet medfører også endring i risikoklasse, fra 3 til 5. Endring av virksomhet og dermed risikoklasse, medfører at det må søkes om bruksendring av Låven. En bruksendring til risikoklasse 5 vil blant annet kreve nytt ventilasjonsanlegg til en estimert kostnad på kr 600'.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	750	750	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	600	600	-	-	-
Momskomp	150	150	-	-	-
Sum finansiering	750	750	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	60	60	60	60	60
Rentekostnader	14	8	15	14	14
Avdrag 20 år	30	15	30	30	30
Netto driftskostnader	104	83	105	104	104

28. Utfasing av fossilt brensel

Grimstad kommune har 17 bygg med fossilt brensel til oppvarming av bygget. Kommunen har to bygg som bruker fossilt brensel som primæroppvarming og således faller inn under Regjeringens mål. Kravet er per i dag en anbefaling og ikke lovpålagt. Hvis stortinget vedtar dette med lov, vil Grimstad kommune pålegges å fase ut all bruk av fossilt brensel til oppvarming. Hvis dette blir lovpålagt forsvinner støtteordningen fra Enova, og således er vi

heldige som er tidlig ute å vill kunne få dekket store deler av kostnadene. Grimstad kirke kommer i tillegg til de overnevnte bygg.

Rådmannen anbefaler at utfasing av fossilt brensel gjennomføres i 2017 og 2018 til en samlet kostnad på 16,4 mill. kroner. Det er allerede innvilget inntil 3,56 mill. kroner i støtte fra Enova, samt at det er søkt om ytterligere støtte til Grimstad kirke.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	16 400	13 900	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	6 560	4 560	-	-	-
Egenfinansiering/fond	3 000	3 000	-	-	-
Tilskudd	3 560	3 560	-	-	-
Momskomp	3 280	2 780	-	-	-
Sum finansiering	16 400	13 900	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	200	100	200	200	200
Rentekostnader	165	111	165	156	148
Avdrag 20 år	328	214	328	328	328
Netto driftskostnader	693	425	693	684	676

29. Undervarme Levermyr

I forbindelse med Jervs opprykk til 1. divisjon er det krav til at det skal utarbeides en plan for flomlys og undervarme på Levermyr stadion. Kommunestyret behandlet planen 20.04.15. Prosjektet med undervarme skal gjennomføres sommeren 2018. Det vil da også bli lagt ny gressmatte. Etter at anbud er innhentet, må budsjettet for prosjektet økes fra kr 2.875.000 til 3.175.000.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	3 175	125	3 050	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	3 175	125	3 050	-	-
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	3 175	125	3 050	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	150	-	150	150	150
Rentekostnader	152	81	118	152	144
Avdrag 20 år	311	156	235	311	311
Netto driftskostnader	613	237	503	613	605

30. Handlingsprogram kirkebygg og kirkegårder (840300)

Rådmannen viderefører bevilgningene til kirkebygg og kirkegård i samsvar med det som er lagt inn i handlingsprogrammet for 2016. Det forutsettes at fellesrådet kun gjennomfører tiltak som kan godkjennes som investeringer i henhold til gjeldende regnskapsstandard. Vedtak om reduksjon fra 500 000 til 400 000 på grunn av økt kostnad for restaurering av orgel i Grimstad kirke, ref. Handlingsprogram 2015-2018.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 000	400	400	400	400
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 000	400	400	400	400
Sum finansiering	2 000	400	400	400	400

31. Maskiner og utstyr på kirkegårder (840203)

Rådmannen viderefører 240 000 kroner i 2017 til 2020 i samsvar med prinsippene i gjeldende handlingsprogram. Det forutsettes at fellesrådet kun gjennomfører tiltak som kan godkjennes som investeringer i henhold til gjeldende regnskapsstandard.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 200	240	240	240	240
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 200	240	240	240	240
Sum finansiering	1 200	240	240	240	240

32. Kirkegårdsutvidelse, Fjære

Grimstad kommune arbeider med å regulere 12 dekar nytt kirkegårdsareal på Fjære. Dette arealet kan dekke behovet for gravplasser på Fjære frem mot 2040. Det er utført prosjektering for kr 0,5 millioner i 2016. I tillegg foreslår rådmannen å avsette kr 8 millioner til selve kirkegårdsutvidelsen i 2017 og 2018.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	8 500	3 600			
<u>Finansiering:</u>					
Lån	8 500	3 600			
Sum finansiering	8500	3600	-	-	-

33. Nye gravplaner – Landvik kirkegård

I perioden 2017-2020 foreslår rådmannen å utarbeide nye gravplaner for Landvik nedre kirkegård.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 000	700	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 000	700	-	-	-
Sum finansiering	1000	700	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	24	17	26	25	24
Avdrag 40 år	25	16	25	25	25
Netto driftskostnader	49	33	51	50	49

Nye investeringer

34. IKT – LifeCareMobil pleie for boveiledertjenesten

LifeCareMobil pleie (LMP) er en løsning på smarttelefon som allerede er innført i hjemmebaserte tjenester. LMP gjør det mulig for ansatte å få tilgang til fagsystemet fra smarttelefonen, og på den måten frigi tid, og gi økt fleksibilitet. LMP er et moderne verktøy som gjør tjenesten bedre i stand til å håndtere et økende behov for informasjon og dokumentasjon. Boveiledertjenesten har startet opp med LMP på Landviktun med gode erfaringer, og ønsker nå å ta dette i bruk i hele tjenesten. LMP gir økt kvalitet ved at ansatte til enhver tid har tilgang til gjeldende tiltak, rutiner og prosedyrer for den aktuelle mottaker av kommunens tjenester. Nye velferdsteknologiske løsninger vil knyttes til LMP-smarttelefonene.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	526	263	263	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	421	210	210	-	-
Momskomp	105	53	53	-	-
Sum finansiering	526	263	263	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	100	50	100	100	100
Rentekostnader	7	3	7	7	4
Avdrag 5 år	140	35	105	140	140
Netto driftskostnader	248	88	212	248	244

35. IKT – Nytt datakursrom på Dømmesmoen

Kommunen har per i dag bare ett kursrom for IKT. Dette benyttes både til admin-nett og lukket nett (fagsystem for helse- og omsorg). Kommunen har for liten kapasitet på IKT-kursrom. Tynnklientene som i dag står på kursrommet fungerer ikke optimalt med hensyn på e-læring, da tynnklienter har begrenset kvalitet på lyd og bilde/video. Det foreslås derfor å utvide med et kursrom til, og at det benyttes tynnklienter på det ene rommet, til kurs i fagsystem for Helse- og omsorg (lukket nett), og standard PC-er som takler lyd, bilde og video på det andre kursrommet, til kurs i administrativt nett og til e-læring.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	250	250	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	200	200	-	-	-
Momskomp	50	50	-	-	-
Sum finansiering	250	250	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	3	3	5	3	2
Avdrag 5 år	50	25	50	50	50
Netto driftskostnader	53	28	55	53	52

36. IKT – Utskifting av tynnklienter helse- og omsorg

Helse og omsorg benytter såkalte tynnklienter (datamaskiner) for tilgang til fagsystemer for pasientdokumentasjon og administrasjon. Tynnklientene er i bruk hele døgnet hver dag i året, og må byttes ut med jevne mellomrom grunnet slitasje. Det er flere hundre slike terminaler spredt rundt i alle helseenheter. I henhold til driftsavtale med IKT Agder har tynnklientene en levetid på 7 år. Tynnklientene ble i hovedsak byttet ut i 2011, og det er derfor behov for å skifte ut de fleste maskinene i 2018. Utskiftingen skal sikre stabile IKT løsninger i helse og omsorg jamfør Digitaliseringsplan for Helse- og omsorgssektoren, behandlet i kommunestyret 28.08.2017.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 500	1 500	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 200	1 200	-	-	-
Momskomp	300	300	-	-	-
Sum finansiering	1 500	1 500	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	25	16	29	25	20
Avdrag 7 år	171	86	171	171	171
Netto driftskostnader	196	101	200	196	191

37. Biler

Rådmannen har igangsatt utarbeidelse av konkurranse for kjøp av 15 el biler, med opsjon på ytterligere 15 biler. Rådmannen er nylig gjort kjent med at flere av de store bilmerkene skal lansere nye modeller våren 2018. De nye modellene er opplyst å få en vesentlig økning i kjørelengde, fra dagens ca. 12-15 mil til nå 25-30 mil. Økt kjørelengde antas å gi større anvendelsesmuligheter og samtidig gi oss mer egnede biler. Rådmannen vil på den bakgrunn vurdere om en skal avvente kunngjøring av nevnte konkurranse til vårparten, slik at vi anskaffer en mest mulig optimal og tidsriktig bilpark. En ytterligere grunn for en slik utsettelse er de ansattes medvirkningsrett og kravet om å kunne gjennomføre prøve kjøring (bil er en del av det fysiske arbeidsmiljøet for hjemmetjenesten) som en del av kontraktstildelingen. For noen av leverandørene har vi oppfattet at det for øyeblikket ikke vil være modeller å prøve før lansering til våren.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
<u>Finansiering:</u>					
Lån	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	179	39	113	179	238
Avdrag 10 år	750	150	450	750	1 050
Netto driftskostnader	929	189	563	929	1 288

38. Berge Gård – Bergetun HDO

Det er besluttet at Bergetun er heldøgnsbemannede boliger. Dette fører til bruksendring og oppgradering til risikoklasse 6. Det er nødvendig å iverksette tiltak for å etterkomme kravene til risikoklasse 6. Det er bevilget for lite penger til prosjektet i 2017. Det er behov for en økt bevilgning for å fullføre branntiltak.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	600	600	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	480	480	-	-	-
Momskomp	120	120	-	-	-
Sum finansiering	600	600	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	20	-	20	20	20
Rentekostnader	12	6	12	12	11
Avdrag 10 år	24	12	24	24	24
Netto driftskostnader	56	18	56	56	55

39. Feviktun – brannforebyggende investering

Brannvesenet bruker ca. 17 minutter ut til Feviktun. Innsatstiden for brannvesenet ut til Feviktun har økt de siste årene på grunn av flere fartsdumper og nedsatt hastighet. Innsatstiden skal ikke være høyere enn 10min i forhold til denne type institusjon. Hovedparten av pasientene har en demenssykdom og må ha assistanse ved evakuering. Feviktun fikk avvik på innsatstiden i 2017. For å lukke avviket må det monteres overrisslingsanlegg i bygget.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	3 000	3 000	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 400	2 400	-	-	-
Momskomp	600	600	-	-	-
Sum finansiering	3 000	3 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	40	-	40	40	40
Rentekostnader	53	31	59	53	47
Avdrag 10 år	240	120	240	240	240
Netto driftskostnader	333	151	339	333	327

40. Frivolltun – demenstilpasning på sykehjemmet

Frivolltun har to ordinære demensavdelinger med 11 pasienter hver; Guldregn og Ferm. Det er lange korridorer, store avstander og kun en stue hvor mat serveres. Omgivelser og tilpasning av lokaler har stor betydning for personer med demens. Personer med demens trenger trygge rammer hvor det er enkelt å orientere seg. Det anbefales små enheter med 6 – 8 personer for å sikre god behandling og hindre uro hos personer med demens. Ressursavdelingen for personer med demens er tilpasset denne pasientgruppen og har kun 6 pasienter. Da Ressursavdelingen ble etablert i 2011 ble det gjort bygningsmessige endringer for å tilpasse Ressursavdelingen, men det er ikke gjort endringer for å tilpasse Guldregn og Ferm de siste årene. Demenstilpasning vil ha stor betydning for denne pasientgruppen. Det vil i tillegg bidra til gode arbeidsforhold for personalet og sikre effektiv drift.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	700	700	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	560	560	-	-	-
Momskomp	140	140	-	-	-
Sum finansiering	700	700	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	12	7	14	12	11
Avdrag 10 år	56	28	56	56	56
Netto driftskostnader	68	35	70	68	67

41. Oppgradering av Storgt. 51 til risikoklasse 6

Det er beskrevet i kommunedelplanen for helse- og omsorg 2014-2026 at Storgata 51 bør omgjøres til heldøgnsomsorgsboliger med personalbase for å imøtekomme økt behov for denne type bolig. Det er nødvendig å oppgradere bygget til risikoklasse 6 for å tilfredsstille brannkrav til heldøgnsomsorgsboliger.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 200	1 200	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	960	960	-	-	-
Momskomp	240	240	-	-	-
Sum finansiering	1 200	1 200	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	20	-	20	20	20
Rentekostnader	21	12	24	21	19
Avdrag 10 år	96	48	96	96	96
Netto driftskostnader	137	60	140	137	135

42. Feviktun – garasjeanlegg

Hjemmetjenesten mangler nok garasjeplass for tjenestebiler, dette medfører mindre effektiv drift bla. på vinterstid med snø og is.

Det er behov for 7 nye garasjeplasser på Fevik.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	600	600	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	480	480	-	-	-
Momskomp	120	120	-	-	-
Sum finansiering	600	600	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	25	-	25	25	25
Rentekostnader	12	6	12	12	11
Avdrag 20 år	24	12	24	24	24
Netto driftskostnader	61	18	61	61	60

43. Jobbsentralen – traktor

Jobbsentralen bruker traktoren til vedproduksjon og en rekke større og mindre oppdrag inkl. snøbrøyting. Dagens traktor fra 1995 er utslitt og må skiftes.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	400	400	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	320	320	-	-	-
Momskomp	80	80	-	-	-
Sum finansiering	400	400	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	7	4	8	7	6
Avdrag 10 år	32	16	32	32	32
Netto driftskostnader	39	20	40	39	38

44. Frivolltun – utskifting av ventilasjonsanleggene

Ved totalrestaurering av sykehjemmet i 2001 ble ikke ventilasjonen byttet ut. Dette har konsekvenser for driften av hele bygget og er ikke optimalt. Luften er tung og tørr og samtidig gir ventilasjonen mye støy.

Planen er å bytte ut de tre anleggene som står på loftet, samt flytte ventilasjonsanlegget som forsyner kjøkkenet bort til selve kjøkkenfløyen, dette innebærer at vi får et nytt bygg på taket der og kan utnytte restvarmen som per i dag kastes ut i luften.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	16 300	300	8 000	5 000	3 000
<u>Finansiering:</u>					
Lån	13 040	240	6 400	4 000	2 400
Momskomp	3 260	60	1 600	1 000	600
Sum finansiering	16 300	300	8 000	5 000	3 000
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	221	3	89	221	295
Avdrag 25 år	346	5	138	346	474
Netto driftskostnader	567	8	227	567	769

45. Tilbygg/personalbase Tønnevoldsgt. 19B

Det ble av hovedverneombudet i januar 2017 foretatt en inspeksjon av personalfasilitetene ved Tønnevoldsgate 19 B. Dette er et rom på 8 kvadratmeter. Hovedverneombudet mener at dette er uforsvarlig og uakseptabelt og bør gjøres noe med umiddelbart, da det nærmest ikke fyller noen av kravene i arbeidsplassforskriften. Det lille rommet fungerer som kontor, soverom, garderobe, personalrom, overlapping, medisinerom pauserom, samtalerom med pårørende OSV.

Det er behov for kontorareal med minst 2 arbeidsstasjoner. Det må være plass til å holde møter for 12-15 personer. Kontoret må ha kjøkkenmulighet. Boligen har ikke WIFI, bør ha det som et hjelpemiddel og som et arbeidsmiljøtiltak. Det må bygges et tilbygg som tar hensyn til alle disse behovene.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	900	900	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	720	720	-	-	-
Momskomp	180	180	-	-	-
Sum finansiering	900	900	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	30		30	30	30
Rentekostnader	13	9	17	13	9
Avdrag 40 år	144	72	144	144	144
Netto driftskostnader	187	81	191	187	183

46. Landviktun 7 – Tilbygg

Det er tilbygg på en leilighet ca. 20 m2. Det er behov for utvidelse av en boenhet for å dekke HMS krav for personalet.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	550	550	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	440	440	-	-	-
Momskomp	110	110	-	-	-
Sum finansiering	550	550	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	11		11	11	11
Rentekostnader	8	6	10	8	6
Avdrag 40 år	88	44	88	88	88
Netto driftskostnader	107	50	109	107	105

47. Grimstad kulturhus – nytt inngangsparti, foaje og sceneinngang

Grimstad kulturhus har de siste årene opplevd et oppsving med betydelig økning i besøk og salg. Driften av kiosk og kafe er av vesentlig betydning for at kulturhuset i dag leverer overskudd. Kioskområdet og foajeen er imidlertid

en flaskehals som legger begrensninger på betjening av publikum på en tilfredsstillende måte. Styret i Grimstad kulturhus ønsker at det etableres et nytt inngangsparti til kulturhuset i hjørnet av bygningen (der dagens kiosk er. Videre foreslås at fasaden mot Hestetorget bygges ut en meter med glass opp til og med 2. etasje. Nye toalettanlegg er en del av prosjektet i tillegg til ny rampe mot Storgata for teaterbuss og utstyr. kfr. vedlegg fra Grimstad kulturhus.

Kostnadene må vurderes nærmere. I 2018 er det bare lagt inn planleggingsmidler.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	500	500	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	400	400	-	-	-
Tilskudd					
Momskomp	100	100	-	-	-
Sum finansiering	500	500	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	10	5	10	10	10
Avdrag 50 år	8	4	8	8	8
Netto driftskostnader	18	9	18	18	18

48. Grimstad kulturhus – nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan

Grimstad kulturhus har opplevd et oppsving de siste årene med betydelig økning i besøk og salg. Styret i Grimstad kulturhus er opptatt av å fortsette videreutviklingen av stedet slik at dette fremstår som et attraktivt, moderne og innholdsrikt kulturhus.

I handlingsprogram 2017-2020 bevilget kommunestyret 3,3 mill. kroner til utbedring og fornyelse av de to minste salene på kulturhuset. Vesle Hallvard sto ferdig til Kortfilmfestivalen i juni 2017 og Pan vil etter planen stå ferdig våren 2018. Dette investeringstiltaket er et ønske om en ytterligere investering i Pan for å gjøre salen om til en optimal multisal med en elektronisk klanganlegg som muliggjør akustiske tilpasninger slik at salen både kan bli en svært god konsertsal for mindre ensembler og scenekunstgrupper og også være en glimrende kinosal. Et elektronisk klanganlegg supplert med et Dolby Atmos kinolydanlegg vil gjøre Pan til fremtidsrettet sal med et stort bruksområde.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	5 000	5 000	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 400	2 400	-	-	-
Tilskudd	1 600	1 600			
Momskomp	1 000	1 000	-	-	-
Sum finansiering	5 000	5 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	58	31	61	58	55
Avdrag 10 år	120	60	120	120	120
Netto driftskostnader	178	91	181	178	175

49. Jappa skole – Utvide søppelbu

Dagens søppelbu er for liten. Det finnes takoverbygg som gjør det enkelt å utvide. Vi har behov for å legge inn strøm/ belysning. Det kan være behov for å legge gulv.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	100	100	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	80	80	-	-	-
Momskomp	20	20	-	-	-
Sum finansiering	100	100	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	5		5	5	5
Rentekostnader	1	1	2	1	1
Avdrag 20 år	16	8	16	16	16
Netto driftskostnader	22	9	23	22	22

50. Skolepakke tre

Kommunestyret har bedt rådmannen om gjennomgå skolestrukturen og skolekretsgrensene i kommunen og vurdere mulighetene for en mer hensiktsmessig skolestruktur. Befolkningsprognoser fra Statistisk Sentralbyrå viser at antall grunnskoleelever vil øke med ca. 300 de neste ti årene. Gjennomgang av elevkapasiteten til skolene viser at skolene samlet har tilstrekkelig kapasitet til å ta hånd om denne økningen.

Hensyntatt planlagte utbyggingsområder, skolenes bygningsmessige tilstand og vurdert mot nærskoleprinsippet i opplæringsloven, vil det være nødvendig å både utvide og utbedre enkelte skolebygg de neste årene.

Rådmannen har utarbeidet utkast til rapport: Skolekapasitet, skolestruktur og skolekretsgrenser i Grimstad, Skolepakke tre. Rapporten vil etter en høringsrunde bli lagt fram for politisk behandling. Prioritering av utbyggingsbehov er derfor ikke en del av budsjettprosessen, men rådmannen har budsjettert med 2,0 mill. kroner i 2018 til forprosjektering av nye skoleinvesteringer og foreslått å avsette 20 mill. kroner til investeringer i skolebygg

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	22 000	2 000	20 000	-	-
Finansiering:					
Lån	17 600	1 600	16 000	-	-
Momskomp	4 400	400	4 000	-	-
Sum finansiering	22 000	2 000	20 000	-	-
Driftseffekt:	Full effekt				
FDV	750	-	-	750	750
Rentekostnader	451	21	249	451	439
Avdrag 40 år	440	20	240	440	440
Netto driftskostnader	1 641	41	489	1 641	1 629

51. Ny svømmehall

Grimstad kommune har en svømmehall som har en teknisk levetid på maks 10 år. (2027) Det anbefales derfor å prosjektere og bygge ny svømmehall før den gamle (50 år) får alvorlige driftsutfordringer. Plassering av ny svømmehall kan enten gjøres i Holviga i forlengelse av kunstgressbanen, eller i campusområdet der kommunen har en eiendom sentralt i området. Fordelen med sistnevnte er at det i dette området vil ligge sentralt i kollektivaksen.

KS bevilget penger (2.8 mill.) til ny fasade i 2018, men dette prosjektet anbefales å stoppes/utsettes til man ser en endelig løsning på svømmehall i Grimstad.

Med tippemidler ca. 30 000 000.- og andre tilskudd(Enova) vil en ny svømmehall måtte lånefinansieres med i underkant av 50 000 000.-

Det er bygget en lignende svømmehall i Aurskog kommune som vi har hatt dialog med. Vi har utvekslet erfaringer og tegningsunderlag, og investeringskostnadene baseres på treningsbasseng med 8 svømmebaner a 25 meter, gode garderobeforhold/logistikk, tilrettelagt for tribune inntil 2-300 personer, med lager under tribunen samt stort velværebasseng med badstuer og tilhørende dusjer.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	73 000	-	3 000	40 000	30 000
Finansiering:					
Lån	28 400	-	2 400	17 000	9 000
Tippemidler	30 000			15 000	15 000
Momskomp	14 600	-	600	8 000	6 000
Sum finansiering	73 000	-	3 000	40 000	30 000
Driftseffekt:	Full effekt				
FDV					
Rentekostnader	283	-	31	283	614
Avdrag 40 år	273	-	30	273	598
Netto driftskostnader	555	-	61	555	1 211

52. Landvik skole – ny fasade på gammel del

Landvik skole fremstår som ny med unntak av den eldste delen. Skolen trenger vi nye vinduer og ny fasader. Løsningen med utvendig trapp til nybygget fra 2012 bør løses med et nytt trapperom i den gamle delen. Dette er utskiftninger i forhold til livssykluskostnader, der kledningen har vært brukt to ganger tidligere! Kledningen har stått på annet bygg og er så slitt at den kan ikke vedlikeholdes mer.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 000	2 000	-	-	-
Finansiering:					
Lån	1 600	1 600	-	-	-
Momskomp	400	400	-	-	-
Sum finansiering	2 000	2 000	-	-	-
Driftseffekt:	Full effekt				
Rentekostnader	40	21	41	40	39
Avdrag 40 år	40	20	40	40	40
Netto driftskostnader	80	41	81	80	79

53. Kvalifiseringstjenesten – oppgradere kantine

Kantina på kvalifiseringstjenesten drives i samarbeid med kjøkkentjenesten. Kantina trenger oppgradering for å ivareta dagens krav til drift av kantine. Kantinedriften er viktig for å ivareta elevenes skolemiljø, men også for at kantina kan benyttes som lærebedrift for introduksjonsdeltakerne.

Oppgraderingen omfatter:

- håndvask med berøringsfritt blandebatteri
- hyller på lager
- garderobe for ansatte ved kjøkkenet
- bedre skille mellom ren sone (matsone) og uren sone (oppvask)
- avtrekk fra komfyr og oppvask
- maling av dørkarmen og overflater
- fjerne vegg mellom kjøkken og kantine
- kjøkkenøy med kjøleskap

I første omgang er det lagt inn kostnader til nødvendig oppgradering for å ivareta hygienekravene (250 000 kroner). Samlede kostnader til oppgradering er stipulert til 800 000 kroner. Kvalifiseringstjenesten vil komme tilbake med forslag til samlet oppgradering til budsjett 2019 etter å ha utarbeidet en mer detaljert plan. Alle hygienetiltak gjelder ting som ikke finnes i kantinen i dag, og vil således føre til en delvis oppgradering. De resterende oppgraderingene vil man se på senere.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	250	250	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	200	200	-	-	-
Momskomp	50	50	-	-	-
Sum finansiering	250	250	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	15		15	15	15
Rentekostnader	4	3	5	4	4
Avdrag 10 år	20	10	20	20	20
Netto driftskostnader	39	13	40	39	39

54. Storgata barnehage – utvidelse og oppgradering

Kommunestyret behandlet i møte 2. mai 2017 sak om prognose barnehagebehov og kommunale barnehageplasser i sentrum (sak 57/2017). Kommunestyret vedtok bl.a. følgende:

- 1) Driften av Storgata barnehage videreføres i dagens lokaler og barnehagen utvides med ca. 30 plasser.
- 2) Rådmannen bes legge fram kostnadsoverslag, fremdriftsplan og forslag til finansiering i forbindelse med budsjett for 2018.

Dagens barnehage drives i 1. etasje i bygningen som ble bygd i 1871 som Grimstads første barneskole. Utvidelsen av barnehagen med 30 plasser (til ca. 70 plasser) gjennomføres ved å ta i bruk 2. etasje i den opprinnelige skolebygningen. I tillegg til ordinær opprusting av lokalene med maling innvendig og utvendig, vil det bl.a. være behov for:

- utskifting av vinduene i bygget
- brannsikring, bl.a. sprinkling av 2. etasje og nye rømningsveier i.h.t pålegg fra brannvesenet
- støyisolering 2. etasje gulv
- etablere nytt toalettrom/stellerom og kjøkken i 2. etasje
- vurdere behovet for nytt tak
- solavskjerming mot øst og syd i begge etasjer
- vurdere enkel ventilasjonsløsning i enkelte rom (ellers naturlig ventilasjon som i dag)
- nødvendig utstyr og inventar for utvidelse med 30 barn
- diverse utvendige arbeider

Gymsalen fra 1891 må brannsikres og vanntilførsel bringes i orden i tråd med utarbeidet plan og pålegg for sikring av bygget. Det vil også føre til at gymsalen kan benyttes.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	9 000	4 000	5 000	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	7 200	3 200	4 000	-	-
Tilskudd					
Momskomp	1 800	800	1 000	-	-
Sum finansiering	9 000	4 000	5 000	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	110			110	110
Rentekostnader	183	42	134	183	178
Avdrag 40 år	180	40	130	180	180
Netto driftskostnader	473	82	264	473	468

55. GSV – Østerhusmoen

I krysset Østerhusmonen/Mollandsveien må det bygges rundkjøring, når det skal settes i gang privat utbygging av byggefelt nordvest for krysset. Rundkjøringen bygges ut i privat regi. I denne forbindelse vil det være gunstig å senke Østerhusmonen noe rett før rundkjøringen. I tillegg bør det samtidig bygges GS-vei langs Østerhusmonen frem til avkjørselen til byggefeltet Østerhuslien og Langemyr skole. GS-veien må reguleres før evt. bygging. Når man først skal regulere denne delen av Østerhusmonen, bør det vurderes å regulere GS-vei langs resten av veien, til der hvor den møter regulert GS-vei litt på opp siden av Bibelskolen. Det er stadig fokus på at kommunen ikke har prosjekter klare til gjennomføring, som det er mulig å få tilskudd til.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 500	-	200	1 300	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 200	-	160	1 040	-
Momskomp	300	-	40	260	-
Sum finansiering	1 500	-	200	1 300	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV kom.tek	75	-	-	75	75
Rentekostnader	31	-	2	18	31
Avdrag 40 år	17	-	4	17	30
Netto driftskostnader	123	-	6	110	136

56. Ny feiebil

Dagens feie bil er en 2003 modell og er en kombibil. Om sommeren brukes den gatefeieing og tømning av gatesluk. Om høsten bygges den om til strø bil og brøytebil. Bilen begynner nå å bli slitt, spesielt feieaggregatet. I tillegg er bilen unormalt tung på rattet når den går sent, noe den gjør hele tiden ved feieing. Dette medfører problemer for armene til sjåførene. Til brøyting og strøing kjøres det fortere, og da er dette ikke et problem. Det stilles nå strengere krav til feieing ved at sanden skal opp tidligere for å hindre støv. I tillegg stilles det mye større krav til gang- og sykkelveier ved at det i perioder uten snø og is på vinteren skal veiene være frie for sand. Det foreslås å beholde nåværende bil kun til brøyting og strøing, da dette medfører mye mindre bruk av den gamle bilen, enn når den også skal gå i feieing og sluktømming nesten sammenhengende fra våren til høsten. Det bør derfor kjøpes en ny bil som kun disponeres til feieing og sluktømming. Dette vil medføre at det er mulig å gjennomføre feieing og sluktømming gjennom hele vinteren. I tillegg vil feieing kunne komme tidligere i gang på våren.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	3 500	3 500	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 800	2 800	-	-	-
Momskomp	700	700	-	-	-
Sum finansiering	3 500	3 500	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV kom.tek	30	30	30	30	30
Rentekostnader	68	36	72	68	61
Avdrag 10 år	280	35	140	280	420
Netto driftskostnader	378	101	242	378	511

57. Ny motorbrannsprøyte på tilhenger

Brannvesenet har i dag en motorbrannsprøyte stående på tilhenger. Den er fra 1977 og har en kapasitet på 1 000 liter/min ved 6 bars trykk. Ny pumpe leverer tilnærmet dobbelt vannmengde ved samme trykk og støynivået er også mye lavere. Ved lange slangeutlegg, eller der det trengs store vannmengder, kan det bli nødvendig å benytte flere pumper i tillegg til pumpene som er fastmontert på mannskapsbilene. Denne pumpen kan også settes ved åpen vannkilde og eventuelt trykkforsterker ved store høydeforskjeller som på en skogbrann. Det er bare i sentrale strøk at det er lovpålagt med slokkevannsforsyning som skal dekke brannvesenets behov.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	200	200	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	160	160	-	-	-
Momskomp	40	40	-	-	-
Sum finansiering	200	200	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	3	2	4	4	3
Avdrag 10 år	16	8	16	16	16
Netto driftskostnader	19	10	20	20	19

58. Utskifting av flytebrygge – pir 3 sentrum

Flytebrygga i sentrum er gammel og bør skiftes ut. Spesielt den ytterste delen av brygga er værutsatt ved visse vindretninger. Dette medfører stor belastning på brygga. De 2 andre bryggene i samme området er skiftet for noen år tilbake. Både investeringer og drift dekkes av bryggeleie.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 100	1 100	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 100	1 100	-	-	-
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	1 100	1 100	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Leieinntekter	-83	-42	-83	-81	-80
Rentekostnader	28	14	28	26	25
Avdrag 20 år	55	28	55	55	55
Netto driftskostnader	0	-0	-0	0	0

59. Utskifting av flytebrygge – Saulebukta

Flytebrygga i Saulebukta er gammel og bør skiftes ut. Spesielt den ytterste delen av brygga er værutsatt ved visse vindretninger. Dette medfører stor belastning på brygga. I tillegg har brygga flere 2-metersplasser som er vanskelig å få utleid på permanent basis. En ny brygge vil medføre en justering av bredden på noen av båt plassene slik at de blir bedre tilpasset dagens behov. Både investeringer og drift dekkes av bryggeleie.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 900	1 900	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 900	1 900	-	-	-
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	1 900	1 900	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Leieinntekter	-143	-72	-143	-141	-138
Rentekostnader	48	25	48	46	43
Avdrag 20 år	95	48	95	95	95
Netto driftskostnader	0	0	0	-0	0

60. Enøkinvesteringer etter energimerking

Etter energimerkingen av alle kommunale bygg ble det utarbeidet en tiltaksliste på hvert bygg som var rettet mot enøk. BE ønsker å igangsette de mest energieffektive tiltakene på hvert bygg. Planen er å prosjektere og prioritere tiltak i 2018 for så å iverksette de tre neste årene. Inntjeningstiden på planlagte tiltak vil ligge på 6-8 år.

De fleste tiltak vil utløse tilskudd fra ENOVA, men det er vanskelig å anta hvor mye dette vil utgjøre totalt. Det utarbeides en tiltaksliste som styringsgruppen bør gjøre endelig beslutning på. I denne tiltakslisten vil det fremkomme forventet innsparing (tilbakebetalingstid) og tilskudd fra ENOVA. Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å fastslå hverken FDV-kostnader eller mulig ENOVA tilskudd, dette vil utredes i 2018.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	20 400	400	5 000	10 000	5 000
<u>Finansiering:</u>					
Lån	16 320	320	4 000	8 000	4 000
Tilskudd	-	-	-	-	-
Momskomp	4 080	80	1 000	2 000	1 000
Sum finansiering	20 400	400	5 000	10 000	5 000
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	-	-	-	-	-
Rentekostnader	358	4	60	213	358
Avdrag 20 år	716	8	116	416	716
Netto driftskostnader	1 074	12	176	629	1 074

61. Reguleringsplan for fremtidig bruk av Ekelunden

I budsjettbehandlingen for 2017 (PS 16/154) vedtok kommunestyret som et av tekstforslagene følgende:

«Rådmannen bes om å forberede et reguleringsarbeid som klargjør eiendommen Ekelunden for salg til boligformål i 2018 eller 2019.»

Det var i vedtaket ikke bevilget midler til å gjennomføre arbeidene.

For å kunne igangsette arbeidene med å regulere eiendommen til boligformål er det behov for et vedtak knyttet til finansiering av arbeidene. En ordinær reguleringsprosess har en antatt kostnad på ca. kr. 250'-300'.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	300	300	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	240	240	-	-	-
Momskomp	60	60	-	-	-
Sum finansiering	300	300	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	5	3	6	5	5
Avdrag 10 år	24	12	24	24	24
Netto driftskostnader	29	15	30	29	29

62. Rådhuset – total renovering av besøkstoiletter

Besøkstoiletene er svært slitt og er ikke utbedret videre siden bygget var nytt i 1978. Tanken er å bygge om garderobe og toalett kjernen i 1. etg samt alle toalett kjernene i bygget forøvrig. (ikke 3 etg syd). Det er planlagt å legge opp til materialvalg som vil gi enklere renhold og samtidig fremstå som innbydende og moderne.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	750	750	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	600	600	-	-	-
Momskomp	150	150	-	-	-
Sum finansiering	750	750	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	12	8	15	13	12
Avdrag 10 år	60	30	60	60	60
Netto driftskostnader	72	38	75	73	72

63. Sorenskrivergården

En arbeidsgruppe har sett på alternativer for ny bruk av Sorenskrivergården når turistkontoret flytter over til det nye biblioteket i desember i år. Bygningen er fra 1816, samme året som Grimstad fikk bystatus. Kommunen har eid huset siden 1909. Bygningen ble sist restaurert i 2002. Rådmannen legger fram egen sak for med forslag om framtidig bruk av Sorenskrivergården i møte 11. desember 2017. Rådmannen har budsjettet med 5,0 mill. kroner i 2018 for utbedring av Sorenskrivergården.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	5 000	5 000	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	4 000	4 000	-	-	-
Momskomp	1 000	1 000	-	-	-
Sum finansiering	5 000	5 000	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	150		150	150	150
Leieinntekter	-150		-150	-150	-150
Rentekostnader	99	52	99	88	78
Avdrag 10 år	400	200	400	400	400
Netto driftskostnader	499	252	499	488	478

64. Tilfluktsrom

Prosjektgruppen for Biblioteket har laget ett forprosjekt for tilfluktsrom i gangtunnelen til P-huset Arresten. Det er laget 2 alternativer, ett for 66 person som dekker behovet for Grimstad kommune som en erstatning for tilfluktsrommet som var i tidligere politihuset, og ett alternativ for 304 personer som også dekker behovet for Salto Oddensenter AS.

Det vises til tidligere orientering om denne saken i kommunestyret. Kommunen har fått krav fra DSB om at tilfluktsrommet i tidligere post/politigården må erstattes i forbindelse med nytt bibliotek. Det er avholdt flere møter med DSB som har ansvar for oppfølging av tilfluktsrom i kommunen. Det er vurdert flere alternativer for å erstatte tilfluktsrommet i post/politigården. Det er benyttet eksternt firma som er spesialister på bygging og drift av tilfluktsrom.

Følgende alternativer er vurdert:

Alternativ plassering i gangtunnelen P-hust Arresten, 66 eller 304 plasser. Etablering av et tilfluktsrom i gangtunnelen til parkeringsanlegget Arresten utført etter forskriftenes krav vil dekke kravet til tilfluktsrom for både biblioteket og en eventuell ekstern brukere.

Alternativ plassering i eksisterende garasje ved biblioteket, 66 plasser. Etter en vurdering av eksisterende garasjes dekke framkommet på tegninger samt beskrivelse av overliggende masser opp mot de belastninger tilfluktsrommet skal motstå finner vi at dekket ikke er tilstrekkelig uten omfattende forsterkningsarbeider, samt at det må anskaffes og tilrettelegges for søyler som monteres ved beredskap.

Prosjektgruppen har på bakgrunn av dette konkludert med at etablering av tilfluktsrom i gangtunnelen P-huset Arresten er det beste alternativ. Alternativ i eksisterende garasje ved biblioteket vil måtte forsterkes under eksisterende vei, og vil være svært krevende.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	2 800	2 800	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	2 240	2 240	-	-	-
Momskomp	560	560	-	-	-
Sum finansiering	2 800	2 800	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV	50		50	50	50
Rentekostnader	55	29	58	56	55
Avdrag 50 år	45	22	45	45	45
Netto driftskostnader	150	52	152	151	150

65. Forprosjekt – utvikling av industritomta/brannstasjonen

I forbindelse med utredningen av eiendomsstrategien for Grimstad kommune. Er det fremtredende at det er behov for å se nærmere på fremtidig bruk av industritomta. Industritomten er i dag liten og uhensiktsmessig arrondert i forhold til dagens behov. Slik at det vil være hensiktsmessig å også finne bedre egnet lokalisering for kommunens verksted og lagerbehov for enhetene Kommunalteknikk og Bygg- og eiendomstjenesten.

Arealet er i kommuneplanen avsatt til bolig. Men det bør også sees nærmere på en kombinasjon av blant annet ny brannstasjon, helsesenter, boliger innenfor helse og omsorg samt annen boligbebyggelse. En slik transformasjon vil innebære at kommunens verksted og lager må flytte til mer hensiktsmessig lokalisering.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 000	400	600	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	800	320	480	-	-
Momskomp	200	80	120	-	-
Sum finansiering	1 000	400	600	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	17	4	14	19	17
Avdrag 10 år	80	16	56	80	80
Netto driftskostnader	97	20	70	99	97

66. Nytt høydemateriell til brannvesenet lift/stigebil

Brannvesenet har i dag en Lift fra 1993 som ble kjøpt brukt fra Oslo brannvesen i 2003. Den blir årlig kontrollert av et eksternt firma som godkjenner videre bruk. Det er registrert tiltakende problem med rust og i løpet av få år må den skiftes ut. Høydemateriell er primært beregnet for slukkeinnsats og er viktig redskap for å hindre spredning av brann og å kunne dekke/slokke den femte fasaden, nemlig taket. Det er også mulighet for å benytte høydemateriellet som ekstra rømningsvei og i den tette trehusmiljøet er dette veldig aktuelt. Enkelte nybygg legger også til grunn at brannvesenet med sitt høydemateriell kan hindre spredning via brennbar kledning.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	6 000	-	-	6 000	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	4 800	-	-	4 800	-
Momskomp	1 200	-	-	1 200	-
Sum finansiering	6 000	-	-	6 000	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	122	-	-	62	122
Avdrag 20 år	120	-	-	120	240
Netto driftskostnader	242	-	-	182	362

67. Opprusting av Torvet

I Torv- og gatebruksplanen fremkommer det at Torvet skal opprustes. Nærmere detaljer kommer når planen er klar. Kostnadene som er satt opp er usikre fordi planene for Torvet ikke foreligger.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	10 500	-	500	4 000	6 000
<u>Finansiering:</u>					
Lån	8 400	-	400	3 200	4 800
Momskomp	2 100	-	100	800	1 200
Sum finansiering	10 500	-	500	4 000	6 000
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	153	-	5	52	153
Avdrag 20 år	100	-	10	100	300
Netto driftskostnader	253	-	15	152	453

68. Kyststi

I budsjett 2017 er det i handlingsprogram 2017 - 2020 lagt inn kr. 200.000 både i 2017 og 2018. Dette er midler som brukes til planlegging av kyststi. For 2018 legges det inn midler for å kunne starte opp deler av prosjektet med skilting og mindre tiltak.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 200	300	300	300	300
<u>Finansiering:</u>					
Lån	960	240	240	240	240
Momskomp	240	60	60	60	60
Sum finansiering	1 200	300	300	300	300
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	21	3	9	15	21
Avdrag 40 år	21	3	9	15	21
Netto driftskostnader	42	6	18	30	42

69. Ny traktor til parkvesenet

Det er behov for utskifting av en traktor (2000 modell) på parkavdelingen. Denne traktoren brukes også til snøbrøyting. Det er viktig å ikke ha for gammelt materiell til dette arbeidet, fordi brøyting er en hard belastning på maskinene som brukes. Det er lite gunstig å få feil på traktoren under kraftige snøfall.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	750	750	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	600	600	-	-	-
Momskomp	150	150	-	-	-
Sum finansiering	750	750	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	12	8	15	13	12
Avdrag 10 år	60	30	60	60	60
Netto driftskostnader	72	38	75	73	72

70. Frivollidalen – gang- og sykkelvei

I gjeldende Handlingsplan for trafikksikkerhet 2014-2017 er dette tiltaket prioritert som nr. 2. Regulering pågår og vil sannsynligvis bli ferdig i 2017. Det foreslås at grunnverv og utarbeidelse av tekniske planer og anbudsdokumenter gjøres i 2018. Bygging av anlegget foreslås gjennomført i 2019.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	5 860	1 000	4 860	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	4 688	800	3 888	-	-
Momskomp	1 172	200	972	-	-
Sum finansiering	5 860	1 000	4 860	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
FDV kom.tek	145			145	145
Rentekostnader	117	10	71	120	117
Avdrag 40 år	97	10	69	97	117
Netto driftskostnader	360	20	140	362	380

71. Skilting av kommunale veier

Når gatebruksplanen er ferdig og tiltak skal gjennomføres, vil dette medføre en del endring i skilting.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	125	125	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	100	100	-	-	-
Momskomp	25	25	-	-	-
Sum finansiering	125	125	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	2	1	3	2	2
Avdrag 20 år	5	3	5	5	5
Netto driftskostnader	7	4	8	7	7

72. Tiltak i smug og små byrom

Tiltak vil komme frem i torg- og gatebruksplanen når denne blir ferdig.

Det er ikke lagt inn noen driftskonsekvenser da det ikke er bestemt hva som skal gjøres enda.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	500	-	500	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	400	-	400	-	-
Momskomp	100	-	100	-	-
Sum finansiering	500	-	500	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	10	-	5	10	10
Avdrag 40 år	10	-	5	10	10
Netto driftskostnader	20	-	10	20	20

73. Trafikksikkerhetsmidler

Det er stort fokus på trafikksikkerhet. Det er da viktig at det blir satt av midler til dette i budsjettet. Trafikksikkerhetsplanen er under arbeid og vil bli vedtatt i løpet av høsten. I planen vil det fremgå hvilke tiltak som skal prioriteres.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 500	-	1 500	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 200	-	1 200	-	-
Momskomp	300	-	300	-	-
Sum finansiering	1 500	-	1 500	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	31	-	16	31	30
Avdrag 40 år	30	-	15	30	30
Netto driftskostnader	61	-	31	61	60

74. 2 stk kombinertbiler til Brannvesenet

75. Eide kirke trafikksikkerhetstiltak (asfaltering)

Utvidelse og bedring av vanskelige og til tider kaotiske parkeringsforhold ved Eide kirkegård.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	500	500	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	-	-	-	-	-
Disposisjonsfond (25639)	500	500	-	-	-
Momskomp	-	-	-	-	-
Sum finansiering	500	500	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	-	-	-	-	-
Avdrag 40 år	-	-	-	-	-
Netto driftskostnader	-	-	-	-	-

76. Landvik kirke, ombygging sitteplasser, galleri og trapp

Kr 700 000 til utvidelse av Landvik kirke med 40 nye sitteplasser ved det gamle orgelgalleriet. I tillegg må det investeres 1,1 mill for å imøtekomme brannvesenets krav om ny rømningsvei og utgangsdør.

	Totalt	2018	2019	2020	2021
Brutto ramme	1 800	1 800	-	-	-
<u>Finansiering:</u>					
Lån	1 800	1 800	-	-	-
Sum finansiering	1 800	1 800	-	-	-
<u>Driftseffekt:</u>	<u>Full effekt</u>				
Rentekostnader	44	23	46	45	44
Avdrag 50 år	36	18	36	36	36
Netto driftskostnader	80	41	82	81	80

Vann, avløp, renovasjon og feier (VARF) igangsatte investeringer

77. Renovasjon, nedgravde beholdere

Innføring av nedgravde avfallscontainere for å kunne ha et godt tilbud til områder med tett bebyggelse, områder med smale uframkommelige veier og områder der estetikk er viktig. Ved bruk av nedgravde avfallscontainere i forhold til felles plastbeholdere reduseres arealbruk, forsøpling og brannfare.

Dette er en funksjonell løsning for abonnenter i forhold til betjening, hygiene, servicenivå, arealbruk og sikkerhet.

Nedgravde containere er kostnadseffektive løsninger i forhold til investering og drift av systemene, samt en rasjonell og miljøriktig løsning med hensyn til registrering, innsamling og videre disponering av avfallet

Prosjektets mål:

En utviklingsprosess mot nedgravde avfallsløsninger som ivaretar framtidige krav til funksjonalitet, effektivitet, håndtering av økende avfallsmengder, og samtidig inngår som kommunalteknisk infrastruktur.

Prosjektet tar med dette hensyn til ny renovasjonsløsning som ble vedtatt 15.06.15 av Representantskapet i Agder Renovasjon IKS, og skal gjennomføres innen April 2017. Ny renovasjonsløsning medfører flere avfallsskap per boenhet enn dagens situasjon, noe som kan være plasskrevende.

Dette i henhold til vedtak KS 52/15

78. Vann, Hesnes fellestføring VA

Drottningborg skole har i dag ikke nok vanntilførsel fra kommunal vannledning til å tilfredsstille kravet til brannvann. Derfor bør eksisterende asbestsementledninger i området saneres og større dimensjon på rørene legges. Dette gjøres samtidig som det legges ny kommunal kloakk i området. Planlegging starter opp høsten 2016.

79. Vann, Egra – Killegård sanering asbestsementledning

Vannledningen er hoved forsyningen mot den østre del av kommunen. Ledningen har i dag for liten dimensjon i forhold til høyt vannforbruk om sommeren, noe som medfører stort trykktap på strekningen. Ledningen består av asbestsement. Det er derfor viktig å få sanert denne før tæring på rørene medfører for mange brudd og driftsproblemer på strekningen.

Arbeidene med ny vannledning er nå i gang og vil bli ferdigstilt i 2017.

80. Sanering av kloakkpumpeledning Roesanden

I forbindelse med risiko- og sårbarhetsanalyse for Rore som drikkevannskilde, gjennomført av NIVA og SINTEF i 2013, ble det påpekt nødvendigheten av å ha ekstra god kvalitet på avløpsnettet i Roresanden/Naudenes-området. Pumpeledningen fra Roresanden pumpestasjon består av rør med for lav trykk-klasse i forhold til dagens krav. Det foreslås å skifte ut pumpeledningen fra Roresanden og ut av Rores sikringssone. I forbindelse med bygging av fortau langs Roresanden ble det lagt ny pumpeledning fra pumpestasjonen og gjennom fylkesvei 404, inkl. fortau. For den øvrige delen arbeides det med grunneieravtaler. Anlegget forventes ferdig i løpet av våren 2017.

81. Avløp – utskifting av 2 varebiler

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter. Det foreslås å skifte ut 2 varebiler.

82. Avløp – utskifting av hjullaster

På slambehandlingsanlegget i Gangdalen er det en hjullaster som brukes til å laste flis inn i anlegget, samt å laste ferdig kompost i store containere. Denne er nå gammel og vedlikeholdsutgiftene øker. Det er behov for å skifte denne ut. Denne hjullasteren er også i beredskap ved snøbrøyting, dersom det blir havari på andre maskiner eller det er ekstraordinære snøfall. Det foreslås å kjøpe en brukt hjullaster.

83. Avløp – diverse nye ledninger

Disse midlene er beregnet for evt. oppdimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer for å få en best mulig løsning totalt sett.

84. Ombygging av mikronisert marmoranlegg – Rosholt

Det mikroniserte marmoranlegget er en viktig del av vannbehandlingen på Rosholt vannbehandlingsanlegg. Helt siden anlegget var nytt, har det vært driftsproblemer med dette ved at marmoren klumper seg og tetter ledningen fra lagertanken og frem til doseringspunktet. Denne ledningen er hele 50 meter lang. Denne delen av vannbehandlingsanlegget er det som skaper mest problemer ved anlegget ved mye drift- og vedlikeholdsarbeider. Mange av feilene skjer også utenom normal arbeidstid. Dette medfører at driftspersonellet må rykke ut til anlegget for å utbedre feilene. Det foreslås å bygge et nytt marmoranlegg av en annen type som også flyttes nærmere doseringspunktet.

85. Avløp – sanering kloakkpumpeledning Bie

På kloakkpumpeledningen fra Bie pumpestasjon har det vært flere brudd det siste året. Ved brudd flommer kloakken ut på bakken. Det er svært viktig å få utbedret denne ledningen.

86. Nytt kloakkrenseanlegg

Det er gjennomført en kapasitetsvurdering som viser at Groos RA er overbelastet i forhold til den spillvannsmengden anlegget er dimensjonert for. I 2016 ble det gjennomført et skisseprosjekt, som beskriver forskjellige alternative rensemetoder, og gir kostnadskalkyler for disse. Det fremgår av skisseprosjektet at bygging av nytt renseanlegg er å foretrekke fremfor å bygge om eksisterende anlegg på Groos. Det gjenstår å bestemme plassering og ønsket kapasitet på nytt renseanlegg.

I skisseprosjektet er kostnadene beregnet til kr. 229 mill. eks. mva.

Kommunestyret vedtok i møte 30.10.17 at ombygging av Groos renseanlegg ikke er aktuelt. Det ble også vedtatt at prosessen med Lillesand kommune om et felles renseanlegg skal gjennomføres. I denne forbindelse skal bl. a. også Støle og Omre industriområde vurderes ang. plassering av renseanlegget.

87. Vann – diverse mindre anlegg

Disse midlene er beregnet for evt. opp dimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer for å få en best mulig løsning totalt sett.

88. Avløp – kloakkledning Hesnes

Drotningborg skole ønsker kommunal kloakk til området, fordi skolen ønsker utbygging. På deres private renseanlegg må det foretas en betydelig oppgradering, fordi anlegget er gammelt og nedslitt. I kommunestyremøtet 20.06.16 (PS 82/16) ble det vedtatt at det skal startes planlegging av prosjektet for gjennomføring i 2017 - 2018, og at rådmannen bes prioritere anlegget i arbeidet med investeringsbudsjett 2017. Det er inngått avtale med en utbygger om overtakelse av privat anlagt 110 mm pumpeledning som skal brukes på deler av strekningen.

89. Vann – vannledning Hesnes

Drottningborg skole har i dag ikke nok vanntilførsel fra kommunal vannledning til å tilfredsstille kravet til brannvann. Derfor bør eksisterende asbestsementledninger i området saneres og større dimensjon på rørene legges. Dette gjøres samtidig som det legges ny kommunal kloakk i området.

Vann, avløp, renovasjon og feier (VARF) nye investeringer

90. Avløp – diverse mindre anlegg

Disse midlene er beregnet for evt. oppdimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer for å få en best mulig løsning totalt sett. Dette for å få et helhetlig ledningsnett og tilpasse dette fremtidige utbygginger.

Driftskonsekvenser kan ikke legges inn, når det ikke er bestemt hva som skal gjøres.

91. Avløp – utskifting av kompressor

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

92. Avløp – utskifting av lastebil

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

93. Avløp – utskifting av traktorhenger

Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

94. Feiertjenesten – utskifting av 2 biler

95. Kloakk Tjore – nytt anlegg

Det er lagt en del kloakkledninger på Tjore i forbindelse av sanering av vannledninger for noen år siden. Det må imidlertid legges noe mer kloakkledninger for å få dekket hele området. Tjoreområdet er ikke tilknyttet kommunal kloakk i dag.

Driftskonsekvenser kan ikke legges inn, når det ikke er bestemt hva som skal gjøres.

96. Kloakkpumpestasjon Tjore

Det er lagt en del kloakkledninger på Tjore i forbindelse av sanering av vannledninger for noen år siden. For å ta kloakkledningene i bruk, må det monteres en kloakkpumpestasjon. Hele Tjoreområdet er ikke tilknyttet kommunal kloakk i dag.

Driftskonsekvens kr. 30.000.

97. Ny kloakkpumpestasjon Bibelskolen

Pumpestasjonen er unormalt dyp og tilfredsstiller ikke HMS-krav. Den er dessuten gammel (bygget tidlig på 1980-tallet).

98. Ny kloakkpumpestasjon Bie

Kloakkpumpestasjonen er gammel og det er behov for utskifting.

99. Ny kloakkpumpestasjon Byhaven

På sikt er det planlagt at Fv. 420 gjennom byen skal utvides. Grensen for veiarealet mot Byhaven er mottatt fra Statens vegvesen. Dagens pumpestasjon ligger innenfor det fremtidige veiarealet. Pumpestasjonen kan derfor ikke ligge der den er plassert nå. Ny pumpestasjon må derfor bygges før Byhaven gjøres ferdig i dette området. Det er ikke hensiktsmessig å grave opp deler av Byhaven for flytting av pumpestasjon senere, når Fv. 420 skal utvides. Fylkeskommunen har sagt seg villig til å dekke deler av kostnadene med ny pumpestasjon, men størrelsen på refusjonsbeløpet er ikke fastsatt. Det stipuleres derfor et beløp. Arbeidene medfører også store omlegger av vann- og avløpsledninger.

100. Avløp – ny spylevogn

Spylevogna er nå så gammel (2007 modell) at den må byttes ut. Denne brukes jevnlig hele året til å spyle opp kloakkledninger som er tette, samt forebyggende spyling på utsatte strekninger. Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

101. Vann – vannledning Egra

Brannvesenet har satt krav til bedre brannvannsforsyning til kvalifiseringstjenesten sitt bygg på Egra. Det er naturlig at det bygges en kommunal vannledning frem til bygget.

Driftskonsekvens: Kr. 5.000,-

102. Vann – vannledning Rønnes

Det skal legges en privat kloakkledning ned mot hovedbebyggelsen på Rønnes. På den aktuelle strekningen ligger det i dag en gammel ledning med for liten dimensjon. Det er ønskelig at kommunen deltar i prosjektet, slik at vannledningen kan skiftes ut.

103. Vann – vannledning Tjore

Det skal legges kommunal kloakk på Tjore. I den forbindelse må det også legges nye vannledninger. Dette for bl. a. bedre brannvannsforsyningen.

Driftskonsekvenser kan ikke legges inn, når det ikke er bestemt hva som skal gjøres.

104. Avløp – ny varebil

Nåværende varebil (2004 modell) må skiftes ut. Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

105. Vann – ny varebil

Nåværende varebil (2003 modell) må skiftes ut. Det er viktig å ha en jevn utskifting av bil- og maskinparken, slik at ikke utstyret blir for gammelt og krever for mye vedlikehold og økte driftsutgifter.

106. Vann – omlegging av vannledning Byhaven

I forbindelse med opparbeidelse av Byhaven og ny grense mot fremtidig utvidelse av FV 420, må kloakkpumpestasjonen på området flyttes. I den forbindelse må også vannledningen legges om.

107. Vann – diverse mindre anlegg

Disse midlene er beregnet for evt. oppdimensjonering av ledninger i forbindelse med private utbygginger, eller forlengelse av ledningstraseer for å få en best mulig løsning totalt sett. Dette for å få et helhetlig ledningsnett og tilpasse dette fremtidige utbygginger.

Driftskonsekvenser kan ikke legges inn, når det ikke er bestemt hva som skal gjøres.

108. Vann – ny gravemaskin

Nåværende gravemaskin (2008 modell) må skiftes ut. Maskinen er nå så gammel at det er blitt høye drift- og vedlikeholdsutgifter på den. I tillegg er den litt for liten i forhold til de oppgavene som skal løses. Dvs. den er ikke så godt egnet til å løse oppgavene i forhold til det som er ønskelig.

109. Vann – vannledning Rosholt

Dette gjelder utskifting av hovedledningen fra vannbehandlingsanlegget på Rosholt og frem til ny fordelingskum på Egra. Eksisterende asbestementledning skal skiftes ut. Denne har begrenset levetid, og må i tillegg oppdimensjoneres.

110. Vann – vannledning Trolldalen

I Trolldalen ligger en gammel asbestementledning. Denne må skiftes ut som et ledd i arbeidet med å skifte ut alle asbestementledningene i kommunen.

Tiltak det er funnet plass til i budsjett 2018

	Kostnad (kroner)
Støttetjenester	
Omstillingsmidler 2018	1 000 000
Tour des Fjords	500 000
Justering av driftsrammene:	
Virksomhetsstyring (For mye lønnsmidler - nå fjernet)	-360 000
Rådmann (for mye lønnsmidler - nå fjernet)	-500 000
Totalt støttetjenester	640 000
Kultur- og oppvekstsektoren	
Prosjektmidler gjennomgang av ressursbruken til spesialundervisning	250 000
Delvis reversering av kutt i grunnskolens ressursramme	2 100 000
Kostnader til skolenes bruk av friidrettshallen til Sørild	150 000
Reversering av kutt samordning bibliotek/turistkontor	500 000
Bidrag til Kilden IKS til infrastrukturinvesteringer i Fjæreheia Amfi	300 000
Ett årsverk til PP-tjenesten til bl.a koordinering av beredskapsteam i skolene	725 000
Justering av driftsrammene:	
Fellesområdet kultur- og oppvekstsektoren	-14 000
Fevik skole	1 471 000
Eide skole	360 000
Jappa skole	-512 000
Frivoll skole	810 000
Landvik skole	536 000
Holviga barneskole	783 000
Holviga ungdomsskole	576 000
Fjære barneskole	934 000
Fjære ungdomsskole	1 583 000
Grimstad ungdomsskole	1 313 000
Veiledning- og utviklingstjenesten	-155 000
Kvalifiseringstjenesten	161 000
Bibliotek	22 000
Kulturtjenesten	925 000
Totalt kultur- og oppvekstsektoren	12 818 000
Helse- omsorgssektoren	
Hjemmetjenesten: aktivitetsvekst BPA	751 000
Justering av driftsrammene:	
Sosialtjenesten	165 000
Kjøkkentjenesten	756 000
Helsetjenesten	340 000
Barnevernstjenesten	2 180 000

NAV	23 000
Fellesområdet	-3 714 000
Boveiledertjenesten	15 474 000
Feviktun	2 074 000
Frivolltun	3 405 000
Hjemmetjenesten	1 587 000
Berge gård	-719 000
Totalt helse- og omsorgssektoren	22 322 000

Samfunns- og miljøsektoren	
Drift og vedlikeholdsmidler økt areal bygg- og eiendomstjenesten	800 000
Drift og vedlikehold økt volum kommunalteknikk samt 20% økt stilling parkvesen	955 000
Justering av driftsrammene:	
Plan, miljø og landbruk	1 282 000
Brann- og feiertjenesten	656 000
Kommunaltekniske tjenester	234 000
Bygg- og eiendomstjenesten	68 000
Totalt samfunn&miljø	3 995 000

Fellesområdet	
Felles responssenter for trygghetsalarmer	1 000 000
Skolepc utskiftning og digitalt løft	491 000
IKT-utstyr for barn med særskilt behov	60 000
Wifi driftskostander bo - og omsorgssentre	480 000
Kontingent KS 20 kr pr innbygger til KS digitalisering	460 000
Tilskudd til Aust-Agder museum og arkiv IKS	350 000
	2 841 000
Totalt nye tiltak	42 616 000

Investeringer det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

IKT - eLåser til hjemmesykepleien

IKT - Individuell plan helse- og omsorg

IKT - Signalanlegg sykehjem og omsorgsboliger

IKT - Trygghets og varslingsteknologi for hjemmeboende inkludert responsentertjeneste

Etablere servicesenter på rådhuset

Investering av møbler til skolen

Jappa skole – utvidelse av arbeidsrom for lærere

Kulturtjenesten: Uteområdet til Gamle Fagskolen

Kulturtjenesten: Aktivitetssal på Gamle Fagskolen

Landvik skole: Helhetlig uteområde nye Landvik skole

Landvik skole: Inventar nytt renoverert skolebibliotek Landvik skole

Berge gård - oppgradering av bygningsmasse 2018.

Berge Gård nye HDO boliger/utvidelse Berge gård

BVT: Holteveien 10 – ombygging

BVT - Holteveien 12.

BVT: Holteveien 12 - oppgradering av bolig

BVT - nye boligprosjekter

BVT – Overgangsbolig

BVT: Landviktun 16 - Avlastning barn/unge

BVT: Aktivitetshuset – Garderobe

Dømmesmoen - behov for garasje/carport og ladestasjon for tjenestebiler

Dømmesmoen - lokaler for fysio- og ergoterapitjenesten

Dømmesmoen - lokaler for helsesøster- og jordmortjenesten

Dømmesmoen - lokaler for helsetjenesten

Dømmesmoen - lokaler for Jobbsentralen

Feviktun garderobe

Feviktun kjøkkenmøbler alle team

Feviktun kontor/møterom

Feviktun takheiser/traverser

Feviktun utskifting av 6 ytterdører

Feviktun utstyr korttidsavdelinger begge sykehjem samt boveiledertjenesten

Feviktun utvendige markiser alle rom m.m.

Frivolltun - elektrisk sykkel for tur med pasienter

Frivolltun garasje til dagsenterbuss og utvendig infrastruktur.

Frivolltun utekjøkken sansehage Frivolltun

Helsetjenesten: Nye biler psykisk helse

Helsetjenesten: Nye lokaler Brannstasjonen legesenter

Hjemmetjenesten: Digitale medisinskap for narkotikapreparater Fevik og Frivoll HBT

Hjemmetjenesten: Digitalt bilnøkkelsystem for oppbevaring av bilnøkler og oppfølging av vedlikehold/service av biler

Hjemmetjenesten: Digitalt Logistikkprogram for Fevik og Frivoll HBT

Hjemmetjenesten: Elektriske sykler til Fevik og Frivoll HBT

Hjemmetjenesten: Garasjeanlegg Fevik og Frivoll HBT

Hjemmetjenesten: Kontormøbler Fevik og Frivoll HBT

Hjemmetjenesten: Nytt bygg for Frivoll HBT

Jobbsentralen: Nye biler

Kjøkkentjenesten og Frivolltun utvide kantine/kafe

Sosialtjenesten - Modulbolig Fjæreveien 281

Sosialtjenesten: Erstatningsbolig for bolig i Levermyrveien

Sosialtjenesten: Ny ettervernsbolig

BE Fiskernes Salgslag, Fasader

BE Kvalifiseringstjenesten, tilbygg

BE Torvåsen ungdomsboliger

BE Utfasing av tilfluktsrom

Branntjenesten: Ny brannstasjon – forprosjekt

Ny bil brannforebyggende avdeling

Branntjenesten: Ny brannstasjon

Kommunaltekniske tjenester: Kai på Torskeholmen

Kommunaltekniske tjenester: Forprosjekt nytt lager/verksted

Samferdsel kommunal veg: Biler og maskiner

Tomte- og boligfond

Avløp: Uspesifiserte nye tiltak

Finansiering

Rådmannens forslag 8.11.2017

	2017	Sum 18-21	2018	2019	2020	2021
Lånefinansiering (bruk av tidligere låneopptak)	46 246		82 206			
Låneopptak	64 227	134 182	18 261	48 360	43 080	24 480
Låneopptak vann	12 000	34 050	20 950	7 050	5 450	600
Låneopptak avløp	20 200	233 130	26 580	11 150	76 950	118 450
Låneopptak renovasjon	3 000	3 000	3 000	-	-	-
Låneopptak feier	-	600	-	600	-	-
Låneopptak Startlån	50 000	200 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Sum låneopptak:	196 077	687 168	200 997	117 160	175 480	193 530
Feviktun 6	5 400	5 400	-	-	-	-
Bemannede boenheter for sosialtjenestern	-	7 110	7 110	-	-	-
6 Småhus	-	2 800	2 800	-	-	-
Nytt bibliotek	2 500	2 500	-	-	-	-
Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard	-	810	405	-	-	-
Utfasing av fosilt brennsel	-	3 560	3 560	-	-	-
Ny svømmehall	-	30 000	-	-	15 000	15 000
Grimstad kulturhus - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan	-	1 600	1 600	-	-	-
Sum tilskuddsmidler:		45 475	15 475	-	15 000	15 000
Salg av barnehage		3 000	3 000	-	-	-
Innbyte av biler		1 100	1 100	-	-	-
		-	-	-	-	-
Sum salgsinntekter:		4100	4100	0	0	0
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond - Egenkapitalinnskudd KLP		12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond (tomte- og boligfond)		15 600	15 600	-	-	-
Fond - havnekapital		31 200	31 200	-	-	-
Fond - Avsetning til tomte og boligfond (salg av eiendom)		-	-	-	-	-
Sum fondsmidler:		58 800	49 800	24 200	3 000	3 000
Momskompensasjon (100%):		67 128	34 141	10 418	13 610	8 960
Sum finansieringsbehov:		780 465	304 513	157 078	207 090	220 490

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

	2017	Sum 18-21	2018	2019	2020	2021
Lånefinansiering (bruk av tidligere låneopptak)	46 246		82 206			
Låneopptak	64 227	134 182	18 261	48 360	43 080	24 480
Låneopptak vann	12 000	34 050	20 950	7 050	5 450	600
Låneopptak avløp	20 200	233 130	26 580	11 150	76 950	118 450
Låneopptak renovasjon	3 000	3 000	3 000	-	-	-
Låneopptak feier	-	600	-	600	-	-
Låneopptak Startlån	50 000	200 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Sum låneopptak:	196 077	687 168	200 997	117 160	175 480	193 530
Feviktun 6	5 400	5 400	-	-	-	-
Bemannede boenheter for sosialtjenestern	-	7 110	7 110	-	-	-
6 Småhus	-	2 800	2 800	-	-	-
Nytt bibliotek	2 500	2 500	-	-	-	-
Kulturhuset - utbedring og fornyelse av Pan og Vesle Hallvard	-	810	405	-	-	-
Utfasing av fosilt brennse	-	3 560	3 560	-	-	-
Ny svømmehall	-	30 000	-	-	15 000	15 000
Grimstad kulturhus - nytt lydanlegg/akustikkanlegg i Pan	-	1 600	1 600	-	-	-
Sum tilskuddsmidler:		45 475	15 475	-	15 000	15 000
Salg av barnehage		3 000	3 000	-	-	-
Innbytte av biler		1 100	1 100	-	-	-
		-	-	-	-	-
Sum salgsinntekter:		4100	4100	0	0	0
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond - Egenkapitalinnskudd KLP		12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Fond - Bruk av ubundet investeringsfond (tomte- og boligfond)		15 600	15 600	-	-	-
Fond - havnekapital		31 200	31 200	-	-	-
Fond - Avsetning til tomte og boligfond (salg av eiendom)		-	-	-	-	-
Sum fondsmidler:		58 800	49 800	24 200	3 000	3 000
Momskompensasjon (100%):		67 128	34 141	10 418	13 610	8 960
Sum finansieringsbehov:		780 465	304 513	157 078	207 090	220 490

Vedlegg 1: Budsjettskjema 1 A – driftsbudsjett

Rådmannens forslag 8.11.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Skatt på inntekt og formue	-604 348	-595 700	-637 932
Ordinært rammetilskudd	-517 490	-548 130	-553 373
Skatt på eiendom	-66 263	-67 000	-67 400
Andre direkte eller indirekte skatter	-210	-190	-209
Andre generelle statstilskudd	-70 027	-86 696	-66 117
Sum frie disponible inntekter	-1 258 338	-1 297 716	-1 325 031
Renteinntekter og utbytte	-38 075	-27 080	-34 062
Gevinst på finansielle instrumenter	-	-	-
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter	39 321	46 345	46 981
Tap på finansielle instrumenter	-	-	-
Avdrag på lån	51 569	54 151	57 151
Netto finansinntekter/-utgifter	52 815	73 416	70 070
Dekning av tidl. års regnskm merforbruk	266	-	-
Til bundne avsetninger	27 251	-	-
Til ubundne avsetninger	37 992	-	-
Bruk av tidl. års regnskm mindreforbruk	-30 642	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-20 334	-5 000	-2 824
Bruk av bundne avsetninger	-30 213	-4 893	-4 995
Netto avsetninger	-15 680	-9 893	-7 819
Overført til investeringsbudsjettet	-	-	-
Til fordeling drift	-1 221 203	-1 234 193	-1 262 780
Sum fordelt til drift fra skjema 1B	1 172 305	1 233 851	1 261 188
Merforbruk/mindreforbruk	-48 898	-342	-1 592

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Skatt på inntekt og formue	-604 348	-595 700	-637 932
Ordinært rammetilskudd	-517 490	-548 130	-553 373
Skatt på eiendom	-66 263	-67 000	-67 400
Andre direkte eller indirekte skatter	-210	-190	-209
Andre generelle statstilskudd	-70 027	-86 696	-66 117
Sum frie disponible inntekter	-1 258 338	-1 297 716	-1 325 031
Renteinntekter og utbytte	-38 075	-27 080	-34 062
Gevinst på finansielle instrumenter	-	-	-
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter	39 321	46 345	47 071
Tap på finansielle instrumenter	-	-	-
Avdrag på lån	51 569	54 151	57 151
Netto finansinntekter/-utgifter	52 815	73 416	70 160
Dekning av tidl. års regnskm merforbruk	266	-	-
Til bundne avsetninger	27 251	-	-
Til ubundne avsetninger	37 992	-	-
Bruk av tidl. års regnskm mindreforbruk	-30 642	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-20 334	-5 000	-3 432
Bruk av bundne avsetninger	-30 213	-4 893	-4 995
Netto avsetninger	-15 680	-9 893	-8 427
Overført til investeringsbudsjettet	-	-	-
Til fordeling drift	-1 221 203	-1 234 193	-1 263 298
Sum fordelt til drift fra skjema 1B	1 172 305	1 233 851	1 263 298
Merforbruk/mindreforbruk	-48 898	-342	

Vedlegg 2: Driftsregnskap skjema 1 B

Rådmannens forslag 8.11.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Lønn inkl. sosiale utgifter	1 022 037	975 087	1 078 952
Forbruksvarer og tjenester	104 846	98 613	118 163
Kjøp, vedlikehold av driftsmidler	61 162	55 212	63 078
Kjøp av tjenester som erstatter egenproduksjon	320 429	310 119	324 984
Overføringer uten krav til motytelser	113 726	140 042	86 761
Finansutgifter og finanstransaksjoner	69 751	99 303	191 627
Sum utgifter	1 691 951	1 678 376	1 863 564
Salgsinntekter	-190 096	-185 922	-191 360
Refusjon med krav til motytelser	-251 335	-154 799	-267 822
Overføringer uten krav til motytelser	-7 946	-4 500	-18 545
Finansinntekter og andre finanstransaksjoner	-70 267	-99 303	-124 649
Sum inntekter	-519 644	-444 524	-602 376
Sum fordelt til drift	1 172 307	1 233 852	1 261 188

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
Lønn inkl. sosiale utgifter	1 022 037	975 087	1 080 252
Forbruksvarer og tjenester	104 846	98 613	118 163
Kjøp, vedlikehold av driftsmidler	61 162	55 212	63 078
Kjøp av tjenester som erstatter egenproduksjon	320 429	310 119	324 984
Overføringer uten krav til motytelser	113 726	140 042	85 461
Finansutgifter og finanstransaksjoner	69 751	99 303	191 627
Sum utgifter	1 691 951	1 678 376	1 863 564
Salgsinntekter	-190 096	-185 922	-191 360
Refusjon med krav til motytelser	-251 335	-154 799	-267 822
Overføringer uten krav til motytelser	-7 946	-4 500	-18 545
Finansinntekter og andre finanstransaksjoner	-70 267	-99 303	-122 239
Sum inntekter	-519 644	-444 524	-600 266
Sum fordelt til drift	1 172 307	1 233 852	1 263 298

Vedlegg 3: Regnskapsskjema 2a – Investeringsregnskapet

Rådmannens forslag 8.11.2017

Tall i 1000	Opprinnelig budsjett 2018	Opprinnelig Budsjett 2017	Regnskap 2016
FINANSIERINGSBEHOV			
Investering i anleggsmidler	251 513	223 501	155 263
Utlån og forskutteringer	53 000	53 000	49 683
Byggelånsrenter		-	39
Avdrag på lån		-	11 640
Avsetninger		-	61 590
Årets finansieringsbehov	304 513	276 501	278 215
FINANSIERING			
Bruk av lånemidler	-200 997	-191 788	-177 665
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-4 100	-6 000	-7 584
Tilskudd til investeringer	-49 616	-48 713	-23 882
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner		-	-18 473
Andre inntekter		-	-677
Sum ekstern finansiering	-254 713	-246 501	-228 281
Overført fra driftsregnskapet		-	
Bruk av avsetninger	-28 600	-30 000	-55 142
Sum finansiering	-304 513	-276 501	-283 423
Udekket/Udisponert	-	-	-5 208

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

Tall i 1000	Opprinnelig budsjett 2018	Opprinnelig Budsjett 2017	Regnskap 2016
FINANSIERINGSBEHOV			
Investering i anleggsmidler	255 538	223 501	155 263
Utlån og forskutteringer	53 000	53 000	49 683
Byggelånsrenter		-	39
Avdrag på lån		-	11 640
Avsetninger		-	61 590
Årets Finansieringsbehov	308 538	276 501	278 215
FINANSIERING			
Bruk av lånemidler	-204 482	-191 788	-177 665
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-4 100	-6 000	-7 584
Tilskudd til investeringer	-49 656	-48 713	-23 882
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner		-	-18 473
Andre inntekter		-	-677
Sum ekstern finansiering	-258 238	-246 501	-228 281
Overført fra driftsregnskapet		-	
Bruk av avsetninger	-50 300	-30 000	-55 142
Sum finansiering	-308 538	-276 501	-283 423
Udekket/Udisponert	-	-	-5 208

Vedlegg 4: Budsjettskjema 2B – Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar

Rådmannens forslag 8.11.2017

Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar			
Alle tall i 1 000 kroner	Opprinnelig budsjett 2018	Opprinnelig budsjett 2017	Regnskap 2016
Fra budsjettskjema 2A:			
Investeringer i anleggsmidler	251 513	217 201	155 263
Fordeling på sektor-ansvar			
Særregnskap		1 000	6 381
Felles administrative tjenester		-	-
Helse og sosialsektoren	50 865	22 191	2 474
Kirke	4 940	2 190	2 190
Kultur og oppvekst	93 800	-	101
Sektor for samfunn og miljø	45 815	154 165	115 470
Selvfinansierende tjenester	50 530	28 151	21 911
Fellesområde	5 563	9 504	6 737
Finans		-	-
Sum fordelt	251 513	217 201	155 264

Kommunestyrets vedtak 18.12.2017

Investeringsbudsjettet fordelt på sektor-ansvar			
Alle tall i 1 000 kroner	Opprinnelig budsjett 2018	Opprinnelig budsjett 2017	Regnskap 2016
Fra budsjettskjema 2A:			
Investeringer i anleggsmidler	255 538	217 201	155 263
Fordeling på sektor-ansvar			
Særregnskap		1 000	6 381
Felles administrative tjenester		-	-
Helse og sosialsektoren	50 865	22 191	2 474
Kirke	4 940	2 190	2 190
Kultur og oppvekst	94 000	-	101
Sektor for samfunn og miljø	48 740	154 165	115 470
Selvfinansierende tjenester	49 130	28 151	21 911
Fellesområde	5 563	9 504	6 737
Finans		-	-
Sum fordelt	253 238	217 201	155 264

Vedlegg 5: Tiltak det ikke er funnet plass til i budsjett 2018

Støttetjenester

- 112: KD: AV-løsninger - møterom rådhuset
- 085: KD: personvernombud for Grimstad kommune
- 010: KD: 25% økt stilling i sentralbord (ønsket finansiert med VAR-inntekter)

Kultur og oppvekst - fellesområde

- 094: Elever med vedtak om spesialundervisning i private skoler
- 095: Fjerne kutt på 4,1 mill. kroner i grunnskolenes budsjetttramme
- 097: Grimstad Bys Museer - kostnader til leie av lagerareal
- 101: Kommunale barnehager - færre barn per årsverk
- 068: Kultur- og oppvekst fellesområdet
- 122: Leiekostnader for skolenes bruk av turnhallen til GTIF
- 100: Oppgradering av inventar og utstyr i skolene

Eide barnehage

- 032: Eide bhg: Økt grunnbemanning i Eide bhg?

Landvik skole

- 017: Landvik skole: Bibliotekar
- 018: Landvik skole- ny fagleder

Holviga ungdomsskole

- 116: Justering av budsjett i forhold til elevtilbud.

Veilednings- og utviklingstjenesten

- 020: VUT - bil til logoped, leie

Bibliotek

- 066: Bibliotek: Utgifter til parkering

Kulturtjenesten

- 041: Kulturtjenesten - inventar og instrumenter kulturskolen
- 090: Kulturtjenesten: Barnefattigdomstiltak - utstyrsbank
- 091: Kulturtjenesten: Forprosjekt Hamsun-museum
- 102: Kulturtjenesten: Info-skjermer Turistkontoret
- 040: Kulturtjenesten: Reversere stillingskutt på 0,8 årsverk
- 092: Kulturtjenesten: Tilskuddsportalen
- 089: Kulturtjenesten: Økt anleggstilskudd til idrettslag
- 093: Kulturtjenesten: Inventar på ungdomsklubben

Helse og omsorg - fellesområde

- 088: Helse og omsorg felles: Diverse mindre tiltak i enhetene

Boveiledertjenesten

- 108: Boveiledertjenesten - merkantil støtte
- 107: Boveiledertjenesten - Støttekontakt konsulentstilling
- 106: Boveiledertjenesten: assisterende enhetsleder
- 126: BVT: Fevikun 6 fagleder
- 109: Opplæringsplan for ansatte

Kjøkkentjenesten

- 031: kjøkkentjenesten: Ny kokkestilling

Helsetjenesten

- 015: Helsetjenesten: ny fastlegestilling Brannstasjonen legesenter

Barnevernstjenesten

- 123: barnevern nytt årsverk
- 038: Barnevern: Visma veilederen

Frivolltun

- 076: Frivolltun - Sikre gode pasientforløp på korttidsavdelingene
- 043: Frivolltun - tilpasning demensavdeling

Berge gård

- 025: Berge gård senter - dekning for merkostnader for trygghetsalarmer
- 024: Berge gård senter - Demensstilling 100% fra 01.01.18
- 012: Berge gård senter - lønnsmidler tilsynsvakter (kveld)
- 013: Berge gård senter - lønnsmidler tilsynsvakter (natt)
- 014: Berge gård senter - ny 100 % stilling i hjelpemiddelavdelingen
- 026: Berge gård senter - økning i påslag med bakgrunn i merarbeid økt pleiebehov/tilsyn i HDO-modellen.

Hjemmetjenesten

- 054: Hjemmetjenesten: Behov for administrasjonstid 6 gruppesykepleiere
- 056: Hjemmetjenesten: behov for tid lagt til i vedtak til oppfølging av trygghetsalarmbrukere
- 059: Hjemmetjenesten: Endring av modell for vikarinnleie 2%+2%+10%
- 058: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler for at ansatte kan delta på personalmøte
- 055: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til ansatte som deltar i hukommelsesteam fra enheten
- 057: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til kompetansehevende tiltak og støtte til videreutdanning
- 061: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til prosjekt egen vikarpool
- 060: Hjemmetjenesten: Lønnsmidler til prosjekt heltid ved nye turnuser i HBT
- 051: Hjemmetjenesten: Ny fast 100% Fagleder
- 053: Hjemmetjenesten: 3 nye stillinger Fevik HBT pga. aktivitetsøkning

Plan, miljø og landbruk

- 063: Plan, miljø og landbruk: Leasing av ny befaringsbil

Brann- og feiertjenesten

- 087: Brann- og feiertjenesten- økning av stillingsandel for velferdsteknolog
- 086: Brann- og feiertjenesten-økning av vaktberedskapen

Kommunaltekniske tjenester

- 005: Idrett: Ny stilling idrett
- 007: Idrett: Ny tribune Levermyr, driftskonsekvenser
- 004: Kommunalt verksted, ny stilling
- 027: Kommunaltekniske tjenester - Byhaven
- 028: Kommunaltekniske tjenester, lys Levermyr
- 008: Parkering, driftskonsekvens nye systemer
- 006: Samferdsel veg: Diverse konsekvensjusteringer veg
- 042: Samferdsel havn: Forprosjekt gjestehavn
- 002: Samferdsel veg: Regulering G/S-vei Kryssen - Egra
- 009: Samferdsel veg: Økt brøyting av kommunale veier

Bygg- og eiendomstjenesten

- 117: BE Bemanning boligkontoret.
- 105: BE Drift av nytt Bibliotek
- 115: BE Drift av ventilasjonsanlegg
- 120: BE Driftsmidler klatrehallen.
- 118: BE korrigerende av FDV midler
- 047: BE: Manglende driftsmidler Idrettshaller
- 023: BE Ny gravlund Skarsdalen
- 119: BE Ny stilling vaktmester/miljøarbeider.
- 064: BE Ny stilling vindusvasker/ håndverker
- 128: B&E: nye driftsmidler
- 104: BE Renhold div utstyr
- 022: BE Sentraldriftstyring og teknisk drift
- 065: BE Skadedyrbekjempelse Dømmesmoen
- 070: BE Økt fdv midler Dømmesmoen

Fellesutgifter

- 081: Felles IKT: aktivering av fakturamodul Berge Gård
- 079: Felles IKT: eRom på nettbrett
- 111: Felles IKT: forprosjekt, nytt telefonisystem
- 084: Felles IKT: gode pasientforløp e-tavle
- 114: Felles IKT: Krisehåndtering/CIM - utvidet funksjonalitet
- 073: Felles IKT: legemodul Gerica
- 077: Felles IKT: legemodul på nettbrett (eRom-modul)
- 072: Felles IKT: Lifecare eSense
- 045: Felles IKT: Lifecare postsenter med SvarUT
- 078: Felles IKT: ny medisinsmodul Gerica
- 113: Felles IKT; oppgraderinger WebTV-løsning
- 046: Felles IKT: Redundans diverse lokasjoner
- 082: Felles IKT: rutinemessige oppgraderinger Gerica
- 036: Felles IKT; Utbedre WiFi på rådhuset
- 080: Felles IKT: utvide linjekapasitet H&O-institusjoner
- 083: Felles IKT: VAR-helse
- 110: Felles IKT: videokonferanseløsning - Norsk helsenett

Stikkordsregister

Agder Energi	20	elevmiljø	46
AKST	17; 83; 85	Etablerersenteret	12; 13
Areal- og transportplan	75	Fagskolen	54; 59; 62; 128
Arresten	74; 75	faste årsverk	4; 7; 30; 31
asylsøkere	58; 61	fastlegehjemmel	64; 71
avsetninger	18; 28; 131; 133	fellesområde	14; 19; 37; 45; 93; 135
barnefysioterapi	15	Fellesområdet	86; 87
barnehagedekning	48	Feviktun	15; 63; 69; 71
barnehagesektoren	4	finansforvaltning	20
barnetall	30; 51	finanskostnader	28
barnevernstjenesten	63	finansutgifter	28; 131
bedriftshelsetjenesten	32	Fjære kirke	36; 56
befolkningsvekst	8; 10; 43; 78	Fjæreheia	36; 55; 56; 126
bemanningsnormen	50; 51; 60	flyktningetjenesten	35; 58
beredskap	84; 119; 122	folkehelse	10; 75; 76; 80
Beredskap	30; 84	Folkehelsekoordinator	80
beredskapsteam	4; 36; 43; 126	forsikringspremier	86
Berge gård	31; 63; 64; 65; 71; 72; 127; 128; 136	forsknings- og utviklingsavdelingen	63
bestillerenheten	63; 67	frie inntektene	18; 19; 27
bibliotek	22; 76; 79	frie inntekter	7; 18; 19; 25; 27
biblioteket .. 35; 36; 54; 55; 56; 62; 76; 82; 102; 105; 118; 119		friidrettshall	19
boveiledertjenesten	25; 31; 64; 65; 67; 70; 73; 128	Frivolltun	63
brann	75	fysioterapitilbud	15
Brann- og feiertjenesten	74; 77; 81; 93; 127; 136	gjeld	22
budsjettramme...4; 15; 35; 36; 37; 42; 43; 83; 86; 90; 135		gratis kjernetid	35; 43
bunnfradraget	27	gravplass	79
Bygg- og eiendomstjenesten	78	gravplasskapasitet	79
byggesak	82	Grimstad bolig- og tomteutvikling KF	92
byutvikling	76; 82	Grimstad Eiendomsutvikling AS	92
byutviklingsarbeid	76; 82	Grimstad kirkelige fellesråd	90; 91
deflator	7; 19; 91	Grimstad kulturhus	5; 55; 56; 96; 112; 113; 130
delegasjonsreglement	77	Grimstad Næringsforening	12; 13
digitale kommunikasjonskanaler	85	grunnbemanning	49; 50; 51; 59; 60; 135
digitale verktøy	44; 45	grunnskole	39; 45
digitaliseringsarbeidet	85	gruppestørrelse	40; 41
digitaliseringsstrategi	87	Gundersholmen	92
disposisjonsfond	4; 19; 90	habilitering	67
driftsbudsjett	3; 34; 63; 74; 90; 131	Handlingsprogrammet 2018-2021	19
driftsinntekter	7; 27	helse- og omsorgssektoren ...4; 14; 15; 16; 19; 31; 63; 64; 70; 73; 85; 127	
driftsreduksjon	43; 83	helsetjenesten	63; 64; 80
driftstilskudd	15; 36; 49; 52; 57; 90	heltidskultur	31
driftsutgifter 7; 27; 28; 30; 36; 39; 55; 66; 67; 69; 72; 105; 122; 123; 124; 125		Hesnes Montessoriskole	38; 43; 46; 61
Drottningborg ungdomsskole	36; 38; 43; 61	hjemmetjenesten	63; 68
dykkertjeneste	16	hjemmetjenester	68
e-helsekoordinator	15	HR	84
eHelsekoordinator	15; 99	I4Helse	64; 70; 71; 73
eiendomsskatt	19	IA-bedrift	32
eiendomsskatten	7; 27	IKT Agder	5; 17; 44; 85; 86; 87; 88; 110
eiendomsstrategi	76; 79; 82	IKT-kostnadene	45; 88
elevkapasitet	44	innsparingskrav	5; 37; 59; 64; 65; 71
		inntektsutjevning	7; 27

integrering	73
integreringstilskuddet	35; 58; 64
interkommunalt samarbeid	14; 17; 30; 76; 85; 89; 99
internkontroll	30; 33; 84
investeringer	3; 4; 5; 19; 20; 36; 44; 90; 98; 99; 108; 109; 114; 117; 122; 123; 133
investeringstiltak	4
jobbsentralen	34; 64
kemnerkontor	84
Kjøkkentjenesten	64; 72; 93; 126; 129; 135
klima	10; 79
Kommunal øyeblikkelig hjelp	15; 26; 69
kommunale eiendomsgebyrer	24; 84
kommunalteknisk	16
kommunaltekniske tjenester	75
kommunegruppe 13	36; 39; 40; 41; 42; 49; 55
kommunestyrevedtak	7; 19
kompetanseheving	45; 47; 73
kontingent	14
korttidsplasser	67; 68
kostnadsindeks	18
KOSTRA	65; 66
krematorium	16
krisesenter	16
kultur- og oppvekstsektoren	31; 34; 35; 37; 52; 126
Kulturtjenesten	54; 59; 93; 126; 128; 135
kvalifiseringstjenesten	30; 31; 34; 35; 47; 62; 64; 78; 96; 103; 115; 124
kvalitet	12; 73; 84
kvalitetssystem	33
KØH	15; 26; 69; 71
Landvik skole	22
Langemyr skole	38; 45; 61; 93; 95; 107; 116
langsiktige lån	20
lederutviklingsprogrammet	32
legevakten	16
legevaktsamarbeid	15
levekår	10; 76
levekårsindikatorer	46
Levermyr	74; 78; 81; 95; 108; 136
lærertetthet	39; 40; 41; 46
læringer	87
lønnsmidler	31; 35; 60; 72; 126; 136
Lønnsoppgjøret	34; 63; 74; 83
Lønnsveksten	7; 18
lånegjeld	20; 22
medarbeidere	4; 5; 16; 32; 33; 77
medarbeiderundersøkelse	33
meldekultur	33
miljø	75; 76; 77; 82
miljøfyrtårn	75
Miljøsertifisering	79; 82
NAV	63
NIBOR	18
nyansettelser	25

næringsstøtte	12; 13
næringsutvikling	5; 10; 13; 76
Omorganiseringsprosjekt	30
omsorgsyrkene	31
Oppmålingstjenesten	77
Organisasjonskartet	29
organisasjonsprosjekt	10
organisasjonsstrategi	29; 32
organisasjonsstruktur	29; 30
park	76; 82
parkeringsinntekter	80
PC-tetthet i skolene	44
pedagognormen	50; 60
pensjonsutgifter	52
Personalbudsjett	7; 30; 31
planstrategi	8; 75; 82
PP-tjenesten	4; 36; 43; 126
private barnehager	4; 24; 35; 36; 47; 48; 49; 51; 52; 61
rammetilskudd	18; 19
rammetilskuddet	18
regionsamarbeidet	15
rehabilitering	15; 67
renseanlegg	76; 77; 82; 123
rente	7; 18; 21
rentenivå	20; 22
responscenterløsning	5
ressursstyring	4
risiko	25; 26; 71; 76; 85
risikoanalyser	25
risikovurdering	7; 18; 84
RVTS Sør	46
Samfunns- og miljøsektoren	3; 31; 74; 75; 76; 127
samhandlingsreformen	14; 69
Selvkost	24
SFO-prisene	24
skatteanslag	5; 7; 27
skatteinntekter	18; 27
skolebygg	43; 44; 113; 114
skolestruktur	43; 113; 114
slamrenovasjon	24
Solrik	47
sosialtjenesten	63; 67
spesialundervisning	36; 40; 42; 43; 46; 58; 61; 126; 135
statsbudsjett	7; 15; 18; 19; 64; 83; 90
Statsbudsjettet	7; 19; 27
strategisk næringsplan	5; 12; 76
styringsrente	21
støttefunksjonene	83; 85
støttetjenester	30; 84; 126
Støttetjenester	85
sykefravær	31; 32; 33; 69; 77
Sykefraværet	32; 69
sykefraværsoppfølging	32; 69; 84
sykkelby	75; 79; 80; 82; 105
sysselsetting	11

taksering.....	7; 22; 23
Teknikken	54; 59
Tidlig innsats.....	46
tilskudd	12; 27; 80; 91
Tour des Fjords.....	12; 13; 83; 126
trafiksikker kommune.....	75
trafiksikkerhetsplan	77; 80
trossamfunn	3; 28; 90; 91; 94
Turistkontoret	54; 135
uføre.....	4; 5; 10; 46
UiA.....	5; 16; 17; 70; 85; 88
Ungdata	10

Universitetet i Agder	12; 47
utgiftsutjevning	18
vedlikehold.....	75; 79; 90
velferdsteknologi	15; 73
Velferdsteknologi	69; 95; 99
videreutdanning.....	16; 44; 72; 136
virksomhetsgjennomgang	25
virksomhetsstyring.....	30; 83; 84; 85
voksenopplæringen.....	34; 35; 45; 58
voksnetthet.....	49
Østre Agder	10; 12; 14; 15; 16; 69; 74

